96

ALEXANDRI APHRODISIENSIS

PERIPATETICI GRAVISSIMI EXPOSITIO

IN ARISTOTELIS LIBRVM ELENCHORVM,

Recens diligentiore cura à Gaſpare Marcello Montagnanenſi philoſopho Patauino in Latinam linguam conuerſa.

Additus eſt Index prætereà admodùm diligens omnium capitum, quæ in Alexandri expoſitione complectuntur.

Ne quis hunc uſquam alius ſuæ ditionis locorum impune librum imprimat, alibiue impreſſum uendat, & Pontificis Maximi, & Veneti Senatus Illuſtriſſimi Decreto cautum eſt.

VENETIIS

Apud Hieronymum Scotum.

1546

ILLVSTRISSIMO DOMINO

DOMINO NICOLAO RODOLPHO E. R. DIACONO CARDINALI MAXIMO GASPAR MARCELLVS MONTAGNANENSIS, PHILOSOPHVS PATAVINVS BENE ET RECTE PERPETVO'QVE AGERE D.

QVANTVM Ariſtoteli Philoſopho uir ampliſſime Nicolae Rodolphe Cardinalis Maxime Hominum genus debeat, nemo unus, qui progreſſus in literis uel modicos fecerit: qui ue artium ſtudia modice coluerit: ambigere poteſt. iſque qua cura, qua diligentia, qua induſtria, quo animi affectu non rem Romanam, non Chriſtianam'ue publicam, ſed humanam non aliquo tempore, ſed omni in æternitate naturam iuuerit: non ignorabit. ut enim diligens agricola, atque induſtrius agros, quibus ſemina ſua mandaturus crediturusque eſt, ita apparat tum ſodiendo, arando, inuertendo, atque purgando, ut quæque ſoli pars benignitatem, ac clementiam cœli, ſolis, & ſtellarum copioſius hauriat, recipiat, ſentiat, alatur, foueatur, cœleſtique grauis alimento tanti ſui laboris ſpei, pari ſœtura, reſpondens copiam frugum lætiorem promat & uberiorem: tum noxias herbas euellendo, ut ſeminibus iam naſcentibus, atque e' terra erumpentibus nihil officere poſſit. ſic non minore cura, & ſolicitudine, Ariſtoteles ſingulari & admirabili ac pene' diuino uir ingenio longe omnium, qui unquam fuere: mortalium ſapientiſſimus, cum homines ad omnes artes, & ſcientias, uirtutesque, necnon ad ſapientiam; hoc eſt ut interpretor ad felicitatem natos animaduerteret: ætatum fere' omnium homines ſuam in familiam inuitat, recipit: cum rudia etiam non recuſet ingenia, quin ſua ſaluberrima ſcientia inſtituat: atque erudiat: & uirtute iam adulta ad perfectionem promoueat: & perfecta abſolutaque ſententiarum tum ſubtilitate, tum grauitate, atque flumine (ut Orator inquit) orationis aureo ita oblectat, ut ſi fieri poſſit, ea amplius abſoluat, perficiatque. & ne à beata uita ad miſeram prolabantur, homines demulcens orationis dulcedine detinet. hic igitur hominum generi pro eius ſalute; conceſſu, nutuque diuino datus facile exiſtimari poteſt. hic hanc curam, hunc laborem ſuſcepit: hoc onus ſibi impoſuit: eo' facile perducendi mortales, quo Deus & natura peruenire nolunt. ante eum antiquorum nemo hoc aggredi auſus eſt. ſed ne Plato quidem ille (ut perhibetur philoſophorum Deus) hunc haud potuit, aut noluit ſubire laborem. quippe qui iam uirtute & ſcientia adultos ſuſcipit. ſuſceptis ſuę ſapientiæ fores reſerat: aperit. Ariſtoteles uero inaudita ſapientia præditus, & ſingulari erga hominum genus charitate a' nutricis lacte; tanquam a' naturæ gremio ſublatos homines inſtituendos, præceptisque quam optimis informandos recipit: diuinæ maximæ bonitatis ſpectator optimus, & quam fieri poteſt æmulus. quæ (ut inquit Orpheus) cum intus extremas terrarum baſes, radicesque, necnon tartara ſitu ſqualida ac horrida, finesque terrarum habeat extremos, haud dubium eſt, quin ſuæ bonitatis radium ad terræ uſque centrum tranſmittat. nec non ad alia. quorum ſpecies quas græci ideas uocant, in ſe ipſa habet. neque ſic ſuperiora procurat, ut inferiorum deſerat curam. & ſi ea (ut in libris de cœlo ab Ariſtotele philoſophorum principe dictum) eſſe & uiuere impertiat his quidem clarius atque accuratius. ut diuinis mentibus, & anima incorruptaque natura præditis, his uero obſcurius imbecilliusque, ut corruptioni & generationi obnoxijs. nec tamen plus in magnis quam in paruis diuina eminere prouidentia cernitur. denique nihil eſt, quod ſuũ effugiat lumen: ad quodque contactus non aſpiret diuinus. tantæ ergo admirator bonitatis Ariſtoteles, atque imitator bonus non erubeſcit imperitia demiſſos ac humi iacentes homines ſubleuare, erigere, & erectos ſuauiſſimo ſuæ ſaluberrimę ſapientiæ lacteo potu, ciboque perfectiſſimo alere, fouere, roborare. ut roboratos firmius, ſtabilius, atque altius eos euehat. tanto uero ordine, tanta grauitate, perſpicuaque uerborum maieſtate, rerum naturalium ſcientiam omni poſteritati hauriendam tradidit: ut eum non a' ſe inuentum, ſed ei a' natura præmõſtratum ordinem diceres. eam grauitatem, ut omnem aliam humanam excedentem, ſic diuinæ ualde proximam exiſtimare facile poſſes. quis eius maieſtatem dicendo æquare, ne dicam ſuperare ualeret? cur ad eam mortalium nullus aſpirare poſſe credatur. non minori dicendi facundia, atque ordine morum ſcientiam complexus eſt: ut non pictas deſcriptasque uirtutes inſpicere, ſed uiuas eas te uidere credas: adeo exacte earum naturas attingit exprimit: ac demonſtrat. quid de diuinis quos edidit, libris dicam? ò ingenium in omni cætu philoſophantium atque uirtute præſtantium celebrandum, ò uirum beatum; quoniam eiuſmodi alios ſuis diuinis ſcriptis atque inuentis efficere poteſt. Cum e' rebus oculis noſtris ſubiectis ad diuinam bonitatem pernicibus animi noſtri alis aſcendere nitamur, nulla magis ex re alia quam ex obtutu huius diuini ingenij ad ſe ſe ſpectandam homines allicere potuit. nihil enim magis præſtans, uel excellens, uel admirandum, uel diuinum (de rebus loquor humanis.) hoc Ariſtotelis ingenio hominibus cœlo unquam deductum ab alto eſt. libris igitur quibus res attigit diuinas: nihil abſolutius, nihil perfectius, nihil diuinius mortalium quiſquam poſteritati legendum prodidit. ſed fruſtra elaboraſſet, ſiquidem uniuerſo hominum generi conſulens inſtrumentum, quo ad tantas ſapientiæ opes inſpiciendas, poſſidendas, atque fruendas homines peruenire poſ

ſent, ipſis non reliquiſſet. demonſtrandi igitur artem adinuenit, abſoluit, perfecit, qua hominis ingenium, cum per ſe imbecille debile infirmumque ſit: niteretur, tuto ſecureque ſpeculando incederet. cuius lumine naturæ res abditas, & à noſtris ſenſibus penitus remotas penetrare ualeret, easque intelligeret, intelligendo coleret, colendo inhæreret, inhærendo frueretur, fruendo beatitudinis felicitatisque quo ad eius natura pateretur: particeps euaderet. ſed cum rerum quarundam natura ita ferat, poſtuletque, (nihil enim uoluit humano ingenio non acceſſibile) ut earum ueritas, quæ ut plurimū annexa probabilitati eſt: non à quouis ſed ab eo qui ſe in diſſerendi arte exercuerit, facile apprehendi poſſit. (à ſimilitudine enim, quam ad ueritatem probabilitas habet: niſi is, qui earum differentiæ gnarus: non decipietur) artem topicam, quæ ab ipſo octo libris comprehenſa eſt: abſoluit. cuius ui atque uirtute pleriſque in locis utens Ariſtoteles rerum penitiſſimarum cognitionem adeptus eſt. plerunque enim res nonnullę in tantis tenebris porro ab humani ingenij natura abditę reperiuntur, ut niſi à diſſerendi arte ſuppetias prius petierimus, fruſtra ſplendorem atque illuſtrationem demonſtrationis ad ipſas admouere tentabimus. Cum noſtri uires ingenij his artibus augeri, & altius tolli cerneret Ariſtoteles, qui humanum animum, qui & ſi ad felicitatem natus: imaginationibus ſæpius tamen duci falſis animaduertens, & ab ipſo pellere eas magna ui contendens, artem cauillatoriam primo ab ipſo inuentam, & à ſe perfectam poſteris ſalutarem reliquit. quippe qui, qua ratione cauillatio conſtituatur: nouerit à falſo ſe tutum præſtabit. cuius cautio & auerſio plurimum ad ueritatis inuentionem nobis conducit. quæ tanti à nobis, quanti finis, & perfectio noſtra exiſtimari debet. & hæc noſtra cum dijs eſt communio ſola. ſpeculatio enim ueritatis, tum dijs tum hominibus bonorū omnium maximum. nulla enim præter hanc adeſſe dijs actio putatur. eos nanque reliquorum agere uirtutum nequaquam fatendum eſt. ſi quidem noſtrorum moderatrices affectuum uirtutes ſunt, & eos uelut rythmo quodam metiuntur. dij affectionibus immunes, abſoluti, & liberi ſunt. an cum electione uirtutes habitus non ſunt? an electio deliberatiua appetitio non eſt? quæ eorum eſt, quæ deliberationi ſubijciuntur: ſed deliberabile in ipſis non eſt, & ſi non hoc, neque conſilium, quo ab eorum natura ſublato, neque electio, quæ ſi non eſt, neque iſtiuſmodi reperitur uirtus. continua igitur & non intermiſſa ueritatis ſpeculatio deorum actio eſt. hominum enim, quæ hanc interpellant actionem: multæ feruntur impeditiones: quæ ipſos à rebus ualde honorabilibus longe amouentes & auocantes retrahunt: ſed quantum fieri poteſt, ab affectionibus & ab humanis moleſtijs, quæ uitam circunſtant: homo declinans, diuina & iure uocata ſpeculatione agens, quæ maxime honoratæ ſunt: res contemplatur. quando ergo hac animi facultate; hoc eſt mente agit, operationes dijs non diſſimiles agit. ſed ſi ſimillimum dijs eſſe, maximum homini bonum: igitur ueritatis ſpeculatio, & cognitio, non uirtus, ſeu uirtutis actio finis hominis exiſtit. & ut cæteris animalibus propria operatio eſt, ut huic currere, illi uenari, huic canere; alteri onus ferre. ſic homini ueritatis ſpeculatio, peculiaris, & accommodata actio eſt. omnes enim homines ſcire natura appetunt unde ſenſus, qui ſcientiæ plurimum nobis impertiunt: diliguntur. & ſtatim à pueris & audiendi cupidi, & fabellarum appetentes ſumus. pueri enim fabellarum auſcultationi, uelut hominibus natura cognitio inſita: (nihil enim excepta fabellarum cognitione acquirunt) aſſidue operam nauant. quique ingenio magis ualent, eiuſmodi auſcultatione iudicantur. an non ſola cognitione, ab animalibus homo ratione carentibus maxime diſtat? nam uirtutum, & ſecundum eas actionū, & in animalibus ratione uacantibus nonnulla ueſtigia reperire licet. eorum enim partim fortitudine, partim temperantia, aliqua iuſtitia, nonnulla prudentia, quædam liberalitate prædita ſunt: ueritatis, & mentis contemplatricis ne guſtum quidem percipiunt. non ergo uiuere ſecundum uirtutes ſic homini, ut cognitio, & ueritatis ſpeculatio natura inſitum eſt. quoniam hoc proprium, illud cum reliquis commune animalibus. ſenſu ne homo an ratione eſt homo? ſi ratione, perfectio rationis non ſenſus, eſt finis hominis. cognitio rationem, uirtutes, ſeu earum actiones ſenſum perficiunt. ueritatis ergo contemplatio, non actio uirtutum, erit hominis finis, & perfectio. & Græci cum in nominum poſitione, ut in alijs rebus: tum in hac præſertim ſapientiſſimi extitere. nam, quia nullum præter hominem animal quæ uidet, conſiderat, & animaduertit. quod latini hominem dicunt, ipſi anthropos à uerbo anathro deductum appellant. quod ſi interpretemur, quæ uidet, animaduertens, & conſiderās ſignificat. & qua de cauſa quæram hominem recta, natura uoluit eſſe ſtatura? ut coelum ſcilicet prompte intueatur: & dicere poſſit, impauida facie aduerſum proſpecto olympum. qui ita reſpondet, non ne ſe nunquam piſcem uranoſcopum uidiſſe declarat? qui etiam ſi noluerit, non poteſt non intueri coelum homo niſi collum in poſteriorem flexerit partem, nunquam coelum ſuſpicere poterit. collum iſto modo reflectere non ſoli homini, ſed alijs quoque adeſt. ut aues longa habentes colla dimittam: quæ præterquam quod hoc nullo efficiunt negotio: inſuper prompte circunferunt oculos. neque Platonem is intelligit, ut non hoc ſupra aſpicere, quando oſcitabundus quiſpiam ſe ſupiuum conſtituerit, ſed ut puto cum rerum naturam mente indagauerit, uehementer contemnens. ſed pauliſper id peripatetico more, uel etiam Platonico, quod non eſt, fingamus ſcilicet unū numero eſſe hominem, ut una eſt phœnix, ut unus Sol, Luna una. an is ſi actio ſecundum uirtutes eſt perfectio, & hominis finis, hunc indipiſci poterit finem? in quem ſi nullus præter ipſum inueniatur, liberalitatis munere fungi poterit? an iuſtitiæ, quam lucidiſſimę Veneris ſtellę comparat Ariſtoteles: obire opera ualuerit? pro quo fortitudinis munus adibit? an ut cæterarum actio ab eo auferetur uirtutum, ita ueritatis contemplatio adimi poterit? haud igitur parua de re artem cauillatoriam condidit. hæc eſt ars, quam, ille, qui nihil ſe ſcire dicebat, ſed omnia quæ dicebat, & agebat, quod ueri ſophi-

ſte eſt

ſtæ eſt opus : a' ſummitate & ſcientiæ apice manabant, diſcere concupiuit . hac arte Plato inſtructus in
non paucis dialogis cauillatores deluſit . cui arti Ariſtoteles operis plurimum impendit uno libro abſo-
lutisſime ipſam comprehendens , in cuius interpretatione ſudauit Alexander . hæc eſt ars, cuius , ut cę
terarum rerum optimarum philoſophia putatur inuentrix . hac enim arte a' rationibus falſis animus
æque expoliatur , atque a' noxijs ager purgatur herbis . recteque in excolendo hominis animo nequa-
quam ab agricola , cui ipſum comparauimus , ulla in re Ariſtoteles ſuperatur . ut enim ille poſt fruges
natas , atque terra editas , ſi quid graminis uel adhuc noxiarum ſuperſit herbarum , quæ minima copia
fruges ſuffocare , uel malignitate necare , uel incrementum prępedire , uel fructum diu ſpectatum fru-
ſtrari poſſet : reſecat, amputat , extirpat . ſic ipſe iſta arte imaginationes falſas in animo pullulantes ab-
ſcindit , & eradicat . denique hæc eſt illa cauillatoria ars uulgo infamis, ſapientibus nota ſolum , & per-
accepta : qua animos uitijs ſpoliant, & eorum affectus molliunt efferatos , & ægritudines tollunt , om-
niumque perturbationum in eiſdem hærentium ſtirpes elidunt . ſed unde hæ apparentiæ falſæ quæ no
ſtri uires ingenij hebetant, ac extingunt : in noſtrum irrepere poſſunt animum ? cauillator ne ? an nos?
an utrique perperam differentes noſtris eas inſerimus animis ? cauillator enim imaginationibus & ap-
parentijs ſeruiens falſis uanę ambitionis tumore inflatus , & ab auaritia non abhorrens ſuæ artis exper
tes aggreditur , & contradictorem omnibus in rebus ſe oſtentat , nec omnia quoque neſcire profite-
tur . ut ille Protagoras , nullus inquit unquam & hodie quid nouum me interrogauit . ac ſi diceret o-
mnia ea , de quibus interrogor , ſcio . nos uero erroribus nos ipſos inuoluere poſſumus : cum res ad
mentem, & intellectum , quarum demonſtrationes conſtituuntur : ſpectantes imaginationibus niſi con
templari nolumus . imaginatio (ut inquit Plato) imperitos perturbat : cum ipſam a' rationis actioni-
bus ſecernere nequeunt : & quæ ſenſibilibus adſunt : intelligibilibus annectunt : ut incorporeis for-
mam , figuram , & molem , & ex ablatione formis materiam tribuunt , & ſubijciunt : quia ſenſibilium
figuras , & formas non ſine materia auxilio ſenſus , nunquam non ſpectauere . & tanta huius artis uti-
litate motum , Ariſtotelis librum , in quo res tanta abdita cælatur : non ſemel legendi me inceſſit cu-
pido . quis ergo mihi hanc uitio cupiditatem dabit ? aut notam inurendam putabit ? cum tam pulchra
hæc ars appareat . pulchra enim , quia quæ pulchra , bona ſunt : quadam animorum naturali motione
appetimus . amplius & ſi ubique Ariſtoteles attica grauitate , elocutione ſincera , incorrupta , auri in-
ſtar ſplendida utatur : tamen ſua nimia breuitate obſcuritatem parit , tenebras rebus offundens. hic eo
magis obſcurus quam alibi , quo etiam breuior . ita quoties lectionem illius ingredior , toties dictionis
obſcuritas ſtudium repellit meum . cum quibus , & cuius expoſitionum facibus cogitarem, tantas te-
nebras diſſipare , obſcuramque breuitatem illuſtrare poſſem , uiſus eſt mihi nemo magis quam Alexan-
der hoc præſtare , meoque tanto deſiderio ſatisfacere poſſe . cũ iſdem qui & Alexandreus, & non alius
peripateticus nuncuparetur . tantæ ſua tempeſtate æſtimationis , ac auctoritatis erat . nullus enim qui
ab Alexandro non inſtructus , eruditusque eſſe , hac nominis perſpicuitate , hoc nuncupationis ſplen-
dore non carebat . omniaque apud magnos etiam Platonicos nihil minus quam doctrina Alexandri in
pretio , atque æſtimatione non erant . ſi quidem diuinus uir Platonicus (auctore Porphyrio) magnus
Plotinus nullum intermittebat diem , quin aliquem ex ſuis diſcipulis legere Alexandrum æque , atque
Numenium , & alios magni nominis Platonicos in ſcholis iuberet . cuius doctrina hac in re , ut in alijs
maximis : mirum me in modum delectare uiſa eſt . & ut nihil eius me fugere poſſet , in latinam, græ-
cam eius uiri orationem uertere uolui multa , quæ legentem fortaſſis me fugiſſent : transferentem la-
tere non potuere : ſimulque illud accidit , ut græcarum literarum ignaris rem cum non iniucundam , tũ
non inutilem facturus ſim . itaque ſub tuo nomine uelut diuiniſſimo numine Alexander e' Græcia in
latium ut prodiret , adnixus ſum . in quo transferendo meas duxi eſſe partes uiri ſententiam claram, ſen
ſum planum , facilem , integrum reddere & non uerbis obſcuris , ab uſuque remotis , uelut ex aborigi-
num libris , atque longe ab antiquitate petitis , ſed obuijs , conſuetis , & huic arti peraccommodatis uti:
omni eorum reiecta curioſitate : quæ rerum ſcientiæ non paruam (ut inquit Platonicus Hoſpes) in ſe
nectute iacturam curioſis inferre ſolet . ſed cum hæc pertractatio , ſi finis eius ſpectetur , (nam ad ueri-
tatis inuentionem conducit maxime) magna , & indigna , & nobilis ſit , æque mihi , cum rarę nobilita-
tis , tum dignitatis , cuius ſub tutela Alexander nobilitate ſcientiæ , & dignus , & magnus alieno in cœ-
lo tuto uerſari poſſit : uir magnus inueniendus erat : tu mihi omnium in primis antiſtes ampliſſime oc
curriſti , cuius maiorum dignitatibus, & ornamentis perpauci comparari poſſunt , ampliſſima uero digni
tate , quam tuis claris adæquas uirtutibus : rari admodum mortalium digni iudicantur, & tuarum excel-
lentię uirtutum neminem præferendum , ne dicam æquandum eſſe crediderim. quæ tria , ſcilicet familię
claritas , dignitatis elatio , atque ſublimitas , fulgor tuæ probitatis corruſcant , uelut tres iuxta ſe ſe poſi-
tę eminentię , maximę in arduum nitentes, ſpecioſa quadam inter ſe quaſi certantes æmulatione ad id te,
ut omnes in tui admirationem ueniant , faſtigij tollere uidentur . nemo enim eſt , ad cuius aures florentię
tuæ nomen peruenerit , qui illuſtre familiæ tuæ , decus ſuæ patriæ & ornamentum, nomen non audierit.
quamuis illuſtriſſime Princeps te nunquam de facie cognouerim , tamen nõ minus ad me, quam ad alios
tuæ præſtantiæ dulcis aura appulſa eſt . & ut quales ſunt plantę, ſalubres an non ? operationum & actio
num qualitas declarat . qualiaque animalia , aut partes , particulæ ue probę an non ? earum actiones oſtẽ
dunt . oculus enim probus , eiuſdem actione monſtratur . equus quoque bonus , cuius curſus eſt quam
expeditisſimus : iudicatur . operationes enim tuæ ex ſumma , altaque mente manantes miram probita-
tem , præclaramque uirtutem , cuius apicem iandiu aſcendiſti : ſummitatemque tenes : magna cum tua

gloria philoſophantibus, & in ſapientiæ ſtudio ſumma cum laude uerſantibus abunde declarauere. principum enim uita non in humili, demiſſo, atque occulto, ſed edito, ſublimi, & excelſo ſita loco, ex quo uelut ex alta ſpecula, ut ab omnibus terræ plagis conſpici poſſit, palam omnibus ſe ſe oſtendit. ea enim uis, atque natura excellentię eſt, cuius comes munificentia eſt: ut in ſui admirationem, & obſeruationem conuertat homines. non ab re, ſi multa tua beneficia, & ea quidem ingentia in doctos, atque in eos, qui aliquam uirtutis umbram præſeferre uidentur: collata prædicantur: ſtudijsque bonarum artium incumbentium in dies magis atque magis cũ maximo tui nominis plauſu ad aures deferuntur. quo fit ut Nicolai Rodolphi nomen ab omnibus præſtantium doctrinarum profeſſoribus miretur, ametur, ac celebretur. ſi doctos alis, nutris, foues, non iacere permittis, (hoc enim uerbum in uitium, non in uirtutem ut cadat, ſinis.) commodis, & dignitatibus eorum ſemper proſpiciens, merito non potes nõ ſummus & eſſe, & haberi. quanta ſpectatione, & laude dignus es, cum in te ſumma dignitas ampliſſima cum uirtute, iuncta cernatur ab omnibus. tuo igitur nomini uelut diuino numini tantum philoſophum dedico, conſecro, mittoq́ue ad te, hoc eſt ad ampliſſimam uirtutem, Alexandrum: qui ut tacita tantæ dignitatis admiratione, ſumma cum ueneratione tuas oſculetut manus: & ea qua cæteros qui te reuerenter adeunt: uultus hilaritate eum ut recipias, uehementer oro. in fronte enim ſplendidiſſimę tuæ tum familiæ, tum dignitatis inſignia geſtabit: & tuam tacitus honeſto, & philoſophico ſuffuſus rubore perſiſtet admirabundus dignitatem. nam cum iam ad iter ſe expediret, & de decore, & ornamentis præſtantiſſimę tuæ familiæ, & ſplendidę dignitatis ſingulari eminentia, atque de pręclara uirtute tua me plura dicere parantem animaduerteret, & cogitantem ſi uerbis magnificis poſſem orationem, quam poſt ſalutationem meis uerbis demiſſiſſime factam, tibi recitaret: honorificam contexere. tantum abeſſe dixit, ut tuæ cuiuſquam oratione creſcerent laudes, ut etiam quam ſunt, longe minores redderentur. illuſtrium enim laus uirorum magis quàm oratione floreſcunt hominum memoria. & ſibi, quia ab oratore uerba, à philoſopho ueneranda quædam taciturnitas expectatur, conuenire magis reſpondit, dicendi ubertate & copia præditis fluentium flumine uerborum dimiſſo, tuis laudibus ſua mente conceptis faſtigium tantæ admirari præſtantiæ. hoc tamen uel perlibenter & ſi eũ non rogaſſem, uel flagitaſſem potius, meo nomine tibi recte feliciterq́ue ſe ominaturum pollicitus eſt. Quoniam nõ alieno tantum, hoc eſt tam inſignis familiæ honore, atque purpuræ ſplendeſcentis decore, ſed tuo cum ingenij, tum probitatis candore fulges, tempus inquiet quandoque ueniet, eluceſcetq́ue dies, cum boni doctiq́ue omnes, quod Deo Optimo Maximo auctore ratum fore ſperant: ordinis, qui ſunt in terris: omnium ampliſſimi conſenſu, cuius lumen & ornamentum cõſtat te nunc eſſe maximum: ad eam ſedem, quæ diuinæ proxima eſt: diuinis tuis debitam uirtutibus te incredibili uoluptate euectum eſſe audient. isq́ue, qui me tibi munus mittit re paruum, ſua in te animi propenſione magnum, amplioribus oneratus muneribus tuos ſanctiſſimos exoſculaturus pedes, teq́ue diuini numinis inſtar adoraturus Romam accedet.

θεῷ δόξα.

INDEX OMNIVM EORVM,

quæ tam in Ariſtotelis contextu, quàm in Alexãdri commentarijs libri Elenchorum comprehenduntur.

QVA Ratione de cauillatorijs Philoſophus agit redargutionibus. Cap. 1.
Proponit ea de quibus tractaturus eſt. Cap. 2.
De intentione libri Elenchorum agit atque inſcriptione. Cap. 3.
De ordine libri elenchorum. Cap. 4.
Quod cauillatorius elenchus & litigioſus apparenſque elenchus idem ſunt. Cap. 5.
Proponit quæ altero poſt hoc capite tractaturus eſt. ca. 6. ca. 7.
De principijs artis cauillatoriæ Cap. 8.
De apparenti & cauillatorio elencho Cap. 9.
De ratiocinatione & elencho quid uterque eſt. Cap. 10.
Quibus de cauſis deceptio fiat cauillatoria Cap. 11.
De cauillatorum ſapientia qualis ea ſit & de opere ipſorum agitur Cap. 12.
De ſapientis opere agit Cap. 13.
Proponit ea de quibus tractaturus eſt Cap. 14.
Ratiocinationum genera et earum recenſet differentias ut de qua acturus eſt ſpeciem capiat Cap. 15.
De his quæ cauillatores conijciunt agit Cap. 16.
De paralogiſmorum modis dicere proponit Cap. 17.
Qđ neq; plures neq; pauciores, ſex in dictiõe modis pbat ca. 18.
De æquiuocatione agit, primum exemplum ponens Cap. 19.
De altero æquiuocationis exemplo Cap. 20.
De duobus reliquis æquiuocationis exemplis Cap. 21.
De amphibologia Cap. 22.
Quot modis æquocatio et amphibologia cõſtituatur. Ca. 23.
De modo compoſitionis agit Cap. 24.
De diuiſionis fraude Cap. 25.
De accentu Cap. 26.
De figuræ dictionis modo pertractat Cap. 27.
Recẽſet oẽs cauillationũ modos qui extra dictionẽ ſunt. Ca. 28.
De accidentis modo agit Cap. 29.
De mõ qui de eo qui ſcđm quid & ſimpliciter inſcribitur. cap. 30.
De elenchi ignorãtia, qui eſt tertius extra dictionẽ modus. ca. 31.
De principij petitiõe, qui eſt quartus extra dictionẽ modus. ca. 32.
De conſequentis elencho qui eſt extra dictionẽ modus qntus. c. 33.
De non cauſa ut cauſa qui eſt ſextus extra dictionẽ modus. ca. 34.
De cauillatione ex duabus unam conſtituente interrogationem qui ultimus eſt extra dictionem modus Cap. 35.
Quod oẽs in elenchi inſcitiam referantur cauillationes. Ca. 36.
De æquiuocationis & amphibologiæ nec non dictionis figuræ reductione in elenchi inſcitiam agit Cap. 37.
De reductione cauillationis accidentis in elenchi inſcitiam agit, Cap. 38.
De cauillatione eius quod ſecundum quid & ſimpliciter dicitur quomodo in elenchi inſcitiam referatur pertractat. Cap. 39.
De reductione in elenchi inſcitiam cauillationum quæ principij petitio & non cauſa ut cauſa dicuntur Cap. 40.
De paralogiſmi qui conſequentis reductione in elenchi ignorantiam Cap. 41.
De relatione in elenchi inſcitiam cauillationis ex pluribus unam conſtituentis interrogationem Cap. 41.
Omnium tredecim modorum ad elenchi inſcitiam relationem eſſe oſtendit Cap. 43.
Noſtram inſcitiam cauſam eſſe cur à cauillatoribus fallamur accuſat Cap. 44.
Quõ in paralogiſmis extra dictionẽ nos decipiamur diſſerit. c. 45.
Quot modis fiunt cauillationes apparentes tot & cauillatorias fieri oſtendit Cap. 46.
Ratione ab audientibus accepta noſtri erroris inſcitiam noſtram cauſam eſſe probat Cap. 47.
Oſtendit quod auditores paucis exceptis pariter ut diſputantes et ipſi ſi interrogati eſſent deciperentur curque ſub dialectica ſit tentatiua Cap. 48.
Quot modis apparentes & ſophiſticæ ſiunt rationes tot & falſas fieri oſtendit Cap. 49.
Oſtendit amphibologiam & modum, qui ſecundum quid & ſimpliciter, eſſe circa ueræ ratiocinationis particulas. Cap. 50.
Principij petitionem circa ueræ ratiocinationis particulas fieri & quod nullus modis alijs præter dictos conſtituatur paralogiſmus concludit Cap. 51.
Cauillatorium elenchum non abſolute, ſed propter reſpondentem apparere elenchum declarat Cap. 52.
Modos quibus redargutio ſit uera infinitos eſſe declarat, Ca. 53.
Redargutiones falſas infinitas eſſe declarat Cap. 54.
Falſarum omnium ratiocinationum uniuerſales prodere elenchos non præſentis conſiderationis eſſe: & loca omnium uerorum elenchorum ab arte differendi petenda declarat Cap. 55.
Nonnullos reprehendit qui ad orationes quam & ad nomen & ad intellectũ, ſunt oĩa ſophiſmata referebant Cap. 56.
Falſum eſſe oſtendit omnes cauillationes reduci ad nomen & intellectum Cap. 57.
Aliquas cauillationes neque ad nomen neque ad intellectum, nõnullas que non eſſe ad nomen declarat Cap. 58.
Alia ratione damnat qui ad nomen & intellectum cauillationes omnes referebant. Cap. 59.
Oſtendit ad nomen & circa intellectum eſſe idem Cap. 60.
Item circa intellectum & ad nomẽ idẽ eſſe declarat. Cap. 61.
Declarat quod eſt ſi interrogatio p diuiſionẽ cõſtituatur nõ eſſe rõcinationes oẽs falſas ad nomẽ & circa intellectum. Cap. 62.
Interrogationẽ p diuiſionẽ fieri damnat & reprehendit. Ca. 63.
Declarat ĩterrogationẽ et p diuiſionẽ fieri ĩ nõ multiplicibus. c. 64.
Quod periculum de altero ſumentis officiũ & tẽtatiuæ et dialecticæ inter ſe differẽtia nec nõ à litigioſo cauillatoreq;. Cap. 65.
De orationibus quæ litigioſæ & quæ non agit Ca. 66.
De differentia litigioſi & cauillatoris Cap. 67.
De differentia litigioſi & falſigraphi agit Cap. 68.
Cur in diſciplinis litigioſo locus & de differentia theologi & litigioſi & dialectici Cap. 69.
Artificem differendi non demonſtrare declarat Cap. 70.
Oſtendit q̃dã eſſe tentatiuã quæ dialectices habitum induit. ca. 71.
Aliquem non cognoſcentem tentatiuum eſſe probat Cap. 72.
Tentatiuã non eſſe cuiuſdam determinati ſubiecti pbat, Cap. 73.
Litigioſum circa cõia uerſari & non eſſe ut falſigraphus qui cuius generis determinati eſt, probat. Cap. 74.
Facultatis dialectices ẽ redargutiões ſpeculari cauillatorias. 75.
Oſtendit quibus uijs & rationibus quis ſecum differentem ad falſum & inopinabile ducere ualeat Cap. 76.
Principiũ & elemẽtũ ad falſum inopinabileq; ducẽdi tradit. c. 77.
De deductione ad inopinabile agit Cap. 78.
Quis locus ad inopinabile ducẽdi uehemens eſt, declaratur. c. 79.

Item alium tradit malum quo quis ad inopinabile ducitur. ca. 80.
Declarat quomodo committitur nugatio Cap. 81.
Planũ facit in quibus oratiões quæ nugationẽ cõſtituũt ſint. c. 82.
De ſolœciſmo doctrinam aggreditur tribusq; modis fieri oſtendit. Cap. 83.
Qua ex cauſa ſolœciſmus fit oſtendit Cap. 84.
Doctrina traditur quõ caueri ſolœciſmus poteſt Cap. 85.
De ſimilitudine quam ſolœciſmus ad cauillationes figuræ dictionis habet, oſtendit Cap. 86.
Longitudinem conferre ad redarguendum declarat Cap. 87.
De principijs iræ & prolixitatis agit Cap. 88.
Quæ ad redargutionem utilia ſunt, oſtendit Cap. 89.
Quando uniuerſale à percunctante interrogandum, non per interrogationẽ afferendũ in medium, ſed per enunciationẽ cap 90.
Quæ redargutionis imaginationem efficiunt oſtendit cap. 91.
Oſtendit rhetorum comparatione cauillatores reſpondentem contraria ſuæ poſitioni dicere niti. Cap. 92.
Reſpondentes redargutos concluſionem duplicẽ oſtendere. ca. 93.
Quando ab oratione diſcedere interrogans debet cap. 94.
Quando orationes non de propoſita conſtituere ſed ad alia traducere oportet cap. 95.
Quando contingit reſpondentes petere ab interrogantibus ut cauſam cur ſic interrogant e modo aliter dicant Cap. 96
Declarat nonnullas propoſitiones non interrogandas ſed uelu confeſſas ſumendas eſſe. Cap. 97.
Proponit quid acturus ſit & ad quæ talis tractatio utilis, narrat Cap. 98.
Planum eſſe dicit quomodo orationibus cauillatorijs occurrendum a reſpondente Cap. 99.
Vtilitatem quam affert exercitatio declarat Cap. 100.
Inexercitatum eſſe damnat Cap. 101.
Inter probabiliter magis quam uero ſoluendum Cap. 102.
Ne refelli reſpondens uideatur, cauere debet & quæ amoliuntur ueram redargutionẽ docet & quomodo in æquiuocis uera redargutio conſtitui poteſt. Cap. 103.
Quod uero cauillatores Platonis tempore quærebatur & minus Ar. tempore oſtendit Cap. 104.
Si cauillatores æquiuocatiõe & alijs fraudibus uere redarguerẽt exiſtimarẽtur oẽs etiam ſcientes falli contingeret Cap. 105.
Reſponſionem quorundam reijcit, quia non ſeruant in concluſione quod in propoſitionibus, neque econtra Cap. 106.
Cur cum æquiuocum eſt interrogatum reſpõdentẽ diuidere & ſciſcitari in qua ſignificatione accipit interrogans docet. ca. 107.
Originem æquiuocationis & amphibologiæ docet Cap. 108.
Declarat æquiuocorum nõ unã debere eſſe reſponſionẽ. Cap. 109.
Idem eſſe oſtendit pluribus interrogationibus unam reſponſionem dare & æquiuocis & quando reſponſiones apparentes magis quam ueras dare oportere Cap. 110.
Oſtendit quõ ſoluendũ principij petitionẽ & quõ petitur & cum falſum aut inopinabile in propoſitionibus eſt Cap. 111.
Quomodo non id quod proponimus ſed aliud ut quod uolumus p illud concludamus Cap. 112.
Quando ſimpliciter & ſine diuiſione, & quando cum diuiſione reſpondendum Cap. 113.
Particulare magis dandum, & cur particulare ex pluribus quam uniuerſale conſtet magis Cap. 114.
Si genus generi contrarium & ſpecici ſpeciem eſſe contrariam oportet. Cap. 115.
Cum ambigua proponuntur nos non concedentes nõ fallimur, ſi cõcedantur à multis & non admittemus, errantes Cap. 116.
Quando & cuius gratia nomina transferre oportet. Cap. 117.
Orationem bifariam contingere eſſe falſam & oſtenſionem falſitatis ſolutionem eſſe dicit Cap. 118.
Quando concluſionem & propoſitiones uel propoſitiones ſolum perimendæ & ſic ſolutio bifariam fit Cap. 119.
Erroris inuentionem eſſe ſolutionem facilem & difficilem et quãobrem ſic Cap. 120.
Quatuor modos quibus æquiuocatio & ambiguitas conſtantur, eſſe declarat Cap. 121.
Si contradictio non ſumatur in propoſitionibus non fieri redargutionem demonſtrat, Cap. 122
Quando in interrogationibus duplex non negandũ Cap. 123
Oſtẽdit quõ rñdẽdũ, cum in noĩe aut ppoſitione ẽ duplex, c. 124
Explicat ſolutiones diuiſionis & compoſitionis Cap. 125.
Diuerſa exempla ponit compoſitionis & diuiſionis. Cap. 126.
Alterum compoſitionis exemplum ponit Cap. 127.
De ſolutione cauillationis accentus Cap. 128.
De redargutionibus pp dictionis figuram ortis agit Ca. 129.
Aliam circa dictionis figuram cauillationem ponit. Ca. 130.
Alias cauillationes cum ſolutionibus ponit Cap. 131.
Item ſimiles cauillationes alias & ſolutiones cum aliorum tum ſuas ponit Cap. 132.
Item alias cauillationes & ſolutiones ponit Cap. 133.
Alias & cauillationes & ſolutiones adducit Cap. 134.
Ponit rationem cauillatorum tertium eſſe hominem probantem & ſolutionem Cap. 135.
Texto manca ſine commento Cap. 136.
Cauillationes accidentis quõ ſoluere oporteat docet Cap. 137.
Ponit diuerſas cauillationes ad ſcientes factas Cap. 139.
Quõ cauillationes ſecundũ quid & ſimpliciter ſoluẽdæ Ca. 140.
Alias non diſſimiles cauillationes ponit & eas ſoluit Cap. 141.
Nonnulla cauillationum quoque ſcdm quid & ſimpliciter exempla ponit & ſolutiones Cap. 142.
Alia earundem cauillationum exempla ſecundum quid & ſimpliciter ponit & ſolutiones Cap. 143.
Particulã qdã quæ prius prætermiſſa ab ipſo ẽ nũc declarat. 144.
De ſolutione cauillationum petitionis principij quando latent & quando non latent. Cap. 145.
De ſolutione cauillationum conſequentis agit Cap. 146.
Quomodo cauillatio non cauſæ ut cauſæ ſoluenda Cap. 147.
Cauillationes ex pluribus unam conſtituentes interrogantem quomodo ſoluendæ Cap. 148.
Solõnes cauillationũ ut idẽ nõ ſemel dicatur inducentiũ ponit. 149.
Cum prædicata per ſubiecta declaratur non idem ſeorſum & in oratione dictum declarat Cap. 150.
De ſolœciſmis Cap. 151.
Quæ rõnes faciles & quæ ut cõprehendãtur difficiles cap. 152.
Orationes difficiles ponit Cap. 153.
Oſtendit quæ oratio ſit uehemens Cap. 154.
Item duas peracutas rationes ponit Cap. 155.
Contentioſum orationum quæ in primis acutæ admodum ſunt ponuntur. Cad. 156.
Declarat cur dialecticus non ſolum interrogat ſed rationem reddit ſeque hanc artem inueniſſe & perfeciſſe dicit Cap. 157.
Oſtendit antiquos non artem ſed quæ profluunt ab arte tradidiſſe. Cap. 158.

FINIS.

ALEXANDRI APHRODISEI DOCTISSIMI PHILOSOPHI EXPOSITIO IN ELENCHORVM LIBRVM ARISTOTELIS STAGIRITAE, PHILOSOPHORVM OMNIVM PRINCIPIS;

GASPARE MARCELLO MONTAGNANENSI, PHILOSOPHO PATAVINO, INTERPRETE.

Qua ratione de cauillatorijs philoſophus agit redargutionibus. Cap. I.

RISTOTELES poſt demonſtratiuę ac dialecticę ratiocinationis doctrinā ab ipſo traditam, redargutionū institutionē mentientiū nunc proditurus accedit, non ut his ęque atque demonſtratiua & dialectica ratiocinatione utamur: quippe quę
a ſcientię effectiones atque opera ſunt, mentientes & deceptorię redargutiones, tantum abeſt, ut opus & effectus ſcientię ſint, ut ipſarum ſcientiarum turbationis potius & impeditionis cauſę exiſtant. quę cauillatorię alibi a' philoſopho importunitates nuncupatę ſunt. ſed aut hoc omnino agit, nos docturus, qui modi ſunt, quibus cauillatores utuntur, ut nonnulli pręſertim qui differendi diſciplinę peritia carent, ſuis capiantur redargutionibus. horum igitur doctrinam nobis prodit, non ut ipſi nobis uſui ſint, ſed ne ab his qui utuntur, fallamur: modorum enim minime ignari, quibus propoſitę a' cauillatoribus nectuntur fraudes, nunq̃ redargutionis uiam ipſis referabimus. quin modorum compoſitionis non neſcientes, cum ab eis propoſita & a' nobis diluta fuerint ſophiſmata, redargutionē in ipſos contorquebimus. alibi nāque ipſe dixit, ille qui uinculi modum non ignorat, cōpoſitum ſoluet, & qui fraudis modum callet, is adductam diluet cauillationem.

Proponit ea, de quibus tractaturus eſt. Cap. II.

Totius differendi artis de demonſtratione ſermonem finem eſſe, tum in libris in quibus de ſimplici diſputauit differendi uia, tum in quibus demonſtrandi diſciplinam conſtituit Ariſtoteles, anticipantes iam diximus. quoniam quę ad illam attinet diſciplinam, abunde nos indagauimus, conſequenti ſerie atque ordine de mentientibus quoque redargutionibus, necnon quę pręſentis intentio libri, curque extremum in ordinem ſitus, & cuius gratia cauillatorię inſcribantur redargutiones, aliquid differemus. & ut in non paucis diximus locis, ubi commentarij inſcriptio perſpicua nō eſt, illic ipſa ut declaretur, neceſſarium exiſtit.

De intentione libri elenchorum agit atq; inſcriptione. Cap. III.

Pręſentis igitur negotij eſt (ut aliqui exiſtimāt) intentio, qua cauillatores redargutiones extruūt, & moliuntur, & qua qui doctrinę quæ ratiocinari docet ſunt expertes, falluntur, diſciplinam nobis prodere. qui tredecim modi ſunt, uelut generales quædā cauillationum coniecturę, quæ ab Ariſtotele tractabuntur; hanc pręſentis libri intentionem eſſe aſſerunt. quapropter cauillatorię inſcriptę redargutiones ſunt, perinde ac ſi hic quomodo redargutio fiat a' cauillatoribus, & de ipſarum cauillationum conſtitutione & apparatu, non autem quomodo ipſi cauillatores quæ infertur in eos, cōtradictionem ſubeant, pertractetur. alij non hanc, ſed aliam libri intentionem & Ariſtotelis potius mentem eſſe uoluere differere, ut quomodo redarguendum & refellendum ſit, diſcere poſſimus: & eis qui nos fallere nituntur, obuiā contradicendo ire ualeamus. hac inquiunt de cauſa non de mentientibus redargutionibus, ſed mentientes liber eſt inſcriptus redargutiones, ac ſi qua contra cauillatores redargutiones intorqueamus, diſciplina tradatur. quoniam ratiocinationum ſpeciem eſſe triplicem categoricarum demonſtrauit, de duabus inquam dialectica & demonſtratiua in libris nomine ipſarum inſcriptis uberrime egit, hoc in libro uelut medicamentum exhibens, quod ut importunas euadamus cauillationes, auxilium nobis pręſtaturum ſit, de mentiente diſputat ratiocinatione, cauillantium rationum redargutiones potius tradens. ut pote is, qui quammaxime ueritatem colat, & honore pręcęteris pręferat rebus: qua ratiocinationes falſę imbecillesque & apparentium deprehendatur probabilium deceptio. ut enim medici pręterquā quod, quæ ualetudini conducunt, docent, quę ſunt etiā inter medicamenta ueneno ſa non ut prompta & ad uſum habeant parata, ſed noxia deuitent, & afferentia interitum, ipſi indagant. pari modo qui ueritati incumbentes circa eam ſe exercuerint, & experimentum ceperint probabilium, eos qualia quæ uidentur probabilia, ſunt, non neſcire omnino neceſſarium eſt. neque enim de cauillatorijs redargutionibus prima erat Ariſtotelis ut pertractaret, intentio. prędictę doctrina ſpeciei non ſui, ſed alterius gratia traditur; uidelicet ut cauillatores refellantur. eiuſmodi ratiocinationis ſpecies ad ludentes, & nō ad eos qui ſeria agunt, ſpectat. qua ratione uiri ſapientes operam ludo ſtudioſe impendunt, in Euthidemo Plato pertractat. ubi cum Critone differens cauillatoriam admiratione dignam oſtēdit Socrates, & omnium nullo artificio &

apparatu artis nō neſcios cauillatores nominat,& hanc cupit diſcere diſciplinam . deinde Euthidemum, ut cū Clinia Axiochi filio diſſerat,hortatur. qui ſtatim exordiens atque iuuenem ęquiuoce ſciſcitans in contradictiones compulit hoc pacto diſſerens. utri hominum o' Clinia addiſcentes ſunt?& adoleſcētem rubor uelut magna ſciſcitatione facta primum infecit, deinde ipſe Socratem intuitus eſt , qui ab ipſo,& ut audaciam haberet,& quicquid placuerit ſibi, reſpondere iuſſus eſt . &,quod ſapientes ſunt addiſcentes,reſpondet Clinias. & Euthidemus,nunquidem o' Clinia qui ſunt pręceptores noſti?iſte cōfeſſus eſt? quorum igitur ſunt pręceptores?ille,addiſcentiū.ſapientes igitur non erant, quando quę docentur, minime ſciebant.non certe inquit ille . ignorantes igitur diſcunt . deinde contrarium iterum ratiocinatus eſt , quòd ſcientes diſcunt . iſte dialogus & Protagoras iſtiuſmodi rationibus referti ſunt : nos uero ad inſtitutum iterum redeamus propoſitum . Ariſtotelis ſentētia ut diximus prima tradita eſt, ut qua ratione redargutiones cauillatores extruant apparentes , diſſerat, necnon quomodo & his ſuæ imperitos artis refellere uideantur,atque cauillationum quæ ſunt generales coniectationes, & quot in cauillationibus qui certant,& contendunt,coniectant,atque quot ſpecies fraudum, & quot ſpecierū modis,quęque ſingula redarguendi & refellendi imaginationem faciat , poſtea ipſis peraccōmodatas adducit ſolutiones . ignorantem uinculum ſoluere, inter ea quæ fieri nequeunt , numeratur . cum hoc explicatum fuerit,tunc refellere poterimus . ſimpliciter enim ſcire qua de cauſa illi nectant fraudes , facultatis & ſolutionum copię ſuppeditatio eſt . quoniam uinculi cognitionem qui habet, qua ratione uinculum ſoluendum ſit,nemine,ut in libris ſcientię diuinę dictum eſt, ipſi conſtituente, omnino nouit.

De ordine libri eleuchorum. Cap. IIII.

De ordine non pauci ambigunt:nonnulli enim non alia ratione cauillatorie quam dialectice demon ſtratiuam ordine poſtponendam neceſſarium eſſe aſſerunt,in probabilibus temporis diuturnitate uerſa ri prius,deinde ſic & neceſſarijs,& ueris, inſiſtere opus eſſe credunt . haud recte diſſerunt , qui hęc ſentiunt . ſi enim hominum natura in materia obruta,& cū ea alligata,ut plurimum fallitur, & aberrat,imaginationem ſequens,& quę exiſtentiam non habent ea eſſe ſuſpicatur,ipſam primū probabilibus,atque eiuſmodi apparentibus obijcere non oportet . his enim cohibita,& ante imbuta, haud facile ea deferet, ut ueritatem ſuſcipiat,cum illa tum uera tum per ſe credibilia eſſe cenſeat . anticipatio atque pręnotio quęcunque fuerit,ut tranſmutetur uelociter non uult : ſecus,illa demonſtrationis ſcientiam,ordine antecedere debent,quę demonſtrationi conducunt,ſcientię,cauillatoria penitus inutilis demonſtratiue exi ſtit . amplius ſi ueritatis poſitione,falſitas refellitur,cōſequens utique omnino erit, ut uera primum addiſcantur,deinde ad probabilia ac falſa ſtudium applicetur , merito demonſtratiua his pręfertur ordine. cum enim ratiocinationem in ea proprie ex neceſſarijs,& medio carentibus, & notioribus,atque conclu ſione prioribus fieri didicerimus, ratiocinationem pręter hęc colligētem aliquid omni longe ſemota impeditione facile cognoſcemus. ſi enim quomodo fiat hoc,eruditi fuerimus,& qua ratione in his reperitur ueritas,nulla impediti difficultate perdiſcere poterimus . quoniā hanc ut cauillatoria immediate ſequeretur,fieri haud quāq̄ poterat,dialectica quę diſſerendi ars eſt,partimque quod uerum, partim quod falſum eſt docens,media interiecta eſt . quoniam & quę huius inrentio libri, & quis ordo,quęue inſcriptio copioſe diſſeruimus, & ut philoſophi rationes conſideremus opportunum iam eſt.

De cauillatorijs elenchis, & apparentibus elenchis, qui paralogiſmi ſunt & non elenchi, dicamus.

Quid cauillatorius elenchus & litigioſus,apparenſq; elenchus idem ſunt. Cap. V.

Cauillatoriam & litigioſam ratiocinationē & Plato in Euthidemo & Ariſtoteles ſtatim in diſſerendi artis procemijs eandem eſſe aſſerunt , has uero ratiocinationes quę nonnunq̄ materia peccant , & a coniugatione non declinant ratiocinatiua,ratiocinationes appellant,eas uero quę a ratiocinatiua inter dum forma deficiunt , ſi error abſuerit a materia,non ratiocinationes abſolutę ſed apparentes cenſent uocandas.& ut aliquid dicam,quando in coniugatione quis ratiocinatiua ſyllogiſmum confecerit , pro poſitionum gratia in materia acceptarum litigioſam & cauillatoriam extruxerit ratiocinationem . ut quando dicit,uirile omne uirilitatem habet,tunica uirilis,tunica ergo uirilitatem habet.hęc enim ratiocinatio,non alia de cauſa quā quod omne uirile uirilitatem habere ut probabile acceptum eſt,litigioſa eſt & cauillatoria , quoniam coniugationis in prima figura ratiocinatiue ex ambabus affirmatiuis hac quidem particulari,maiori uero uniuerſali exiſtit.quando iterum non ſyllogiſtice,nec adſeruata figurę proprietate ex ueris quiſpiam ratiocinatus fuerit,& iſte ratiocinationem apparentem tamen confeciſſe dicitur,quales in non ratiocinatiua coniugatione orationes ſunt,quę interrogantur : ut,ſi quis concludat,equum eſſe omnem hominem,quia animal eſſe hominem omnem,& omnem equū eſſe animal acceperit.eiuſmodi complicatio & ratiocinationis connexio quamuis ex ueris conſtet propoſitionibus,nequāq̄ ratiocinatiua eſt.cauſa uero,quia duę in ſecunda affirmationes figura ſunt, & non pauca horum in expoſitionibus,quas in diſſerendi arte elaborauimus,exempla reperiuntur . nonnulli cauillatorię & litigioſę ratiocinationis talem prodidere differentiam. litigioſa ea eſt inquiunt quę haud bona conſtat

ratiocinatiua forma,cauillatoria uero eſt, quę integra forma ratiocinatiua exiſtit, in materia peccans, ſed hi ab ipſo Ariſtotele mentientes coarguuntur,progrediens enim in his in quibus rationem demonſtrandi a' diſſerendi ratione & hanc a' cauillatoria diſtinguens inquit. quę igitur ſecũdum rem communia ſpeculans dialectica,idem hoc apparenter faciens,cauillatoria & litigioſa ratiocinatio eſt. quoniam igitur litigioſa ratiocinatio & cauillatorius elenchus idem ſunt,poſtq̃ de cauillatorijs dixit elenchis,ſub induxit & apparentibus elenchis qui paralogiſmi ſunt, ex ęquo ac mutuo idem ponens, elenchorum enim ſophiſticorum commune omnium eſt apparere,& horum in ſequentibus ſtatim diuiſionem facit dicens,horum enim ſophiſticorum elenchorum ratiocinationes cum ratiocinationibus litigioſis quę ex apparentibus probabilibus & non exiſtentibus ſunt compoſitę eędem ſunt,hę uero uidentur eſſe,eędẽ & hę orationibus litigioſis apparentibus uel exprobabilibus,uel exprobabilibus apparentibus, quę & litigioſę dicuntur ratiocinationes,ratiocinationes uero non. cauillatorię quidem igitur ratiocinationes ſunt, quę figura illęſa propoſitionibus ambabus aut altera falſis conſtant, apparentes uero ratiocinationes quę figura non integra propoſitionibus interdum ueris nõ nũq̃ falſis ſunt, ſimpliciter uero omnes apparentes elenchi aut ratiocinantes ſunt, aut a' figura corruũt ratiocinatiua. quamuis enim recta in figura ratiocinatio fuerit,ſecundum apparentiam & non proprie elenchus. partes elenchi tredecim ſunt, circa dictionem quidem ſex, circa uero intellectum ſeptem, quas extra dictionem nuncupat Ariſtoteles, & tredecim has bis pertractat partes. primum quomodonam fallant cauillatores, diſſerit, poſtea diluit,atque ſoluit. pręſens igitur liber cauillatorij elenchi recte inſcriptus eſt,& bifariã inſcriptio intelligi poteſt,uel quod coarguunt,uel quia coarguuntur cauillatores. aut apparentibus intulit elenchis ut poſterioris quod prius expoſitiuum ſit.& erit utique ſententia talis,quemadmodum pręanticipantes diximus,ut de non proprijs ſed apparentibus diſſerat elenchis,qui cauillatorij ſunt elenchi.

Sed quid ſophiſma, & uerus elenchus, apparenſue elenchus, & quid parexelenchus, nec nõ quid paralogiſmus dicere eſt neceſſarium.

Proponit, quæ altero poſt hoc capite tractaturus eſt. Cap. VI.

Sophiſma quidem eſt, quemadmodũ & ipſe dixit in diſſerendi arte cum ratiocinatione litigioſa idẽ, ut, num eſt tacentem dicerę? minime inquit reſpondens, quid uero quando lignum lapidem dicis, non tacentem dicis,ecce igitur hic amphibologię ſophiſma confectum eſt. elenchus eſt eiuſdem & unius non nominis ſed rei & nominis non uniuoci ſed eiuſdem ex datis ex neceſſitate,non eo quod erat in principio numerato,ſecundum idem,& ad idem,necnon ſimiliter atque eodem tempore contradictio uera. ſi enim quis ſciſcitatus fuerit,num canis animal eſt? deinde annuerimus, & interrogans afferat,qui calores, & ęſtus excitat,animal non eſt, non utique refelleret,quoniam redargutionem in rem non intulit eandem. quia & non raro ab uniuocis etiam exoritur error, ut quando quiſpiam interrogauerit, num animal ambulat? deinde non negans reſpondens,& cauillator adducat, quod eſt aliquod & quieſcens, hac de cauſa & nominis adduxit non uniuoci, ſed neque eo quod in principio erat repetito. quid ſit quod erat in principio peti,in priorum ſecundo diſſeruit.& ſecundum idem,& ad idem redargutio eſſe debet. ſi nãque quod interrogatum eſt,nec uniuocum,nec ęquiuocum,nec quod erat in principio fuerit acceptum,ſecundum aliam tamen atque aliam eidem adeſſe & non adeſſe partem dixerimus, minime redargui poterimus,ut num Ethiops niger? equidẽ,non dentibus niger, quare iſdem & niger, & non niger,ſed redargutio non ſecundũ idẽ eſt. pręterea ſi non ad idẽ,non erit proprie elenchus,ut ſi quis decẽ & eſſe & non eſſe duplicẽ dixerit,ad aliud enim atque aliud non ad idẽ duplex dicitur, & huic non abſimile eſt id,quod alicuius quod in actu uel potentia declaratiuum exiſtit,ut num dormiens uiſum habet? certe inquit,habens uiſum uidet ne? equidẽ,dormiens ergo uidet, eũ qui non uidere aſſerit dormientẽ hęc non coarguit ratio,quoniã dicens uidet uiſum habens,habentẽ tũ non operatione fungentẽ,ſed ceſſantem,& feriantẽ,& ut ad opus exeat ualentem, tũ iam opus obeuntẽ ſignificat. & in eodẽ tempore,ut,nũ homines boni? in genere quidẽ ferreo non boni. ſed hęc ratiocinatio cũ in tempore non ſit eodẽ, non erit uera redargutio. quando igitur non iuxta ueri elenchi diffinitionẽ, ſed aut per ęquiuocationẽ, aut ſecundum propoſitionũ aliquã cauillantiũ,ſecũ differentẽ quis coarguerit,tunc ille cauillatorie,non uere refellitur. eiuſmodi elenchũ partim apparentẽ,non elenchũ,partim parexelenchũ nominat Ariſtoteles,quippe qui extra uerũ & propriũ elenchum,de quo non multo poſt diſſeret Ariſtoteles. paralogiſmus,qui uel materię uel ratiocinationis formę ratione committitur error,exiſtit,ut plurimũ uocitantẽ paralogiſmũ ratiocinationẽ quę nõ rectã ratiocinationis figurã ſeruauerit,Ariſtotelẽ indicauimus. de cauillatorijs elenchis interpretũ nonnulli hic(ut diximus)cauillatorios elenchos.& apparentes mutuo & ex equo poſitũ eſſe aſſerunt,ut omnes cauillatorij non proprie ſint ſed appareant elenchi & uideantur. erit utique & cauillatorij, & apparentis elenchi diſtinctio aliqua, etenim cauillatoriũ elenchũ qui integra figura materia falſa ex apparentibus conflatus eſt probabilibus appellabis, apparentem uerum elenchum & paralogiſmum, qui materia quidem quouis ſe habẽte modo a' figura decidens ratiocinatiua, quoniam ante paralogiſmũ proprie in his qui non rectam obſeruant figuram,eſſe acceptum aſſeruimus.

De cauillatorijs uero elenchis, & apparentibus elenchis, qui paralogiſmi ſunt & nõ elen-

chi, dicamus, ab his quæ natura ſunt prima ordientes.

De principijs artis cauillatoriæ. Cap. VIII.

Ab his quę natura prima ſunt inchoantes,] Ratiocinationis demõſtratiuę, & dialecticę, atque ſophiſticę, ratiocinationẽ ſimplicẽ non raro genus eſſe diſſeruimus, quoniã genera quã ſpecies prius natura exiſtunt, hic primũ de ratiocinatione cõpendioſe pertractat, quid eſt, & cũ nonnullę rõ ſint, qua rõne uideantur eſſe, aliquę uero ſine dubio uerę exiſtunt, hac de cauſa inquit, nos ſecundũ naturam a primis incipere oportere. hoc enim pacto ſtruẽda ſeries, hoc eſt natura primis quę ſunt cõmunia quędã, inter quę ratiocinatio cõputatur, cuius in progreſſu inquit genera eſſe quatuor, aut igitur de his aſſerendum natura prima, aut de principijs propoſito negotio proprijs, & uelut accõmodatis elementis, nam alia & non omnibus eadẽ principia ſunt, ut enim geometrię natura prima & principia ſunt, puncta, lineę, circuli, & dignitates, de quibus geometre prius differentes hoc pacto in partiũ doctrinã agunt progreſſus, haud ſecus & hic ipſe aget. prima cauillatoriæ artis ſunt, & quã dicit, diuiſio, necnon ſpeciẽ talis rationis eſſe aliquã oſtenſio, atque quę appetant cauillatores, & qualis electio ipſorum, & quę ſint quorũ gratia aggrediuntur, & inueſtigant huiuſcemodi orationes, ut uideantur ſcilicet ſapientes, & quęſtus & lucrũ nimiaque opũ affluentia. cauillatoria enim ab apparente ſapientia lucratio quędam eſt, quare demonſtrationes appetunt apparentes, atque in hoc cauillatoria & deceptoria ars a differendi diſtinguitur arte, quoniam ſolum altera gloriam, altera lucrum & quæſtum ſpectat.

Quoniam quidẽ igitur ratiocinationum partim quidem eſſe, partim uero non exiſtentes, & eſſe apparentes manifeſtũ eſt. ut & hoc nonnulla in alijs fit ſimilitudine, & in orationibus pari ſe habet modo. etenim bono nonnulli præditi ſunt habitu, aliqui uero apparẽt tributim ſe inflantes, & ſe ipſos cõponentes. & ipſa aliqui ſunt pulchritudine pulchri, aliqui uero ſe ipſos adornantes apparent. & eodem in inanimis modo. etenim horum quædã uere argentum, & aurum, quædam non, ſed ſenſui apparent. ut argentea ſpuma, & ſtannea; argentea, & bili tincta, aurea. eodem pacto ratiocinatio & elenchus, hic quidem eſt, hic uero nõ eſt, & ob imperitiam apparet. expertes enim æque ut qui longe abſunt, ſpeculantur.

De apparenti & cauillatorio elencho. Cap. IX.

Quoniã quidẽ igitur ratiocinationũ partim quidẽ eſſe, partim uero nõ exiſtentes & eſſe apparentes] Nonnullos eſſe diximus, qui ab apparenti elencho qui paralogiſmus eſt, cauillatoriũ elenchũ diuerſum eſſe intellexerint. & ea quę in pręſenti dicuntur ſic in hãc dictũ eſſe ſententiã aſſerũt. qm̃ quidẽ hę redargutiones deceptorię & cauillatorię perſpicue & ſunt & nominãtur ratiocinationes, hę uero redargutiones apparentes & paralogiſmi ratiocinationes nõ ſunt, eſſe tñ uidentur. ſed res nõ ſic ſe habet. uniuerſaliter inquit. qm̃ hę quas differendo formamus in recta ratiocinationis figura ſunt, hę uero eſſe apparent, haud ſanã ratiocinationis cõplexionẽ habentes, non ſimpliciter & abſolute ſed apparentes ratiocinationes dici debent. poſtq̃ de cauillatorijs elenchis qui & apparẽtes erãt elenchi, dicere propoſuit, primũ ratiocinationis litigioſe diuiſionẽ ab ipſo in primo differẽdi artis traditã in noſtrã reuocat memoriã. ſophiſticarũ enim ratiocinationũ idẽ eſt dicere & litigioſarũ, hę quidẽ (ut illic dixit) ex apparentibus & probabilibus ſunt ratiocinationes, hę uero quãuis nõ ſint ratiocinationes, tñ apparentes ſunt. & huic p ea quę adducit fidẽ aſtruit. quẽadmodũ enim hoc quadã in alijs fit ſimilitudine, & in orationibus hoc eſt ratiocinationibus eius modi quippiã eſſe uidere licet, & nõ ſolum ex animalibus ratione pręditis, ſed & ex ipſis anima uacãtibus rebus hoc quod dictũ eſt, ſtatim cõfirmat exemplis. ut enim inquit, hominũ aliqui ſano & bono pręditi ſunt habitu, tales uero athletę, & pentathli. nonnulli bonũ ſimulant habitũ quibuſdã circa corpus ingenioſe atque artificioſe ſactis ſe ipſos craſſiſſimis induentes ueſtibus, eos qui boni ſunt habitus ęmulantes. quod & tribus cũ uictimas adducerent faciebant. utraque. n. & quęque reliquã in feſto & celebritatibus qñ ad altaria uictimas admouebant, ſuperexcellere miro ſtudio properabant, carnis pinguedinẽ inflatione eleuantes, ut (quẽadmodũ in dipnoſophiſte Atheneus & Proclus in feſtiuitatũ recenſione dixere) copia quę nõ erat pinguedinis, propter inflationẽ appareret. idem & qui malo pręditi ſunt habitu, efficiunt. certe & turpes & qui informi ſunt aſpectu uera carentes pulchritudine ſe ipſos fricationibus colorantes (fallere. n. eos quibus ut ſe ſpectarent cõtingit) & quod nõ eſt, ut uideatur, operã dant. tales uniuerſaliter dicuntur omnes tributim inflari, qui nõ exercitatione neque uere magnis corporibus, aut eleganti ſunt forma, nõnullis artibus, & ingenijs ſe ipſos cõponentes exornant, qui malo habitu ſunt bono pręditos ęmulantes apparent. & qui turpi ſunt forma, quãuis abſit pulchritudo, pulchri uidentur. non diſſimiliter & in anima carentibus hęc quidẽ uere argentũ, & aurũ ſunt, hęc uero iudicio ſenſus fallente apparenter, quia a nõ multa colorũ ſenſus diſſimilitudine fallitur, ut & in melle, hoc. n. flauũ eſſe cognoſcens, & guſtu dulce eſſe iudicãs, ſi quidẽ & aliud quid eius modi coloris eſſe cõſpicatus fuerit, & illud

mel eſſe ſuſpicatur,qm̃ aliqñ in eadẽ ut in libro de anima iſte dixit, ambo re cõcurrũt. ut igitur & in corporũ diſpoſitiõibus,& in inanimis deceptio,atque error ſępius fit,ſic & in elenchis & ratiocinationibus. hęc qdẽ eſt uera tũ ratiocinatio,tũ elenchus,hęc uero non eſt,ſed ratiocinatio eſſe uidetur,qñ ſyllogiſticę artis expertes auditores ſunt,atque uerarũ ratiocinationũ,necnõ elenchorũ non nouerint proprietates, hoc inquit inſcitia.ſ.auditorũ apparet . quod & in libro de demõſtratione in enigmatis modũ operuit. quod inquir,de rebus geometricis inter nõ geometras quis differens auditores, praue diſputans latebit. deinde quã ob cauſam ea quę nõ ſunt,experientia carentes eſſe arbitrantur,probat . expertes.n.inquit, æque atque q abſunt longe ſpeculãtur. cuius duplex fertur expoſitio,uel hoc.n.inquit, nõ aliter expertes hęc quorũ experientia carent intelligere,& iudicare apti ſunt. quã q ab horum natura longe affecti ſunt,neque omnino qd eſt id de quo ferunt diſputationẽ,nõ neſcientes,certe.n.abſunt,& porro ab ipſorum cognitione diſtãt . hoc pacto uidelicet intelligẽdũ. uel maxime,ut ex lõgo ſpatij interuallo aliquẽ uidentes modica aliqua & parua ſimilitudine ſępius falluntur, & partim ob interuallũ immoderatũ, & partim ob uiſus imbecillitatem radiorum fractione & reuerberatione,eum q nõ eſt Socrates,Socratem, & bili tincta coloris ſimilitudine,aurea, & argenti ſpumã & quæ ſtannea ſunt, argentea eſſe putant. ſic ratiocinatricis artis ignari leuibus & paruis quibuſdam ſimilitudinibus eos qui non ſunt,propter imperitiam hac imbuti opinione & elenchos & ratiocinationes eſſe iudicant.

Ratiocinatio enim eſt ex quibuſdam poſitis,ut quid alterum ab his quæ poſita ſunt,neceſſario per ea quæ ſunt poſita,cõcludatur. elenchus eſt cũ cõcluſionis cõtradictione rõcinatio.

De ratiocinatione,& elencho quid uterque eſt. Cap. X.

Ratiocinatio qdẽ enim ex qbuſdã poſitis eſt ſiue confeſſis,& non ex ſuppoſitione acceperis] Quid eſt ratiocinatio,& elenchus,& in primo & ſecundo priorũ reſolutoriorum philoſophus differuit,in primo qdem,ratiocinatio inquit,eſt oratio in qua poſitis qbuſdã alterũ quid à poſitis,eo quod hęc ſint,neceſſario cõtingit, & quę ſequuntur. & cuius gratia ſingula quæque differentia adiecta eſt , in reſolutorijs affatim pertractauimus.in priorũ ſecundo reſolutoriorũ â philoſopho elenchũ eſſe cum cõcluſionis cõtradictione ratiocinationẽ definitũ eſt.nõ.n.ſine ratiocinatione elenchus eſt . neque hac de cauſa cũ ratiocinatione idem eſt. maioris nãque ambitus quã elenchus ratiocinatio eſt, ſi.n.elenchus,omnino & ratiocinatio,nõ tñ è cõtrario,ſi ratiocinatio,& elenchus, qa ex duabus affirmatiuis ſtruitur ſine cõtradictione ratiocinatio,ex utriſque elenchus nõ cõficitur affirmatiuis, nãque hanc qdem propoſitionũ in elencho affirmatiuã,hãc uero negatiuã eſſe oportet.elenchus.n.cõcluſioni quæ à principio accepta eſt, ut contradicat,recipiens cũ cõcluſionis cõtradictione ratiocinatio dicitur.hoc eſt ratiocinatio cõcluſionem recipiens cõtra aliquã propoſitionem uerã poſitã,uel ratiocinatione acceptã,aut conſenſu aliquo uerã,& perſe creditã,cõtradictionẽ habens.ut ſi quis dicat hominẽ eſſe animal,& hoc ratiocinatione demonſtret,qa homo rationalis,rationale animal,& concluſio manifeſta, uerũ qdẽ is ratiocinatus eſt. ſi qs cõcluſioni repugnarit,hunc refellemus,cõcluſioni uere oppoſitũ cõtradictorie,aut cõtrarium,quod ipſe ſupponit,& alterã cõfeſſam propoſitionẽ accipientes, & ipſum ſibi manifeſte pugnantẽ mõſtrabimus. ſit enim de nullo homine animal , & de omni rationali animal, de nullo homine rationale, ſed & omni inerat. ecce igitur uere cõtrariũ cõcluſioni accipientes,& abſurdi neſcio quid cõcluſimus, propoſitionẽ confeſſam deſtruentes. hoc uero ut idem efficiamus,licet,ſi contradictorie oppoſitum acceperimus.in ſecunda igitur figura eligibile medio accepto,malũ nõ eſſe bonum ratiocinatione colligendum, & malum non eſſe bonũ ſit demonſtratum,uel ſimpliciter ut manifeſtũ poſitum,uel ratiocinatione collectum . ut qñ quis nullum malũ eligibile eſſe,omne bonum eligibile ſumpſerit,ob hoc in ſecunda utique demõſtratum erit figura,nullũ malum eſſe bonum.ſi igitur qs cõtra cõcluſionem inſiſtens,hoc eſſe falſum cõtendat,cõcluſionis cõtradictionẽ hanc.ſ.aliquod bonum eſſe malum dabit.is nobis ſic in tertia figura ratiocinantibus refelli poterit,alicui bono p ſuppoſitionẽ malũ ineſt,& omni bono eligibile,alicui ergo malo eligibile,nulli uero inerat. hęc igitur redargutio eſt & elenchus,qui concluſioni contrarium, aut contradictorie oppoſitum,atque ex propoſitionibus aliquam ueram accipiens,atque ex hoc abſurdi quippiam collectum demonſtrat,talis quidem ratiocinatio,& elenchus.et qui ratiocinatur,et refellit,ſecundum hoc ratiocinatur,et refellit.ſed cauillatores minime refellunt.

Sed cauillatores quidẽ nullo modo refellũt,multis uero de cauſis refellere uidẽtur,quarũ unus locus,qui per nomina,maxime aptus ac popularis ualde.quoniã ipſas per ſe res nos, quãdo diſputationẽ inimus,afferre nõ licet,ſed rerũ uice nominibus ut notis utimur, & in rebus id quod in nominibus accidit,contingere arbitramur.quẽadmodũ & his qui calculis cõputant.hoc uero nequaquã ſimile eſt.nomina enim & orationũ multitudo terminata eſt,res uero numero interminatæ.orationẽ igitur eãdẽ et nomẽ unũ plura ſignificare neceſſariũ eſt quẽadmodũ igitur illic qui nõ idonei ut calculos ferãt,a ſciẽtibus fallũtur,eodẽ & in ora-

tionibus mõ qui nominũ uim nõ callent,et dũ ipſi diſſerũt,et alios audiũt,paralogiſmis fallũtur.ob hãc igitur et alias dicẽdas cãs,apparens nõ cõſiſtẽs eſt et ratiocinatio,et elencbus.

Quibus de cauſis deceptio fiat cauillatoria. Cap. XI.

Sed cauillatores qdẽ nullo mõ refellunt multis,uero de cauſis refellere uidentur] Cauſas tredecim qbus diſputãtes fallũt,modos nuncupãs.quorũ unũ eſſe locũ aſſerit opportunũ,& plurimis cõmunẽ,& ob hoc uulgatiſſimũ,hoc eſt,cõmuniſſimũ.hoc.n.affatim & ut plurimũ cauillatores utuntur. aptiſſimũ uero,qa facilis,q̃ p nomina,q̃ uel ſecundũ ęquiuocationẽ,uel amphibologiã,uel utroque ſorte modo dici poterit.& qua iſte de cã fiat,adiecit.ſi inqt fieri poſſet,ut nos cũ diſſereremus,res ipſas in mediũ adduceremus,& ſub aſpectũ exponeremus,ut de cane ęſtus excitãre diſputãtes,illũ ipſum corã ſiſteremus,& de eo rõnes indagãtes,de occurrẽtibus ſenſui & manifeſtis diſputãtes,nõ falli utique poſſemus.qm̃ hoc fieri neqt,& in diſputatiõibus,nobis res uſui nõ ſunt,ſed uice rerũ,notę ipſarũ, rerũ uero notę nomina ſunt. quę.n.in uoce ſunt nomina & uerba,q̃ ſecundũ ſe ipſa dicta,& ipſa nomina ſunt,p medios intellectus,res declarãt.qđ in nominibus accidit,ad ea q̃ ab ipſis ſignificantur,traducimus.quorũ.n.unũ & idẽ cõtingit eſſe nomẽ,atque horũ ob nominis identitatẽ,tũ ſubſtãtiã,tũ naturã eãdẽ eſſe arbitramur.quare & ſic ſciſcitans,nũ lapis mas eſt,nũ callias mas,lapis igitur callias.itẽque.nũ Plato mas eſt , nũ Fluuius mas,Plato igitur Fluuius eſt.& hinc deceptio manat.qm̃ ęquiuoca uel amphibologica nomina ſunt.quod.n.nominibus accidit,hoc & res cõſequi putamus.cur uero hoc pacto cauillator fallere nitatur,diſſerit.qm̃ naturę noſtrę q̃ ſingulę cuique rei ũ accõmodari poſſent,nominũ copia deeſt,fraus,& deceptio neſcitur. ſi.n. multorũ nobis ſuppeteret copia nominũ,nõ utique fraus emergere,& ſe ſuprã attollere poſſet.nũc uero cũ res multę exiſtãt,partim differẽtes,partim & ſi nõ naturę,nobis tñ infinitę,ut ſingulum & unicuique rei nomẽ accõmodatũ indere poſſit,nõ opis naturę noſtrę eſt, q̃ multas ac differẽtes in unũ colligens res, unũ & idẽ ipſis indidit nomen.q̃ qdẽ res ſi ſingulã & accõmodatã ſortitę eſſent denominationẽ,nõ utique falleremur,ſed dũ iniretur diſputatio,res ſenſui ſubijcientes fereremus. & hoc pacto nulla meditata fieret diſputatio.nũc uero qm̃ natura ſepta inopia eſt,nõ ſingulę cuique rei nomẽ uiciſſim correſpõdens mutuũ,ſed rebus multis idẽ & unũ coaptauit.ob hoc errori & fraudi locus traditus eſt.quare q̃ accidunt cõfeſſa in nomine,& in re,q̃ illo ſignificatur nomine,eadẽ cõtingere exiſtimamus,ac ſi illa unius exiſterẽt naturę.& res q̃ nomine declarãtur,& differẽtes & diſſimili p̃ditas ſubſtãtia,tũ ob ipſius nominis identitatẽ,tũ qa nomẽ eſt unũ,ſecundũ naturã unũ eſſe putamus.quod fieri neqt.nõ.n.ſi baſiliſcus nomine unũ qđ eſt,iã res q̃ eo ſignificatur nomine,una eſt.alius nãque q uulgo & multis cognitus eſt baſiliſcus,alius q ſciẽtia p̃ditis,q in leonis ſcilicet aſtri corde eſt.nõ igitur ex parua quadã cõmunione,ac ſimilitudine fallere,atque falli,cauillatoriũ eſt.quod in nominibus accidit,& hoc inqt,cauillatoribus exiſtimare in rebus cõtingit.& exemplo eorũ q calculis ratiocinãtur,utitur.q̃.n.in digitorum cõputationibus ratiocinantes inueniunt,hęc & ad res ipſas trãsferũt,& tot habere aſſerunt,& has eſſe quas digitis emenſi ſunt.ſed hoc haud nõ diſſimile eſt.in numero qdẽ q̃ ipſis cõtingũt,ad res numeratas uere trãsferri poſſunt.ſi.n.in imparẽ & parẽ ſeptenarius diuiditur, & ſeptẽ uiros q ſunt hoc numero cõprehenſi , in imparem & parem diuidi neceſſe eſt.in nominibus uero nequaq̃ uerũ eſſe cõperitur.nõ.n.ſi dion biſyllabũ,& biſyllabũ quadriſyllabũ,dionẽ q̃ eſt res,eſſe quadriſyllabũ eſt neceſſe.cũ hęc diſſeruit,& declarauit,quomodo fallamur, uidelicet imperitia,atque inſcitia uel ęquiuocatiõe potius,cũ cauillatores errorem q in nominibus reperitur,ęque ad ipſas traducũt res,atque cõputatores ipſos ad res numeratas numeros trãsferũt . hoc uero differens atque diſſimile eſſe declarat,dũ aſſerit.hoc uero nõ eſt ſimile.numeri enim & q̃ numerãtur res, utraque interminata & incõprehenſibilia ſunt,& ut unũ ſe habet,et eſt,ſic ſe habere et futurũ reliquum pſpicuũ eſt.in nominibus uero atque rebus nõ ſic eſt,terminata.n.nomina ſunt,atque orationũ multitudo.qm̃ nominibus orationes cõſtãt.nunc.n.et uerba nomina dicta ſunt.ex ſyllabis nomina.et ex elementis ſyllabę.elementa uero uocis q̃ ſcribi poteſt, terminata ſunt. XXIIII enim.quod igitur terminatũ ex terminatis(ut in ſexto naturalis auſcultatiõis demõſtratũ eſt) eſſe neceſſariũ eſt,nomina qdẽ hoc pacto terminata ſunt.quomodo uero numerus et res infinitę ſunt,necnõ cur in rebus ſimile nõ cõtingit.huius cauſam potentia adducit dicens,qm̃ in infinitũ creſcere numerus,et res,quas numero metimur,poſſunt.differentia numerabilia,ut numerabilia ſunt,eodem atque uno ut manifeſtentur numero, minime cõtingit.ut ſeptẽ,et ſex,numero qnario.res uero ſiqdẽ numero interminatę ſunt,et nomina terminata,plures eadẽ oratione et uno ſignificari nomine,eſt neceſſe.cũ hoc uero ſit,ſi in alio qdẽ cõcederet reſpõdens,ad aliud uero trãsferet interrogãs,redargutio utique fieri uideretur.numeris et calculis utitur ut a' cauillatoribus qñ ad ipſas res trãsferũtur nomina inſcios et ignaros carpi fraude demõſtret.ut.n.in cõputationibus parũ et leuiter periti et idiotę,dũ ad res numeros trãsferunt numeratas,cũ a' ſe ipſis,tum ab his q calculorũ cõputatiõibus ualent,et numerorum ſcientia prę ſtant,falluntur.et ob hoc ab his decipiuntur.eodẽ inqt pacto et in orationibus q̃ nominibus cõſtant,q craſſę ſunt Mineruę et nominũ uirtutis neſcij,nõ recte coarguti partim differentes,partim alios,audientes paralogiſmis falluntur. qa nomina pauciora rebus,et actũ fides munitur ac fulcitur.multa.n.nomine uocant.pterea res interdum alię, atque alię,nomina uero eadem manent,nõ qa ob hoc ſolum ęquiuocationes aſſerit,ſed qa ob hoc ex neceſſitate,et ſi alijs qbuſdã de cauſis ęquiuocationes.aut ob hoc quidem ęquiuocatio ex neceſſitate.omnino.n. alicui nomen imponens de quodam a' dicto,alio,utetur uoce,ad hunc quidem uel ad hunc nõ neceſſaria ęquiuocatio.

ęquiuocatio . nāque alio quodā & nō tali ęquiuocationem eſſe fieri nequaꝗ potuit.nomina terminata eſſe,quia elementa,quorū cōpoſitione nomina cōſtāt,terminata ſunt,pſpicuū eſt.terminatorū uero terminata eſt,& cōpoſitio.amplius quia nō omnis literarū cōpoſitio ſyllabas uel nomina cōſtituere ualet cōplicatiōes.n.& ipſarū cōpoſitiones,q̄ uocaliū ſolū ſunt,hoc efficere ualēt.ob hāc igitur cauſam qualis cā eſt q̄ ex nominibus.ſ.ex ęquocatiōe & duodecim reliqs modis,q ab eo tractabūtur.ī rōcinatiōibus & elēchis (ut dictū eſt)& apparēs,& uerū reperitur,illud qdē cauillatoriū,hoc uero ſciētię effectiuū exiſtit.

Quoniā uero operæ quibuſdā prætium magis eſt,ut ſapientes eſſe uideātur, quā eſſe & nō uideri.cauillatoria enim non exiſtens, ſed apparens ſapiētia eſt.& cauillator ab apparente,& non conſiſtente ſapientia lucrator eſt.& his ut ſapientis opus agere uideantur magis,quam agere,& non uideri,neceſſarium eſſe manifeſtum eſt.

De cauillatorum ſapientia qualis ea ſit,& de opere ipſorum agitur. Cap. XII.

Qm̄ operę quibuſdā p̄tiū magis] Vbi hac de cā necnō alijs errorē gigni cauillatoriū diſſeruit,cur ei impendatur opus,dicere ꝓponit.igitur quā eſſe ſapientes aliquos dicit ut uideantur,magis appetere. quia nulla difficultate,negotio nullo huius ad eos acceſſio eſt.neque parui referre putant ſapientis opus quā uere agere,apparēter magis uideri.nō ſolū ut uideātur eſſe,quāuis ſapiētes nō eſſent, hac tēpeſtate operā dāt,ſed & antiquiores iſtiuſmodi rē cauillatores ſtupebāt.apparēs.n.nō cōſiſtēs ſapiētia cauillatoria eſt,cauillatorque ab appente ſapiētia lucrator.hoc uero Hippię & Protagorę & Gorgię & Prodici declarant.quorū qui cū ſapientiā,tū affluentes diuitias,quas arte hac aggregarunt,diſcere noluerit,Platonis dialogos iſtorū nominibus inſcriptos legendos curet.& ſapientiſſimus Socrates in Platonis gorgia audaciſſimi poli elationē,& calliclis inſcitiā rōnes ſcientifica refellit & omnino humilē & abiectā credit eſſe cauillatoriā,ſolū ſapientię opinione & nō uerā eſſe aſſerunt ſapientiā , cauillatorēque opinione ſola ſapientem,ſed re uera inſipientē & lucratorē uidelicet lucri gratia ab apparente ſapientia cōtentioſum,cauillatoriā apparentē & non uerā ſapientiā ex hoc quia exiſtimatione eſt,pſpicuū eſt.q̄.n.exiſtimatione ſunt,nō ꝓprie ſunt.ſi.n.exiſtimatio eſt apparens exiſtentia , apparens uero exiſtentia nō eſt ꝓprie exiſtentia, ergo termini duplicatione maioris exiſtimatio ꝓprie nō eſt.ob hoc cauillatoria apparens ſapientia eſt,ſapienſque apparens cauillator eſt.& nō uerū ſed apparens cauillatoris eſt opus, & quia ab apparente lucrabantur ſapientia,cōſequens omnino erat,ut ſapientis munus agere uiderentur magis,quā agerent.qui.n.uere cauillator eſt,ſapientis munus obijt magis,quā obire uideatur.Socrates ubique ſe nihil ſcire,nec quicquam ſapienter agere affirmans declarat,at omnia ex alta ſupremaque ſcientia partim dicebat partim agebat cauillatores eregione nō omnia neſcire cōfirmant.nullus.n.unꝗ & hodie inquit Protagoras nouum quid me interrogauit quaſi ipſa illa dicens ab omnibus interrogot quæ ſcio.

Eſt uero ut unum ad unum dicere de unoquoque ſcientis opus,ipſum quorum notitiam habuit nō falli,errantē uero oſtendere poſſe.hæc uero ſunt hoc quidem quia rationem reddere, hoc uero quia accipere poteſt.fallere igitur uolentibus eſt, dictarum genus quærere orationum neceſſarium.operæ prætium nāque eſt.ut enim ſapiens appareat,eiuſmodi præſtabit facultas.cuius electionem ſunt habētes.eiuſmodi quidem igitur eſſe orationum genus, & talem ab his quos cauillatores uocamus,appeti facultatem,perſpicuum eſt.

De ſapientis opere agit. Cap. XIII.

Eſt uero ut unū ad unū dicere opus] Poſtꝗ cauillatorū ſapientia qualis ſit diſſeruit,& qđ apparens ſapientia,necnō quale ipſorū opus,qm̄ ſapientis munus p̄ſtare uidentur,oſtendit.nunc eorū q ueri ſapientes ſunt,opus adiecit quiſpiā.n.utique dicere poſſet,qua rōne & quo mō recte interrogare,pariterque & rn̄dere ſcientes,ab his qui ut nos fallant,decipiantque,aggrediuntur, fraudibus nō capiamur. ſcienter inquit interrogantibus & rn̄dentibus.opus.n.interrogātis eſt partim interrogatiōibus nō mentiri, partim errantem rn̄dentem,ſi qdem nō recte & falſo rn̄derit,oſtendere.rn̄dentis uero,ſicubi aberrat interrogans,& ipſum qdem errantem oſtendere opus eſt.quia rōnem reddere ualet, qđ p̄cipuū ipſius rn̄dentis eſt opus.cognoſcens.n.ſiue pluriſariā multiſque modis,ſiue uno res dicantur mō,interrogantem eorum quippiā,q̄ multis dicuntur modis,in eorum morem q̄ uno interrogari cōuenit mō,haud quaꝗ ſi nouerit, hunc fallere,ac decipere pmittet.in accipiendo nō dicere falſum,interrogantis opus. qui.n.interrogandi recte facultatem habet,nunꝗ ꝓpoſitionem ob quam pugnantia ſibi & cōtraria dicere cōtinget,interrogabit.ut.n.recte interrogans,nō ꝓpter ſe ſed ob rn̄dentem tanꝗ ꝓcul ab errore interrogare nouerit,cōtraria accidere demōſtrat.eſt uero ut unum ad unum,ut breuiter dicā,ut unum ad unum,amborum opera. ſciſcitantis quidem recte opus ꝓprias & nō ambiguas ſumere ꝓpoſitiōes. rn̄dentis uero interrogantem

ſi errauerit,refellere poſſe.errantē uero refellendi & ęquiuocorum & ambiguorum necnō aliorum quibus fallere nititur interrogans,cognitiōe,facultas innaſcitur. uel igitur unū ad unū ſic intelligendū,uel ſic capi debet. qm̄ pcūctari me uis,cognoſce,niſi a' me uis tua interturbetur,puertaturque interrogatio recte & uere interroga.qđ quidem ſcienter eſt interrogantis opus.& ut errantē refellas,p ea q̄ diſſeruimus incūbe. qđ quidem perite rn̄dentis eſt opus,ꝓprium.aut igitur unum ad unum primo aut altero intelligendum mō ſeruat.n.& in his duo.n.q̄dā dixit & q̄uo rn̄dendū,& interrogandū eſt.cū hęc diſſeruit eorū q̄ demonſtrauit,nos meminiſſe uult.&.n.eiuſmodi orationum quā cauillatores quoquomodo inſequuntur,formā eſſe cōſtituit,in quibus & ęquiuocationē adiecit,cauſamque ob quā eiuſmodi orationū appetunt facultatē addens,quia plana ſcilicet,& facilis,quia talis litigij & cōtentiōis facultas apparentem efficit ſapientem,ob hoc electionē cauillatores habent.his mō quodam Ariſtoteles hanc orationum formam circa quam cauillatores ſtudioſe uerſantur,philoſopho,ut modo ſcientifico & uero cognoſcat,eſſe neceſſarium conſtituit.quo enim modo qđ ignoratur refellendum erit?ut igitur non ignoretur,opus eſt.ſi enim talium orationum inſcitia atque imperitia imaginationis cauſa eſt,haud dubium eſt,quin cum ipſarum cognitione non ſimul cum ea & elenchus ſit.

Quot uero orationum ſophiſticarū ſpecies,& ex quot numero ipſa cōſtituta facultas eſt, necnon quot negotij partes ſunt,atque alia huic arti conferentia,iam diſſeramus.

Proponit ea de quibus tractaturus eſt. Cap. XIIII.

Cū hęc demōſtrauit,ad hęc de quo p̄ſens agit liber:dicere ꝓponit.de cauillatorijs agit elēchis & q̄uo & p q̄ conſtituantur,& quot orationū ſophiſticarū ſpecies ſunt.in ſophiſticorū nunc elenchorū doctrinā ingreditur,& prius quot cauillatorię orationum ſpecies,& ex quot cauillatio conſiſtit,inquirit.quot uero orationū ſpecies ſunt,et ex quot numero,aut uiciſſim mutuo ſitę ſunt,aut hęc dictio quot loco huius,q̄ orationū ſpecies ſunt,& ex quot numero,aut eadem poſita eſt huius loco quot redargutionū cauillatoriarū ſpecies,q̄ quidē duę ſunt circa dictionē ſcilicet,& extra dictionem,ex quot uero,loco huius, quot unius cuiuſque eiuſmodi ſpecierū partes.ſpecierū.n.partes ſubdiuiſiones dicit ſpecierū. poteſt & hoc,quot negotij partes ſunt,dicere.qđ huic ęquū eſt,& quot cauillatores cōiectāt.nō.n.ut refellere uideātur ſolū,ſed & nōnulla alia q̄ paulo poſt dicet.cōiectāt.poteſt uero cauillatoriā dicere.ſi qdē neque ars neque ſcientia.q̄ utraque in ueris uerſantur.& ars eſt cū uera habitus rōne effectiuus & ſcientia circa ea q̄ eodē ſemp mō ſe habent habitus demōſtratiuus.uel generatim & cōiter cauillatoriā nuncupauit artem ſeu potentiā,dicit enim ipſam & artem communiori artis nomine utens.

Sunt quidē orationum quibus in diſſerendo utimur,genera quatuor.doctrinæ effectrices, dialecticæ,tentatiuæ,litigioſæ.doctrinæ quidem effectrices ſunt,quæ ex principijs unicuique diſciplinæ accōmodatis,non ex reſpondentis opinione ratiocinatrices ſunt.oportet nāque addiſcentem credere.dialecticæ uero,quæ cōtradictionis ex probabilibus ratiocinatrices: tētatiuæ uero quæ ex his quæ uidentur reſpondenti,et ei qui ſcientia ſe eſſe præditum ſimulat cognitu neceſſarijs,quo modo in alijs determinatum eſt.litigioſæ,quæ ex apparentibus probabilibus, & non exiſtentibus ratiocinatrices, aut apparentes ratiocinatrices. de doctrinæ effectricibus, & de demonſtratiuis in reſolutorijs dictum eſt. de dialecticis, & tentatiuis,in libris qui hunc præceſſere.de contentioſis & litigioſis nunc diſſeramus.

Ratiocinationū genera,& earū recenſet differentias,ut de qua acturus eſt,ſpeciē capiat. Cap. XV.

Sūt qdē orationū quatuor q̄ in diſputatiōibus aſſumūtur genera] Cōiter prius de oībus rōcinationū formis ſermonē habet,easque enumerat,& rōcinatiōis de qua ab ipſo ſermo nunc habendus eſt, formā ſuſcipiēs,doctrinā eius tradit.dubitatione dignū uidetur,cur orationū q̄ indiſputatiōibus aſſumūtur, genera quatuor eſſe dicēs,orationes q̄ doctrinā pariūt p̄cipue,q̄ demonſtratiuę ſunt,intulit.nō.n.orationes demōſtratiuę ex probabilibus ſunt,neque ex his q̄ uidētur omnibus,aut horū plurimis,neque ex his quæ ſapiētibus,aut oībus,aut horum plurimis,& horū maxime in philoſophia claris,neque de omni qđ proponitur rōcinātur,ex his.n.rōcinari nō itē demonſtrationis eſt,ut dialectices ꝓpoſitū.an in diſſerendo pro rōcinādo nūc accipiendū eſt,q.n.demōſtrat ut in geometria & nōnullis alijs habetur, nō diſputando,ſed rōcinādo ꝓgreditur.quatuor eſſe genera dicit,& q̄ ſunt exponit, ſummo orationis cōpendio horū adinuicē differentiā docet.doctrinę effectrices orationes inquit,nō ex his q̄ uidentur reſpondenti, ſed unicuique diſciplinę ex principijs ſunt accōmodatis.rōcinatiōes qdē demōſtratiuę ſunt,(ut in numeris dixerim) q̄ ī diſcreto rōcinātur quāto & geometricę,q̄ ī quāto ſunt cōtinuo,ſimpliciterque ex ꝓpria unuſquiſque ſcia & ſubiecto ꝓprio principia hēt.& demōſtratiua eſt,q̄ ſic & ex eiuſmodi nō ex rn̄dētis

opinione

opinione ratiocinando procedit.huius uero cauſa exiſtit,qm̄ credere addiſcentem oportet qnod eſt,qũ
ex principijs rei docens accõmodatis, proprias quæ ſequuntur,rationes habet . non enim quiſpiam niſi
perſuaſionem primorum habuerit,poſteriora diſcere poterit . dialectice uero ratiocinationes ſunt,quæ
contradictionis ex probabilibus ſunt ratiocinatrices . ſemper enim dialecticus problematis ratiocinãdo
contradictionem colligere nititur,& utraque in partem , quia exercitator eſt,ex probabilibus aggreſſus
habet,oppoſitorumq́ue eſt ratiocinatiuus,tertiam inquit tentatiuam eſſe ratiocinationem,quæ & ipſa
dialectica eſt,pars nanque eſt dialecticus.hactenus ab illa differt , quatenus de eo cuius ſcientiam habere
non diſſimulat,non ex ſimpliciter ſed ex apparentibus reſpondenti procedit probabilibus.in hoc enim
a dialectica ut dictum eſt tentatiua diſtat oratio.atqui & ipſe dialecticus exiſtit,quatenus ipſe ex ſimpli
citer ratiocinatur probabilibus,quæ omnibus,uel plurimis,uel ſapientibus uidentur . tẽtatiuus uero ex
ſimpliciter probabilibus,& ex his quæ uidentur omnibus, qui illã non neſcire ſcientiam , cuius experi-
mentum ſumitur,ſimulat.quæ & ipſa quamuis non abſolute,ſed ſecundum ſcientiam illam probabilia
ſunt.quæ in falſis q̃ ſunt in geometria,deſcriptionibus,nõ ex his quæ uñr oibus,ſed & ex his quæ geo-
metris uidentur , accepta,quæ ut ab ipſis illis cognoſcantur,neceſſaria ſunt.& in nõnullis reperitur exẽ
plaribus neceſſarium õ paruo inſcriptum.& utique ſermo imperfectus erit ut extrinſecus hoc aſſumen-
dum ſit.quorum ſcientiam habere non diſſimulanti ſcire neceſſariũ.in quibuſdam quidem alijs nõ qua
tuor ſed tria ſcripta reperiuntur genera.qm̄ tentatiuę ratiocinationis ut partis dialectices progrediens
meminiſſe uidetur . apud Platonem uero nõ raro cum in Eutiphrone,tũ in omnibus eiuſdem fere dia-
logis tentatiue formam inuenire licet.& in primo de differendi arte libro ratiocinationum meminit ten
tatiuarum,ubi ad quæ dialectica conducibilis eſt,exponit. illud.n.ex hoc,quo in alijs definitum eſt mõ,
indicauit.litigioſas uero eſſe aſſerit,quas ex apparentibus quidem non tñ exiſtentibus probabilibus ſa-
na conſtat figura conſtructas necnon apparentes ratiocinationes.iſtę uero econtra in figura delinquen-
tes contentioſæ & litigioſæ ſunt,quas eaſdem eſſe aſſerit.de alijs quidem inquit doctrinę effectricibus, &
demonſtratiuis orationibus in poſterioribus dictum eſt reſolutorijs . de dialecticis uero & tentatiuis in
arte differendi pertractauit . de contentioſis & litigioſis nunc eſt dicendum.

*Primum uero accipiendum quot ſunt,quæ orationibus contendentes & pugnantes conie
ctant. ſunt uero hæc numero quinque elenchus,& falſum,inopinabileq́ȝ,& ſolœciſmus,&
quintum diſputans ut nugetur efficere. hoc uero eſt, perſæpe ut idem dicat , cogere . aut
horum ſingulum non exiſtens, ſed eſſe apparens .maxime quidem enim ut coarguentes appa
reant , eligunt . deinde in aliquo falſum demonſtrare. tertio ad inopinabile ducere . quar
to ſolœciſmum facere . hoc uero eſt reſpondens in oratione barbara ut utatur dictiõe effi
cere . poſtremo uero idem ſæpius dicere .*

De his quæ cauillatores conijciunt agit. Cap. XVI.

Primum quidem accipiendum,quot ſunt,q̃ orationibus contendentes coniectant.] Poſtq̃ quot ra-
tiocinationũ formæ ſunt,& quot uniuſcuiuſque formarũ ptes,necnõ quæ hoc in negotiũ cõferunt,per
tractauit,nunc quod pollicitus eſt,abſoluere inchoat.& primũ quot ſunt,q̃ coniectant , qui orationibus
contendunt.hoc eſt cauillatores . & hæc numero inquit ſunt quinque,q̃ coniectant . elenchum, falſum,
inopinabile,ſolœciſmum,& ut rñdens cõpellatur in nugas,efficere . quid uero horum unũ quodque eſt,
ulterius progreſſi addiſcemus.quid uero eſt rñdentem in nugas detrudere,p id quod inducitur declarat.
expoſitiuum.n.huius quid quidem eſt nugari , idem ut dicatur ſæpius cogi.nunq̃ in ueris differunt caui
latores,quia ex apparentibus non probabilibus argumenta nectũt,hac de cã & cõiectãt dixit ſed de his
quę uidentur,quod unũquodq́ue eſt,cum & ipſe de his ptractabit,differemus.hoc uero,aut nõ exiſtens,
ſed ſingulum horum eſſe apparens,eiuſmodi eſt,ut.n.q̃ cõijciunt cauillatores,enumerauit.ſingulum ho-
rum q̃ coniecturis cauillatores ꝓſequuntur aſſerit apparenter,non uere eſſe ens eſt uero oratio ſic horũ
ſingulum non eſſe ens,ſed apparens,nõ.n.rñdentem uere ſed apparenter falſum demõſtrant.neque ue-
re ſed apparenter ſolœciſmo uti oñdunt.hac.n.in interrogatione,num quod dicis eſſe, eſt hoc? dicis eſſę
Socratem,eſt igitur Socratem:appens & nõ uerus eſt ſolœciſmus.hoc uero,aut nõ exñs,ſed apparens.li-
cet & iſto pacto accipe,uelut ſi dixiſſet,aut ut apparentis hoc ſit ſolutio dubitatiõis huius , quõ refellunt
cauillatores,ſi tum falſum,tũ elenchũ,tũ eiuſmodi reliqua cõiectãt,& horũ unũquodq́ue appens,& non
exñs·neque.n.elenchus,uerus eſt elenchus.neque ſolœciſmus,ſolœciſmus.neque cæterorũ tale eſt,qua-
le & apparet . ſi qdem elenchus eſt,q cõcluſionis cõtradictionẽ & unã ꝓpoſitionũ accipiens & poſitorũ
qppiã perimens.dicens uero nũ eſt tacentẽ dicere;nõ,qd uero,qñ ligna & lapides dicis,eſt igitur tacentẽ
dicere,nõ redarguit.tacere nanque dicitur bifariã.hoc uero aut horũ unũquodque nõ exñs ſed appens
(ut diximus)ſic intelligẽdũ,& ipſe ex hoc ut redarguẽtes appareãt,maxime eligũt,& q̃ ſequuntur,in lu-
cẽ ꝓtulit.dixerit uero aliquis,hoc mõ qd dictũ eſt,exponi põt.quod cauillator refellere aggreditur, non
eſt non ens eiuſmodi,tum ſecundum ueritatẽ,tum ſecundum apparentiam,quale eſt quod nullo modo
apparens,ſed ut per ſe eſt,minime ens,opinantis uero reſpectu ens,& ob hoc apparens.

Redarguendi uero duo ſunt modi, quorum quidem.n.partim circa dictionem ſunt, partim uero extra dictionem. quæ in dictione quidem imaginationem efficiunt, ſex numero ſunt. hæc uero æquiuocatio, amphibologia, compoſitio, diuiſio, accentus, & dictionis figura.

De paralogiſmorum modis dicere proponit. Cap. XVII.

Duo uero ſunt modi, uidelicet ſpecies redarguendi] Nũc de paralogiſmorum modis dicere ꝓponit, ipſis tribus ſupra decẽ exñtibus, duos ipſorum aſſerit eẽ modos, ſpeciei uero loco modũ accipit, & modo quodã ſic dicit, ſophiſticarũ importunitatum duę ſunt ſpẽs, quarũ una, ſex q circa dictionẽ dñr, altera ſeptẽ, quos extra dictionẽ uocat, modos cõtinet. q circa dictionẽ imaginationẽ efficiũt, ſunt æquocatio, amphibologia, cõpoſitio, diuiſio, accentus, dictionis figura. qui uero extra dictionẽ ſunt, unus qdẽ accidẽtis, alter uero circa ſimpliciter, uel nõ ſimpliciter, ſed aliqũo, aut ubi, aut aliqñ, aut ad aliqd dici & nõ ꝓpriẽ appellatus, tertius qui in elenchi ignorãtia, quartus, qui circa cõſequens, qntus, q circa principij petitionem uerſatur, ſextus, qui nõ cãm ut cãm ponit, ſeptimus qui plures unã efficit interrogationẽ. qm̃ uero ſuprema eorũ q̃ ſunt, in uoces & res diuiſio extat, quorũ hæc qdem dicibilia, hæc uero exña, dicibilia quidem uoces ſunt, & exña res. & ſophiſticorũ elenchorũ primã obtinet ptitionem, q̃ aut in uocibus aut rebus diuiſio eſt, harũ in plurimas q̃libet diſtribuitur ptes. ſiquidem in uocibus, fraudũ circa dictionẽ modi erunt ſex. ſi uero in rebus, qui extra dictionẽ reliq ſunt, modi ſeptẽ. primũ qdẽ igitur de modis qui in dictione cauillatoribus differendum eſt, poſterius uero de extradictionem modis. neceſſe igitur circa dictionem ſophiſmata q̃ ſunt in uocibus, aut ex his q̃ ſecundum ipſas, aut circa ipſas ſunt, eſſe. ſiquidem ex his q̃ ſecundum ipſas ſunt, aut his cõſtãt, q̃ res abſolute & ſimpliciter differentes cõtinent. & dictorũ paralogiſmorũ prima, q̃ eſt æquiuocationis, oritur ſpẽs. aut uocibus cõpoſitis res pariter differentes cõtinentibus. & altera q̃ eſt amphibologiæ forma, abſoluitur. quatuor ſunt modi quibus hæc duo cõſtitui cõſueuere, primum qñ oratio, aut nomen plura ſignificat, qui æqualiter, ut dicemus ambabus, cõis exiſtit. alter uero cum aſſueti ſumus ſic dicere, quid uero eſt, quod aſſueti ſumus ſic dicere, cum philoſophi dicta cõſiderabimus, educetur in lucem. ꝑterea æq̃ ut q ante hunc ambabus modus iſte cõis eſt. tertius q ñ cõpoſitum plura ſignificat, ſeparatum uero ſimplex eſt. q modus formæ q̃ amphibologiæ eſt, proprius exiſtit: quartus uero qui e regione opponitur huic, qñ compoſitum unũ ſignificat. quod quidem dixit. uidelicet qñ ſuperius dicebatur, ſimpliciter uoces obſeruat quis res differentes cõtinentes, & duos dictos efficit ſophiſmatum modos, aut has uoces ſimpliciter componit, & aliquid ex uniuerſę uocis cõpoſitione ſequens recipit, & ſpeciem q̃ circa dictionem eſt tertia, in cõpoſitione, aut huic oppoſito modo & eã quæ eſt ſecũdũ diuiſionem, formã cõſtituit. his modis qui ſecundum ipſas ſunt dictiones, cauillatorijs hæc abſoluũtur ſophiſmata. ex his qui circa ipſas ſunt, duo reliqua manãt, aut.n.circa tonum, aut & circa ſpiritũ, & eam q̃ accentus ſpẽm abſoluit. aut circa q̃ualem figuratæ dictionis habitudinem, & uocatã circa dictionis figurã ſpẽm pficit. iſti ex dicibilibus ſex ſunt modi. qũo uero & unde horũ unuſquiſque conſtituatur, ulterius progredientes dicemus, & orationis obſcuritatem, exemplorum ſplendore illuminabimus.

Huius uero fides, aut & per inductionẽ, & ratiocinatio, ſi quæ accepta fuerit alia, & quod tot uicibus, iiſdem partim nominibus, partim orationibus non eadem declarabimus.

Quod neque plures neque pauciores, ſex in dictione modis probat. Cap. XVIII.

Huius uero fides & per inductionem] Superius ſex ſolos circa dictionem fraudũ modos; & nullum reliquum eſſe aſſeruit, & ſuam orationem q̃ neque plures neque pauciores his eſſe dicit, confirmat. fides uero huius ſex ipſos eſſe, neque hunc tranſilire numerũ, inductio eſt, q̃ a me adducetur poſterius, fraudes quæ circa dictionem nectũtur, exponens & oẽ quod ex dictione alterum cõſtitutũ erit, in hos trãſferens, & ratiocinatio aliqua altera ſi accepta ſit. alterã uero dicit pro ſyllogiſmos utriuſque ꝓpoſitionis, ratiocinationis ab ipſo poſitę. & hæc ipſa proxime dictis quamuis & obſcure & ut dixerim ænigmatice, poſita eſt. qũo uero iſto pacto hæc ſe habeant, dilucidationis gratia dicendum. ratiocinatio in prima & primo ſit figuræ primæ modo, ſimiliter uterque ꝓpoſitionis utriuſque proſyllogiſmus. ratiocinatio uero (ut & Galenus inquit) hæc eſt. ſophiſmata circa dictionem fiunt, cum nõ eadem iiſdem & nominibus & orationibus declarantur, oĩa non eadem iiſdem & noĩbus & orationibus ut declarentur, ſex modis fieri contingit, omnia igitur circa dictionem ſophiſmata, ſex fieri modis contingit. talis quidem eſt ratiocinatio. alteram uero ratiocinationem dicit, quæ maiorem propoſitionem confirmat dicentem, omne nõ idem iiſdem & nominibus & orationibus ut declaretur, ſex contingere fieri modis, necnon eam quæ minorem probat dicentem, circa dictionem cum non eadem iiſdem & nominibus & orationibus declarantur, ſophiſmata fiũt. minor uero huius rõcinationis demõſtratur, ſi q̃ ſunt circa dictionis uitium terminus medius acceptus ſit, erit utique minorem propoſitionem probans ratiocinatio hæc. ſophiſmata circa dictionis uitium fiunt, oĩa quæ circa dictionis uitium fiunt, cum nõ eadem iiſdem & noĩbus & orationibus declarantur, ſophiſmata igitur cũ nõ eadem iiſdem & noĩbus & orationibus declarãtur fiũt, q̃ cõ-

cluſio minor erat (ut dictum eſt) ratiocinationis antecedentis. propoſitio & maior,ſi hoc,uel potẽtia, uel actu,uel imaginatione pro medio acceptum ſit,non diſſimiliter monſtratur. & hæc ratiocinatio maiorem probãs eiuſmodi eſt,oratio & nomẽ duplicia ſunt,hoc eſt nõ idem declarant,omne uero duplex in nomine & oratione uel potentia,uel actu,uel imaginatione,hoc uero potentia,uel actu,uel imaginatione bis acceptum ſex contingit fieri modis , & concluſio clara eſt . ratiocinatio uero & ſic clarior deduci poterit , unde maniſeſtum omnia quæ non eadem ijſdem & nominibus declatata , ſex contingere fieri modis , aut omnino quia uel potentia , uel actu , uel imaginatione duplicia ſunt , omnia uero quę hoc modo ſe habent , ſex modis fieri contingunt , & ob hoc quæ non ijſdem & nominibus & orationibus declarantur,ſex modis fieri contingit,igitur communis omnibus concluſio eſt,ſophiſmata circa dictionem fieri ſex modis contingit , et ratiocinationis eiuſmodi ſunt. in ſophiſmatibus et æquiuocationis et amphibolngiæ duplex inuenitur actu,in nomine quidẽ circa æquiuocationẽ.in oratione uero circa amphibologiã actu duplex eſt.aliqd.n.actu exiſtẽs duo ſignificat, cũ nomine duo ſignificãtur.tũc.n. propriũ non unius nomẽ eſt declaratiuũ.ſed et hoc,nũ eſt tacentẽ dicere,nõ unius ſed duorũ . potentia uero tũ in accentus,tum cõpoſitionis,tũ diuiſionis ſophiſmatibus duplex habetur.oĩno.n.iſta unũ,non plura ſignificant , quia utroque modo capiuutur,duplicia dicũtur. quare et potẽtia ipſa eſſe aſſerimus, eiuſmodi.n.potentia.hoc.n. ὅρος ſtetit uoce prolatum nullius actu declaratiuũ, ſcriptũ uero eſſe poteſt multorum explicatiuum,aut aſpirata,aut tenui addita,huic ὅρος. quomodo uero quę in cõpoſitione et diuiſione ſunt , duplex potentia habeant,nos cũ progreſſi longins fuerimus,nõ fugiet.in his q̃ in dictionis figura ſunt,duplex imaginatione reperitur.hoc.n.uideo,& dico ſimpliciter prolato cauillatores dicunt,num uidere et dicere ſimiliter dicitur,eqdem,dicere uero eſt agere,igitur et uidere , ſed pati uidere eſt.ſiquidem ſenſilium comprehenſio ſenſiteriorum tum aggregatione,tũ diſgregatione.nõ parua Ariſtoteles ratiocinationẽ ponẽs iniecit obſcuritatẽ.dictio uero ipſam nobis denuo aſſumentibus,rurſus declarabitur.fides eſt huius dictionis,ſophiſmata ſex eſſe numero ĩductio, et ratiocinatio,ſi aliqua alta accepta ſit.aliam ratiocinationem ſimiliter dicens, atque proſyllogiſmos maiorem et minorẽ propoſitiones conſtituentes.hoc uero,et quod tot modis utique ijſdem tum nominibus,tum orationibus non eædem declarabimus,ſex fieri modis cõtingit,maior ab ipſo poſitæ ratiocinationis.ęquum uero eſt hoc,tot modis ijſdem et nominibus et orationibus non idem declarabimus . huic, omne quod ijſdem et nominibus et orationibus declaratum.obſcuritas uero ob hoc inſerta eſt,quia hanc ſolam poſuit propoſitionẽ,minorem uero,et concluſionem , et proſyllogiſmos dimiſit .

Orationũ uero æquocationis eiuſmodi ſunt : ut ſcientes addiſcunt . quæ.n.recitãtur grãmatici addiſcũt.addiſcere.n.æquocũ eſt,& intelligere ſciẽtia utẽtẽ,& haurire ſcientiam.

De æquiuocatione agit.primum exemplum ponens . Cap. XIX.

Orationũ uero æquiuocationis eiuſmodi ſunt] A ſophiſmatibus dictionis orditur,ſingulaque ſex modorum ponit exẽpla,et in primis ea q̃ ſunt ęquocatiõis,ſunt uero ex ęquocatiõis fraude poſita ab ipſo exẽpla quatuor. primum,ſciẽtẽ ignorãtẽ eẽ ,alterum,mala eẽ bõa,tertium,ſedẽtẽ ſtare,quartũ ęgrum ſanum eẽ cõcludit.primum uero cõcluſionẽ adducere cauillatoriã,deinde rõcinationẽ ponere aſſueuit. hęc.n.eſt cõclnſio.ſciẽtes addiſcũt,&,p ſciẽtibus grãmaticos capit,minorẽque relinqre,ppõnẽ uidetur,q̃ eſt hęc,grãmatici recitãt.rõque hoc pacto formatur.nũ ſciẽtes recitãt,eqdẽ,recitãtes addiſcũt,certe,ſciẽtes igitur addiſcũt.eiuſmodi diluẽs fraudẽ inqt,addiſcere ęquocũ ſeu duplex,partĩ qdẽ dicitur de eo q & intelligit,ſciẽtiã que exercet,& intelligere ſignificat,ut dicere cõſueuimus,addiſco dicta.i.intelligo,partĩ uero,p eo q ſcientiã recipit,& qui uſque nũc ignarus ex ignorãtia in cognitionem trãſit,ponitur.quare ſciẽtes tũ addiſcere,tũ nõ addiſcere dicimus.addiſcere qde quatenus ſciã utuntur,& intelligũt.nõ addiſcere uero,quatenus ad ſciẽtiã pcipiẽdã admouẽtur.ſophiſma uero(nt in,phemijs diximus)à Platone acceptũ eſt,quod hoc mõ ſe hẽt.ſciſcitabatur cliniã Euthidemus ô Clinia utri hoĩum addiſcũt ſapiẽtes,an ignorãtes,ſapiẽtes inqt.Clinias,& Euthidemus ſunt pceptores,eqdem,quorũ,addiſcẽtiũ,qd uero addiſcẽtes ut tu ſciebas q̃ addiſcebas,minime quidẽ,num ſapiens eras cũ hæc neſciebas,neq̃q̃,igitur ſi nõ ſapiens ignorãs ualde,ignorãtes igitur ô clinia nõ ſapiẽtes addiſcũt.deinde rurſus incõtrariũ torquet argumẽtũ Euthidemus dico Clinia cũ nobis recitat grãmatiſta,utri puerorũ addiſcũt,q̃ recitãtur ſapiẽtes,an ignorãtes,ſapiẽtes,ſapiẽtes igitur nõ ignorãtes addiſcũt.in primo qdẽ paralogiſmo clinias qdẽ addiſcere,p ſcire,& intelligere q̃ dicũtur,admiſit,euthidemus uero deductionẽ & migrationẽ ex inſcitia atque ignorãtia in ſcientiã & cognitionem accepit,in altero nero econtrario.eiuſmodi qdem paralogiſmus dictus.

Et amplius mala bona,decentia.n.bona,mala uero decentia.duplex enim decens eſt , & neceſſarium,quod & in malis non raro contingit.eſt enim aliquod malum neceſſarium. & bona uero decentia eſſe dicimus.

De altero æquiuocationis exemplo. Cap. XX.

Qui uero mala eſſe bona concludit paralogiſmus , talis exiſtit.] Et hic concluſio prius quæ dicit

mala eſſe bona, deinde ambę poſitę ſunt propoſitiones.hoc.n. extruitur modo.num mala decētia ſunt? certe,num decentia bona?equidē,mala igitur bona. & iſte paralogiſmus duplex eſt,partim utile, partim honeſtū ſignificat.ut decēs eſt iuſta facere,hoc eſt honeſtū,pariter uel legibus,uel parētibus obtēperare. ſignificat.n.decēs & neceſſariū,quatenus quod genitū ut corrūpatur,decens eſt dicimus, hoc eſt neceſſarium.ſignificat quoque decēs & quod ex uſu cōferensque eſt.nāque decēs ſeu cōferens,dicimus ſi talibus utamur exercitijs.cū trifariā decēs dictū,Ariſtoteles una quæ cōferentis eſt ſignificatione omiſſa, paralogiſmorū de duabus uitiū oſtendit.in propoſitione quidem minori q̄ dicit mala decentia, pro neceſſario decens ſumptū eſt.flagella.n.& percuſſiones & cedes & alia quæ mala ſunt,cōtra nō neminem latronem & occiſore neceſſaria ſunt.in maiori uero pro bono captū eſt,& in hoc malū concluſum eſt eſſe bonū. ſi igitur quis decens partitus fuerit,& huius hoc quidem eſſe neceſſariū.hoc uero bonū eſſe aſſeruit, cauillatorē concluſionē ne inſerat,cohibuit.quia nō neceſſarium decens ſeu inciſionē & aduſtionem quæ illi ex neceſſitate qui ad ſanitatē reducitur,admouētur,bonum eſſe.ipſe.n.inciſionem dico & aduſtionē per ſe mala ſunt.paralogiſmus igitur eſt,quia alius & alius medius terminus ſumptus eſt. non diſſimiles ſunt & iſti,num coruus uolatilis eſt? quid uero non inſtrumētum quo portas claudimus,coruus eſt,inſtrumentum igitur uolatile eſt,coruus nanque æquiuocum eſt. & rurſus,num aquila uolatilis eſt? certe,quid uero,num piſcis aquila eſt? piſcis igitur uolatilis eſt.

Amplius eundē & ſedere & ſtare,et ægrotare et ſanū eſſe. qui quidē.n.ſurgebat,ſtat. & qui ſanabatur, ſanus eſt. ſurgit uero ſedēs,et ſanatur æger.ægrū.n.utcūq; agere,aut pati,nō unū ſignificat. ſed aliquādo quidē qui nūc æger aut ſedēs,aliquādo qui prius ægrotabat.tamē ſanabatur,et æger,hic æger.ſanus eſt,nō æger ſed hic æger nō nūc ſed prius.

De duobus reliquis æquiuocationis exemplis. Cap. XXI.

Supereſt ut uideamus q̄ ſequūtur,reliqua cauillationis ex ęquocatione exēpla.amplius eūdē ſedere et ſtare,& ęgrotare et ſanū eſſe.& hęc cauillationū quodā modo cōcluſiones exiſtūt,hoc uero pacto ipſarū extruūtur formationes.nū ſedēs ſurgit?equidē,quid uero nō ſurgēs ſtat,qūo.n.non? ſedens igitur ſtat. itē nū qui ſanatur ſanus eſt?certe,nū æger ſanatur, eqdē, æger igitur ſanus eſt,quod abſurdum eſt,maior utriuſque propoſitio rōcinationis falſa eſt.hoc.n.ſurgentē.ſtare,& q ſanatur,eū ſanū eſſe,duplex eſt hoc quidem quod ſimul ſurgere incipiebat & ſtās ſit,& huc quod ſanari una incipiebat,& ſanus ſit,nō admittēda ſunt. falſa nāque exiſtūt.hoc uero qui prius & ſanabatur,& ſurgebat,nūc eū & ſtare, ſanū eſſe cōtingere in qbus hac dictione certe aſſentiendū. quare hac in ſentētia cū incipiebat ſurgere ſurgentē ſtare fieri nequit,& de ipſo hanc dictionē certe cōcedere nō oportet.nūc uero eum q prius ſurgebat,ſtare,fieri poteſt,& de ipſo certe cōcedere oportet.ſimiliter in hoc q ſanatur,is ſanus eſt,quod.n.uno tēpore qs ſanetur,& ſanus ſit,fieri nō poteſt,neque aſſerēti aſſentiendū. hoc uero in eo qui anno ſanabatur ptō ſanū eſſe uerū eſt. & huic cōſentiri a' rōne non abhorret.in æquocatione uel & amphibologia iſtarū eſt elenchus orationū,ipſę.n.quadā(quemadmodū & prius dictū eſt & progrediētes addiſcemus) adinuicē communione nectūtur,ut quod & nūc proponā ſe habet.utrū iudex legiſlatoris opere utitur? certe,qd uero, nū qui alicuius utitur opere,illi præeſſe dicitur?oīno quidē,iudex igitur legi præeſt. et hic.n.alicuius uti opere duplex,partim qdem ut inſtrumēto quod in iudice nō reperitur,partim uero ut proprię cōſtitutionis principio quod nihil in iudice ut ſit,prohibet.hac de cauſa ſub legiſlatoris imperio iudex eſt,& ipſi ſubditus,ab eoque regitur,præcipitur'ue potius quàm ipſi præcipiat,et præſit.cum cauillationū propoſitiones tū maiores,tū minores explicaſſet,maiores quidē qbus dicit,qui quidē ſurgebat ſtat,& qui ſanabatur ſanus eſt,minores uero,qbus dicit ſedens ſurgit,& ſanatur æger,infert.hoc.n.ægrotātem utcūque agere,uel pati,nō unū ſignificat.quod qdē declarat nō unū eſſe,atque unū declarare,hoc ſanabatur ſanus,& ſtās ſurgebat,ſed æquocū eſſe.eſt uero agere ipſius ſedere,aut ſurgere magis,uel forte utriuſque, pati uero ipſius ægrotare indicatiuū,erit utique planius, ſi iſto modo iaceat. ægrotātem.n.ſanum eſſe, & ſtare ſurgētē nō unū ſignificat.qm̄ cū oratione,q̄ dicit q ſanatur,ſanus eſt,eū q ſanatur nūc,ſanū eſſe ſignificatur,falſum eſt.haud.n.fieri poteſt,eū qui nūc ſanatur,& paulatim ſanitatē recuperat, actu ſanū eſſe. cū uero iterū hac eū qui decem forte ante diebus ſanabatur hoc eſt reficiebatur,ad ſanitatemque reducebatur,nunc ſanum eſſe ſignificatur.ubi hęc dixit,infert,ueruntamen ſanabatur qdem & æger, & hic æger, & quæ ſequuntur.quæ quidem uelut cauillationū ſolutio eſt.quod uero dicit eiuſmodi eſt, ſanari quidem igitur dicitur & æger nunc,& iandiu æger.ſanum uero eſſe non qui nūc ſanatur, ſed qui iandiu ſanabatur.æger uero,nunc æger,hic æger,aliquando ęger ab Ariſtotele acceptū eſt.ſanus eſt uero nō ęger nūc, ſed qui prius & nō nunc ęger.ut uero & quod dictum eſt,adhuc planius fiat,hoc pacto dicendum. & ęgrotans nunc,& prius ęgrotans ſanitatem recuperans ſanari utique dici poterit, tamen ſanabatur quidem ęger,quia ęgrotauit,ſanus uero eſt,quoniam non ægrotat.

Circa uero amphibologiā tales,uelle capere me hoſtes.et num quod quis cognoſcit, hoc cognoſcit?nam et cognoſcentem et quod cognoſcitur,hac ut cognoſcentem oratione ſignificari

contingit. & num quod uidet quis, hoc uidet? columnam uidet, quamobrem columna uidet. & num quod tu dicis eſſe, hoc tu dicis eſſe? dicis uero lapis eſſe, tu igitur dicis lapis eſſe. & num eſt tacentem dicere? duplex enim eſt & tacentem dicere, & ſilere dicentem, & quæ dicuntur.

De Amphibologia. Cap. XXII.

Circa uero amphibologiã tales, uelle capere me hoſtes] Poſtquã æquiuocationis cauillatio quo fiat modo, pertractauit, ordini inſtituto inhærens ad amphilogiæ cauillationes ſe transfert. etenim in cauillationũ dictiõis recẽſione amphibologiã in ordine cõſtituit alterã. exẽpla uero nõ ſolũ qualia a cauillatoribus maxime, ꝓblemata dicũtur, ſed qualia in oratione quæ extra rõcinationẽ inueniri par eſt, conſpicua ſunt. hoc. n. uelle capere me hoſtes, nõ ut ꝓblema eſt. quod uero ambiguum ſit, nõ nemini nõ dubiũ eſt. oratio. n. ſignificat, aut me hoſtiũ ſuperiorẽ eſſe, aut hoſtes mei. tale eſt & in hoc fit deijcere hoc nũc me: oratio nanque ſignificat ipſos capere, & interfici. cõſequẽtis cauillationis cõſtitutio talis exiſtit. nũ quod cognoſcit aliquis, hoc cognoſcit? cognoſcit uero aliqs lapidẽ, ergo lapis cognoſcit. itẽ nũ ꝙ uidet qs, hoc uidet? etiã uidet uero quis lignũ, ergo lignũ uidet. & utriuſque plana ſolutio eſt. in utroque. n. oratio duplex. & hoc his nõ diſſimile, nũ ꝙ tu dicis eſſe, hoc tu dicis eſſe? dicis eſſe lapidẽ, tu igitur dicis eſſe lapis. ꝑterea & hoc, nũ eſt tacentẽ dicere? huius. n. & hoc pacto cõſtitutio cauillationis, dicis, quod tu dicis, eqdẽ, dicis uero tacere, tacẽs igitur dicis. uel cõtrario modo dicis tacẽs. cauillationẽ uero hãc, nũ eſt tacẽtẽ dicere Euthidemus hoc modo interrogabat, nũ eſt tacẽtẽ dicere? minime, quid uero qñ & lapides & ligna & ferrũ dicis, nõ tacentẽ dicis, eſt igitur tacẽtẽ dicere. deinde in contrariũ iterum inflexit argumẽtum, nũ eſt dicentẽ tacere? nequaq̃, quid qñ taces nõ omnia taces, certe, igitur & dicentia taces, eſt igitur dicentẽ tacere. hic enim non dicere in non dicente conceſſit, hic uero accepit, eorum quæ dicuntur loco.

Modi uero qui æquiuocationis & amphibologiæ tres exiſtunt, unus quidem, quando oratio aut nomen proprie plura ſignificat, ut aquila, aut canis. alter uero quando conſueuimus ſic dicere. tertius cum compoſitum plura ſignificat, ſeparatum uero ſimpliciter, ut ſcire literas. utrunque quidem enim ſi contingat, unum quid ſignificat, ſcire, & literæ. ambo uero plura, aut literas ipſas ſcientiam habere, aut literarum alium. amphibologia quidem igitur & æquiuocatio his conficiuntur modis.

Quot modis æquiuocatio & amphibologia conſtituatur. Cap. XXIII.

Sunt uero qui in æquiuocatione & amphibologia exiſtunt, modi tres] Ex tribus ſupra decẽ quibus cauillationes fiunt modis, duos ſolũ recenſuit, & æquiuocationis. ſ. & amphibologie, & prius q̃ reliquos adeat modos, qualibus quotque modis tũ æquiuocatio tũ amphibologia cõſtruitur, docet. & inquit, tres ſunt quibus cauillationes conſtituũtur. & unus eſt, cũ oratio aut nomẽ proprie plura ſignificat, quod & in æquiuocationis & amphibologiæ fit cauillationibus, & nomen in paralogiſmis qui ſunt æquiuocationis, plura ſignificat. ut in æquiuocis aquila, canis, coruus, clauis. in amphibologiæ fraudibus oratio (ut dixit) plura ſignificat. oratio enim eſt nominum compoſitio. & nunc (ut perſæpe diſſeruimus) dicendũ & uerba nomina. duplex aut in quibuſdam horum nominum, aut ipſa in oratione eſt. in hac. n. oratione quod uidet quis, hoc uidet, & quod cognoſcit, hoc cognoſcit, duplex reperitur. alter uero modus, quo in utriſque item cauillationes fiunt. cum ipſa illa nominata nominare ſic conſueuimus, nos. n. ſumus dicere aſſueti, σιγῶντα & hominem tacẽtem, & quæ tacẽtur, cauillationi datus eſt locus, audienſque fallitur. ſi uero σιγῶντα ſolũ hominẽ tacẽtẽ, pariter uero & τὰ σιγώμενα ſolũ quæ tacentur, nũcuparemus, neque his aliqñ & σιγῶντα adijceremus, nulla contexeretur fraus. non ſolum uero iſte in amphibologia modus, ſed in æquiuocatione cauillationes edit. dicere. n. canem & aſtrum, & terreſtre aſſueuimus, ſi igitur & aſtrum, & terreſtre animal non eodem aſſueti eſſemus uocare nomine, nunq̃ nos uni ſoli inditum nomen falleret. cauillationum æquiuocationis & amphibologiæ tertium eſſe modũ aſſerit, cum ipſa per ſe nomina ſimplicia ſunt, compoſita uero cuiuſdã ſentẽtiæ duplicis. literę. n. ſeparatim duplicem non edunt ſenſum, pariter & ſcire, cõplicata uero & cõnexa cõiunctimque uoce prolata, duplices edunt intellectus.

Circa uero compoſitionem talia, ut poſſe ſedentẽ ambulare, & non ſcribentẽ ſcribere. non enim ſi quis diuidens ac componens dixerit, idem ſignificat, ut poſſibile ſedentem ambulare, & non ſcribentem ſcribere. & hoc modo ſi quis eodem componat, ſcribere non ſcribentem. nanque non ſcribentẽ uim habere ſcribendi ſignificat. ſi uero non cõpoſuerit,

cum non ſcribit, uim habere ſcribendi. & addiſcit nunc literas, ſiquidem didicit quas ſcit. præterea quod unum ſolum poteſt ferre, multa poſſe ferre.

De modo compoſitionis agit. Cap. XXIIII.

Circa uero compoſitionem talia ut poſſe] Vbi Ariſtoteles quot equiuocationis & amphibologie modis extruãtur fraudes interſerens, deque his pertractãs, treſque eſſe cõſtituẽs orationis ſeriẽ abrũpit, nũc ad ſequentia & tertiũ quæ ſunt in dictione cauillationũ modũ orationẽ cõuertit. iſte uero eſt, qui in cõpoſitione exponitur, modus. noſatur uero circa cõpoſitionẽ quod eius quod dicitur, intellectus cõpoſite recte aliquo in compoſitione adiecto intelligi poteſt, & paralogiſmus editur. ut aliquid dicã, ratiocinatio talis exiſtit, ſedens poteſt ambulare, Socrates ſedet, Socrates igitur ambulat, ſed & ſedet, ambulat. igitur & nõ ambulat. cõpoſitionis cauillatio hęc eſt, ut. n. poſſibile adiectũ eſſet, oportebat. ſi. n. additũ eſſet, eiuſmodi fuiſſet illata cõcluſio, Socrates igitur poteſt ambulare, nihilque cõcluſum eſſet abſurdi; nũc uero qa poſſibile in cõpoſitione poſitũ nõ eſt, ꝑ elencho cauillatio extitit. iſte quidẽ talis eſt modus. inſpiciamus uero & philoſophi uerba: circa cõpoſitionẽ uero talia ut poſſe ſedẽtem ambulare, & nõ ſcribẽtem ſcribere. hoc uero nõ ut concluſio abſurdi quippiã adducens, ſed propoſitio uera præaccepta eſt. & altera uera quæ eſt, Socrates ſedet. ſi uero in cõpoſitione nõ fieret, hæc utique concluſio infereretur uera, Socrates poteſt ambulare. nõ diſſimile huic & non ſcribentẽ ſcribere. nanque poſſe in ſermone abeſt, quod adeſſe deſideratur. huius uero demõſtratiua ſunt, quod qui cauillationibus agũt, eiuſmodi propoſitiones capientes deinde cõpoſitionis cauillationẽ abſoluunt. & enim habita uniuſcuiuſque cauillationis deductione, obſcurã poſtea dictionem illuſtrabimus. ſunt uera eiuſmodi num ſedẽs poteſt ambulare? equidem, num Socrates ſedet, etiam, Socrates igitur ambulat, ſed & ſedet Socrates, igitur ambulat, & non ambulat. rurſus nũ non ſcribẽs poteſt ſcribere? equidem, Plato uero non ſcribit, Plato igitur ſcribit. iterum nũ ſciens literas poteſt addiſcere nũc literas, quid uero Socrates nũc dormiẽs num ſcit literas, certe, Socrates igitur addiſcit nunc literas, ſed & nõ addiſcit, dormit. n. itẽ interrogat, unũ ſolũ potẽs ferre, poteſt & multa ferre, certe, ſed alcibiades unũ ſolum fert, Alciabiades igitur multa fert, ſed & nõ multa, unum. n. ſolum fert. poteſt & iſto pacto interrogatio cõfici, nũ multa potẽs ferre, & unũ ferre poteſt, etiam, Alcibiades multa fert, Alcibiades igitur unũ fert. cauillationũ quidem deductiones quas pro paralogiſmi compoſitionis exemplis poſuit, tales extitere. hoc uero, non. n. ſi diuidens quis & cõponens dixerit, idem ſignificat, eiuſmodi eſt. cũ poſſe quis ab ambulare diuiſerit, & cum ambulare ſolũ, & cum poſſe ambulare, de Socrate prædicabitur, nõ idem ſignificat. nõ. n. Socrates ambulat, & Socrates poteſt ambulare idem ſunt, quãobrem cõpoſitionis cauillatio conficitur, coniunctũ. n. & cõnexũ poſſe ipſi ambulare, non ſolũ ambulare de Socrate ut prædicaretur operæpretiũ erat. cum mutilatis & ut dixerim extremis abſciſis partibus cõpoſitio conſtituta ſit, cauillationẽ eſſe circa cõpoſitionẽ recte dictũ eſt. notãdum uero Ariſtotelẽ & abſque poſſibili, cũ ambulare prædicatur, compoſitionẽ dicere. nõ idem igitur dicens ſignificare, ſi ambulare a' poſſibili ſeiunctum, de ſedente prædicabitur. quod quidem, per hoc, ſi quis diuidens dixerit, ſignificauit. & quando ambulare iterum cum poſſibili. per hoc, & componens ſcilicet indicauit. ut poſſibile ſedentem, unius quidem modi quo cum poſſe ambulare prædicamus, exemplum poſuit, hoc ut poſſibile ſedentem ambulare, & non ſcribentem ſcribere. in quo poſſibile deſideratur ut ſit, & poſſibile non ſcribentem ſcribere. reliqui uero modi quo cum ſedente ambulare ſeorſum a' poſſibili componimus, indicatiuum intulit. & hoc eodem modo cum componit ſcribere non ſcribentem. cum duos poſuiſſet modos, tum qui ambulare cum poſſibile pręłicatum habet, tum qui abſque poſſibili. cuius uterque eſt declaratiuus planũ faciens adduxit dicens, ſignificat enim nõ ſcribentem ſcribendi facultatem habere, & quę ſequuntur. & quod dicitur potẽtia tale, ambulare nanque cum poſſibili de ſedente dicens, ac pręłicans, ut ſedens poteſt ambulare, ſignificat, quod nõ ambulat ſedens, neque non ſcribẽs ſcribit. poteſt uero poſthac & ambulare, & ſcribere, quod uerũ exiſtit. ſi nõ ipſi ambulare aut ſcribere componat potentiam & utrunque ſcilicet poſſe & ambulare & ſcribere de ſedẽte & nõ ſcribente pręłicetur ſi ambulare ſolum & ſcribere. iſte nõ ſcribentẽ nunc aut ſedentẽ nõ dicit poſterius ſcribendi aut ambulandi facultatẽ habere, ſed quod nunc cum non ſcribit, aut nũc ſedẽs, ſcribendi, aut ambulandi potentiam habet, hoc eſt nũc cũ non ſcribit, ſcribit. aut nũc cum ſedet, ambulat: hoc enim habet potentiam cũ non ſcribit, ſcribendi potentiam habet. ut huic ęquabile ſit acceptũ, potentiam habere ſimul & ſecundum idem tum ſcribendi, tũ nõ ſcribendi, quod fieri nequit. ſiquidem in alio ſcribit, atque alio non ſcribit tempore. pariter & ambulare, & nõ ambulare, poſſibile addiſcere uero nunc literas, ſiquidem didicit, quæ non ignorabat abſolute dixit & per ſe cauillationis, dormientem addiſcere nunc literas concludentis exemplum eſt.

Circa diuiſionẽ uero ꝙ quinque ſunt duo atque tria. imparia, atque paria. maius, æquale: tantum enim & adhuc amplius. eadem enim & diuiſa & compoſita oratio, non idẽ ſemper ſignificare uidetur. ut ego te feci ſeruum exiſtentem liberum. & quinquaginta uirorum centum reliquit diuus Achilles.

Circa diuiſionem uero quinque eſſe duo atque tria, imparia atque paria] Quartum redargutionū in dictione apparentium qui circa diuiſionem eſt, modum exponens nō cauillationibus qualis ſit, ſed q-buſdam exemplis conſtituit. quæ paralogiſticę cauillationes non ſunt, ſed ſimplici ſolutaque oratione ſitę, atque poſitę, quas, cū paulo progreſsi fuerimus, explicemus. hic circa diuiſionem nominatur modus; quoniam quæ potentia alicui inſunt, hæc diuidens cauillator & priuatim ponēs huic de quo ratiocinatio eſt, actu adeſſe concludit. hoc uero, niſi extiterit diuiſio, cōcludi nequiret. & ut quippiā dicatur numerus quinarius cum par & impar in ſeipſo potentia complectatur, atque par non exiſtat, a' cauillatore tamē diuidente tum par tū impar eſſe demōſtratur. hoc pacto cauillationis ab ipſo in figura deductio conſtituitur. num quinque in duo & tria diuiditur? quid tria & duo non impar & par? quinque igitur eſt impar atque par diuiſionis cauillatio exiſtit. partes enim potentia in toto ſunt tria enim & duo potentia quinque continentur. quod uero potentia aliquod unum exiſtit, quod fieri poteſt, haud quaquam exiſtit. ut quæ nunc eſt arbor, potentia nauis exiſtens, nauis non eſt. & æs infiguratum, potentia ſtatua non eſt ſtatua. cauillatio quidem & par & impar quinque eſſe concludens planiſsime eſt ab Ariſtotele expoſita. quæ uero maiora minoribus ęqualia, breuibus admodū, & idcirco obſcure proferri uidetur. in hac uero minori ęquum eſſe maius deſideratur, ut dictio abſoluta atque cōpleta hæc exiſtat. cauillationis uero forma hoc modo interrogatione conficitur, num in ſex & duo partitur octo? etiam, quid non in tria & quinque, equidem, octo igitur in ſex & duo, & tria & quinque diuiditur, ſex uero atque duo, & quinque atque tria ſexdecim ſunt, octo igitur partitur in ſexdecim, ſexdecim igitur octo ęqualis, maior minori. & hæc diuiſionis cauillatio eſt. octono. n. potentia numero hæc ſunt. hoc uero, tantum enim maius & amplius perinde adiectum eſt, ac ſi dixiſſet, ſexdecim hoc eſt maior, tantus, quantus octo & adhuc amplius. cum enim diuiſionis fraudem his quas ipſe intulit, cauillationibus tenebris obduxiſſet, exemplum eandem orationem partim diuiſam partim compoſitam non idem ſignificare demonſtrans adducit. hoc enim ego te feci ſeruum ipſum per ſe dictum, & iterum, hoc, ego te feci liberum, & quando utraque hæc compoſita orationem conſtituit dicentem. ego te feci ſeruum exiſtentem liberum non idem ſignificant. non diſsimile huic quod ei continenter poſitum eſt. ut enim exemplum, non ut cauillatio huius, non idem cum partibus orationem ſignificare, acceptū eſt. eiuſmodi uero eſt, quinquaginta uirorum centum reliquit diuus Achilles. aliud enim ſi hæc dictio uirorum a' quinquaginta diſtincta, atque aliud, ſi legatur annexa, ſignificat. ſiquidem in quinquaginta conſtiterimus dicentes, quod quinquaginta, centum uirorum, ſignificat e' centum uiris diuū Achillem quinquaginta reliquiſſe. ſi uero in centum, aliud iterum declaratur, quod ex quinquaginta uiris, reliquit centum.

Circa uero accentum, in non ſcriptis diſputationibus orationem habere non facile: in ſcriptis uero atque in poematibus magis, ut et Homerum nonnulli contra coargùentes uelut non recte loquutum corrigunt. hoc quidem οὗ putreſcit imbre. ipſum enim ſoluunt, οὐ accentu dicentes eſſe acutiori. nec non hoc de Agamemnonis inſomnio, ipſum non dixiſſe Iouem, tibi uero ut uictoriam conſequaris, damus, ſed inſomnio dare declarauit. hæc quidem igitur circa accentum ſunt.

De accentu. Cap. XXVI.

Circa uero accentum in non ſcriptis diſputationibus orationem habere non facile.] Quintus dictionis cauillationum qui in accentu eſt, modus conſiſtit, qui'ue in non ſcriptis ſed prolatis nō abſque ſit difficultate, in diſputatiuis uero deſcriptis orationibus atque Homerica fieri poteſt poeſi. circa uero nominatur accentum, quoniam ad quem concinimus, tonus ad quęque orationes componimus, nūc quidem ſic, interdū uero ſecus, aut & alicubi poſitus cauillationē producit, & fraudem creat. ut aliquid dicam in ſermone familiari atque diſputatione non fallet aliquādo dicens, Amica aurea ſi ferat publica eſto. comprehenſus. n. accenſus oratione prolata aut in penultima aut forte in antepenultima ſyllaba additus. cum modo quidem accentus ab eo qui orationem enunciat, in penultima; modo uero in antepenultima transfertatur, audientem non fallet, cum. n. ſemel dixit, quid uoluit, explicauit. ſi uero erit ſcriptū. Αμφορία nullū accentū habens nūc certe cauillationē peperit. in diſputationibus uero non ſcriptis orationē haberi dixit nō facile, quoniā nonnunq̄ & hæc in ipſis conficitur cauillatio. uelut quando quis dixerit, nū eſt hoc οὗ, ideſt cuius deſtruis domus? equidē. hoc uero οὐ .i. nō deſtruis, huius deſtruis negatio? etiā, domus igitur negatio. cauillatio accentus eſt, in prima qdem propoſitione οὗ diruis circūflexe dato, in altera uero non hoc pacto accentu accepto. iterum, num ſtat ὄρος, ideſt mons, quid uero animal rationis particeps ſcientiæque ſuſceptiuum num ὅρος? ideſt definitio, ſtat ergo animal rationis particeps & ſcientiæ ſuſceptiuum. & hæc accentus cauillatio conſtat. & huius quod in Homeri poeſi maxime reperiri inquit, exemplum affert. ab eo uero uigeſimo tertio Iliados libro poſitum eſt, ubi

in pattocli honorē equorum certamen initum eſt. atque Neſtorē Antilocho quæ ad equorū certamē ſpectabāt, filio ſuggerētē atque memorātē, necnō de loco ubi cū reliqs erat aurigis certamē futurū, diſſerentem induxit. cū aliis uero inquit & metam adquam addentes ſe in ſpatia equi peruenire debent, hoc pacto ſe habere. ſignum tibi dicam, neque te latebit, admodum enim manifeſtum eſt. lignum aridum, tantum occupans interualli, quantum brachijs productis occupari poteſt quercus aut picis hoc quidem non marceſſit imbre utrinque in uię anguſtijs in qua curſus ęquorum lenis futurus, duo lapides albi commode iacent. nonnulli igitur circumflexe οὗ legentes Homerum damnarunt atque nō nihil hac de re ipſum commiſiſſe abſurdi contendunt. cum illius quidem prominentis ligni quod querceum aut piceum nominat, aliquid quidem putreſcere, aliquid uero non putreſcere dicat. ſi enim nō & hoc quod aliquid non putreſcit, non plane atque aperte declaratum ſit, ſtatim ex hoc quod dictum eſt, cuius hoc quidem putreſcit imbre, declarari dicunt. ac ſi huius picę arboris quippiā pluuiali lympha putreſcat, & eiuſdem pars quędam minime marceſcat. Homero igitur ut dixi detrahunt, hoc praue concinenti. in quinto de arte poetica libro (ut ipſe in rhetorica Ariſtoteles inquit) iſtos Ippias Thaſius carpit enunciatiue non circumflexe οὐ legens, quam quidem ipſe dictionem accentu ſignauit acuto. ut dictum ſit piceam arborem imbre non marceſcere. Theophraſtus picis plantam pluuialibus atque ſontanis lymphis a' putredine immunem, marinis uero aquis putredine maxime infeſtari dicit. tale quidem eſt unū exemplum. alterū uero ſequens eſt de Agamemnonis inſomnio, quod inquit Iouem dicere hoc, δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι in iliade non reperiuntur, quę enim de inſomnio dicuntur. in ſecundi libri initio, ſunt non omnino quis hoc ad carmen quod ibi poſitum eſt, adiunctum inueniet, & inde ſententiam capere uidetur, ipſum uero fingere carminis fragmentum hęc carmina tranſmutans, gręcos crinitis capitibus armare iubet, nunc enim uniuerſi impetu exercitus lati imperij urbē capies. eiuſmodi uero ſunt carmina. ipſe uero & deceptionis circa accentū exemplū formare domi appetens uelut ex Homero iſtud adduxit. nōnulli igitur & cauillationē & Homeri errorē in hac dictione οἱ eſſe aſſerunt. illud quidē enim hoc pacto deſcripſit δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι hoc eſt Iupiter ſomnio inquit abi, atque nūcia Agamemnoni omnes deos tibi concedere uictoriam decreuiſſe. ſunt igitur ad ſomnium Iouis uerba. uade hæc Agamemnoni nuncia, omnes ipſi deos uictoriam in manibus dare. qui hęc dicunt poetam hic errare aſſerunt inducentem, hęc Iouem dicere ſomnio, & quodammodo mentientem, quod quidem dei non eſt. hunc igitur corrigentes ſomnio de Agamemnone, non Agamemnoni uictoriam cōcedi Iouem dixiſſe aſſerunt. hoc uero modo legunt. δίδομεν δέ οἱ hoc eſt tibi ſomnio damus. eſt uero & iſtud falſum. eadē enim ſententia ſiue accentus traducatur, ſiue pronomen οἱ circumflectatur. ubi igitur error conſiſtit? an non in hoc pronomine οἱ ſed in hac δίδομεν. quoniā pro hac dictione δίδοναι, dorice locutionis propriū eſt dicere δίδομεναι. & pro hac εἶναι, eiuſdem peculiare eſt ἔμμεναι. necnon ipſius eſt ab inclinatione infinita ſępe aliquid abſcindere hoc & hic inuenitur. ſi igitur τὸ δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι legat quiſpiam in hac dictione δίδομεν accentum ponens mentientem Iouem facit uictoriam dare pollicentem, & quod ab eo promiſſum fuerat non in opus educentem. ſi uero in hac ſyllaba δό accentū ponens, quod deinceps ſequitur legat, tum a' falſo Iupiter uindicabitur, & Homerus culpa uacabit. ut Iupiter ſomnio dicat, atque imperet dare ipſum ſomnium non Iouem Agamemnoni uictoriam. ſomnium igitur uictoriam Agamemnoni promittit, & falſus Iupiter ipſe non habetur.

Caullationes uero circa dictionis figuram accidunt, cum non idem modo eodem interpretationem recipit. ut τὸ ἄῤῥεν, θῆλυ. idest mas femina, aut τὸ θῆλυ, ἄῤῥεν. idest femina mas, aut horū medium alterum, aut item quantum quale, aut quale quantum, uel agens patiens, uel diſpoſitum: agens, atque alia ut diuiſum eſt prius. eſt enim hoc non, eorum quæ agunt exiſtens, ut eorum quæ agunt aliquid dictione ſignificet. ut ſanum eſſe ſimili dictionis figura huic ſecare, aut fabricare dicitur. at hoc quidem quale quid, & modo quodam declarat diſpoſitū, hoc uero aliquid agere. & in alijs pari modo. redargutiones quidem quæ in dictione ſiunt, his habentur modis.

De figura dictionis modo pertractat. Cap. XXVII.

Cauillationes uero circa dictionis figuram accidunt, cum nō idē] Sextus cauillationū dictionis modus eſt. cauillationes quæ circa dictionis figuram accidunt, hoc pacto denominantur, partim quia qualis figuratę dictionis dictio cauillationis cauſa exiſtit, partim quia figura eadem quæ ſecundum naturam nō eiuſdem eſt, ut idem appareat, perſuadet. ut ſi ſic dicatur. paſſiuum quia ſimili eſt cū actiuo figura, ęque atque actiuum recipit cauillator, atque cauillationem conſtituit. ut in hoc, utrum diſcere eſt circa diſciplinam agere? equidem, circa diſciplinam agere docere eſt, etiam, ergo diſcere eſt docere. circa dictionis igitut figuram dicitur, quoniam in actiuum paſſiuum, atque contra in paſſiuum actiuum transfiguratum eſt. quoniam circa diſciplinam agere utrunque declarat. nam ęque eius qui docetur affectionem, atque docentis actionem, uel potius dixerim (ut in negotio de anima inquit) generationem conſtituit. perfe-

ctio

ctio namque diſcipuli quam à preceptore haurit, non affectio eſſe, ſed generatio à me potius aſſeritur. ſi uero affectionem quiſpiam nominare perſeueret, nō ſimpliciter affectio, ſed perſectiua affectio erit. quia igitur actionis figuram recipit oratio, deceptio & error defluit. & quia non idem, uidelicet paſſiuum nō exiſtens actiuo ſimile, modo cum ipſo eodem interpretationem recipit, aut contra diſputans enim ut à cauillatore fallatur, contingit, cum actiuum paſſiuo. ęquale non exiſtens, ut paſſiuum dicitur. cauillationes uero quas ipſe meminit, tales ſunt. num τὸ ἄῤῥεν. i. mas eſt neutrum. num τὸ θῆλυ, hoc eſt fœmina eſt neutrum, ergo mas eſt fœmina, & fœmina mas. uel iterum medium. uidelicet neutrum, hoc. n. eſt fœminæ & maris mediū. ut horum alterū capietur, uel ut mas, uel ut fœmina. eſt uero & cauillationis eiuſmodi conſtitutio. nū lapis mas, nū qui p figuram dictionis. uidelicet qa figura maſculina profertur mas uidetur. hoc uero, quod quale quantū, uel quātum quale, hoc pacto interrogādū. nū quale neutrū? nū quantū neutrū? quale igitur & quantū idē. uel quale patiēs, uel affectū ſeu diſpoſitū agēs, diſpoſitum patiēs dicit. patiens. n. affectione diſponitur, agēs uero ut patiēs, & ut agens patiens, hoc modo ratiocinatione concludunt. num uerberatur uerbum eſt? num μηνίειν, hoc eſt iraſcitur uerbum eſt? iraſcitur igitur & uerberatur idem. ergo agere & pati idem. iraſcitur enim actiuum cum exiſtat, ut idem cum uerberatur, concludunt. & alia inquit, ut diuiſum eſt, hoc eſt alias prædicationes quas in libro prædicamentorum prodidit. & ut ad aliquid, tum quale, tū quantum, necnon ad aliquid, ut quale, & agere pati deceptor aſſumere ac demonſtrare in cauillatione poteſt. cuius tale fertur exemplum. num ſanum eſſe infinitum eſt, num ſecare infinitum. ſanum eſſe igitur & ſecare idem. ſed ſanum eſſe pati eſt. ſiquidem ſanitas corporis animalis diſpoſitio eſt. hoc eſt calidorum frigidorum ſiccorum atque humidorum mediocritas. huius. n. expoſitiuum eſt hoc, atqui hoc quidem quale quid affectum, ſeu diſpoſitum quodammodo declarat. ſecare uero & fabricare, agere eſt. huius. n. iterū hoc declaratiuum eſt, agere quid. & eiuſmodi euthidemus orationem interrogat. utrum Scythę atque alij homines quæ poſſunt uidere, uident, uel quæ non poſſunt, poſſibilia quidem, igitur & tu atque ego, equidem, uides uero noſtras ueſtes, certe, poſſibilia igitur uidere hæc, noſtræ igitur ueſtes uident. non igitur quæcunque actiua dicuntur, declaratiua ſunt actionum. hoc enim in loco uidere, etſi actiuum eſt, tamen pro eo quod eſt uideri conceſſit, euthidemus pro eo quod eſt aſpicere accepit, atque concluſit ueſtes poſſe uidere. hoc uero, eſt enim hoc non eorum quæ agunt exiſtens, ut eorum quæ aliquid agunt dictione ſignificet, æquale huic eſt, à ſignificantibus enim actu non ens ſignificatiuum ut actu ens ſumere licet. ut & in diſcere & uidere dictum eſt. modi quidem cauillationum dictionis eiuſmodi ſunt, hoc eſt ſex, & tales, ut in ipſorum unoquoque eſſe differendo docuimus.

Cauillationum uero quæ extra dictionem, formæ ſeptem ſunt. una quidem, quæ accidētis. altera uero, quæ ſimpliciter, uel non ſimpliciter, ſed modo aliquo, uel ubi, uel aliquando, uel aliquid dicitur. tertia uero, quæ circa elenchi eſt ignorantiā. quarta, cōſequentis. quinta, quæ quod eſt in principio accipit. ſexta, quæ id quod non eſt cauſa ut cauſam ponit. ſeptima uero, quæ plures interrogationes unam conſtituit.

Recenſet omnes cauillationum modos qui extra dictionem ſunt. Cap. XXVIII.

Cauillationum uero quæ extra dictionem ſunt.] Diximus & prius cum omnia quæ ſunt in uoces atque res diuidantur, necnō cauillationes in unoquoque horū extrui. Ariſtoteles cauillationes q̄ in uocibus extruuntur, quas circa dictionē uocauit, ubi differuit atque de ipſis quomodo fiunt, & qua ratione ſolum conſiſtunt, affatim pertractauit, de quorum poſterius ſolutione aget, nunc & cauillationes quæ accipiuntur ex rebus, quas & extra dictionem nominat, exponit. quare non hic dictio, aut dictionis compoſitio, aut diuiſio; uel in dictione tonus, uel ſpiritus, uel ſimilis dictionis figura, fraudis & cauillationis cauſa extat. de his uero quomodo & fiunt atque conſtituūtur à cauillatoribus, agit, deque harum ſolutione progrediens congruo loco pertractabit. prius igitur quot & quæ ſunt clariſſime recenſet. omnes quidem ſunt ſeptem. quales uero in ſequentibus ſpeculabimur. & reliquarum quæ accidentis, prima exiſtit.

Cauillationes quidem igitur accidentis ſunt, quando quoduis ſimiliter tum rei tum accidēti adeſſe exiſtimatum ſit. quoniam enim eidem multa accidunt, omnibus prædicatis & de quo prædicantur hæc omnia adeſſe non eſt neceſſarium. omnia enim eadem ſic erunt, quemadmodum aſſerunt cauillatores. ut ſi coriſcus ab homine alter, ipſe a ſe ipſo alter. eſt enim homo, aut ſi a Socrate alter. Socrates uero homo, alterum ab homine pro confeſſo eſſe aſſerunt. quia accidit hunc eſſe hominem, a quo alterum eſſe dixit.

Cauillationes quidẽ accidentis ſunt] Earum q̃ ſunt extra dictionẽ cauillationũ modus qui accidentis eſt primus. fit uero hic cũ quis oẽ quod prædicato adeſt & ſubiecto adeſſe iudicarit. quod qdẽ neceſſarium nõ eſt. quia igitur p̃dicato accidentia, cauillator recipit, & de ſubiecto q̃ non debent dici aſſerit, deceptio fit. cũ igitur inquit, qs ſimiliter & rei & accidenti adeſſe aliquid exiſtimarit, rem qdem dicit cõpoſitũ & ſubiectũ, accidẽs uero oẽ ſimpliciter p̃dicatum ſiue e numero eorũ ſit, quæ ſubſtãtialiter & per ſe ei de quo p̃dicantur, adſunt, ſiue non ſit. inquit igitur quæcũque p̃dicato accidũt, & hęc cõtingere ſubiecto nõ neceſſariũ. & ut aliquid dicam. de Socrate p̃dicatur albũ, & color uiſus diſgregatiuũ adeſt albo. ſi qs igitur & Socrati colorẽ uiſus diſgregatiuũ adeſſe cenſuerit, ſic differens. Socrates albus, albus color uiſus diſgregatiuus, Socrates igitur color diſgregatiuus uiſus. accn̄tis cauillationẽ cõſtituet. nõ. n. id qđ accn̄ti adeſt, & ſubiecto adeſſe neceſſe eſt. qm̄ nõ idẽ eſt accn̄s ab eo cui accidit ſepatũ & ad ip̄m cõparatũ, & cũ eo cui accidit adiũctũ atque cõparatũ ſolũ. ut ſi dixerit. coriſcus hõ, hõ à coriſco alter, coriſcus igitur ab hoĩe alter. dicitur qdẽ accn̄tis ſophiſma, quia nõ idem eſt ſeparatũ accn̄s & cũ eo cui accidit annexũ. queadmodum. n. ut in exemplo a' nobis prius recitato differens cauillator, Socrates albus, albus color, Socrates igitur color. in propoſitione quidem q̃ dicit, Socrates albus, accidẽs & id cui accidit, pariter ut unũ aliquod accipit. in hac uero albus color, extra ſubiectũ accn̄s ſolum. ſic & dicens coriſcus homo, utrunque & hominem & coriſcũ coriſco adiũctũ recipit. in bac uero hõ a' coriſco alter, ipſum nõ coniũctum uniuerſale aſſumit. circa accn̄s igitur. non. n. quæcunque ſimplici & inconiũcto uniuerſali hoĩ accidunt, hæc & coniuncto atque cõpoſito adeſſe eſt neceſſariũ. huic quidem. n. ſimplici ut alterũ ſit a' coriſco, accidit. non neceſſe igitur boc & de coriſco p̃dicari. quia nõ per ſe ſimpliciter homini adeſt. q̃cunque. n. huic ſubſtantialiter adſunt, hæc uidelicet & coriſco adſunt . quæcunque uero nõ ſubſtantialiter & p̃ ſe ſed ut accidẽtia, ut in ipſo habeant eſſe ſubiecto, hæc & coriſco adeſſe nõ eſt neceſſe. ut hoĩ prædicato multa accidũt, biſyllabum eſſe, alterum a' coriſco ſpẽs aĩalis, aĩatum, ſenſitiuum. non. n. qm̄ prædicato accidunt, & de quo p̃dicatur, oĩa hæc neceſſarium ei adeſſe. non. n. quęcũque de p̃dicato dicuntur, (ut in p̃dicamẽtis didicimus) hæc oĩa & de ſubiecto dicentur. idem & in gñibus & formis. nam quæcunque in gñis ſubſtãtia, eiuſdem eſſe cõplete atque pſecte abſoluunt. hæc & formæ adeſſe neceſſarium eſt. qm̄ de formis gña uniuoce prędicantur. quæcunque uero generi accidunt, non omnino hæc ſingulis eiuſdem formis accidere neceſſarium. accidere enim generi dicuntur, & quæcunque uni alicui earũ q̃ ſunt in gñe, formæ accidunt aut & in ipſius ſunt ſubſtantia. ut aĩali accidit albũ, qm̄ cygnus eſt aĩal, & albus. q̃ uero ſic accidere gñi dñr, non neceſſe & formæ accidere. aut magis hoc qm̄ eidem multa accidunt, non neceſſe oĩbus prædicatis & de quo prædicantur, tale eſt. accidit Socrati ut ſit homo. qm̄ igitur eidem multa adſunt, non neceſſe oĩa hæc quæcunque oĩa ſequuntur p̃dicata, hoc. n. deeſt & ſubiectum ſequi. hoc. n. dixit de quo prædicãtur. non. n. quæcũque & aĩali & rõnali adſunt, hæc & Socrati. non. n. Socrates differentia eſt, qa de Socrate p̃dicatur rõnale. neque biſyllabum, qa aĩal biſyllabum. eodem uero modo, nõ ſi homo adeſt coriſco, homini uero a' coriſco alterum eſſe, & coriſco a' coriſco ut alterũ ſit, aderit. quia hoĩ alterũ a' coriſco eſſe per accidens eſt. ſi uero Socrati hominem accidere diximus, abuſiue dicitur, pro eo quod eſt adeſſe; & de ipſo prædicari. præſertim cum & ipſe Ariſtoteles in doctrina quæ eſt eorum quæ ad aliquid, per accidens Socratem hominem eſſe dixerit. dictorum quidem eiuſmodi habetur ſentẽtia. in oratione uero, ſi hoc quidem coriſcus ab homine alterum. ut æqualis huic accepta ſit, homo a' coriſco alterum. Ariſtoteli uero hoc facere & plurimis eiuſmodi uti interpretationibus non alienum. manifeſtum eſt quod dicitur. & maior erit cauillationis propoſitio hæc. hoc enim, eſt homo, minor. ut in prima fiat ſic ratiocinatio figura. coriſcus homo, homo a' coriſco alter, coriſcus igitur ipſe a' ſe ipſo alter. ſi uero non ſic ſeorſum tranſmutatum interpretaremur, ſed ut in pauimento iacet, deſcriptum acciperetur. duas ſic diſcimus ratiocinationes, una quidem conſtituentem coriſcum non hominem, altera uero coriſcum a' ſe alterum dicit. utique & utriuſque ſolas minores propoſitiones. & eſt quidem coriſcus ab homine alter. talis ratiocinationis propoſitio, coriſcus alter ab homine, ab homine alterum non homo, coriſcus igitur non homo. hoc uero, eſt enim homo, minor ratiocinationis alterius propoſitio. eſt uero talis. coriſcus homo, homo a' coriſco alter, coriſcus igitur ab homine alter: & his non diſſimile quod ſequitur exemplum, præterquam quod acceptę ambę propoſitiones ſunt. ſi quidem enim a' Socrate alter, maior eſt. Socrates homo, & eſt talis, Socrates homo, homo a' Socrate alter, Socrates igitur a' Socrate alter. Socrates enim homo. hoc uero, dicere ab homine alterum pro confeſſo eſſe; idem eſt huic a' Socrate alterũ. Socrates enim homo. & cauſam huius unde Socratem accidit a' ſe ipſo eſſe alterum, addit. quia enim accidere inquit, cuius alterum dixit eſſe hunc hominem. cuius ſententia hæc. quoniam accidit inquit hunc uidelicet Socratem hominem eſſe, a' quo Socrate in maiori propoſitione hominem. uidelicet uniuerſalem alterum eſſe dixit.

Cauillationes uero quæ circa id quod ſimpliciter hoc, aut quoquomodo dicitur & non proprie, ſunt, cum quod in parte dicitur, id ut ſimpliciter dictum acceptum eſt. ut ſi non ens, eſt opinabile, quod non ens, eſt. non enim idem eſt eſſe quid, & ſimpliciter eſſe. aut iterum ens non eſſe ens, ſi eorũ quæ ſunt, aliquid non eſt. ut ſi non homo. non. n. idem non eſſe

aliquid, & ſimpliciter non eſſe. apparet uero, quia dictio quam proxima eſt, & parum differt ab eſſe. aliquid eē & a non eſſe, non aliquid eſſe. ſiſr uero circa quoquō, & ſimpliciter. ut ſi indus totus cum exiſtat niger, dentibus eſt albus. ergo albus & non albus eſt. ſi ambo quodammodo, quia ſimul exiſtunt contraria. eiuſmodi uero in quibuſdam omnino contemplari perfacile eſt. ut ſi nigrum eſſe æthiopem accipiens, ſi albus dentibus interrogari: ſi igitur hac parte albus, cum interrogationem abſoluerit quod niger, & non niger, per ratiocinationem diſſeruiſſe probauiſſe ue exiſtimauerit. in quibuſdam uero non raro latet, in quibuſcunque quod cum modo aliquo dicatur, & ſimpliciter ſequi utique uideri poterit. & in quibus non facile ſpeculari, utrum ipſorum proprie dandum concedendumue eiuſmodi uero ſit in quibuſcunque non diſſimiliter inſunt oppoſita. uidetur. n. uel ambo uel neutrum ſimpliciter prædicari aſſerendum. ut ſi hoc quidem dimidium album, dimidium uero nigrum, utrum album uel nigrum. 110

De modo qui de eo qui ſecundum quid & ſimpliciter inſcribitur. Cap. XXX.

Cauillationes uero circa hoc quod ſimpliciter hoc aut quoquomodo dici & non proprie] Hic cauillationum q̄ extra dictionem ſunt, ſecūdus modus. ex quo emanāt. cū q̄ quoquō uidelicet cōiunctim & ſimul de aliquo p̄dicata, ut ſimpliciter hoc eſt priuatim ac ſeiunctim p̄dicata qs accepit, atque ecōtra. p̄dicatorum nāque quæcūque de ſubiectis p̄dicantur, (ut in lib. de interpretatione demōſtratū eſt) ut de hoīe album & muſicū, hæc ut tū diuiſim tū cōiunctim p̄dicētur, fieri nequaq̄ pōt. qm̄ eidē ambo acciderūt ob hoc neque coriarius ſimpliciter bonus, qa de coriario per accn̄s bonus p̄dicatur. ſi uero bonā tutamque & ab errore munitā facere quis p̄dicationē uoluerit, q̄ de coriario ſubſtantialiter p̄dicātur, ut animal & bipes recipiat. hæc uero priuatī p̄dicata & ſimul cōiunctimque p̄dicari pn̄t. ſed hæc quidem ſepatim prædicatio pōt & ſimul dici. eſt q̄dam altera p̄dicatio q̄ ſeorſum quidē uere, ſimul uero falſo p̄dicabitur. ut ī ſimone. de hoc. n. ptim quidē per artē coriarius partim uero uita & morū p̄bitate bonus p̄dicatur. talis nanque coriarius ille erat, q Socratis familiaritate utebatur, coriariā nō admodū exquiſite callens artem, habitu uero aī p̄bus erat. de hoc igitur et coriarius & bonus priuatim p̄dicata ſimul de eodem p̄dicari, nequeunt. ſi. n. ſimul p̄dicabimus, ut mētientes cauillationē cōſtituemus. ut ſimō coriarius bonus, coriarius bonus bonorū opifex calciamētorū, ſimō igitur bonorū opifex eſt calciamētorū. ementiti igitur ſumus, quia arte quidē ſimō coriarius erat, moribus uero bonus. p̄dicata nāque ſimpliciter de coriario, ſimul de eodē dicta errorē intulere. iterū, hō mortuus proponitur, bifariā & de hoc ferūtur p̄dicationes. i. & hō & mortuus. ſed hæc duo cōiunctim de propoſito hoīe mortuo noīa p̄dicari ſine errore cōtingit, ſi uero diuiſim minime. iterū alia quædā fertur p̄dicatio de aliquo ſimul quidē uere, ſeorſum uero atque ſepatim falſo p̄dicans. & item, de lapidea manu ſimul & lapideā & manū ſimul uere, ſeiunctim falſo p̄dicari. deceptiones igitur q̄ circa quoquō & ſimpliciter fiūt, ex his p̄dicationibus conſtāt. quia cōplicationes connexiouesque non (ut oportet) extitere. neque. n. oīa q̄ ſimul ſunt p̄dicata, & priuatim p̄dicantur. at neque quæ priuatim, ſimul. ſed illa tū ſimul, tū priuatim, q̄ de aliquo ſubſtantialiter dn̄r, p̄dicari pn̄t. quod uero ſimpliciter q̄ ſeparatim p̄dicantur, q̄ mō aliquo ſimul, ītelligatur in lib. de interpretatione in tertiæ ſectionis fine demōſtratum eſt. in qbus inquit. ut in quibuſcūque p̄dicationibus neque cōtrarietas ineſt, ſi pro noībus definitiones dn̄r, & p ſe & nō ſecundū accn̄s p̄dicantur, in his quid & ſimpliciter uerū dicere erit. dicit. n. ſimpliciter ſepata ſeiunctaque p̄dicata. quid uero q̄ ſimul conīuncta intelligit p̄dicata. ut ſimon coriarius eſt ſimpliciter. item & ſimō probus eſt. quoquō. quod huic. ſ. ſimul idem eſt. ut ſimō coriarius probus eſt. quid uero, aut quodāmodo, cōpoſitam noīat p̄dicationem. qm̄ aliquid particulare eſt, oīſque compoſitio pticularis, quamobrē p̄dicatio compoſita rei magis particularis exiſtit. aīal rōnale uniuerſale magis quā animal rōnis corruptioniſque particeps. quemadmodū & quam aīal, rōnis aīal particeps particulare magis eſt. circa id igitur quod quoquō & ſimpliciter ſunt deceptiones, cum quod in parte, hoc eſt quod ſimul dicitur, uidelicet una atque cōiunctim, ut ſimpliciter, hoc eſt ſeorſim de aliquo dici ſubiecto acceptum eſt. ut de Homero coniunctim eſſe poetam dicitur, ſi quis igitur priuatim eſſe accipiens de Homero prædicetur, dixeritque, Homerus eſt; falſum dixit. nam iam diu uita functus eſt. ſi uero Homerus poeta eſt, dixerit. cum quod ſimul dicitur, in id quod ſimpliciter non tranſpoſuerit, ueritatem dixiſſe perhibetur. & de opinabili cauillationis talis habetur deductio. dicit nanque ſophiſtes. num hircoceruus non ens eſt, num hircoceruus eſt, non ens igitur eſt. in tertia ratiocinatio eſt figura. fraus circa id quod quoquomodo eſt, & ſimpliciter, exiſtit. non enim ſi hircoceruus & non ens, & opinabile ſeparatim dicitur, iam exiſtit. non enim eſſe quid, & ſimpliciter eſſe, idem exiſtit. nanque (ut paulo dixit ante) & Homerus eſt quid ſcilicet poeta, ſed non ſimpliciter eſt. minime nanque Homerus eſt. & alterum qui ens non ens eſſe dicit, paralogiſmum adducit. eſt uero & iſte circa id quod quoquomodo & ſimpliciter eſt non ens enim quid, ſimpliciter aſſerit eſſe

non ens. eſt & hæc in prima ratiocinatio figura. num ens ab homine, num & ab equo, boue, cœlo, & terra, ſimpliciterque ab omnibus alterum eſt entibus? equidem, ab entibus alterum, non ens, ens igitur non ens. eiuſmodi igitur per id quod adducit, diluit cauillationes. non.n. ſi ens, quid ens, ut homo, uel equus uel bos, non eſt, & ſimpliciter nō ens eſt. unde igitur poſſet dicere aliq̄s, deceptio atque error exiſtit. diluens uero & hoc elenchū apparere aſſerit. uel q̄a nihil uel parum, eſſe quid, à ſimpliciter eſſe diſtare uidetur. quippiā.n. additum, nihil plus quā eſſe declarare arbitramur idemque eſſe & in nō eſſe q̄d & in nō eſſe exiſtimamus. nāque non ens q̄d, & ſimpliciter nō ens putamus. hoc uero nō eſt. nō.n. ſi nō hoc quid eſt, & ſimpliciter nō eſt. pariter & his fraus inquit cōmittitur, q̄n quod quoq̄uo dicitur, ut ſimpliciter, quis accipiens in cōtradictionē circūagēs ducit. ut ſi quis interrogarit, utrū dicentē iuſta, an iniuſta damnare oportet, q̄d uero q̄n quis iniuria affectus uerberibusque pene confectus, pecuniaque ſpoliatus, deinde ad iudicē miſeriā exponēs ſuā acceſſerit, diſſerēs q̄ paſſus eſt, nū iniuſta dicit. talē igitur damnare oportet. circa id quod quoq̄uo paralogiſmus eſt. non.n. modo iniuſta quodā, & ſimpliciter iniuſta dicit. pariter eſt & q̄ de æthiope nectitur fraus. quodā.n. modo ut dētibus albū eſſe capiens, & albū ſimpliciter eſſe aſſerit. q̄m aliq̄n quos cauillatores interrogant in r̄ndendo, ij in loca anguſta detruſi urgentur, q̄uo & hoc fiat, diſſerit. nāque ī aliquibus inq̄t qui paralogiſmū ſtruit, cū minime latet, cū id quod modo quodā (ut in æthiope dicitur) ut ſimpliciter aſſumit. cū.n. ſecūdū q̄d albus æthiops ſit, ut ſimpliciter albus acceptus eſt. ſicque diſſerēs ſophiſtes r̄ocinatione æthiopē albū, & nō albū cōcludere exiſtimat. in aliquibus q̄dem inquit nō latet, in aliquibus uero p̄ſæpe latet. in quibuſcūque quoq̄uo dicitur, & uidetur, & ſimpliciter ſequi. tale.n. eſt q̄d utique ſequi uideri pōt, pro eo quod quodā dicitur mō, uidetur & ſeq̄ ſimpliciter. ut in hac cauillatione, utrū eundē ſimul peierare & iuſte iurare, minime, quid uero iurās peierare, & peierans, nū iuſte iurauit, eūdē igitur peierare ſimul & iuſte iurare cōtingit. ſophiſma in prima exiſtit figura, paralogiſmusque in eo q̄d quodāmodo eſt, exiſtit. non uero qui ſecūdum quid iuſte iurat, & ſimpliciter iuſte. & latet īquit. q̄a non ſimpliciter, ſed quodāmodo iuſte recteque iurat. in his igitur quoq̄uo & ſimpliciter latet, & in illis, necnon in quibuſcunque contemplatu facile non eſt, utrā rem uocare oportet. & cuiuſquemodi & ſimpliciter dici uidetur. ut fortitudinem tū bonam eſſe, quia & uirtus bona eſt. tum malā, quia & uulnera & cedes accipiūtur in bello, dicimus. utrū igitur ipſam bona uel malā uocare oportet, nō dictu facile. in talibus igitur latet ſæpius, necnō ſimiliter in q̄buſcunque oppoſita īſunt. ut de fortitudine dictū eſt. in ipſa.n. ſimiliter & bonū & malū ineſt. necnō & in oculo. huius.n. p̄s media alba, reliqua uero non talis. non in his quod dicitur ſolis, p̄ſpicuū eſt, ſed & ex eo, q̄d alibi ipſe dixit exēplo. q̄n.n. magnitudo erit aliqua latitudine quidē bicubita, longitudine uero quadricubita. deinde interrogemur. utrū magnitudo hęc bicubita eſt, an nō? in hoc igitur aſſerere nō facile, aut certe, aut non. ſed aut ambo cōcedere, & dicere cogimur tū bicubitā, tū quadricubitā eſſe, & nō dialectico more r̄ndemus. affirmamus nanque, atque negamus. aut igitur & in tali ambo, aut neutrum concedere uidetur.

Quia quid ratiocinatio, aut elenchus non definitum eſt. rationis defectu paralogiſmi fiūt. elenchus quidem enim eſt contradictio eiuſdem & unius non nominis, ſed rei, & nominis nō uniuoci, ſed eiuſdem, ex datis ex neceſſitate, non adnumerato quod in principio, & ſecundū idē, atque ad idē, ac ſimiliter, & eodem tempore. modo eodē & de aliquo ſtruitur falſum. nonnulli uero dictorum quippiam relinquentes, refellere uidentur. ut quod idem duplex & non duplex. duo.n. unius duplicia. trium non duplicia. aut ſi idem eiuſdem duplex & non duplex, ſed non ſecundum idem, ſecundum.n. longitudinē, duplex, ſecundum latitudinem non duplex. aut ſi eiuſdem & ſecundum idem, atque eodem modo, ſed non ſimul. quamobrem eſt apparens elenchus. hunc & ad eos qui ſunt in dictione trahere quiſquam utique poſſet.

De elenchi ignorantia qui eſt tertius extra dictionem modus. Cap. XXXI.

Quia quid r̄ocinatio nō diffinitū eſt] Tertius cauillationū quæ ſunt extra dictionē circa ignorātiā dictus eſt modus. qui hoc pacto noīatur, q̄a qui, quid eſt elēchus nouerit, tali nō erit irretitus fraude. elēchus nāque eiuſdē & unius eſt, atque cōſequēter q̄cunque in elenchi diffinitione ſita alia iacēt. q̄ de aliquo captus cauillatione p̄p aliq̄ ex particulis q̄ proprie ſunt in elencho, iſte redargutus nō eſt. cum uero quis eodē atque uno ſumpto noīe, necnon oībus alijs q̄ uerū elenchū proprie diffiniūt, redargutus fuerit, tunc q̄dem & redargutus, atque in cōtradictionē cōiectus dici poterit. cauillationes uero circa elēchi ignorantiam p̄p orationis hoc eſt diffinitionis elēchi defectū ſtruūtur. qui.n. in aliquo quod in elēchi diffinitione poſitum eſt, ſophiſma conſtruit, (ut diximus) ob elenchi ignorātiā decipere dicitur. aut p̄p orationis defectū hoc declarat. q̄a circa r̄ocinationis defectū. nā & elenchus r̄ocinatio q̄dam eſt. & ut r̄ocinatio ex poſitis debet cōcluſionē inferre nullo accepto æquoco, neque quod erat in principio repetito. ſic & elēchus eſſe debet. ſed prius uniuerſam orationē ponentes q̄ in elenchi diffinitione poſita ſunt, in dictione conſiderare eſt opus. elenchus eſt eiuſdē & unius contradictio. ſi.n. diſſerētē nobiſcū p̄terq̄ q̄d de-

cens atque congruũ eſt nos inſectantem,refellere curę nobis eſt,ipſum ſibi ipſi pugnantem & contraria aperte admittentẽ coarguimus.hoc.n.& contradictio dicitur,cũ non de alio,atque alio,ſed de eodem & uno qs contraria enũtiauerit.ſi.n.Platonem diſſerere diſputareq́ue,Socratẽ uero nõ,aſſereremus, nullũ eſt contrarium.ſi quis pp hoc contradictionem eſſe dixerit.eiuſdẽ & unius intulit.non.n.de alio inquit, contra diſſerentem ut inferatur elenchus,enitendũ eſt.non.n.elenchus eſt hoc.ſed de uno atque eodem: neque diſſimiliter ille qui oẽm nuntiũ bonũ,& nullum dæmonem bonũ aſſerit,eũ qui cõtrarias in materia cõtingenti propoſitiones dicit eſſe falſas,redarguit.in alio n.atque alio & nõ eodem orationẽ cõfecit ſubiecto.in uno uero & eodẽ ut fiat,oportet.pterea quia non pauca ut æquiuoca noĩe unũ,natura uero differentia ſunt,intulit rei,& non nõis,ut non ſolo noĩe,ſed & re.non.n.ut unum ſolũ nomen ſed & res quæ ſignificatur,ut una ſit,oportet . hoc.n.non noĩe,pro hoc,nõ ſolum noĩe poſuit . ſi nanque nomen unũ ſit plura ſignificans,atque hoc pacto cõtraria dicẽs,minime mẽtiri poteſt.ut canis latrat ,& canis nõ latrat.& quia nõ ſolum p æquiuocationem ſed & ex uniuocatione cõtraria dicentẽ nõ falſum dicere cõtingit.nanque & cõtraria aſſerere,atque ueritatem dicere põt.ut aĩal ambulat.& aĩal non ambulat.non nulla.n.ambulare,& aliqua nõ ambulare contingit.quare pter hoc quod eiuſdẽ & unius neque uniuoci,adduxit neque uniuoci & ex neceſsitate datis cõceſsiuè.huic quod in ſimplicis rõcinationis diffinitione dicitur,neceſſario poſitis non diſsimile eſt.ſi.n.quis diſſerentem ſecũ aliquẽ nõ ex his,q̃ diſputans concedit,refellere ac redarguere nitatur,plurimũ ut iſte redarguiſſe dicatur,abeſt.non numerato inqt quod in initio erat.hoc eſt eo quod q̃ritur in demonſtrationis rõnem minime accepto.nõ.n.quod p ſe ipſum non eſt manifeſtũ,per id demõſtrare oportet.qa eiuſmodi non eſt elenchus.tale qd efficitur,cũ idem medius terminus extremorũ alicui eodẽ noĩe acceptus ſit,ac ẽt ſecus uoce,platus.ſi.n.q̃ratur an aĩa ĩmortalis ſit.itaque diſſeratur,aĩa eſt ĩmortalis,alteramque cũ hac propoſitionẽ adducat,ualde ſatuũ exiſtit.qui igitur quod in initio aſſumere uult,in aliud nomẽ huic quod q̃ritur,uirtute æquale trãſponit . atque hãc fraudẽ conficit.ut ſi qs interrogauerit.utrũ aĩa ĩmortalis an nõ,& negãte ipſam ĩmortalem rñdente, ita ipſe rõcinatur aĩa incorruptibilis,quod ĩcorruptibile ĩmortale,aĩa igitur ĩmortalis.ſed & ſecũdum te eſt non ĩmortalis.diſſerens hoc mõ,ipſam eẽ non ĩmortalẽ aſserentem nõ redarguit.qd nãque eſt in principio petiuit.qd,n.demõſtrandũ erat,accepit.hæc.n.aĩa incorruptibilis,huic ĩmortalis eſt aĩa,eſt eadem.de eo quod in principio petitur,atque nõ hoc accipitur,qd qdẽ eſt,et q̃uo ſit,in priorũ reſolutoriorũ ſecũdo ab Ariſt.dictum eſt.& elenchũ ſecũdum idẽ eſſe oportet.ſi.n.unũ & idem erit qd interrogatũ eſt, neque æquocũ,neque uniuocũ,neque qd in principio acceptũ,ſecũdum aliã atque aliã eidem ineſſe ptem aliqd dixerimus,ueritatẽ dicere nos cõtinget.ut ęthiops albus,& ęthiops nõ albus pte nõ albus exteriore,dẽtibus tñ albus.ſecũdum idẽ igitur ut non ſecũdum aliã atque aliã aliqd ineſſe ptem dicamus.n.uero nõ ad aliud atque aliud,ſed ad idẽ affirmãtem atque negãtẽ qui cũ diſputamus,demõſtrare oportere aſserit , ſic ipſum ſibimet contradicẽtẽ refellere debemus.qui.n.duo duplex,& nõ duplex eẽ rõcinatur,eũdem non eẽ duplex aſserentẽ nõ redarguit.ad aliud nãque atque aliud nõ ad eũdẽ & unũ numerũ, ipſum duplicẽ & nõ duplicem eẽ demõſtrat.ad unũ quidẽ duplex,ad reliquos uero numeros nõ duplex exiſtit. nõ alio inquit mõ.uidelicet hũc quod potẽtia eſt,accipere,hũc uero actu cõcedere.neque.n.iſto mõ cõtradictio eſt.qui.n.dicit dormientẽ habere uiſum,& uidere eũ qui uiſum hẽt,ergo qui dormit uidere, nõ refellit illum,qui aſserit dormientẽ nõ uidere.nãque uiſum hñs uidere duo ſignificat,tũ eũ qui hẽt, neque operatur,opari tñ potẽs,tũ iã operãtẽ.atque eodẽ inqt tpe.eũdẽ nãque in alio & alio dicere tpe prauũ & non prauũ haud fieri non põt,oẽmq́ue hoĩem in aureo apud Heſiodũ gñe bonum,nullumq́ue in ferreo bonũ eſse aſserens,deinde & oẽm hoĩem & nullum hoĩem bonũ eſse cõcludens illũ q hoc nõ ſenſerit,nõ redarguit.q.n.in eodem bonos & nõ bonos tpe eẽ oẽs hoĩes demõſtrauit,quo demõſtrato uerus utique eẽ poterit elenchus,ſed in alio atque alio tpe. pterea aſserens catulum uidere & catulum non uidere, non in eodem apparentem tempore contradictionem concludit. illum quidem qui falli decipiue noluerit, uel potius & decipientem refellere ſtuduerit,hæc cognoſcere omnia oportet.quod ſi nõ nouerit, neque redarguere ualuerit,ipſeque ab his qui ut decipiant,operam nauant,conſtrictus errore capietur . & hoc eſt circa elenchi ignorantiam atque inſcitiã ubi eos qui p eiuſmodi elenchi refelluntur diffinitionem,pprie redargui demonſtrauit,conſequenter inquit. eodem modo de aliquo ſtruitur deceptio atque error non ſecus, quàm uera texitur redargutio cum aliquis eadem unaq́ue re ſumpta neque quod in initio erat,repetito,in contradictionem propellitur & falſum aſtrui, uel falſum fieri paralogiſmum contingit, cum uel ęquiuocum uel quod in principio fuit acceptum.quod ex eo quod adducitur, perſpicuum maxime fit.nonnulli enim dimittentes inquit dictorum aliquid,quamuis refellere redarguereq́ue uideãtur, non tamen refellunt,redarguunt'ue.poſita elenchi diffinitione,eius quod ad idem & ſecundum idem ,pponuntur exempla.nanque apparent inquit aliqui redarguere , duo dicentes eſse & duplicia , & non duplicia , unius quidem enim duplex , trium uero non duplex . & hoc ad idem demonſtrans aſserit . ſi enim quis duo unius duplicia , & item eiuſdem non duplicia demonſtraſset , tunc proprie conſtruxiſset elenchum , ſecundum exemplum in declarationem oſtenſionemq́ue eius quod ſecundum idem poſitum eſt.non enim qui magnitudinem alterius ſecundum aliud atque aliud duplicem,& non duplicem eſse,ut longitudine duplicem latitudine nõ duplicem dixerit,elenchũ confeciſse aſserendũ eſt.tunc enim uerus extitiſset elẽchus,ſiquidem magnitudinem ſolũ lõgitudine & duplicem & non duplicẽ demonſtraſset.præterea ad hæc nõ ſolum eius quod eſt,tũ ſecũdum idem tum ad idẽ & ſimiliter opus eſse ſe habere oſtenſionem quandam addit.ſiquidem futurus uerus elenchus eſt , qui eiuſdem & unius contradictionem adducens,non alio atque alio conſiderari tempore debet . ſi enim eadem unaq́ue res non

ſecundum aliam atque aliam partem, neque eo quod exiſtit in principio accepto, diceretur, non autẽ & ſimul, hoc eſt uno tempore atque eodem aſſumeretur, apparens efficeretur elenchus·cum diſſeruit hæc, elenchumque quis eſt, exquiſite diffiniuit, adducit. hunc uero modum cauillatorium qui eſt de elenchi ignorantia, aliquis in dictionis paralogiſmos pertrahere poſſet. æquiuocationes enim & amphibologię inter dictionis modos numerantur. hoc uero, dormiens uiſum habet, ambiguum eſt. uel eum quod ui ſu operetur, aut quod operari ualet, quis ſuſpicari poteſt.

Quæ uero quod erat in principio recipiunt cauillationes iſto pacto & tot uicibus conſti tuuntur, quot peti, quod in principio contingit. refellere uero uidentur, quia idem & al terum conſpicere nequeunt.

De principij petitione qui eſt quartus extra dictionem modus. Cap. XXXII.

Cauillationes uero in eo qd eſt in principio recipitur, hoc modo conſtituũtur] Quod in principio accipiẽs paralogiſmus modus eorũ q̃ ſunt extra dictionẽ ſophiſmatũ quartus exiſtit, & de his quo con ſtituantur paulo diſſeruimus ante. ꝓpoſito nanque problemate hoc. aĩa ĩmortalis. accipiens uero quis incorruptibile & ſempiternũ uelut altera & nõ eadẽ cũ hac dictione ĩmortalis aĩam cõcludit ĩmortalẽ. in ſecũdo ẽt priorũ reſolutoriorũ abſolutius pfectiusque dictũ eſt, necnõ & in diſſerendi artis octauo pla niſſime diſputatũ eſt, quod qnque modis dictũ eſt. q incorruptibile & ĩmortale idẽ eſſe, pſpicere nequeũt cauillationibus capiũtur, & a cauillatoribus qui nihil demõſtrãt, ſed p idẽ quod p ſe manifeſtũ nõ eſt, de monſtrãt & quod problema eſt, ꝓpoſitionis uice recipientibus decipiũtur. cũ.n. quęritur utrũ aĩa ĩmor talis ſit, ſophiſtes iſto diſſerit modo. aĩa incorruptibilis, ĩcorruptibile ĩmortale, aĩa igitur ĩmortalis. nihil demõſtrans, quod in principio petit. amplius aliquo nõ eſſe locũ aſſerẽte, aliquis iſto mõ diſſerẽs locum eſſe cõcludit. ſi eſt ſuperius & inferius, ante & retro, dextrũ atque ſiniſtrũ locus eſt, ſed ſuperius & infe rius & reliqua exiſtunt, locus igitur eſt. & hic quod in principio petit. quod quidem ut demonſtrare tur opus erat, nulla adhibita demonſtratione accepit. ſi.n. totum nihil quam ſuæ partes aliud exiſtit, di cens ſi loci partes ſunt, locus eſt, nihil dicit aliud quam eſt locus, eſt locus.

Conſequentis uero elenchus eſt, quia conſequentiam conuerti arbitramur. cum.n. hoc exiſtẽ te, ex neceſſitate hoc ſit, atque hoc exiſtente, & reliquum neceſſario eſſe putant. hinc & ex opinione ſenſu orta ac habita deceptiones gignuntur. non raro.n. bilem mel, quia mel flauus ſequitur color, eſſe opinamur. & quia dum pluit terram udam eſſe contingit, & ſi uda ſit, pluiſſe ſuſpicamur. hoc uero non neceſſarium, in rhetoricis uero, a ſigno oſtenſiones ex con ſequentibus ſunt. adulterum.n. eſſe oſtendere uolentes, quod ſequitur, quia laſciuus eius eſt ueſtitus, aut quia noctu errare uiſus eſt, accipere. hæc uero non paucis adſunt. ſed præ dicatum non ineſt. ſimiliter & in ratiocinatricibus. ut Meliſſi oratio, quia infinitum oẽ. omne quidem ingenitũ capiẽs. ex non ente.n. nihil fieri. genitũ uero ex principio factũ eſſe. ſi uero non genitum, principium non habet omne, quamobrem infinitum. hoc uero accidere non neceſſarium. non. n. ſi genitum oẽ, principium habet, et ſi quid principium habet, genitũ. quemadmodum non ſi febri laborans calidus eſt, & calidum uexari febri neceſſarium eſt.

De conſequentis elencho qui eſt extra dictionem modus quintus: Cap. XXXIII.

Conſequentis uero elenchus eſt, qa cõſequentiã conuerti arbitramur] Conſequẽtis elenchus qntus eſt appentiũ extra dictionẽ elenchorũ modus, eſtque cauillationis accñtis ps, q ſophiſmatũ extra dictio nẽ primus exiſtit. & hoc ipſe cũ paulo ꝓgreſſus fuerit, dicere nõ diſſimulabit. utrique nanque ab accñti bus profluũt, differũt tñ qa q accñtis eſt, terminos nõ cõuertit. ſed hoc pacto rõcinatio ſtruitur. Socrates aĩal, aĩal genus, Socrates igitur genus. cõſequẽtis uero ut æqpollentes recipit terminos, gigniturque cum termini nõ æqpollentes ut tales aſſumuntur. qm̃ furẽ nocturnus ſeqtur error, cauillatores cõuertẽtes di cũt. noctu errat, fur eſt. qa mel flauũ eſt, aſſerũt & flauũ eſſe mel, q̃obrẽ cauillationẽ fieri contingit. ſi uero adulter cõparat, exornatque ſe, nõ neceſſe eſt, eũ qui ſic ſe cõponit, adulterum eſſe. non paucis.n. hæc in ſunt, dico nocturno errare tpe, & cõparare ac ſe ipſum ornare, ꝑdicatũ uero non ineſt. hæc qdem dictorũ ſniam eſt. ſed dictio hoc ſe hẽt pacto. qñ.n. ad mel neceſſario ſequitur, & flauum, & ad quoduis flauum & mel conſequi putant. hincque deceptio oritur. bilem nanque quæ & flaua eſt, at non mel eſſe contin git. fraudis uero machinator ac fabricator ſic ut fallat, aggreditur. num mel flauum eſt, certe, & fla uum mel, bilis uero flaua, bilis igitur mel. hinc opinatione errores deceptionesque emergunt. guſtus nanque mel ut dulce, uiſus ut flauum cõprehendit, & accepit. ex q̃ibus fluit opinio affectiones cõpo nens,

nens,uelut unum exiſtimans.cum uiſus reſpicit flauum,uidetque aliquid bili tinctum,ſtatim & hoc eſſe mel ſuſpicatur.item,qm̃ imbre deorſum lato neceſſario terra humecta redditur,qñ uero fuſio aquę quę inundatio fit,de cœlo pluuiſſe exiſtimamus . hinc & ſolem nõ raro unius pedis magnitudine quia uiſus imaginationes ſequitur,eſſe uiſus iudicat.enimuero & in rhetoricis ratiocinatiões demõſtrationes quas elicimus a' ſignis,ex cõſequentibus oriuntur. adulteri nanque ſignum eſt,exornatio atque comparatio ſui.& furis,noctu errare. adulterum enim compoſitio & ornatus & furem nocturnus ſequitur inceſſus. quare demonſtrationes ex conſequentibus conflantur rhetorice. qui enim adulterum eſſe demonſtrare uoluit,id quod ſeqtur,hoc eſt ſui exornator accepit.& qui furẽ coarguere uoluit,noctu errare ſumpſit. hęc quidẽ uidelicet ſui cõpoſitio & noctu incedere,quã plurimis inſunt.p̃dicatũ uero,hoc eſt adulter,& fur nõ ineſt.ſolutio eſt.p̃dicatum uero,adulterum de exornatione, ſui, prædicatum,eius uero qui noctu ambulat,furẽ aſſerit.non ut uera p̃dicata,quod ut cõuertantur nõ eſſe neceſſariũ,dictũ iam eſt. ſed ut p̃dicata a' cauillatoribus recepta ſunt.nõ diſſimiliter uero inqt in rõcinatricibus. uidelicet in orationibus in modũ rõcinationis cõpoſitis prouenire uñr . qualis & q̃ Meliſſi eſt,eſſe uidetur.hic.n.unũ,& infinitũ eſſe ens demõſtrare uolẽs,hoc forte cõuerſione cũ contrapoſitione,pbauit.hoc pacto differẽs.ſi qd factũ, principiũ hẽt,quod nõ factũ, non hẽbit principium.deinde & alterã adiecit propoſitionẽ,q̃ eſt, non hñs principium,infinitum eſt.ut rõcinatio ſit hęc.ens non eſt factũ,quod nõ eſt factũ,non hẽt principiũ,non hñs principium,infinitũ eſt,ens igitur infinitũ.hanc uero rõnẽ hic & in primo naturalis auſcultationis plurimis inceſſit uerbis,cõuerſionẽ uero cũ cõtradictione peccare demõſtratũ eſt.hæc.n.fit ablatione cõſequentis ad antecedentis internitionẽ.nõ hoc pacto eſt illa Meliſſi.ſi.n.homo, ſeqtur & aĩal neceſſario, animali uero non exñte pſpicuum eſt & hoĩem non exiſtere.& Meliſſum iſto modo cõuertere ac dicere oportebat . ſi factum,principiũ hẽt,quod nõ hẽt principiũ,nõ eſt factum.iſte uero nõ hoc inceſſit modo,ſed antecedentis ablatione,ſuſtulit & cõſequens.ſed iterũ q̃ ab Ariſt.dñr ſpeculandum.ut Meliſſi rõ quod infinitum oẽ demonſtrauit.inquit Meliſſus quod infinitum oẽ,hoc uero eſt ens.omne.n.loco entis accepit.accipiens ens eſſe ingenitũ.uidelicet ens non factũ,neque genitũ,hoc demonſtrauit.huiuſque probationem adiecit.ſi.n.ens fieri quis dicat,aut ex ente,aut ex eo quod non eſt ens,fieret, ſed ex eo qd' eſt,fieri nõ contingit.hæc.n.itẽ & de illo quęremus pari modo.& ex non ente(ut dicatur)fieri ens haud poteſt,cõi philoſophorum profato nihil ex oĩno non ente fieri aſſerente.quod reliquũ eſt, ens ingenitũ eſſe colligitur.ſi igitur quod factum,principium hẽt,quodque non factũ,principiũ nõ habebit , non hñs principium & infinitum.ad hoc dicit Ariſto.ſi factum oẽ principium hẽt, quodque principium hẽt, factum eſſe minime eſſe neceſſarium.eius quod dicitur hæc fertur eſſe ſnĩa.non eſſe factum, & non habere principiũ,idem eſſe & æquabilia æquipollentiaque,ac cõuerti Meliſſus exiſtimauit.in hancque eum deduxit ſnĩam exiſtimatio,qua quod factum eſt,& habet principiũ,idem & æquipollentia eſſe putauit. ut ſi omne quod factũ eſt,principium habet,quodque principium habet,eſſe factum.qd falſum eſt.nõnulla .n.ſunt,quæ principium hñt,quæ tñ non eſſe facta,græci arbitrantur.ut cœleſtia diuinaque corpora . ſi igitur falſum hoc exiſtit,neque quod nõ eſt factum & quod principiũ non hẽt,eadem eẽ perſpicuũ eſt.

Prauitas uero,in eo quod non cauſa,ut cauſa,cum non cauſa accepta ſit , ut propter illud elenchus editus dicatur,tale uero in ratiocinatricibus quæ ad impoſſibile ducũt, cõtingit. in bis enim poſitorum non nihil perimere neceſſarium. ſi igitur in neceſſarijs ante concluſionem interrogationibus impoſſibile contingens repoſitum ſit , non raro iuxta hoc fieri elenchus uidebitur . ut quod eſt anima & uita idem. ſi enim corruptioni generatio cõtraria, & alicui corruptioni aliqua erit generatio . mors uero corruptio quædam,& uitæ contraria, quamobrem generatio uita , & uiuere generari . hoc uero fieri nequit . non igitur idem anima & uita eſt neque ratiocinatione collectum . impoſſibile nanque & ſi animam & uitam quis eſſe idem non aſſerat , contingit . ſed morti , quidem quæ corruptio eſt, uitam ſolum contrariam,corruptioni uero generationem.eiuſmodi quidem orationes non ſimpliciter nõ ratiocinatrices ſunt , ad poſitum uero non ratiocinatrices , atque ipſos interrogantes nihil minus iſtiuſmodi ſæpe latet rationes quidem igitur conſequentis & nõ cauſæ eiuſmodi ſunt.

De non cauſa ut cauſa qui eſt ſextus extra dictionem modus. Cap. XXXIIII.

Prauitas uero in eo qd nõ cã ut cã,cum non cã accepta ſit.] Iſte cauillationũ q̃ ſunt extra dictionẽ ſextus habetur modus : qd hic circa non cãm ut cãm uocat,hoc in priorum reſolutoriorũ ſecũdo non circa hoc nũcupauit in rõcinationibus quæ ad impoſſibile ducũt,iſtud fieri dicit,cũ ſeiũcta ſeparataque ſuppoſitione nihil minus impoſſibile cõcludunt.cũ eiuſmodi cauillatores ĩpoſſibile colligant,dicantque id ex ſuppoſitione ortum habere.quẽadmodũ nos cõtra eos differẽtes ſuppoſuimus,ex quo hoc emanauit impoſſibile.cum tñ ſuppoſitio noſtra impoſſibilis qd cõtingit,cã non extiterit.tũc.n.quod nõ circa

hoc maxime dicere poſſumus . quod uero dicitur,hoc fieri pacto perſpicuum eſſe poteſt . ſi quis omni adeſſe albo animal aſſerit,& nos eſſe uerum negemus,non enim album omne eſt animal,nos refellere nititur dicens.ſi enim ineſſe omni falſum eſt contradictorie oppoſitum eſt uerum,quod eſt, albo non omni ineſt animal . deinde hac poſitione dicente . albo non omni demonſtrans quod ſequitur eſſe impoſſibile,falſum quidem eſſe dicit hoc.non omni animal ineſt albo,uerum quidem eſſe id inducit quod ipſe dixerat,album omne eſſe animal iſto ratiocinans modo hoc demonſtrat.animal ſecundum nos non omni albo ineſt,uolatili albũ ineſt omni,uolatile omni ineſt coruo,albũ igitur omni coruo . ſed hoc falſum eſt.ſuppoſitio igitur quam impoſſibile ſequitur,a' quaque falſitas fluxerat,falſa eſt,quæ erat dicens , nõ omni albo ineſſe animal,omni igitur ineſſe uerum eſt.ad hoc dicendũ non eſſe circa hoc.non.n.ex ſuppoſitione quę non oĩ albo animal ineſſe dicit,oĩ coruo albũ ineſſe collectum,coucluſumq́ue eſt , ſed ex hac tua,ſeqtur uolatili oĩ ineſſe albũ aſſerente.ſublata nãque noſtra ſuppoſitione quã abſurditatis cãm prędicabant,iterũ falſum cõcluditur.& ipſe quo nã pacto ex ſuppoſitione noſtra nõ fiat falſum,ſed ex ea q̃ cauillatorũ eſt,exemplo demõſtrat.quod uero dicitur eiuſmodi eſt.uere aliquis aĩam & uitã ſecundum cãm idem eſſe dicit.ſophiſtes igitur falſum hoc demonſtrare nititur,& inqt.ſi aĩa & uita cã eadem ſunt,deinde non nihil hoc modo impoſſibilitatis demouſtrare aggreditur dicens. ſi corruptio & generatio contraria eſt , & alicui corruptioni generationi generatio aliqua erit contraria , corruptio quæ mors eſt , quare & morti quæ eſt corruptio quædam , generatio aliqua eſt contraria,morti uero nihil aliud quam uita cõtrarium eſt. uita igitur generatio.ſiquidem uita generatio,& uiuere generari. quare & animal quatenus uiuit , generatur . fieri uero non poteſt,ut animal inquantum uiuit,generetur.ſi uero hoc impoſſibile & ſuppoſitio à qua hoc deducebatur eſt impoſſibilis,q̃ hæc erat.aĩa & uita cã eadem ſunt.nõ igitur aĩa & uita ſunt eadem.ad hoc igitur dicimus,qa nõ circa hoc eſt.non.n.qa nos aĩam & uitam idem aſſerimus,aĩal quatenus uiuit,fieri adductũ eſt.nihil.n.minus ex reliqs ꝓpoſitionibus hoc nõ addito,impoſſibile ĩferetur.ſed qa tu uitam morti q̃ corruptio eſt,cõtrariã eſſe aiebas, impoſſibile cõcluſum eſt.nõ,n.uitæ ſed nõ animato corpi corruptio cõtraria eſt.uitæ uero cõtraria diſſolutio,non idẽ corruptioni diſſolutio eſt.corrũpi nãque diſſoluta & adinuicẽ ſepata nõ eſt neceſſe.ecce.n.fila ex lana et ſericis inter ſe cõnexa coniũctaque aliqs ſepauit,horum uero ſepatio nõ ipſis corruptionis cã extitit.iterum,ſi quis frumentum & ordeũ q̃ inter ſe uno in aceruo cõmixta ſunt,ab eo ſepaucrit,diſſolutio qdem & adinuicem ſegregatio facta,corruptio uero nequaq̃.ſi igitur mors diſſolutio eſt,& aĩæ & corpis adinuicem ſegregatio,mors corruptio nõ erit.qđ uero non idẽ corruptioni mors pſpicuũ ex hoc,qđ uiuẽtia mori,cadauera uero & inanimata corpa corrũpi aſſerimus.ſi corruptio & mors idẽ eſſent, cũ aĩæ a' corpore ſepatione ſimul corrũperetur corpus,hoc uero in pñtia,ſed multo poſt corruptio corporis fieri pſpicitur.hoc quidem q̃ dicuntur pacto ſe hñt.hoc uero,ſi impoſſibile añ cõcluſionem in neceſſarijs interrogationibus eueniẽs adnumeratũ ſit.eiuſmodi eſt.ſi.n.ĩterrogationibus neceſſarijs hoc eſt ꝓpoſitionibus a' cõtendente dictis.has enim ait neceſſarias interrogationes, non quia neceſſarium quid colligant ; ſed ſi hæ non admittantur,recipiantur'ue , non utique propoſitum eſſet illatum impoſſibile . ſi igitur in eiuſmodi uiri litigantis propoſitionibus hic ipſe ſophiſtes ante concluſionis inductionem ipſum impoſſibile contingens inſerit,hoc eſt propoſitionem falſam impoſſibilis contingentis cauſam.per hanc.n.tale concluditur abſurdum,circa hoc non raro fieri elenchus uidetur,ſiquidem & hic factus eſt. hæc.n.propoſitio.uita morti quæ corruptio eſt,neceſſarijs interrogationibus intermixta eſt. nanque(ut dictũ eſt) mors corruptio non eſt , ſed corporis & animæ ſolutio.mors igitur & corruptio idem neceſſarijs interrogationibus inſerta eſt,qua recepta;tum uitam generationem,tum uiuere generari , ac quatenus uiuit animal , generari concluſum eſt . tales uero ratiocinationes ſimpliciter quidem non ſyllogiſticas inquit eſſe,hoc eſt uniuerſaliter ad id uero quod in præſentia proponitur , non ſyllogiſticas . quia falſas aſſumendo propoſitiones quod eligunt , uolunt'ue , non ratiocinantur . in hoc igitur non ſunt ſyllogiſticæ . hoc uero non minus ipſos perſæpe latere interrogantes.tale eſt.quia non ſolum latet reſpõdentes , non eadem ut eadem exiſtimantes & hic decipiuntur,atque falluntur,ſed & ipſi interrogantes æque atque reſpondentes hoc patiuntur , ut & Polus uolũtatem & exiſtimationem idem putans eſſe, ut unum entium Socratem ſciſcitatur.

Paralogiſmi uero qui duas interrogationes unam efficiunt, ſunt,quando cum plures ſint, latet,& ut una exiſtente,reſponſio reddita una eſt . in nonnullis eſſe plures uidere facile , & reſponſio minime danda eſt . ut utrum terra mare eſt , aut cœlum . in quibuſdam uero minus & ut exiſtente una,aut non reſpondendo quod interrogatum eſt, fatetur, aut refelli,atque coargui uidentur . ut num iſte , & iſte eſt homo , quamobrem ſi hunc , & hunc quiſpiam uerberauerit,hominem , ſed non homines uerberabit . uel item,quorum hæc quidẽ ſunt bona,hæc uero nõ bona,hæc oĩa bona,aut non bona.utrũ.n.utique dixerit,eſt quidẽ ut elenchum aut falſum apparens dicere uideatur . dicere.n.non bonorum quippiam eſſe bonũ, aut bonorum non bonum, falſum . nonnunquam acceptis quibuſdam & uerus conſtitui po-

terit

terit elenchus . ut ſi quis unum & multa ſimiliter dici daret alba, & nuda, & cæca. ſi enim cæcum quod non habet uiſum, ut habeat uero aptum, & cæca erunt uiſum non habentia, ut uero habeant apta. cum igitur hoc quidem habuerit, hoc uero non habuerit, aut uidentia, aut cæca ambo erunt, quod fieri nequit.

De cauillatione ex duabus unam conſtituente interrogationem qui ultimus eſt extra dictionem modus. Cap. XXXV.

Paralogiſmi uero quia duas interrogationes unam efficiunt quando cũ ſint plures latent & ut una] ſeptimus & poſtremus quæ ſunt extra dictionem ſophiſmatum modus, cuius ut unã duas efficiat interrogationes, intentio eſt. hoc uero nominatur modo. quia unum quodque de quo oratio habetur, ſubiectum peculiari & propria indigens interrogatione, nõ priuatim proponitur, atque interrogatur, ſed ſub iecta differentia interrogans, atque confundens, ut unum, reſpondentem decipit, cum & ipſe uel ut unius ſubiecti reſponſionem det. ut in hoc ſophiſmate. aliquis Socratem & Platonem uerberat, Socrates & Plato eſt homo, aliquis igitur hominem, & non homines uerberat. tale quid & in Gorgia plura ut unũ, Socratem interrogans Polus fecit. interrogatio uero talis erat. dic mihi o Socrates nũquemadmodum & tyrrani uidentur tibi rhetores, omnia quæ uolunt, facere, & quæ optima ipſis eſſe uidentur. hic enim ut unum plura interrogauit Polus. aliud enim eſt uoluntas, aliud opinio, quem cum plures ſimul ſciſcitaretur interrogationes, uelut uoluntatis & opinionis differentię neſcium ac ut unius rei unam interrogationem facientem Socrates reprehendit. in nonnullis inquit. quando duę ſunt interrogationes perſpicere non eſt difficile. oportebat enim iſto modo interrogare. utrum terra eſt mare, deinde iterum, utrum cœlum mare eſt, plures interdum interrogationes eſſe in aliquibus quemadmodum erat, quam recenſuimus, Poli interrogatio uidere ait nõ eſſe perfacile, & quia plures eſſe interrogationes non eſt perſpicuũ. uel quia non reſpondent, quod interrogatur, fatentur. uel coargui uidentur. quod uero dicitur eiuſmodi eſt. qui tali interrogantur interrogatione aut non reſpondendo rei quę interrogatur, aſſentiunt. mali prauique ſocij eſſe uelut commune impedientes opus. ut extrinſecus hoc ſit acceptum. eſſe praui ſocij. fatentur enim ad id quod interrogatur non reſpondẽdo prauum eſſe ſocium. aut ſi reſpondeant, refelli atque coargui uidentur. & quod dicitut hoc etiã pacto intelligere poſſumus. qui interrogãtur aut nihil reſpondent, & ſilendo modo aliquo conſentiunt, ſilentium enim hanc dictionem quæ eſt certe, declarat. eſt enim uerbum conſenſus. aut ſi reſpondere non grauentur, redargui uidentur. hoc uero, aut itẽ, quorum hęc quidem ſunt bona, hęc uero non bona, omnia bona, aut non bona, & hoc plura ut unum interrogantis exemplum eſt. iſto nãque dicere modo oportebat. utrum temperantia bonum eſt, aut prauũ. & utrum incontinentia bonum eſt, aut prauum. utrãque uero commiſcens uelut de una re interogans non obſcurum eſt, quin reſpondentem non fallat. ſi quidem interrogatione coactus affirmabit, aut negabit. ſi enim quis interrogatus. utrum temperantia & incontinentia bona ſunt, aut praua; bonum eſſe dixerit, accidet incontinentiam quæ extra bonorum numerum eſt, eſſe bonam. ſi uero negabit, rurſus tem petantiam quæ in bonis habetur, non eſſe bonam continget. non nũq̃ ſic ait apparentem fieri elenchũ, ex hoc, quia in interrogatione plura ut unum interrogante ſolũ affirmantur, uel negantur. dicere enim aliquid quod in bonis non reponitur eſſe bonum, aut bonum aliquid non bonum falſum eſt. & uerum quibuſdam aſſumptis elenchum aliquando continget. ut ſiquis interrogauerit. num quod in uno hoc & in multis, hoc capiens addiderit. quoniam cæcum eſt, quod uiſum nõ habet, ut uero habeat aptum eſſe. & cæca quæ non habent uiſum erunt, habere uero apta. & ſi album eſt, quod diſgregatiuum uiſus colorem habet. & alba ſunt, quæ colorem uiſus diſgregatiuum habent. in his enim non una interrogatio eſt. hoc enim num quidem ſi cæcum eſt, quod uiſum non habet, aptum tamen idoneumque eſt, ut habeat. & cæca uiſum non habentia, ut uero habeant apta. una non eſt interrogatio. quoniam cæcum illud eſt quod habere uiſum aptum, non habet, ut hoc cęcitate uiſum nõ habet, hoc uero ut catulum improprie cæcum eſſe aſſerunt, nondum aptum habere uiſum. non enim tunc ipſum habere aptus eſt. quo nam pacto fieri poterit, quin differentia interroget. dicens. num ſi cæcum eſt, quod uiſum uon habet, ut uero habeat, aptum eſt. & cæca ſunt uiſum non habentia, apta nataue ut habeant. ſi enim hoc quidem unum cecitate cæcum eſt, quod & dicere cæcum uerum eſt. hęc uero quę nomine abutentes ut in catulis cæca dicimus. quia tunc ut uideant apta non ſunt, non enim cæca eſſe dicere uerum eſt. cum igitur duę interrogationes exiſtant, ad has non una danda eſt reſponſio. ſi uero quis ui interrogationis uelut una exiſtat, raptus dixerit. equidem, cæca ſunt quando catulorum partim uident partim uero non. quod enim cæcum ut uideat, fieri haud quaq̃ poteſt. erunt aut omnes uidentes, aut cęci homines. a reſpondente enim rationem ſophiſtes requiret, cur partim uident, partim non uident. utraque enim uiſum non habentia, apta ut habeant eſſe cæca aſſeruiſti, aut neutrum aut utraque uidere neceſſarium eſt. eiuſmodi uero ſophiſma tum in eo modo qui ut unam duas interrogationes interrogat, tum in modo qui circa proprij ac ueri elenchi defectum uerſatur. in eo nãque dixit una cum alijs & eodem modo, temporeque eodem capere oportere, hoc eſt quod interrogatur non eſſe tale ut alio interrogans tempore, reſpondens uero alio ſubiectum accipiat. hic quoque idem fit. non enim omne non habens, aptum tamẽ ut habeat uiſum, cæcum eſt. ſed quando habere eſt aptum, non habens.

Aut quidem hoc pacto diuidendum ratiocinationes apparentes et elenchos, uel in elenchi omnes ignorantiam, iſtud principium auſpicantibus referendum eſt. omnes enim quos receñſuimus modos in elenchi diffinitionem reſoluere licet. primum quidem ſi figura careant ſyllogiſtica. expoſitis enim concluſionem cõtingere oportet. quare dicere ex neceſſitate, ſed non apparere. deinde & ſecundum diffinitionis partes.

Quod omnes in elenchi inſcitiam referantur cauillationes. Cap. XXXVI.

Aut hoc pacto diuidendum apparentes] Duas eſſe paralogiſmorum ſpecies diſſeruit, quibus ſophiſtę eos quibus cum diſputant, refellere apparent, necnon quot, & qui modi, qui in his ſophiſmatum ſunt ſpeciebus, docuit. & hanc quidem iuxta dictionem, hanc uero extra dictionem nominauit. atque modos in dictione cauillatorios ſex eſſe tradidit, ęquiuocationem, amphibologiam; compoſitionem, diuiſionem, accentum, dictionis figuram. modos uero extra dictionem, ſeptem eſſe clariſſime poſuit. accidentis uidelicet; eiuſque quod ſimpliciter, aut quoquomodo, & non proprie partes dici & eius qui de ratiocinationis, & elenchi diffinitione, atque de eo qui eſt de acceptione eius quod in principio eſt. & conſequentis, necnon illius qui non cauſam ut cauſam prodit, & alterius qui duas interrogationes unam facit. nunc dicit. quod aut redargutiones cauillatorię hoc pacto diuidendę, partimque eſſe circa dictionem, partim uero extra dictionem aſſerendum eſt. præterea quæ ſunt in dictione, ſex ſunt. quęuero extra dictionem exiſtunt, ſeptem. aut omnes apparentes & elenchos & ſyllogiſmos in elenchi ignorantiam referendum. & quo diſſerit pacto referendi ſunt. uel magis omnes ipſe reducit. quoniam elenchus eſt (ut dictum eſt) eiuſdem & unius non nominis, ſed rei, & nominis non uniuoci, ſed eiuſdem & unius ſubiecti, ex datis à reſpondente, non eo quod in principio repetito, ſecundum idem, & ad idem, eodem tum modo, tum tempore. qui hęc aut horum quippiam ignorauerit labans in falſitatem cadet, falleturque. quoniã igitur (ut dictum eſt) ratiocinatio contradictionis elenchus eſt. ratiocinatio uero eſt ex poſitis. qui uerò quid ratiocinatio ſit, & concluſionem ex poſitis contingere oportere neſcierit, eo quod non ratiocinatur, neque ex poſitis contradictionem apparentem colligit. decipietur. tales uero erant contradictionem quę non per ea quę erunt poſita inducebant. quę non cauſam ut cauſam aſſumentes. & quod in principio petentes. & quę conſequentis erant. primum inquit omnes in elenchi ignorantiam paralogiſmi referentur. ut ſyllogiſtica carentes figura, atque ex non poſitis concludentes. quod quidẽ proprie ſyllogiſmi peculiarę eſt. deindę iſti omnes & in diffinitionis elenchi partes reducentur, & circa alicuius in elenchõ particule poſite defectum conſiſtere demonſtrabitur, aut quia ęquiuocum, aut ambiguum, aut alterum quid recipiatur.

Earum quidem enim quæ in dictionæ prauitatum hæ quidem circa duplex uerſantur. ut et æquiuocatio, & oratio, & ſimilis figura. conſuetum enim omnia ut hoc aliquid ſignificare. compoſitio uero, & diuiſio, & accentus nõ idem eſſe oratione aut nomine differens. & hoc non ſecus ac res, ſi elenchus, aut ratiocinatio erat futura, idem eſſe oportebat. ut ſi ueſtis non tunica, ſed ueſtis ratiocinatione concluſum eſt. q̃uis enim & illud uerum eſt., ſed non ratiocinatione collectum. ſed interrogatione adhuc opus eſt, quod idem ſignificat, apud eũ qui quærit quamobrem.

De æquiuocationis & amphibologiæ necnon dictionis figuræ reductione in elenchi inſcitiam agit. Cap. XXXVII.

Earum enim quæ in dictione ſunt prauitatum hę quidem circa duplex uerſantur] Vnumquęque paralogiſmum in elenchi ignorantiam reducendum eſſe diſſeruit, ſimpliciterque prauitates quæ ex unius elenchi defectu profluunt, dixit. quia ex non poſitis ipſę colliguntur. quod & in elenchi diffinitione aſſertum eſt. in præſenti uero orationis ſerie & iuxta unamquãque elenchi partem ipſos formari docet, in primiſque tum eum qui ex ęquiuocatione, quia non unum eſt nomen & res. tum eum qui ex amphibologia cõſtat, fieri exponit. hos nãque ex hoc, aut ęquiuocatio aut oratio declarauit. iſtos igitur necnõ ſimilem dictionis figuram hoc eſt paralogiſmos, qui circa dictionis figuram: ex elenchi conſtituit ignorantia clarum exiſtit. elenchum enim eſſe eiuſdem & unius non nominis, ſed rei, ponitur. an qui ex ęquiuocatione & amphibologia nominibus uel & orationibus minime ſimplicibus res differentes ſignificantibus conſtant, equidem, eodem ne pacto & ſimilis figura, certe, nãque & diſcere duo ſignificat, atque ęquiuocum eſt, & oratio ambigua quę dicit. quod uidet quis hoc uidet, duo oſtendit, tum qui uidet, tum q̃d uidetur. & circa diſciplinam agere. duo declarat (ut dictum eſt) affectionis enim & actionis ſignificatiuũ eſt. quod eſt uitij iuxta dictionis figuram. perſpicuum igitur eſt hos tres in elenchi ignorãtiam referendos eſſe,

dos eſſe, quia non unius ſunt rei. ratiocinantem uero atque elenchũ perficere appetentẽ, eandẽ unãque rem aſſumere oportet. hoc uero, conſuetum enim omnia ut hoc aliquid ſignificare. non de dictionis figurę ſed amphibologię uitio dictum eſſe uidetur. quod ſimilem figuram, ut dictum eſt, hic eſſe ait. non enim ſolum tacentem eum qui ſilet, ſed & etiam quę ſilentur, & uidentem eum qui uidet, ſed & quę uidentur. conſuetudo quędam ut diceremus, obtinuit. eiusque quod prius dixerat, reminiſcens hoc intulit. quod modorum amphibologię unius & hic eſt. quando aſſueti hoc modo ſumus dicere. & quę a' cõpoſitione inquit & diuiſione fraus in elenchi transferetur ignorantiam. idem enim in proprio elencho tum ſeparatim tum coniunctim declarari oportet. quod quidem & in compoſitione & diuiſione cõtingit. alterum uel a' nominibus uel uerbis ſeiunctim quod declaratur, eſt. & alterum cum hæc compoſita ſunt, eſt. quod manifeſtatur. literę enim & ſcire, utraque ſeparata non idem & compoſita, ut in hoc γράμματα ἐπίσταται ſignificant. ſed & Socrates ſedet, & ambulare poteſt ſedens, Socrates igitur ambulat. ut & prius dictum eſt non idem declarat. hęc cum diſſeruit, cauſam quam cauillationes quas recenſuimus, in elenchi ignorantiam referendę ſunt, exponit. eſt uero hęc quia non idẽ ab ęquiuoco, & oratione ambigua, ſignificatur. ſed & de compoſitione & diuiſioneque in elenchi ignorantiam reducẽdę, dictum eſſe intelligi poterit. quod non idem declaratur. quod enim ambulat, & poteſt ambulare, equidem, & hoc, ᾧ idest cuius ſolius, & hoc ᾧ ideſt non ſolius, non idem ſignificat. ambigua nãque oratio. nomenque differens non idem ſignificant. & hoc uidelicet nomen non differẽtia ſignificare oportebat. ut enim ſi elenchus fieri debeat, rem & unam & eandem opus eſt eſſe. ita nõ plurium eſſe nomen ſignificatiuum. quẽadmodum enim inquit ſi in alia qui interrogatur, rem trahens affirmauerit, in aliam uero interrogãs apparentem contradictionem collegerit, elenchus non extruitur. ita & ſi una quidem ſed multiuoca res ſit, ſi non eo quo qui interrogatur, affirmauit nomine, ſciſcitans contradictionem intulerit, extrui uerus non uidetur elenchus. preterea ſi hoc cum illo idem eſt, interrogatione indiget. ut hoc ſi quis ratiocinatus fuerit modo. utrum & ſcithę & alij homines poſſibilia an impoſſibilia uidere uident, poſſibilia quidem, igitur & tu & ego, certe, noſtras uides ueſtes, equidem, poſſunt igitur uidere hę. tunicę igitur noſtrę uident. ſed & non uident. in hoc, & ſi tunica & ueſtis eſt idem, ſed tamen quia audientium plurimi ambigunt, tunica & ueſtis ſint idem, nec ne? oratio interrogatione indiget ęque, ac res ipſa una atque eadem eſt, ſi extrui debet aut futurus eſt elenchus, nomen & idem & unum eſſe eſt opus. neque cum ueſtis proponitur, tunica ſed ueſtis demonſtretur. & ſi pro ueſte tunicã colligens ratiocinatio uera extiterit, tamẽ atque merito aliquis utrum tunica & ueſtis idẽ ſint, an nõ, ignarus tumultuabit. atque hic propter quod quæret. quamobrem non ratiocinari hoc modo ratiocinantem aſſerit.

Paralogiſmi uero accidentis, ratiocinatione deffinite, plani ſiunt. eandem enim & elenchi diffinitionem cum contradictionis tamen additione eſſe oportet. elenchus enim contradictionis ratiocinatio. ſi igitur non eſt ratiocinatio, accidentis non fit elenchus. non enim ſi hæc extiterint, hoc eſſe eſt neceſſarium. hoc uero eſt album, propter ratiocinationem album eſſe eſt neceſſe. neque ſi triangulus duobus rectis æquos habet. ipſi enim figuræ eſſe accidit uel primo, uel principio, quia figura, aut principium, aut primum eiuſmodi eſt. non enim quatenus figura, neque quatenus primum, ſed ut triangulus demonſtratio. pari modo & in alijs. quamobrem ſi elenchus ratiocinatio quædam, non utique accidentis erit elenchus. at in hoc cum artibus præditi, tum omnino ab ignaris qui gnari ſunt, redarguuntur. cõtra enim ſcientes, qui diuidere nequeunt, aut interrogati concedunt, aut non cõcedentes conceſſiſſe exiſtimantur, accidentis ratiocinationes conſtant.

De reductione cauillationis accidentis in elenchi inſcitiam agit. Cap. XXXVIII.

Paralogiſmi uero accidentis ratiocinationis diffinitione] In his quæ diſſeruit ſuperius, in elenchi ignorantiam fraudes & cauillationes quæ in dictione ſtruuntur, retulit, hac uero in parte & primum accidentis paralogiſmum qui eorum qui ſunt extra dictionem primus, in elenchi ignorantiã refert. & inquit ex ratiocinationis diffinitione perſpicuum futurum in elenchi inſcitiam talium eſſe reductionem cauillationum, ratiocinationem diffiniendo perſuadet ratiocinationis diffinitione, in dictam elenchi imperitiã reductionem eſſe. ſi enim ratiocinatio oratio eſt, in qua poſitis quibuſdam alterum quid præter poſita contingit. in accidente uero quid a' poſitis alterum non contingit, aut colligitur. quę igitur ab accidente eſt non eſt ratiocinatio. quare neque elenchus. clarum igitur eſt, hunc paralogiſmum & recte in elenchi referri inſcitiam. qui enim hoc refellere uidetur, quomodo refellere & redarguere oportet, ignorat. in hoc uero ab elencho diſtat ratiocinatio, quia in eo contradictio additur, elenchus nãque eſt cum concluſionis contradictione ratiocinatio. ſi enim de nullo lapide medio utens animali aliquis hominẽ ratiocinatione prædicari cõcluſerit. hoc pacto dicens. de omni homine animal, de nullo lapide animal, aliquis uero non hoc ſe habere modo quod concluſum eſt contra ipſum, de aliquo lapide hominem prędicari

inſtat. ſi iſtud poſitum ſit, altera propoſitio animal a' lapide per negationē remouens adiecta ſit, in tertia ratiocinatio extruetur figura, ab aliquo homine negari animal colligens. quod quidē falſum exiſtit. omni enim homini animal. & hoc pacto prioris contradictionem habens concluſionis, ratiocinatio conficietur elenchi. proprius igitur elenchus in quo rei concluſæ contradictio aſſumitur. qui uero ab accidente eſt, non elenchus. in ſecunda quoque figura eiuſmodi ratiocinatio extrui poteſt, cōtradictionis quidem ratiocinationem elenchum eſſe dictum atque demonſtrarum eſt. cæterū ęque de hoc atque de alijs quibuſdam tum Ariſtoteles ipſe in priorum reſolutoriorum ſecundo, tum nos in noſtris quas in illum fecimus interpretationibus diſſeruimus. ij qui in cōmentarium, in quo talia tractauimus, inciderint, cognoſcere poterint. in quo & eum qui ab accidente profluit, non eſſe ſyllogiſmum demonſtrauimus. quia ex non poſitis alterum quid colligit. nemini enim dubium eſt, eiuſmodi in ſe ipſo ratiocinationis diffinitionem complecti. dicere enim hominem muſicum, muſicū uero accidens, deinde hominem accidens, & ſubſtantiam eſſe qualitatem colligere, porro a' ratiocinatrice coniugatione eſt, aut methedo. hoc uero, non enim his exiſtentibus hoc eſſe neceſſarium, cauſa comprobatrix eſt, ratiocinationem quæ eſt accidentis non eſſe ratiocinationem. poſitis enim per diſciplinam ratiocinatricem quibuſdam ſecundum illam colligitur ſyllogiſtice, uel & collectum eſt. ſi uero termini atque ars imperat, non ęque diſpoſiti ſint, ſed aliter atque aliter accepti, in artificioſe concluſio colligetur. ut & in exemplo factum apparet. quia minorem dereliquit terminum, orationi tenebras offudit. & ſi non omnino quia hoc aliquid, de compoſito accipitur, de ſubſtantia dictum eſt. omnis nāque ſubſtantia hoc aliquid ſignificare uidetur. dictionē igitur conſtituere & hoc modo dicere oportet. nō enim ſi hæc ſint, hoc eſſe eſt neceſſe. uel non enim ſi Socrates eſt albus, albus uero color uiſus diſgregatiuus, coloris nāque loco aſſumpſit album. Socratem eſſe colorem uiſus diſgregatiuum, per collectionem ratiocinationis falſę neceſſarium eſt. huius enim declaratiuum eſt hoc per ratiocinationem. uel hoc per ratiocinationem pro hoc per apparentem quidem eſſe non autem exiſtentem ratiocinationem, quia ab accidente falſum concluſum eſt. talis enim ratiocinatio non eſt, quamuis & imperitis eſſe uideatur, quia nō idem in ambabus recipitur propoſitionibus mediū. ſecus enim in minori propoſitione quę dicit Socrates eſt albus, & ſecus in maiori album acceptum eſt in minori nāque compoſitum dico cum qualitate ſubſtantiam ipſam, in maiori uero ſola qualitas recepta eſt. non aliter rationum collectionem factam hoc pacto redarguere, ſed & ſimiliter in utriſque propoſitionibus eundem ſumere terminum oportet. magis uero ex Phędro eiuſmodi in hunc locum adductam fraudem eſſe exiſtimo, quia Socrates ibi ſe ipſum cū cycno idem eſſe oſtendit. ut iſto pacto ratio ex duabus in ſecunda figura particularibus affirmatiuis collecta ſit. Socrates albus, cycnus albus, ergo Socrates cycnus. ut hoc iſtud uero eſt album, huic ęquum ſit, iſtud uero album cycnus eſt. & pro albo cycnum ſumere oportet. hoc uero neque ſi triangulus duobus rectis ęquos habet. & ipſum huius accidentis ratiocinationem non eſſe aſſertiuum eſt. hoc uero eſt quod inquit. non enim ſi triangulus duobus rectis ęquos habet angulos, ipſi uero & figurę eſſe accipit. quoniam figura eſt hoc, dico quidem habere tres angulos ęquos duobus rectis omni ineſt figurę. iſtud enim eſt hoc, quod figura ſignificat. uel hoc modo. nō uero ſi triangulus duobus rectis ęquos habet angulos, accidit ipſi figurę eſſe, quia figura pro hoc quoniā triangulus figura. iam habere tres angulos ęquos duobus rectis omni inerit figurę. non enim ut de figura, ſed quatenus de triangulo angulorum ſtruimus demonſtrationem. cauillationum uero deductio in tertia colligetur figura. triangulus figura, duobus rectis tres angulos ęquos triangulus habet, figura igitur tres angulos duobus rectis ęquos habet. quare & quadrangulus quia figura eſt, eiuſmodi habebit angulos. hoc uero abſurdum eſt. non enim octangula figura, uel reliquę, uel circulus. ſed & ratiocinatio per medium triangulum concludens principium & primum duobus rectis ęquos habere angulos, in tertia colligitur figura. hoc igitur pacto dicere oportet. non eſt triangulus duobus rectis ęquos habens angulos? accidit uero ipſi figurę eſſe, uel primo, uel principio. quoniam iſtud hoc eſt triangulus, figura eſt, uel principium, uel primum, iam figura omnis tres angulos duobus rectis ęquos habebit. non enim ut de figura, ſed de triangulo, neque ut de primo, aut principio angulorum demonſtrationes extruimus. & dictis paralogiſmis hic non diſſimilis. canis tuus eſt, iſte pater eſt, canis igitur tuus pater eſt. non diſſimiliter & in alijs quę ab accidente fluunt, deceptionibus. dictio enim manca imperfectaque eſt. ſi igitur elenchus ratiocinatio aliqua eſt, quę uero ab accidente fluit ratiocinatio non eſt, neque igitur elenchus. quia uero artibus periti & omnino in ſingulis ſcientia prędıti quid uerus ſit elenchus, ignorant, ab ignorantibus ſiue cauillatoribus coargui uidentur. hoc enim eſt. hoc coarguuntur. unus quiſque enim ſciens ſi forte contingat, quid ſit elenchus inſcius ignarus'ue ſit, ab ignorante qui ſophiſtes eſt, in illis quorum eſt gnarus, ſciens'ue falletur. ut qui in diſciplinis uel muſica doctus perituſque eſt, ratiocinationem uel elenchum ex accidente conſtructū ignorans decipietur. ignorantes enim contra ſcientis ab accidentibus ſyllogiſmos machinātur? ſcientes uero nequeuntes ſi ita forte contigerit, quales ex his quę ſunt per ſe, quales quę ab his quę per accidens conflantur ratiocinationes, diuidere ac diſtinguere cum interrogantur, interrogatis aſſentientes coarguuntur. uel ſilentium pręſtantes, minime aſſentientes, ab audientibus hoc pacto interrogationi aſſentiri iudicantur quia ſilentium inditium eſſe exiſtimatur aſſenſus.

Cauillationes uero circa id quod quoquomodo & ſimpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio. quoquo enim modo albi, quoquomodo non album. ſimpliciter albi, non album ſimpliciter negatio. ſi igitur concedente quoquomodo album ut ſimpliciter dictum

accepit,

accipit, non refellit. apparet uero, quia quid elenchus eſt, ignorat. omnium quæ prius dictæ ſunt cauillationum, circa elenchi definitionem manifeſtisſimæ ſunt. qua de cauſa & hoc pacto nuncupatæ ſunt. circa enim ratiocinationis defectum imaginatio fit, & diuidentibus, hoc modo his commune omnibus rationis defectum ponendum.

De cauillatione eius quod ſecundum quid & ſimpliciter dicitur quomodo in elenchi inſcitiam referatur pertractat. Cap. XXXIX.

Cauillationes uero eius quod quoquomodo & ſimpliciter, quia non eiuſdem affirmatio & negatio] Paralogiſmorum (ut dicidimus) qui extra dictionẽ ſunt, ſecundus eſt, qui eius eſt quod quoquomodo eſt & ſimpliciter. neminique obſcurum hunc in elenchi ignorantia fieri. elenchus enim eſt, ut non raro dictum eſt, cum ex his quæ concedit reſpondens, quod affirmauit, negare contingit. in hoc uero non iſto fit modo. non enim ſi reſpondens conceſſerit ęthiopem quoquomodo album eſſe, interrogans uero nigrum toto corpore eſſe ipſum demonſtrat, diſputantem in contradictionem pepulit. quæ dicuntur, ex ijs quę diſſeruimus, quando hunc modum in principio expoſuimus, perſpicua ſunt. omnes quidẽ inquit in elenchi ignorantiam paralogiſmi referentur, & omnium maxime qui in ipſam reducũtur manifeſtiſſimi qui circa dictionem ſunt. unde hoc ſunt modo nuncupati, uelut paralogiſmi & deceptorie fraudis cauſa dictione exiſtente. hoc uero, circa orationis defectum ut refellere, & decipere uideatur, phantaſia fit, uniuerſaliter dictum eſt. tale eſt. quod per hoc declaratur. omnis qualiſcunque paralogiſmus & omnis paralogiſmi imaginatio phantaſia'ue in quodam orationis defectu. hoc eſt elenchi definitionis, uel rationis ſyllogiſmi (inquit) ſecundum quam uerus fit elenchus. cũ uero nihil prędictę definitionis deeſt, uerus, cum quippiam deſideratur, apparens fit elenchus.

Cauillationes quæ id quod in principio eſt, recipiunt, & non cauſam ut cauſam ponunt, propter definitionem conſpicuæ ſunt. cõcluſionem enim eo quod hæc ſunt, cõtingere oportet. quod quidem non erat in non cauſis. itemque eo quod erat in principio ipſo non petito, quod quidem quæ in principij petitione ſunt non habent.

De reductione in elenchi inſcitiam cauillationum quæ principij petitio & non cauſa ut cauſa dicuntur. Cap. XL.

Cauillationes quæ id quod eſt in principio recipiunt, & non cauſam] Hęc Ariſtotelis uerba ualde clara exiſtunt, nihilq́ue quod extrinſecus intelligi, & percipi debeat, habent. duos enim iſtos paralogiſmos, tum hunc qui quod in principio eſt, recipit. tũ hunc qui non cauſam ut cauſam admittit, in elenchi ignorantiam ex eiuſdem definitione referri conſtat. quoniam elenchus (ut per ſępe dictum eſt) ratiocinatio eſt. in ratiocinatione uero id quod in principio poni non oportet, & quæ ponuntur, ut concluſionis ſint cauſę, neceſſe eſt. manifeſtum quod qui principium petit, & non cauſam ut cauſam recipit, is non ratiocinatur. ſi uero non ratiocinatur, neque refellit, redarguit'ue. ſunt & ij paralogiſmi extra dictionẽ, qui quod in principio petit, & recipit, quartus eſt. qui uero non cauſam ut cauſam ponit, ſextus.

Conſequentis uero cauillationes partes ſunt accidentis. conſequens enim accidit. ab accidente uero differt, quoniam in uno ſolo accidens eſt accipere. ut flauum & mel, et album & cycnus idem ſunt. conſequens uero in pluribus ſemper. quæ enim uni & eidem eadem ſunt, & adinuicem eſſe eadem iudicamus. quapropter iuxta conſequens ſtruitur elenchus. eſt uero non omnino uerum, ut ſi album per accidens ſit. & enim nix & cycnus albo idẽ. aut item ut in Meliſſi ratione, genitum eſſe, & principium habere idem eſſe accipit. aut hoc, æqualia eſſe, & eandem accipere magnitudinem. quoniam quod factum eſt, habet principium, & principium habens, factum eſſe iudicarit. ut eſſe factum & finitum ambo cum eo quod principium habet, eadem ſint. ſimiliter uero & in his quæ ſunt æqualia. ſi enim quæ eandem & unam habent magnitudinem, ſunt æqualia, & quæ ſunt æqualia, unam habent magnitudinem. quare conſequens recipit. quoniam igitur in elenchi inſcitia accidentis elenchus, & eum qui conſequentis manifeſtum eſt. hoc uero & ſecus melius ſpeculandum.

Cauillationes uero conſequentis partes ſunt accidentis] Sophiſmatum uero, quæ ſunt extra dictionem: paralogiſmus conſequentis quintus exiſtit,is ab ipſo ratiocinante in elenchi ignotantiam infertur. hoc ueto pacto tatiocinatur,paralogiſmi conſequentis partes ſunt accidentis, qui accidentis ſunt paralogiſmi,ij in elenchi ignorantiam reducuntur,paralogiſmos igitut conſequentis in elenchi iguotantiã referri perſpicuum eſt. flauum enim melli inſitum ipſum ſequitur, & pluuiam delatam terram eſſe humectam,hoc quidem melli,hoc uero terrę accidit. quod uero conſequentis paralogiſmi accidentis partes ſunt,manifeſtum eſt,necnon & horum differentia manifeſta. conſequentis enim elenchi ab his qui accidentis ſunt,differunt,quia qui accidentis ſunt in unius ſolius acceptione ſumuntur,hoc eſt ſemel,& non conuertuntur. in una enim ſola acceptione ait non conuerti. ut in hoc,mel flauũ , flauum color , color qualitas,mel igitur qualitas. uel hoc, in uno accipere,tale,eſt,uel aliquid tale ſignificare. ut ſophiſtes accidens & ſubiectum ut unum & idem accipit,& utriuſque unã exiſtimat eſſe naturam . quoniam: inquit mel & flauum idem,flauum color,mel igitur color. & rurſus , quia album cycnus , cycnus ſubſtantia , & album ſubſtantia. uel hoc modo,quod ego ſum,tu non es,homo ego ſum,tu igitut non es homo. paralogiſmi igitur accidentis uice una recipiuntur ſola, qui conſequentis ſunt ſemper in pluribus, hoc eſt in conuerſione. ut ſi fur noctu errat,& noctu errans fur eſt, & tyrannidem aggreſſurus arma comparat , & arma comparans tytannidẽ aggreſſurus eſt,ſed Socrates noctu errat,& pericles arma comparat,fur igitur Socrates,& pericles tyrannidem inuaſurus eſt. quare cum terminos conuertemus (ut in dictis ſecimus) & poſt conuerſionem terminum acceperimus,fraus talis quæ conſequentis dicitur, contexetur. cũ uero non conuertemus;accepta propoſitione,deinde ſtatim alteram accipimus. ut cum dicimus mel flauum, flauum color,accidentis texitur fraus. pars igitur eſt accidentis,paralogiſmus conſequentis.qui enim accidentis ſunt,tum in terminos ut ęquipollentes,tum in non tales diuiduntur. ſed ſortaſſe quis interrogaret ,cur qui ſunt conſequentis,non ſemper in conuerſione,ſed ſemper dixerit in pluribns. an quia aliud eſt dicere cycnus albus,& aliud dicere album cycnus . ibi enim cycnus ſubiectum eſt, album prędicatum, hic uero e tegione album ſubijcitur,cycnus prædicatur.paralogiſmi igitur conſequentis eius modi ſunt uidelicet terminos cõuertentes,alterũque accipientes hoc modo abſoluuntur. uide & Ariſtotelis exemplum,quia ſi cycnus & nix albedine idem ſunt,utraque enim alba. cycnum niuem eſſe exiſtimant. arbitrantur enim quia nix eſt alba,& per conuerſionem album eſſe niuẽ. eſt uero & cycnus albus,cycnũque niuem eſſe ſuſpicantur,hac de cauſa conſequentis gignitut elenchus. quod minime neceſſarium eſt. quia cycnus per accidens eſt albus. talis eſt & Meliſſi oratio, ut in his quę ante tractauimus, demonſtratũ eſt. quod enim factum eſt,habere principium accipit, & mutuo conuerti putans . dicens ſi quod factum eſt, principium habet,quod principium habet,factum eſſe concluſit. quare ſi quid non factum , principium non habet,principio carens infinitum eſt. quare quod non factum infinitum,ens non eſt factum,ens igitur infinitum. hoc uero ęqualibus fieri,& eandem habere magnitudinem,conſequentis eſſe paralogiſmũ clarum eſt. cauillatio uero talis conficitur. ſi eandem & unam habentia magnitudinem,ęqualia ſunt, & ęqualia eandem atque unam habent magnitudinem,Socratesuero & theętetus ęquales ſunt , Socrates igitur & theętetus unum & idem magnitudine ſunt. ſed non idem ſunt. quæ utique erunt,quæ eandem & unam habent magnitudinem. an uidelicet multiuoca quam enim magnitudinem enſis,hanc habet & gladius. & quam ueſtis,eam & tunica habet. quare eandem habentia magnitudinem ęqualia neceſſario ſunt,non autem quę ęqualia ſunt,eandem habent magnitudinem . non enim quæ Socratis magnitudo eſt,& theęteti eadem eſt,ſed altera. quamuis Socrates & theętetus ęquales ſint. ſimiliter inquit & in his quæ ęqualia ſunt . paralogiſmus enim & iſte conſequentis eſt . quæ enim eiuſdem & unius magnitudinis ſunt,ęqualia ſunt,uerum eſt. non tamen quæ ſunt ęqualia,eiuſdẽ ſunt magnitudinis. paralogiſmus uero exiſtit. quia ibi eadem & una magnitudo termino idem dicitur. Socrates enim & Plato ſi contingat ambo tricubiti exiſtentes unam & eandẽ habentes magnitudinẽ,ęquales ſunt. utraque enim quantitate magnitudo eadem eſt . non quidem quę ſunt ęqualia eiuſdem exiſtunt magnitudinis . non enim ipſi rurſus ęquales exiſtentes eiuſdem ſunt numero magnitudinis. alia nãque in Socrate,& alia in Platone. illic quidem(ut diximus)ſpecie & termino,hic uero numero eadem capitur. hoc & aliter inquit conſiderandum. ipſe conſequentis paralogiſmum colligens in elenchi ignorantiam reduxit. dicit uero,ſi altera quadam uia,quam alium,atque alium accipiendo medium , quãque ſecundum aliud quid eorũ quæ in elenchi definitione ponuntur,in elenchi inſcitiam referentur,conſiderandum.

Paralogiſmi uero qui ex pluribus interrogationibus unam conſtituunt , ſunt quia nos articulatim non diſtinguimus , aut propoſitionis rationem non diuidimus . propoſitio enim eſt unum de uno . iſdem enim terminus unius ſolius & ſimpliciter rei. ut hominis & unius ſolius hominis . ſimiliter & in alijs. ſi igitur una ſola propoſitio unum de uno exquirens , & ſimpliciter eiuſmodi interrogatio erit propoſitio. quoniam ex propoſitiõibus ratiocinatio, elenchus uero ratiocinatio, & ex propoſitionibus erit elenchus . ſi igitur propoſitio unum de uno , planum quod & hic in elenchi inſcitia. apparet enim cum propoſitio non ſit , eſſe propoſitio.

propoſitio. ſiquidem igitur ut ad unam interrogationem reſponſionem dedit, erit elenchus, ſi uero non dedit, at apparet, elenchus apparens.

De relatione in elenchi inſcitiam cauillationis ex pluribus unã conſtituentis interrogationem. Cap. XLII.

Paralogiſmi uero qui ex pluribus interrogationibus unam conſtituunt] Cauillationum extra dictionem quę de duabus unam interrogationibus efficit; ſeptimam ad elenchi inſcitiam referri conſtat. quoniam elenchus(ut non raro dictum eſt)eſt contradictionis ratiocinatio. in ratiocinatione uero unum tum ſubiectum, tum prędicatum eſſe oportet. hoc uero in ea quæ interrogata plura continet, interrogatione minime exiſtit, manifeſtum quod ratiocinatio non erit. fit igitur inquit. quia propoſitionis orationem reſpondens non diuidit, hoc eſt ex apparenti propoſitione nequit proprie propoſitionem diuidere, hincque manat error. propoſitio quidem enim unum de uno ſubiecto dicit, cauillatoris uero plura de uno dicens non eſt propoſitio. hoc uero, unius enim ſolius & ſimpliciter rei iſdẽ terminus. eiuſmodi eſt. & prædicatum unum atque unum ſubiectum eſſe debere, & iſdem uterque terminus. uel magis hoc modo. unius ſolius iſdem inquit terminus hoc eſt unum & ſolum prędicatum eſſe debere, & ut ſimpliciter dicam & ſubiectum. res enim(ut per ſępe diximus)ſubiectum dicitur. hoc uero, ut hominis & unius ſolius hominis. prędicati & ſubiecti exemplum eſt. hominem quidem prędicatũ, unum uero ſolum hominem dicens ſubiectum. ſi enim homo prędicatur de uno ſolo Socrate, non de Socrate & Platone, & Alcibiade prędicabitur. improprie ualde tali uſus exemplo eſt. clare uero & quę ſequuntur, ipſe Ariſtoteles enuntiat, pręter quam hac in parte. manifeſtum quod & iſte in elenchi inſcitia. iſte de paralogiſmo qui ex pluribus unam interrogationem conſtituit, dictum eſt. ſi quidem igitur ut ad unam interrogationem inquit qui interrogatur, aſſenſus eſt, elenchus erit, quamuis non hoc modo elenchus proprie, tamen quia attentionem interrogationibus non prǽſtitit uelut unam interrogationem interrogatus conceſſit, coargutus dicitur. ſi uero non conceſſit, ſed dediſſe & conceſiſſe uidelicet apparet, hoc enim extrinſecus intelligere oportet. erit apparens elenchus. ſed tunc nõ concedens conceſiſſe apparet, aut uidelicet quãdo fortaſſe, aut quodam modo, aut eſto in reſponſionibus profertur. ut ſi quis ſciſcitaretur, nũ qui hunc, & hunc percutit, hominem uerberat. reſpondens uero dicat forte, uel modo quodam, uel iſto, ex oratione conceſiſſe uidetur, non uero conceſſit. iſto & Protagoras modo atque Thraſimachus atque alij plurimi reſponſiones dediſſe uidentur fortaſis enim aut eſto, & eiuſmodi non concedentium, ſed minime interrogationi obtemperantium eſſe uidentur. forte & non reſpondentes ſed ſilentes annuiſſe apparent, & hac de cauſa & ſi proprie non refellantur, coargui tamen ac refelli uidentur.

Quare modi omnes in elenchi incidũt inſcitiam, quorum quidam in dictione extruuntur quia contradictio apparens, q. quidem huius q. eſt redarguere proprium ac peculiare exiſtit. alij uero circa ratiocinationis definitionem.

De modorum quorundam reductione in elenchi ignorantiam. Cap. XLIII.

Quare modi omnes incidunt.] Inductione omnes in elenchi imperitiam referri modos demonſtrauit, item reductionis iſtorum mentionem facit, atque planiſſime quomodo tredecim in elenchi ignorantiam modi referantur, declarat. & inquit, qui in dictione ſunt, in elenchi ignorantiam reducuntur. quia non uera quod eſt elenchi proprium, ſed apparens colligitur contradictio. non enim elenchi ueri contradictionem concludere apparentem proprium eſt, ſed huius quidem uere contradictionem ueram, ſophiſtici uero fraudulentique elenchi apparenter. reſpondente enim dicere tacentem minime affirmante, cauillator non hoc dico quidem tacentẽ dicere, ſed quæ ſilentur nos dicere poſſibile eſſe concludit. quamobrem à cauillatore reſpondens non uere, ſed elenchi inſcitia coarguitur. qui in dictione ſunt, hoc pacto in elenchi referuntur ignorantiam. alij uero. alios qui extra dictionem ſunt, paralogiſmos dicit, in elenchi ignorantiam ſyllogiſmi definitionis cauſa reducuntur. ſi enim ratiocinatio eſt oratio in qua poſitis quibuſdam quid à poſitis alterũ contingit. qui uero accidentis atque conſequentis necnon reliqui non ex poſitis à reſpondente collecta conficiunt, concludunt ue, palam eos eſt quia à ratiocinationis definitione declinant. hæc concludere. & hoc circa ratiocinationis definitionem. huic erit ęquale, paralogiſmi uero qui extra dictionem ſunt, minime exiſtunt ſyllogiſtici.

Deceptio uero fit in cauillationibus æquiuocationis & orationis, quia quod dicitur pluriſariam, diuidere nequimus. nonnulla enim diuidere non facile. ut unum & ens. & idẽ. in compoſitionis & diuiſionis cauillationibus, quia nihil compoſitam aut diuiſam orationem ut in plurimis differre putamus. pariter & in accentus paralogiſmis. non enim aliud oratio remiſſa, aut producta ſignificare uidetur in nullo aut in non multis. in cauillationibus

uero circa figuram propter dictionis ſimilitudinem. qualia enim eodem modo, qualia ut ſecus dicuntur, diſtinguere difficile. qui enim iſtud efficere ualet, fere proximus eſt ſpectandæ ueritatis maxime ut ſuum præſtet aſſenſum non ignorat. quia omne alicuius prædicatum, hoc aliquid ſuſpicamur, & ut unum ſubaudimus. unum enim & ſubſtantiã maxime ſequi, uidetur hoc aliquid, & unum. quamobrem & hic in cauillationibus quæ in dictione formantur, ponendus eſt modus. primum quidem, quia ſpeculantibus adinuicem nobis deceptio magisq̃ per nos ſolos. fit ſpeculatio quidem enim quam cum alio minus oratione, quæ uero per nos ipſos nihil minus ob eandem rem deinde & per nos ipſos falli contingit, cum in oratione ſpeculatio conficitur. præterea quidem ex ſimilitudine deceptio, ſimilitudo ex dictione.

Noſtram inſcitiam cauſam eſſe cur à cauillatoribus fallamur accuſat. Cap. XLIIII.

Deceptio uero fit in cauillationibus ęquiuocationis] Vbi & quot & qui ſunt modi, quibus differentes ſecum cauillatores deſpiciunt, detrahuntue, dixit, poſt hæc omnes iuxta elenchi ignorantiam dicere fieri poſſe demonſtrauit, diſſerit & cauſam qua a' cauillatoribus fallimur, noſtramque accuſat inſcitiam. in ęquiuocis enim & amphibologicis(orationem enim amphibologiam appellat)error inquit atque deceptio innaſcitur. quia quot res dicitur modis, diuidere nequimus. quandoque quid ęquiuoci uel ambigui interrogati ſumus, ut ſimpliciter dictum concedentes fallimur. in quibuſdam enim uidere neque difficile, neque laborioſum eſt interrogatum. ut unum, & ens, & idem. eſſe e numero eorũ quę non uno modo ſed plurifariam multisque dicuntur modis. cauillationum uero & compoſitionis & diuiſionis item cauſa eſt. quia utrum oratio compoſita & diuiſa idem ſignificat, an non, ignoramus. interdum quidem alteram, interdum uero aliam inducit ſentẽtiam, orationem uero(ut in multis ſe habet) tum compoſitam tum diuiſam idem ſignificare arbitramur, in quam plurimis idem, & non aliud oratio partim compoſita partim diuiſa declarat. ſimiliter uero & in paralogiſmis accentus ſe habet. non enim interrogati aliud orationem & remiſſam, & intenſam, hoc eſt accẽtu acuto, uel circunflexo compoſitam ſignificare ignorant. in nullo enim uel maxime in non multis oratione cum intenſa, tum remiſſa idem ſignificatur. Θαλῆς enim Θάλης idem declarat. ambo namque nomina propria ſunt. ἄγρος & ἀγρὸς ἄγρος & ἀγρὸς aliud & aliud ſignificant. in deceptionibus ſimilis figurę deceptio fit, quia qualia eodem, & quæ altero dicuntur modo, diuidere haud facile eſt. hoc dictum eſt. quia quæ actiuę proferuntur, affectionum ſignificatiua ſunt. ut uidere, audire, addiſcere. hæc enim quamuis actiua, affectionis tamen ſignificatiua ſunt. & cauillator ut paſſiua, qui uero interrogatur ut actiua eſſe arbitratur, cuius conceſſu error emanat. hoc uero, fere enim qui hoc efficere ualet, proximus eſt ſpectandę ueritatis. in hanc dictum eſſe ſententiam recipiendum eſt. qui actionem & affectionem ſignificatium, necnon eorum, quæ diuiſa aliud, quam compoſita ſignificant pręcipueque ęquiuocorum efficere diuiſionem poteſt, neque eorum quæ plurifariam dicuntur eſſe id, quod interrogatur ignarus, uelut omnium diſtinctionem noſcere ualens falli non facile poteſt, non deceptusque intuendę ſpectandęque ueritatis proximus eſt. maxime uero annuere ſcit, poſt orationem quam de cauillatione in figura dictionis contingente habuit. & in paralogiſmis qui in eadem fiunt deceptionis erroriſque cauſam. quia diuidere ea quæ eodem modo, uel quæ ſecus ſe habent, nos grauamur, eſſe diſſeruit. præterea de eadem re narrans inquit, quia ex ſimili figura uniuerſalem hominem, & particularem Socratem idem eſſe arbitramur, nos maxime falli contingit. namque & ille uniuerſalis, & hic particularis dicitur homo, ſimili dictionis fallimur figura. maxime uero inquit perſuadere poteſt. uel hoc pacto ut propoſitionibus cauillatorijs annuamus aſſentiamus ue perſuadere maxime poteſt. ꝙ item huic nõ diuerſum eſt. quia omne de aliquo prædicatum quid eſt dicens ſubiecto tum unum tum idem putamus, nos decipi ac falli maxime contingit. hoc uero euenit quia utraque, particularis homo, & homo, prędicatum, & ſubiectum ſimili figura ſignificantur, quod(ut in prædicamentis dictum eſt)minime uerum exiſtit. ſi quidem uni & primę ſubſtantię hoc aliquid congruit. indiuiduum enim & numero unum quod declaratur eſt. in ſecundis uero ſubſtantijs quod hoc aliquid ſignificat, quantum ad appellationis figuram ſpectat, apparet, cum hominem uel animal dixerit, quod quidem minime uerum eſt. non enim ſecunda ſubſtantia, ut hoc aliquid demonſtratur, uel dicitur; ſed ut tale. quia(ut in illis dictum eſt)circa ſubſtantiam quale determinat. unde emanat error. aut (ut & ſuperius dictum eſt)ex inęquali diſſimiliue conſuetudine quæ & res diſſimiles non diſſimilibus dictionum figuris ſignificare ſępe aſſueuit. & enim cum hominem quis dixerit probabilem imaginationem inducit, quod utique homo Socrati ſimilis eſt, & unus numero, quia eſt unus. hoc uero, quod unam enim & ſubſtantiam quæ maxime eſt, ſequi uidetur. hoc uero, quid unum & ſubſtantiam. indiuiduas ut Socratem Platonem & iſtiuſmodi dicit ſubſtantias. ut igitur in his ſimili appellationis figura; ſingulariter enim Socrates homo, & ſimiliter homo, non homines modo ſignificantur plurali. ęque igitur figure ſimilitudinis ſignificatione uniuerſalem hominem Socrati eſſe perſimilem atque unum numero imaginatio ducit.

atque in alijs qui dictionis ſimilitudine parantur, paralogiſmis eſſe contigit. ſimpliciter in illis ſolis in quibus ex ſimilitudine uniuerſales ſubſtantias eaſdem eſſe numero particularibus concludere nituntur non in omnibus qui ſimilitudine extruuntur dictionis, hoc dicere exiſtimo. propter hoc enim dixit. quamobrem & qui dictionis ſimilitudine uniuerſale particulari idem eſſe colligit. is inter dictionis modos ponendus eſt. uelut ſi non ſolum iam dictos, ſed uniuerſalia particularibus eadem concludentes dictionis ſimilitudine fraudibus quæ in dictione uerſantur, inſerere dixiſſet. poſtquam hunc inter modos qui in dictione ſunt, reponendum eſſe diſſeruit. duas huius attulit cauſas. unam aſſerit errorem deceptionemque fieri. quia una cum alijs nobiſcum ſpeculatio incidit. illi ad orationes & nomina, non ad res ſuas dirigunt interrogationes. hoc uero tale eſt. cum ſeiunctim ab alijs aliquam ſpeculamur rem, ad ipſam non ad nomina atque orationes noſtram applicamus ſpeculationem. hac de cauſa minus erroribus inuoluimur. cum uero cum alijs rem perpendimus, & conſideramus, ad nomen & orationes in quibus implicantur errores, conſiderationes noſtras & ſpeculationes accommodamus. eo qui interrogatur, in alio qui à nomine uel oratione declaratur ſenſu, reſponſionem dante, in alium eo qui ratiocinatur, ſenſum trahente. hanc igitur quidem ob unam cauſam, & hunc inter dictionis numerare paralogiſmos, recte ſe habet. altera uero eſt erroris cauſa, quia ex ſimilitudine quæ eſt in dictione, uniuerſalis homo cum Socrate eſſe idem colligitur. quare merito hoc modo in eos qui in dictione ſunt, ſecundum hoc referet. ubi uero nos minus falli contingeret cum nos ſoli ſpeculamur. quia non orationibus & nominibus ſed rebus ipſis pendet contemplatio. nihil, quo minus ſoli ſpeculantes non rem ſed orationem ſpectantes fallamur, impediri intulit.

In caullationibus accidentis quia idem & alterum & unum & multa dijudicare nequimus. neque qualibus prædicationum omnia hæc & rei accidere. pariter & conſequentis caullationibus. pars enim aliqua accidentis conſequens. amplius & in non paucis apparet, & hoc modo exiſtimatur, ſi uero hoc non ſeparatur ab hoc, neque alterum ab altero ſeparatur. in caullationibus quæ orationis defectu extruuntur, & his quæ in eo quod quoquomodo & ſimpliciter fiunt, haud magna in re error. ut enim nihil ſignificans aliquid, aut quodammodo, aut ſimpliciter, aut quomodo, aut uniuerſale nunc concedimus. ſimiliter & in his quæ quod in principio recipiunt, & in non cauſas capientibus, & in quibuſcunque, quæ plures ut unam efficiunt interrogationes. in omnibus enim parua de re deceptio manat. non enim propoſitionis aut ratiocinationis diffinitionem, dictam ob cauſam accurate diſquirimus.

Quomodo in paralogiſmis extra dictionem nos decipiamur, differit. Cap. XLV.

In caullationibus uero accidentis.] Vbi de paralogiſmis dictionis diſſeruit, & cauſas quamobrem in unoquoque modorum ſex fallimur expoſuit, hac in præſenti parte & de paralogiſmis, qui ſunt extra dictionem, ſeptem, quomodo & in his nos falli contingat, exponit. quia idem & alterum unum & multa diſtinguere nequimus, paralogiſmorum accidentis, cauſam eſſe ait. & in primo de his qui ſunt extra dictionem modo dictum eſt, ille enim accidentis erat, cum alterum ut idem, & multa ut unum cauillatores concludere nitebantur. & iterum eadem de eiſdem dicere non oportet. hoc uero, nõ qualibus prædicationum oĩa hæc & rei accidit. huic æquabile eſt. qualibus prædicatorum hæc oĩa & ſubiectis accidere, ut quod dicitur eiuſmodi ſit. in accidentis paralogiſmis quia idẽ & alterum, unum & multa diuidere, qualiaque prædicatorum oĩa, quæcunque de ipſis dicuntur, & de ſubiectis dici poſſunt, diſtinguere non ualemus. qm̃ qui conſequentis ſunt, paralogiſmos partes eſſe accidentis demonſtratũ eſt, non diſſimiliter ſe habet in conſequentis paralogiſmis, æque in his atque in accidentis fallimur. hoc uero, amplius & in multis apparet, & iſto extimatur modo. potentia tale eſt. in nonnullis. n. ſubiecta ad ea quæ conſequuntur mutuo uertuntur. ut ad riſibile homo, & ad hinnibile equus, & in multis alijs hoc euenire cenſendum eſt. ut ſi niuem album ſequitur, & ad album nix uiciſſim uertitur. & ſi mel flauum, & ad flauum mel, ſi factum principium habet, principium habet factum. in his uero qui orationis defectu & in cauillatione quæ iuxta quoquomodo & ſimpliciter fit, error emanat. quia aliquid ſimpliciter, uel quoquomodo admittere, & concedere, differre nihil exiſtimamus ac ſi nihil plus quam quoquomodo ſimpliciter ſignificare putantes non abnuimus, atque fallimur. ut in hoc planum fit. num quidem abijcere quod habet aliquis non malum eſt? ſed quis ægritudinem habet, abijcere igitur ægritudinem malum eſt. hic circa quoquomodo error naſcitur. non enim ſi aliqua abijcere quæ quis habet, malum eſt, & ſimpliciter eſt malum. ſed & in his qui principium petunt, & ex pluribus unam

faciunt interrogationem,deceptio haud magna in re ſit. non enim propoſitionis rationem,quæ dicit propoſitionem eſſe,quæ unum de uno habet,neque ratiocinationis diffinitionem,quæ alterum quid a' poſitis colligere oportere dicit. ad amuſim diſquirimus,hinc fluit error. nõ hæc uero dictam ob cauſam quæ rei modicę eſt accurate diſquirimus, uel dictam cauſam ſi uis propoſitionis & ſyllogiſmi diffinitionem non cognoſcere intellige.

Quoniam uero quot fiunt modis ratiocinationes apparentes habemus, necnon quot caullatoriæ ratiocinationes & elenchi gignantur, habemus. caullatorium uero elenchum,& ratiocinationem, dico non ſolum ratiocinationem apparentem, aut elenchum non conſiſtẽtem, ſed & exiſtentem quidem,apparentem uero proprium rei. ſunt hæc quæ non ſecundũ rem refellunt,& ignorantes oſtendunt,quod quidem tentatiuæ erat. tentatiua uero eſt artis differendi pars. ipſa uero propter inſcitiam concedentis de re orationem, falſum ratiocinari poteſt. caullatorij uero elenchi quamuis ratiocinatione contradictionem colligant, planum ſi ignorat non faciunt. &.n. his orationibus & ſcientem impediunt.

Quot modis fiunt cauillationes apparentes tot & cauillatorias fieri oſtendit. Cap. XLVI.

Quoniam uero quot fiunt modis ratiocinationes apparentes habemus.] Et quoniam (ut in præſentis libri initio demonſtratum eſt) ratiocinatio apparens & cauillatoria idem eſt,quot uero ratiocinationes modis fiunt apparentes,habemus. hæc uero ſunt decem & tres dicti modi,& circa quot ratiocinationes cauillatoriæ gignantur,nos habere planum eſt.quot enim apparentes,tot & cauillatoriæ conficiũtur. iiſdem igitur modis ſophiſticæ cauillatoriæque,quibus apparentes efficiuntur. hoc uero, circa quot fiunt apparentes. huic per quot,æquale eſt. quot nanque modis quotque cauſis apparentes, tot & ſophiſticæ. poſtquam quot fiant modis apparentes,tot rationes fieri cauillatorias diſſeruit. non ſolum dicit ratiocinationem apparentem (ut in libri initio dictum eſt) eſſe quæ bonæ ſit figuræ, qualis ex duabus in figura ſecunda affirmatiuis,aut in quauis figurarum altera ex duabus aliquid colligere particularibus nititur. non ſolum igitur ratiocinationem apparẽtem inquit dictis fieri modis, ſed & eam quæ cum non ſit propria, apparentem tamen rei proptiam, hoc enim ſubintelligere oportet. hæc uero bene ac recte non ſecundum rem ratiocinatur. quã quidem tentatiuæ non ſophiſticæ artis eſſe dicit. tentatiui enim eius qui quamuis neſciat rem, ſcire ſimulat,utilitatis gratia orationes habent reſpondentem non ex proprijs rei de qua orationes habent, ſed ex proprijs rei apparentibus,non & exiſtentibus redarguũt, ipſumque in contradictiones propellunt. hac enim de cauſa non ſecundum rem tales redarguere, & refellete dicuntur. quia principia rei ſeruantes aliquidque quo ſtruitur fraus,interſerentes auditorem fallunt. hoc enim, aut ſemicirculos non ut oportet (ut in primo differendi artis libro dictum eſt) ſcribere & lineas aliquas non ut duci debent protrahere,paralogiſmus fit. uidetur quidem cum non ſit, ex proprijs rei eſſe. deinde quamobrẽ tentatiuus eũ qui ignorat ſcire ſe tamen ſimulat,redarguere ualet,oſtẽdit. dicens,eſt uero artis differendi pars tentatiua, ſi igitur pars dialecticæ tentatiua eſt, ipſa uero differendi ars concedentis ignorantia falſum ratiocinari poteſt,& eius pars tale quid ratiocinatur. quomodo uero dialectices tentatiua pars eſt,cum paulo progreſſus fuerit,dicet. & ibi quæ nobis uidentur, dicemus. ſed dialecticus quidem & tentatiuus reſpondentem quia ex his quæ uidentur & ab eo conceduntur concluſiones colliguntur, palam ignorare oſtendunt. non mediocrem horum copiam in Protagora & Gorgia atque alijs Platonis dialogis,in quibus cum ſophiſtis contendit,habemus. cauillator uero ſi contradictionem ratiocinatione concluſerit, ſi reſpondens ignorat, non omnibus planum facit. æquiuocum enim & ambiguum & interrogationes quales non raro diximus, proponit. quis auditorum ad quam iſtarum interrogationum ſignificationem nouit? qui interrogat, & qui reſpondet, ſuum flectat ſenſum. & ſi enim auditorem ut quot interrogatio modis dicatur, noſcere contingat, tamen utrum reſpondens coargutus, nec ne, diſcernere inhibetur. omnium enim quis audientium, num eſt tacentem dicere, de quibus tacentibus interrogatio facta, & reſponſio data eſt, nouit? ut reſpondentem ſi ignorauerit, nec ne? dijudicet. æquiuocum nanque & ambiguum ſophiſtis interrogantibus nullus non igoorans ſi poſui & conceſſi a' diſputante oppoſitum cauillatores concludunt, aut omnino ſi neque differens quod interrogatur, nouit, utrum ambiguum, æquiuocum'ue ſit, an non? aut non recte compoſitum, uel diuiſum. ſi enim aliquem cauillator percuntaretur, num quid canis excuſtiones facit? hic uero non, reſponderit, quia terreſtris canis ardores non excitat, auditor quo minus perſpicere poſſit, iterum negans redargutus ſit, nec ne? cohibetur. quatenus enim ſpectat ad hunc terreſtrem dico canem non redargutus, ſed ueritatem dixit.

Quod uero ipſis eadem habemus uia, clarum eſt. in quibuſcunque enim ut interrogata audientibus ratiocinari uidetur, in his & reſpondenti uideri utique poterit.

Ratione ab audientibus accepta noſtri erroris inſcitiam noſtram, cauſam eſſe probat. Cap. XLVII.

Quod uero ipſas eadem uia habemus, palam eſt.] diſſeruit circa quot, ratiocinationes fiant cauillatoriç, quia nos quot apparentes gignantur non latet, & poſt dicta quæ inſerta & interpoſita ſunt, iterũ ad propoſitum reuertitur. hocque & ab audientibus comprobat. dicens, in quibuſcunque enim non recte interrogata audientibus ut recte uiſum erit interrogata, in his & reſpondenti utique recte dici uideri poterit. auditor uero uel æquiuocatione uel dictionis figura uel horum aliquo decipitur, reſpondens ergo eiuſmodi aliquo falletur.

Quare ratiocinationes falſæ erunt propter hos, aut omnes, aut aliquos nõ interrogatus enim dediſſe putat, & ſi interrogatus ſit. paucis quibuſdam exceptis in quibus ſimul quod deeſt inſuper interrogare & falſum oſtendere contingit, ut in his qui circa dictionem & ſolœciſmum.

Oſtendit quod auditores paucis exceptis pariter ut diſputantes & ipſi ſi interrogati eſſent, deciperentur. cur q́; ſubdialectica ſit tentatiua. Cap. XLVIII.

Quare ratiocinationes falſæ erunt,] Quia modi quos recenſuimus uel omnes uel aliqui ad fallendum decipiendumq́ue aliquem concurrunt, dixit uero circa utique tot & reſpondenti recte interrogari uideretur nanque non interrogatus dediſſe & ſe cõceſiſſe putat, & ſi interrogatus poneret. hoc eſt quod quidem propria & ſua ſententia recte interrogatum eſſe eſt arbitratus, & ut uerum annuit, & aſſenſus eſt & ſi interrogatus eſſet, dediſſet, conceſiſſetq́ue, præterquam in paucis. ut in his qui circa dictionem & ſolœciſmum reſpondentes rationem cauillatoris abſoluentes non muti perſeuerant, ſed id quod deeſt ſciſcitantur, falſumq́ue oſtendunt. differente nanque ſophiſta, aliquis ſedet, ſedens ambulare poteſt, & inducente ipſo quod aliquis ambulat. repente qui parum proſpicere poteſt, quod deeſt inſuper utique interrogaret, hoc, poteſt, & falſum oſtendit. rurſus dicente cauillatore, num quod dicis, hoc eſt? dicis lapidẽ eſſe, eſt igitur lapis, reſpondentes muti non permanent, ſed dicunt, non eſt igitur lapis. ſed quod diſſeritur de his quando & ipſe ſophiſmatum ſolutiones adduxerit, clarum & perſpicuum euadet. nũc uero (quod paulo ante dictum eſt) tentatiuam dialectices eſſe partem diſſeramus. ſub dialectica igitur tentatiua eſſe dicitur. quia & ipſa non ſecus atque dialectica falſum ob concedentis inſcitiam ratiocinari poteſt. à ſophiſtica cauillatoriaque differunt ambę. quia hæ poſitioni reſpondentis oppoſitum ratiocinatione colligentes palam faciunt. nõ. n. ambigua & æquiuoca atque eiuſmodi aliqua ſciſcitantur, & interrogant. cauillatores uero nõnunq̃ oppoſitionem rõcinantur. ſi diſputans ignarus ſit, planũ non faciunt. æquiuocũ. n. interrogantibus & qualia nõ raro dictũ eſt ſi poſiti à reſpondente oppoſitum cõcludunt. uel omnino ſi quod interrogatur ambiguũ eſt, uel æquiuocum uel quid aliud, diſputans neſciat, nemo nouit.

Si igitur circa apparentem elenchum, contradictionis paralogiſmi ſunt, planum quod circa tot & falſorum rõcinationes erunt, circa quot & apparẽs elẽchus. apparẽs uero circa ueri particulas. quoduis. n. defuerit, elẽchus apparere poterit. ut qui circa nõ cõtingẽs ꝓpter orationẽ. quæ ad ĩpoſſibile, & quæ duas ĩterrogatiões unã faciẽs circa ꝓpoſitionẽ. & quæ pro eo quod per ſe, eſt circa accidens, & huius particulã, quæ conſequentis eſt.

Quot modis apparentes & ſophiſticæ fiunt rationes, tot & falſas fieri oſtendit. Cap. XLIX.

Si igitur circa apparentem elenchum contradictionis paralogiſmi ſunt.] Vbi quot ratiocinationes apparentes, totidẽ & cauillatoriç ſunt modis, diſſeruit, & falſas ratiocinationes, quot apparentes & ſophiſticas, tot fieri demonſtrat modis. ſi. n. ratiocinatio falſa circa ueram eſt rõcinationem, & quot uerę ratiocinationis particulę ſunt, falſas in tot tantiſq́ue futuras manifeſtum eſt. ueræ particulæ rõcinationis ſunt, hoc eiuſdẽ & unius rei & ad idẽ & ſecũdum idẽ & quæcunque alia non raro eſſe dictum eſt. falſa igitur erit, quando non ad idem neque ſecundum idem & ſimilia ſtruitur. apparentem uero circa uere particulas fieri dixit. cum. n. aliqua uerę deerit ratiocinationis pars, cauillatorius ſophiſticuſq́ue uideri utique poterit elenchus. inductione hoc conſtituit. dicens, ut ob orationem circa quod minime contingit & quæ in id quod fieri nequit. potentia uero quod dicitur eiuſmodi eſt. quoniam ratiocinatio eſt aliquid à poſitis alterum colligens ex poſitis, oratio quæ non cauſam ut cauſam illati impoſſibilis recipit, circa ratiocinationis particulam, falſum concluſiſſe manifeſtum eſt. eſt uero dictionis mutuum eiuſmodi. quæ ad id quod fieri nequit orationem trahere uidetur, fit uero circa id quod non ob orationem contingit. uel quia non cauſam ut cauſam accipit. non diſſimiliter & quæ ex duabus unam faciens interrogationem, ex propoſitionis diffinitione falſum adducit. & quæ ab accidente falſi quid ratiocinans

circa uerę ratiocinationis particulam id ratiocinatur, non ab accidentibus ſed ex his quæ per ſe inſunt, uera comparatur ratiocinatio. ſed & quæ a' conſequente quæ eſt accidentis(ut demõſtratum eſt) particula, eadem fit de cauſa.

Amplius non in re ſed in oratione contingere: ſiue pro uniuerſali contradictionem, & ſecundum idem, & ad idem, & modo eodem & quæ circa aliquid aut circa horum unum quodq; delinquit.

Oſtendit amphibologia & modum quæ ſecundum quid & ſimpliciter eſſe circa uere ratiocinationis particulas. Cap. L.

Amplius non in re.] Et modus amphibologiæ ſophiſticus. hoc. n. declarat, dicens, non in re ſed in oratione contingere. quare hoc eſt tacentem dicere, non in re ſed in oratione contingit. & hic uidelicet circa uere rationis particulam eſt. & quæ ſecundum quid & ſimpliciter in elenchi particula eſt. nãque ex hoc iſtud declaratur, ſiue pro uniuerſali contradictionem, & uniuerſalem quidem huius loco quod ſimpliciter eſt, poſuit, loco uero huius quoquomodo contradictionem. dantibus enim ſimpliciter nobis nigrum eſſe æthiopem, dentibus album, ſeu quoquomodo colligit album. uel iterum dicentibus, nullus peierans ſimul recte iurat, infert iurans aliquis peierare peierauit. ſimul igitur peierat, & recte iurat. quod uero & quæ non ſecundum idem, & ad idem, & quæ circa aliquid eſſe circa uere particulas rationis omnino perſpicuum eſt, & non raro dictum eſt, neque denuo orationem producere oportet.

Amplius in eo quod in principio petitum non eſt, ſumere quod in initio. quamobrem quibus fraudes conſtituantur modis, habere utique poſſumus. pluribus quidem enim eſſe, & conſtare non poſſunt, omnes uero dictis continebuntur modis.

Principij petitionem circa uera ratiocinationis particulas fieri, & quòd nullus modis alijs præter dictas conſtituatur paralogiſmus, concludit. Cap. LI.

Amplius in eo quod in principio petitum non eſt.] Quod in principio aſſumere, & petere circa uere ratiocinationis particulam conſiſtit, & quia ex elencho qui abeſt a' uero, fit, pluries dictum eſt. hoc igitur pacto circa uerę ratiocinationis particulas falſum & apparentes fieri ubi demonſtrauit elenchos, concludit dicens. quamobrem quibus conſtruantur paralogiſmi modis tenemus. pluribus quidẽ enim quam ij ſunt, modis fieri poteſt nullus, omnes uero in dictis efficientur modis.

Cauillatorius uero elenchus eſt, non ſimpliciter elenchus, ſed ad aliquem eodem modo et ratiocinatio. niſi quidem accipiat & quod æquiuocum unum ſignificat, & ſimilis figuræ cauillatio hoc ſolum, & aliæ ſimiliter, neque elenchi, neque ratiocinationes erunt, neque ſimpliciter, neque ad eum qui interrogatus eſt. ſi uero accipiat: ad eum quidem qui interrogatus, erunt, ſimpliciter uero non erunt. non. n. unum ſignificans ſumpſit, ſed apparens, & ab hoc.

Cauillatorium elenchum non abſolute ſed propter reſpondentem apparere elenchũ declarat. Cap. LII.

Cauillatorius uero elenchus eſt.] In elenchi inſcitiam omnes & cauillatorias & apparentes ratiocinationes reduxit, amplius ſophiſticos elenchos, quia quid proprij & ueri deerat elenchi, fieri docuit, & eius quod dictum eſt, fidem per inductionem aſtruens inſtat dicens ſophiſticum elenchum non abſolute & ſimpliciter eſſe elenchum, ſed apud reſpondentem uideri eſſe elenchum. ſi hunc quidem enim e' turba imperitorum eſſe contingerit, dicta qualiacunque fuerint, concedet, falletur, & redargui uidebitur, ſi aliquis quidem e' doctorum grege fuerit, non ſtatim quæ interrogantur, fatebitur. atque hic quin & refellere & ratiocinari uideatur, inhibet. ſophiſtica eodem pacto ratiocinatio nõ ſimpliciter ratiocinatio, ſed ad aliquem, uidelicet dictionum uirtutes ignorantem, & apud eum qui quod non ſimpliciter dicitur, id ſimpliciter dici, atque reliqua omnia concedit. apud aliquem ſophiſticum eſſe elẽchum probat. quia niſi a' reſpondente æquiuocum unum ſignificare receperit, ſophiſtes elenchum conficere nequit. pariter & figuræ ſimilitudine conſtrui non poteſt ratiocinatio, niſi rem quæ interrogatur, a' reſpondente acceperit ſignificare ſolum. quid uidelicet actiuum uerbum actionis ſolius explicatiuum. neque hæc decipiat. ſi quidem non acceperit cauillator, neque ſimpliciter ratiocinationem conficiet, neque apud eum quem

ſciſcitatus eſt. ſi uero æquiuocum non ut æquiuocum receperit, apud eum qui interrogatus eſt, elenchus confectus eſt, uerus & proprius nequàquam. quia nõ unum ſumpſit hoc eſt non æquiuocũ, ſed apparentem ab auditore ignorante. quare ſophiſticus elenchus ad aliquem, & non ſimpliciter eſt elenchus.

Quot qui redarguuntur, modis refelluntur, extra omnium quæ ſunt ſcientiam accipere tẽtare non oportet. hoc uero nullius eſt artis. nanque ſcientiæ forte infinitæ ſunt. quare & demonſtrationes planum eſt. elenchi uero ſunt & ueri. quæcunque enim demonſtrare licet, & ueri contradictionem aſſerentem coarguere licet. ut ſi commenſurabilem poſuerit diametrum, refellere utique poterit aliquis incommenſurabilem demonſtrando. quãobrem omnium eſſe ſcientem opus erit. quidam enim in geometriæ principijs, atque horum concluſionibus erunt, nonnulli medicinæ principijs, alij in aliarum ſcientiarum initijs.

Modos quibus redargutio fit uera infinitos eſſe declarat. Cap. LIII.

Quot qui redarguuntur, modis refelluntur.] Quot quidem inquit modis nonnulli apparenter redargui uidentur, omnes apparentes elenchos tredecim eſſe dictum ac diffinitũ eſt, quibus omnibus aut quibuſdam acceptis paralogiſmus, & apparens fit elenchus. circa quot uero quibus redarguuntur, uere redarguti, nullus numerare, uel tradere ualet. neque poteſt in præſcriptum præfinitumq́ue numerũ aliquem ponere modos, quibus uere redarguti refelluntur. quot.n.demonſtrationes, tot tantiq́ue & elenchi conſtrui poſſunt aduerſus eos, qui collectam ex datis concluſionem non inferentes contradictionem accipiunt. non oportet igitur inquit quot & qualibus refellentes uere, elenchos conſtruunt ueros, ut accipiat, adniti, niſi omnes quis nouerit ſcientias, atque in omnibus ad apicem peruenerit, quodq́ue in ipſis eſt ſummum, tenuerit. ſi.n. talis non extiterit, quomodo eum qui in aliqua aberrauerit ſcientia, uere refellere poterit. hoc uero, ſcire omnes non unius eſt artis, & fieri nequit. infinita enim ſunt, quæ uera demõſtrantur. infiniti ergo & ueri elenchi. in hoc uero, infinitæ.n. forte ſcientiæ. dixit forte iuxta propriam opinionem ęternus enim (ut in libro de cœlo ab eo demonſtratum eſt) ſecundum ipſum eſt mundus, in infinitum & ſcientię coaleſcent, incrementumq́ue ſuſcipient. quibus quidem igitur modis ueri extruãtur elenchi, quęrere non oportet. elenchos uero omnino eſſe ueros atque & apparentes perſpicuum eſt. quæcunque enim inquit demonſtratione quæ recta uocatur, demonſtrare licet, & per ipſam & per eam quæ ad ĩpoſſibile, demonſtrationis ad impoſſibile eſt hæc tum conſtituere tum & eum, qui ex poſitis adductum atque concluſum minime concedit, ſed contrarium uero aſſerit, refellere. qui uero hunc refellit falſamq́ue eſſe demonſtrat ratiocinationem uerus exiſtit elẽchus. quare eũ qui uere redarguere debet, omnium ſcientiam conſequi oportet. cum quiſpiam talis extiterit, facile qui poſitionem non admiſerit, uel concluſionem contradictione accepta redarguere facile poterit. ubi uero ut ſciat omnia, opus eſſe dixit, intulit. hi enim circa geometriæ principia erunt. quare qui in principijs geometriæ, & medicinæ, & muſicæ, non diſſimiliter & aliarum principijs ratiocinantes redarguere debet, geometricum muſicum & medicum eſſe oportet. quamobrem ſi quis omnes refellere debet, hunc omnium eſſe ſcientem oportet.

Enimuero & falſi elenchi non diſſimiliter in infinitis utique erunt. in una enim quaque arte ratiocinatio conſtituitur falſa. ut in geometria geometrica, & in medicina medica, dico uero ſecundum artem quod eſt ſecundum artis principia.

Redargutiones falſas infinitas eſſe declarat. Cap. LIIII.

Enimuero & falſi ſimiliter in infinitis elenchi.] Infiniti quidem inquit ueri elenchi ſunt, infiniti uero & falſi. hic uero falſos elenchos non ſophiſticos, ſed à proprijs de qua orationem habent, ſcientiæ principijs & ſi uideantur, non exiſtentes. quare redargutiones uerę, quia infinitæ ſunt, & falſæ infinitæ quoque exiſtunt. & quæ dicuntur perſpicua ſunt. dictio uero, ut ſecundum geometriam geometricus. manca ac imperfecta eſt, repletur uero hoc pacto. elenchus geometricus falſus in geometria eſt, qui circa geometriæ principia eſt, qualis briſonis quadratura eſt. non ſolum eos qui à ſcientiæ in qua problema extat, principijs non depromuntur, apparentes falſos eſſe aſſerit elenchos, ſed & illos qui ex principijs ſcientiæ proprijs emanant, ſed in aliquo errorem committunt, quales ſunt falſæ Euclidis deſcriptiones.

Planum igitur non omnium elenchorum, ſed iſtorum loci a diſſerendi arte accipiendi. iſti enim ad oẽm tum artẽ tum facultatem cõs. & in unaquaque ſcietia elenchũ, ſiue nõ exiſtẽs

Nonnullos reprehendit quia rationes quàm & ad nomen & ad intellectum ſunt omnia ſophiſmata referebant. Cap. LVI.

Orationum quam quidam aſſerunt,differentia non eſt,] Modos quibus patrantur fraudes, diuiſit, ita ut ſupremi duo extiterint,quorum partim circa dictionem,partim extra dictionem eſſe aſſeruit,nunc non hoc pacto differentes ſed oĩa ad orationes quæ ſunt ad nomen & ad intellectum ſophiſmata referẽtes carpit,& corrigit.ad intellectum.n.pro eo quod circa intellectũ acceptum eſt & hoc ipſum ex eo qd paulo affertur poſt perſpicuum reddit.hoc.n.eſt,non ad intellectum. omnes non iſto modo ut ipſe docuit diuidentes paralogiſmos ſed eorum partim ad nomen partim circa intellectum eſſe aſſerentes demoliens nõ alios atque alios ſed eoſdem,qui circa intellectũ ad nomen, & qui ad nomen circa intellectũ eſſe dicit,ac demonſtrat.quare non duo,ſed unus exiſtit modus.diſputatum.n.non ad intellectum quid inqt aliud eſt.quam qñ in ea re non utitur nomine interrogans,in qua interrogatũ eſſe,qui interrogatur exiſtimans reſponſionem dedit.hoc.n.eſt dictionis mutuum.ſi.n.quiſpiam percuntatus fuerit , num quidẽ canis latrat?hic uero de terreſtri ſe arbitrans interrogatũ eſſe,latrare concederet,ſciſcitans uero canis nomen ad piſcem transferens dicit,ſed piſcis qui canis exiſtit,non latrat,nomine ad reſpondentis intellectũ uſus non eſt,& ad nomen eiuſmodi ſophiſma eſt . quare ut qui canis nomine non utens ad terreſtrem, quem & intelligens reſpondens latrare dixit,non ad intellectum eſt ratiocinatus . ſic e' regione ad intellectum ratiocinatus eſt,quando nomine de re utitur , de qua interrogatus intelligens aſſenſus eſt . quod & ipſe ex hoc planum fecit . hoc uero ad intellectum,quando in quo dedit intelligens,intelligentem uero reſpondentem dicit.ſi enim non ad intellectum eſt in eo in quo conceſſit non uti,in quo conceſſit,in eo uti,ad intellectum utique erit . ſi uero hæc uera,alias quidem ad nomen orationes, circa uero intellectum ſuſpicari eſſe alias,per abſurdum eſt.ubi enim ſecundum intellectum,illic & ſecundum nomen , & uice uerſa ubi circa nomen,illic & circa intellectum exiſtit .

Si uero cum plura ſignificet nomen,quis unum ſignificare putauerit,& interrogans , & qui interrogatur,ut forte ens aut unum multa ſignificat. ſed & reſpondens, & interrogans Zeno,unum eſſe putans interrogauit,& eſt oratio,quod unum omnia,hæc ad nomen eſt,aut ad eius qui interrogatur intellectum diſputata. ſi uero quis multa ſignificare exiſtimat , quod non ad intellectum planum. primum quidem enim eiuſmodi orationibus quæ ad nomen & intellectum ſunt , quæcunque plura ſignificãt.deinde in quouis ſunt . non enim in oratione eſt ad intellectum eſſe, ſed in eo quod reſpondens quomodo ſe ad data habet. deinde ad nomen omnes ipſas eſſe contingit.ad nomen enim non ad intellectum eſſe hic eſt. ſi enim non omnes , erunt aliquæ alteræ quæ nec ad nomen,neque ad intellectum , hi uero aſſerunt omnes,& diuidunt,aut ad nomen,aut ad intellectum,omnes eſſe,alias uero non.

Falſum eſſe oſtendit omnes cauillationes reduci ad nomen & intellectum. Cap. LVII.

Si uero cum plura ſignificet nomen,quis.] Poſtquam diſſeruit atque conſtituit diſputare & diſſerere ad nomen & non ad intellectũ idẽ eſſe,adducit.quando quidem.n.nomen plura ſignificiauerit,tum interrogans,tum interrogatus nõ plura ſignificare arbitratus fuerit,hæc & ad nomen & ad intellectum uerſa reſpondentis oratio eſt . interrogatum enim reſpondentem uocauit : ut & hoc aut ad intellectũ pro hoc & ad intellectum . quoniam in eo quo conceſſit reſpondens, & interrogans nomine uſus eſt, utriſque de una atque eadem re dici nomen putantibus,& ad intellectum & ad nomen diſputatum eſſe pſpicuũ eſt.ſuppone.n.Parmenidẽ exiſtimãtem ens & unũ ſignificare,ſimilis uero huic ſe hẽt eiuſdem æmulus Zeno,Parmenides igitur Zenonẽ interrogãs,ſi ens eſt unũ,iſto affirmãte,atque fatente,nõ ad aliquid aliud ille traducit,quã ad nomẽ & rñdentis intellectũ diſputatio cõſtituta.ſi uero rñdens plura ſignificare,uel & interrogãs putet,& ille in alio cõceſſit,hic uero in alio uſus eſt noĩe,(ut in cane ſupius dictũ eſt) manifeſtũ quod nõ ad intellectũ ſed ad nomẽ.hoc.n.deeſt diſputatũ.repletur.n.ſic.manifeſtũ qđ non ad intellectũ ſed ad nomẽ diſputatũ.hęc uero differẽs infert,ad nomẽ.n.& nõ ad ĩtellectũ perducta oratio.primũ qdẽ circa eiuſmodi eſt orationes.potẽtia hęc dicẽs,falſum eſſe dicere cauillationes oẽs ad nomẽ & ad intellectũ referri.primũ qdẽ.n.circa eiuſmodi orationẽs ſunt q̃cũque plura ſignãt,iſtę erãt ęquoce,& ambiguę,alię uero nõ,deinde circa quẽuis ſunt,quẽuis ĩterrogãtẽ dicẽs ac rñdentem. cũ oratio.n.uel dictio nõ plura ſignificet.interrogãtẽ uel rñdentẽ plura ſignificare arbitrari cõtingit.& tũc erit nõ in oratione circa ĩtellectũ & ad nomẽ,ſed qa quodãmodo ad eaq̃ue cõceſſit rñdens ſe hẽt,hoc uero ſignãre circa quẽuis ex eo qđ adducit,manifeſtũ exiſtit.inqt.n.nãque nõ in oratione eſt circa ĩtellectũ eſſe,ſed qa ad interrogata ĩperite ſe gerat rñdens,& q̃ unifariã dñt æquoca dici exiſtimet.ſiqdem (ut dictũ eſt) q̃ ſunt ad nomen orationes circa intellectũ exiſtãt,paralogiſmos oẽs tũ qui ex orationibus & noĩbus plura ſignificantibus,tum qui ex reſpondentibus & interrogantibus ad conceſſa quoquomodo ſe habẽtibus cõflãtur &

ſimpliciter tredecim modos omnes ad nomen dicere contingit. ſi enim in hæc duo (ut ipſis placet) & ad
nomen & eſſe intellectum omnes referuntur, iſti ijdem & non (ut demonſtratũ eſt) adinuicem differunt.
omnes dicere ad nomen contingere perſpicuum eſt. huius enim declaratiuum, eſt hoc, deinde omnes ip-
ſas ad nomen eſſe contingit, ſi uero nonnullę (ut demonſtrabitur) quæ ad nomen non ſint, reperiantur,
eæ neque ad intellectum erunt, & paralogiſmi aliqui extra præſentem diſciplinam & uiã decident. nan-
que hoc Socrates ſedet, ſedens poteſt ambulare, Socrates ergo ambulat. neque ad nomen, neque ad intel-
lectum eſt. dictorum. n. plurifariam nihil dicitur. hic uidelicet in præſenti diſciplina dixit, ad nomen cum
eo quod ad intellectum dicere eſt idẽ, intulit. ſi. n. erunt non omnes, aliquę aliæ erunt. imperfecta oratio
& manca eſt. perfecta enim ſic, ſi enim ad nomen non omnes ſunt, aliæ aliquæ erunt, quod uero dicit po
tentia tale eſt. ſi. n. omne (ut demonſtratum eſt) quod ad nomẽ & ad intellectum eſt, ſi quidem aliquæ
quæ ad aliud quid, non ad nomen inueniantur, non utique cõmunis ipſorum diſtinctio erit, & uniuer-
ſalis, ad quam omnia referri uolunt, ſed defectio eſt, & hac de cauſa minime probanda.

*Sed quæcunque quidem ſunt ratiocinationes in eo quod multifariam dicitur, harum nonnul
læ ſunt, quæ circa nomen. omnes, qui circa dictionem modos, circa nomen dicere eſſe, a ra
tione dictum abhorret. ſed quædam cauillationes exiſtunt non eo quod reſpondens quodam
ad hos ſe habeat modo, ſed quod interrogationem talem oratio ipſa contineat, quæ plura
ſignificat.*

*Aliquas cauillationes neque ad nomen neque ad intellectum, nonnullasq; non
eſſe ad nomen declarat.* Cap. LVIII.

Sed quæcunque quidem ſunt ratiocinationes in eo quod multifariam dicitur.] Poſtquam dixit ſi
quidẽ aliquæ, q̃ ad nomen nequeant dici, reperiantur, extra diuiſionem caſuras adducit. ſed ratiocinatio
nes quæcunque in eo quod multipliciter dicitur, quod uero dicit, eiuſmodi eſt. ſiquidem ad nomen &
orationem amphibologiam. uidelicet ratiocinari dicimus. quæcunque circa æquiuocationes & amphibo
logias in quibus neque æquiuoca quæ dicuntur, neque amphibologica ſunt, immoratur, hæ ad nomẽ nõ
erunt. quod uero dicitur, tale eſt. quæcunque circa multipliciter ratiocinationes ſunt. hoc eſt quæcũque
non ſunt multipliciter quibuſdam utentium, ſed extra hæc ſunt. ut in hoc, Socrates ſedet, ſedens poteſt
ambulare, ergo Socrates ambulat. iſte enim non ex his quæ plurifariam, ſed quæ circa multipliciter. qua-
re neque ad nomen neque ad intellectum erant. harum uero aliquæ ſunt, neque circa nomen. huic idem
eſt, harum aliquæ ſunt, quæ non ad nomen referuntur. quomodo igitur iſtę ad modos qui circa ſunt in-
tellectum, reducentur? non enim ſolum inquit abſurdum eſt, tres ſupra decem dicere ad nomen modos,
ſed neque ipſos, qui circa dictionem ſunt, ſex ad eos qui circa nomen ſunt reducere opportunum eſt. ſi
igitur apparentes elenchi in eos qui ſunt circa nomen modos, non omnes reducuntur, aliqui igitur para
logiſmi ſunt, in quibus non ex erronea & fallaci reſpõſione, ſed ex oratione quæ æquiuoca uel ambigua
propoſita eſt, error conflatur & deceptio. ſi enim quiſpiam ſi contingerit talem protulerit interrogatio
nem. ut num canis latrat, an nõ? & reſpondens unifariam canem dici, ut ſi contigerit, terreſtrẽ putaue-
rit, interrogans uero concluſionem ad aſtrum traduxerit. error non exortus eſt, quia reſponſio recte data
eſt. recte. n. quo ad reſpondentis intellectũ ſpectat, ſed quia oratio anceps ac duplex interrogata eſt.

*Abſurdum omnino de elencho diſſerere, non prius de ſyllogiſmo ſcientia tradita. elen-
chus enim ratiocinatio eſt. quamobrem & ante de ratiocinatione dicere, quam de falſo
elencho oportet. eiuſmodi enim elenchus eſt apparens contradictionis ratiocinatio. quam
obrem aut in ratiocinatione cauſa eſt, aut in contradictione (adhibere enim contradictio
nem oportet) interdum in ambabus, ſi apparens extrui debet elenchus. eſt uero hic qui
dem huius, tacentem dicere, non in ratiocinatione, ſed contradictione. hic uero quæ non
habet quis, daret utique, in ambabus, hic uero quod Homeri poeſis figura propter cir
culum, in ratiocinatione, hic uero in neutro ratiocinatio uera.*

Alia ratione damnat qui ad nomen & intellectum cauillationes omnes referebant. Cap. LIX.

Abſurdum omnino de elencho diſſerere.] Cum eos qui ad nomen & circa intellectum omnes re-
ferunt cauillationes non recte demonſtrauit diuidentes, hos & aliter carpit. dicens non nihil omnino cõ-
mittere abſurdi qui iſto pacto ſophiſmata diuidentes de elencho non præmiſſa ante de ſyllogiſmo tracta
tione diſputant. elenchus enim eſt contradictionis ratiocinatio. quid igitur eſt ratiocinatio eſt quærere
oportebat, qua inuenta, quid eſt elenchus indagare, quo habito, uel & ipſos (ut & nos dicimus) tres

ſupra

ſupra decem ſophiſmatum modos dicere, uel in elenchi omnes inſcitiam referre. quamobrem dicere de ratiocinatione prius operæpretium erat. ſophiſticus enim elenchus eſt contradictionis apparens ratiocinatio. quare nt apparens. hoc enim pacto locus conſtituendus. hoc eſt, ſi apparens elenchus & ratiocinatio ſophiſtica extrui debet, deceptionis & falſitatis cauſam ant in ratiocinatione, hoc eſt in concluſione, nel in contradictione, hoc eſt in contradictionis interrogatione eſſe oportet. adijcere enim in interrogatione contradictionem eſt opus. ut num eſt tacentem dicere, an non? aliquando in ambabus, tum in contradictione, tum concluſione, in contradictione quidem, & non concluſione, erroris cauſa eſt. ut in hoc, num eſt tacentem dicere, an non? nequaquam, quid uero quando lignum dicis & lapides & ferrum, num tacentem dicis, nempe, eſt igitur ligna & lapides & ferrum dicere. hoc eſt ergo tacentem dicere. cauillatio quidem eiuſmodi eſt. cauſa uero erroris non in concluſione. uera enim eſt. dicimus nanque & ligna & lapides quæ ſunt tacentia. ſed in contradictione aio in contradictionis interrogatione, quę duplex exiſtit. hoc enim num eſt tacentem dicere, & ſilentem, & quæ ſilentur, declarat. uel hoc pacto. num dicentem ſilere eſt? non quidem, quid uero cum ſiles non omnia ſiles? igitur dicentem ſiles. ex omnibus enim ſunt. eſt igitur dicentem ſilere. hic enim dicentem accepit, quæ dicuntur, interrogans, reſpondens uero pro dicente cōceſſit. & iſte, ut & qui ante ipſum, in cōtradictione cauſam paralogiſmus habet. hic uero, quæ non habet quis, utique daret. & in ambabus tum contradictione, tum concluſione. ut uero & hoc perſpicuum ſit, ſophiſma explicetur. num quod nō habet quis, daret utique? nequaq̃, quid uero quod non habet quis celeriter, daret utique celeriter, certe, quod igitur quis non habet, utique daret. hic & in contradictione & in concluſione falſitatis reperitur cauſa, in cōcluſione quidem manifeſta, non enim quod igitur non habet quis, daret utique, ſed quod quis celeriter non habet, utique celeriter daret concludi oportebat. hoc namque conſequens erat. pręterea & falſitatis in contradictione inſpicitur cauſa. iſto enim dicere pacto oportebat. num quod quis habet, daret utique ut non habet, an non? ſed non quod non habet quis, daret utique. falſitatem uero in ſola habens concluſione paralogiſmus iſte. aliquis ſedet, ſedens poteſt ambulare, ſedens igitur ambulat. hic propoſitiones uere, & in concluſione error commiſſus eſt. pręterea & dicens, carmina circulus, circulus figura, carmina figura, cauſa in ſola exiſtit concluſione. quare ut plurium ſignificatiuus non in ſcientificis (ut in libro demonſtrationis declaratum eſt) ſed in collocutionibus & diſputationibus familiaribus terminus medius ſumitur. quibuſcūque enim circuli definitio accōmodatur, illa ſola nouit, & circulos dici geometra concedit, quibus uero non congruit, minime circulos uocari admittit. apparens igitur elenchus uel in contradictione, uel in concluſione, uel perſępe in utriſque falſitatis cauſam adducit. quicūque uero fraudis & erroris expers, is uerus exiſtit ſyllogiſmus. cum enim uere ſint propoſitiones, neceſſario & concluſio uera.

Sed quidem unde fluxit oratio. utrum in diſciplinis orationes ad intellectum ſunt, aut non? ſi enim alicui triangulus multa ſignificare uidetur, & non ut hæc figura conceſſit, de qua quod duo recti concludebatur, utrum ad illius intellectum iſte diſſeruit, aut non?

Oſtendit ad nomen & circa intellectum eſſe idem. Cap. LX.

Sed quidem unde fluxit oratio] Rurſus ad quod propoſuit redijt, & alterum non eſſe, ſed idem (ut demonſtratum eſt) ad nomen & ad intellectum ratiocinari demonſtrat. & interrogans inquit, utrum orationes in diſciplinis cauillatorię, & deceptorię diſciplinas dicens arithmeticam, geometriam, & his affines. utrum orationes in diſciplinis ad intellectum ſunt, hoc eſt ſecundum eius qui interrogatur intellectum. & interrogans reſpondet dicens. uel non, propter hoc planum faciens quod non ſecundum illius intellectum. uel ut ęquo exiſtente hoc, uel non huic; uidelicet circa reſpondentis ſunt intellectum. ſi enim trianguli nomen plura ſignificare ſcalenum & ęquicrus reſpondens exiſtimet, & interrogatus num omnis trianguli qui iuxta baſim ſunt anguli ęqui adinuicem, ęquos in ęquicrure inter ſe eſſe conceſſit, ipſum uero refellit cauillator. num ſecundum reſpondentis intellectum diſſeruit iſte, & ſolutionem adducit dicens, aut non? non enim ad intellectum diſſeruit reſpondentis, ſi quidem reſpondens ſi ſic contigerit figuram, uel canem in terreſtri, uel in figura plana conceſſit, ille uero ad aſtrum, uel carmina tranſtulit. igitur quod ad nomen diſſeruit, & non ad reſpondentis intellectum planum eſt ad nomen igitur & circa intellectum idem. ſciendum quod in una quaque eius interrogationum hoc uel non ut reſponſio eſt & ut negatio pro hoc quod ad intellectum non eſt, planum eſt.

Amplius ſi multa nomen ſignificat, hic uero non intelligit, neque putat, quomodo iſte, ad intellectum diſſeruit.

Item circa intellectum & ad nomen idem eſſe declarat. Cap. LXI.

Amplius ſi multa nomen ſignificat] Pręterea idem eſſe ad nomen & circa intellectum demonſtrat, & inquit, ſi multa aliquod ſignificat nomen hoc pacto ſe habere non intelligit, ſed unice dici putat re-

ſpondens deinde a' cauillatore refellitur,omnino non ſecundum intellectum & ſententiam propriã coargutus eſt.igitur ad nomen & circa intellectum idem eſt.dictionem uero hanc amplius, ſi multa quidẽ nomen ſignificat,hic uero non intelligit neque quodammodo putat,iſte nõ ad intellectum diſſeruit.trifariam ſummere licet.uno quidem modo ſic, ſi nomen duplex ſit,& hoc non intelligit reſpondens,quo modo iſte ſecundum intellectum deceptus ſit,uel non.& ad hoc ſolutio,nõ ad intellectum. uidelicet nõ ſecundum intellectum.uel per interrogationem legendum,uel & tranſcendenter ſic.num iſte ad intellectum diſſeruit.& iſto pacto ut negatio non dictio adducenda. ipſi enim iſtud in uſu eſt. ut & in naturali auſcultatione dixit, ſed quoniam de natura quidem non, naturales uero ipſis dicere contingit dubitationes. uel igitur hoc pacto dictio legenda, uel negatiue ſic.amplius ſi multa quidẽ nomen ſignificat hic uero non intelligit neque quodammodo putat & ſignantes adducere, iſte non ad intellectum diſſeruit. ut huic ęquum ſit,omnino is manifeſtus eſt quod non ad intellectum diſſeruit, ſed circa intellectum ſed quidem. hoc & ad nomen eſt.igitur & ad nomen & circa intellectum idem.

Vel quomodo interrogare oportet? utique diuidendo. ſi interrogaret aliquis, ſi eſt tacentem dicere, aut non. aut eſt quidem ut non, eſt uero ut, nempe. ſi quis daret nequaquam. hic uero diſſereret, igitur non ad intellectum diſſeruit. atque oratio hæc uidetur e numero earum eſſe quæ circa nomen. non igitur eſt orationum genus aliquid ad intellectũ. ſed hæ quidem ſunt e numero illarum quæ ad nomen, & iſtiuſmodi non omnes, non quoniam elenchi, ſed neque apparentes elenchi. ſunt enim & non circa dictionem apparentes elenchi. ut qui accidentis ſunt & reliqui.

Declarat quòd etiam ſi interrogatio per diuiſionem conſtituatur non eſſe deciſiones omnes falſas ad nomen & circa intellectum. Cap. LXII.

Vel quomodo interrogare oportet,utiquam diuidendo.] Ex dictis ad intellectum & nomen cũ idem eſſe demonſtraſſet, amplius & non omnes ratiocinationes falſas,& elenchos ad nomẽ & circa intellectum redduci,quia ad hæc quæ ſunt extra dictionem ut referantur fieri nequit, hac in parte uelut aliquo aſſerente omnes elenchi in hæc ſi interrogatio per diuiſionem fieret,ut redducantur fieri poſſe. inquit,quomodo igitur uel ſecundum uos per diuiſionem interrogare oportet. ſi enim non iſto pacto interrogationes afferuntur,quemadmodum quidem dictę ſunt. ut num eſt tacentem dicere, num circulus figura,omnino per diuiſionem reliquum eſt adducenda eſſe. quod quidem eſt,utiquam diuidendo. deinde & per diuiſionem interrogationem adducit. dicentes enim omnes ad nomen & circa intellectum elenchos referri,fortasſis dicerent,quia non per diuiſionem interrogationes fiant,elenchos in dicta non referri contingere. quæ uero per diuiſionem interrogatio,& quomodo inferretur manifeſte conſtituens. inquit, ſi interrogauerit quiſpiam,ſi eſt tacentem dicere,uel non,uel eſt quidem ut non,eſt uero ut certe. eiuſmodi per hæc quid conſtituens,ut diuiſim interrogans non interrogationem profert,hoc pacto. ut num eſt tacentem dicere,uel non. ſed hoc modo,num eſt tacentem dicere,uel non eſt,ſed eſt quidem ut eſt, eſt uero ut non eſt. hoc eſt,num eſt dicere tacentem,uel ſimpliciter quidem tacens non dicit,quodã modo eſt dicere tacentem,modo quodam non. hoc eſt ſecundum aliquid dicit tacens, ſecundum aliquid uero non.ad hoc igitur inquit Ariſtoteles quod & ſi per diuiſionẽ fiat interrogatio,in ea rurſus orationes in que ante referebantur,redducendę. & iterum in hæc, id eſt ad nomen & intellectum quod idem eſſe demonſtratum eſt, referentur. ſi enim interrogatio per diuiſionem procederet,& reſpondens ut tacens diceret fieri poſſe negaret, interrogans uero concluſionem tacentem dicere poſſe induceret, quod non ad intellectum. hoc eſt,non ſecundum reſpondentis intellectum, ſed ad nomen diſſeruit interrogãs planum eſt. ut ſciſcitans interrogationem,hoc pacto protulit. ut num eſt tacentem dicere, uel non eſt, ſed mõ quodã eſt, quodã uero mõ non eſt,rñdens uero non eſt, dixit. propter hoc planum eſt non eſſe hoc dicens eſt,quod non eſt dicere tacentem.hoc enim,non eſt, iſtud declarat,hoc non contingit. ſecundum aliquid dicere tacentem,ſecundum aliquid non.ſed ſimpliciter non dicere. ſi igitur reſpondens iſto modo diceret. hoc eſt,non eſt dicere tacentem.interrogans uero quod eſt,ratiocinatur de alio quidem tacentem dicere negaſſe reſpondentem,de alio dictionem hanc concluſiſſe interrogantem manifeſtum eſt, ἆρα,idem igitur non ad intellectum diſſeruit. accentu acuto legere oportet. non interrogando,ſed negando. ut igitur compendioſe dicamus,hoc eſt,quod dicit.quod ſi per diuiſionem interrogatio ſecundũ uos fieret,quam quidem anticipãtes diximus,factaque diſtinctione,reſpondens dixerit,nequaquam dicere tacentem, uidelicet non omnino. interrogans uero ipſum dicere colligit,atque concludit. igitur non ſecũdum reſpondentis intellectum diſſeruit. ut ſit dictio hæc, ἆρα, concluſionis index. atqui oratio hæc, hoc eſt quæ circa intellectum,& circa nomen eſt. non enim iſdem ſenſus & intellectus interrogantis, & reſpõdentis. neque ad eandem rem,ad quam reſponſio data eſt,ad illam quamuis idem erat nomen,& concluſio illata eſt.quare ad nomen & ad intellectum idem eſt. hoc uero,non igitur eſt orationũ genus aliquid quod ad intellectum. tale eſt,ut dictio repleatur,adijciemus. quoniam hoc demonſtratum eſt ad nomen

& intellectum

& intellectum idem eſſe,orationum quę circa intellectum genus reliquum non eſt . aliud , ſed idem circa nomen . ſimiliter & hoc, ſed hę quidem ad nomen ſunt . tale eſt,ſed hę quidem uidelicet aliquę falſarum ratiocinationum ad nomen & circa intellectum ſunt,pręterq̃ quod in hęc non omnes referri habent.hoc uero,at qui iſtę non omnes. tale eſt,non quod omnes elenchi eiuſmodi,uidelicet in id quod non raro dictum eſt,relati,ſed neque apparentes in hęc elenchi reducuntur. hoc eſt , non ſolum hoc aio non omnes in hęc ſimpliciter dialecticos elenchos,ſed neque apparentes referri. apparentium enim qui non circa dictionem,hoc eſt extra dictionem elenchorum,ut qui accidentis ſunt, & ſex aliqui in hanc non ſubingrediuntur diuiſionem . quamobrem uana introducta diuiſio eſt , uelut earundem rerum . atque item ex ipſa abſurda nonnulla collecta,& deducta prodeunt.

Si uero quis diuidere cenſuerit,quod dico uero tacentem dicere,partim quidem ſic,partim uero ſic, ſed hoc quidem eſt primum abſurdum, cenſere. interdum enim quod interrogatũ eſt multiplex eſſe non uidetur. fieri enim ut diuidatur quod non putat nequit . deinde docere,quid aliud erit. planum enim faciet ut ſe habet, non conſideranti , neque ſcienti , neque ſuſpicanti aliud ſecus dici,

Interrogationem per diuiſionem fieri damnat, & reprehendit. Cap. LXIII.

Si uero quis diuidere cenſuerit quod dico uero] Cum diſſeruit ſophiſmata ad nomen reduci omnia,& ad intellectum non contingere,atque ad eos forte occurrens,qui contra nituntur fieri poſſe ut per diuiſionem in idem referantur aſſerentes. & quamuis in hęc omnia referri conceſſerimus , & ſic quoque cauillationes quę circa intellectum & quę ad nomen eaſdem eſſe demonſtrauit . nunc carpit orationem quę ut diuiſione interrogatio fiat , poſtulare uidetur,, quam tollere & deſtruere nititur dicens . quod ſi quis hoc pacto iudicarit dicens ſic & interrogas. num eſt ſilentem dicere,eſt uero ſilentem, quãdo homo non loquens eſt,& quę ſilentur. iſtud enim ex hoc declarat. hęc quidem ſic,hęc uero ſic , hęc quidem ſic ſilent ut loquendi facultatem habeant,nunc uero ſilent,hęc uero ſic,ut nõ loquendi idonea & apta ſint. ſi quis iſto pacto interrogat, non recte cenſet . quia neque congruum , neque decens iudicium eſt . in his uero quę plurifariam dicuntur,ſorte quis per diuiſionem interrogare poterit. quo modo quę non multipliciter dicuntur diuidere contingit. ſępe enim ipſe interrogans ęquiuocum eſſe non exiſtimat , atque ignorat,hoc ipſum uanũ,uel magis impoſſibile ut diuidatur eſt . pręcipue hoc modo interrogans in diſſerendi arte iudicium exercet. docentium enim eſt diuidere,quot res dicitur modis. acutum (ut dixerim) & uox & moles dicitur . & acuta q̃dẽ uox eſt . hoc uero: moles uero.hoc uero ad docentes igitur diuidere attinet. deinde quia ad uictoriam uel errorem proſpicit reſpondentis,qui interrogationes mouet ſi diuiſim interrogauerit , reſpondenti quod plurifariam dicitur neſcienti neque conſideranti tot modis & de tantis ac talibus dicitur planum faciet. cum quot modis ſilentem dicitur,innotuerit,reſpondensq́ue ſi ita euenerit in tacente affirmarit . interrogans uero ad ea quę ſilentur,orationem traduxerit , perridiculus utique uideri poterit.

Quoniam & in non duplicibus quid hoc efficere prohibet . ut num unitates dualitatibus in quatuor æquæ? ſunt uero dualitates hæ quidem ſic in exiſtentes,hæ uero ſic. & num contrariorum una ſcintia,aut non? ſunt uero contraria partim quidem cognoſcibilia , partim uero non cognoſcibilia. quamobrem hoc iudicans quam differere,alterum docere ignorare uidetur. & quod docentem non interrogare, ſed ipſum plana facere. hunc uero interrogare oportet.

Declarat interrogationem & per diuiſionem fieri in non multiplicibus. Cap. LXIIII.

Quoniam & in non duplicibus quid hoc efficere prohibet] Nonnunquam id quod interrogatur quamuis multipliciter dicatur,multipliciter dici non uidetur,& quod dici multipliciter non putat,quomodo diuidere poterit interrogans diſſeruit , nunc ut in illa eiuſmodi refert quomodo dicis Ariſtoteles id quod interrogatur,ut per diuiſionẽ ſormetur interrogatio,ęquiuocũ eſſe oportere. in non duplicibus enim hoc eſt in non ęquiuocis hoc facere uidelicet ut per diuiſionem interrogetur fieri poteſt , deinde quę non plurifariam ſed unifariam dicuntur diuidentes quomodo interrogare contingit , infert docens. num in quatuor unitates duabus ęquales ſunt dualitatibus? uidelicet nũ quatuor unitates duabus ęquales ſunt dualitatibus? dico non unam quamque uniratum dualitati ęquam , ſed ſimul quatuor unitates duabus ęquas dualitatibus. hoc uero,ſunt dualitates hę quidem ſic exiſtentes,hę uero ſic. ęquum eſt orationi huic,ſic quidem ęquas,ſic uero non,ſimul quidem duas dualitates quatuor ęquas unitatibus, unitatum uero ſingula ſingulę dualitatum non ęqualis. & ut aliter oratio conſtituatur,ipſam hoc pacto inſti-

tuit quatuor unitates ſic quidem exiſtentes, & acceptę duabus ęque ſunt dualitatibus, ſic uero uidelicet unaquęque unitatum unicuique dualitatum non. ſi quis igitur hoc modo inquiunt illi, interrogationẽ per diuiſionem faciet interrogauit cum neque unitates neque dualitates multipliciter dicantur. deinde & alterum adducit exemplum. num contrariorum una ſcientia eſt? qui uiciſſim iſto modo interrogare poterit. num contrariorum quorum partim cognoſcibilia ſunt, partim non cognoſcibilia ipſorum eſt una ſcientia? differens hęc dicit. quare hoc iudicans non ignorare non uidetur aliud eſſe differere, & aliud docere. docentem enim à ſe ipſo aſſumere, & omnia diſcipulo nota cõſtituere non interrogando oportet, ad errorem uero proſpicientem uel ad uictoriam aſpirantem nequaq̃.

Amplius affirmare aut negare cenſere, non demonſtrantis eſt, ſed experimentũ ſumentis. tentatiua enim dialectica quædam eſt. quamobrem & de omnibus non ſcientem, ſed ignorantem, atque ſimulantem conſiderat, & ſpectat in re quidem communia ſpeculans differendi artifex eſt, hoc uero apparenter agens cauillator.

Quod periculum de altero ſumentis officium, & tentatiue & dialectice inter ſe differentia necnon à litigioſo cauillatoreque. Cap. LXV.

Amplius affirmare uel negare cenſere] Amplius interrogantes per diuiſionem hoc deſtruit & inquit hoc modo propoſitionem interrogare. ut dicere uel certe, uel non, cogatur reſpondens. hęc enim affirmare, uel negare dixit. quod non demonſtrantis eſt, ſed de reſpondente ſi quod interrogatur, cognoſcit, periculum facientis. quomodo igitur ſumentem experimentum diuidere & docere eum qui interrogatur contingit, ſi quod diſcere quęrit, nouit. tentatiua enim non doctrinę effectrix eſt, ut res efficiat manifeſtas, ſed dialectica quędam. ut & in dictis differuimus ante, & non ſcientem, ſed ignarum, ſe ſcire tamen ſimulantem ſpectat. communia quidem in re ſpeculans differendi artifex eſt, quod dicendo tentatiuam eſſe dialecticam quandam declarauit. quod non idem eſt tentatiua & dialectica, ſed differentes, conſequenter ipſarum differentiam tradit. & rem quidem per communia ſpeculantem. hoc enim pacto, dictio ſequens ut communia dicat. omnibus uel plurimis uel ſapientibus apparentia, hunc dialecticum appellat. eum qui ex apparentibus reſpondenti tentatiuum. hoc enim deeſt. qui uero ex apparentibus cum non ſint probabilibus cauillatorium & litigioſum. quomodo à litigioſo differat cauillator paulo poſt dicet.

Et ratiocinatio litigioſa & cauillatoria eſt. ratiocinatio quidem apparens una, de quibus dialectica tentatiua eſt, & ſi uera ſit concluſio. huius enim quamobrem deceptiua eſt. & quæcũque non exiſtentes ſecundum cuiuſque diſciplinam paralogiſmi, ſecundum artem eſſe uidentur, falſæ enim deſcriptiones non litigioſæ. ſecundum enim has in arte deceptiones. non uero ſi qua falſa circa uerum deſcriptio. ut Hippocratis & quæ per lunulas quadratura. ſed ut Briſon circuli quadrationem conſtituit, ſi & circuli quadratio conſtituta, ſed quia non ſecundum rem, propter hoc cauillatoria.

De orationibus quæ litigioſa, & quæ non agit. Cap. LXVI.

Et ratiocinatio litigioſa & cauillatoria eſt una quidem apparens] Cum progreſſus fuerit, litigioſæ & cauillatorię differentiam prodet, nunc uero litigioſam & cauillatoriam ratiocinationem ut unam recipit. hanc uero in duas diuidit. unãque ratiocinationem inquit litigioſam & cauillatoriam ratiocinationem apparentem eſſe, & non ſyllogiſticam, quę & de probabilibus ratiocinatur, & de quibus differendi ars tentat. eſt uero hęc ex duabus in ſecunda figura affirmatiuis, uel ex duabus in quauis figurarum particularibus cõcludens. uel quomodo aliter in ſyllogiſticis modis aliquid colligens, & cõcludens. quemadmodum Ceneus ex duabus in ſecunda figura affirmatiuis, ignem in multiplicata eſſe concluſit proportione. ſophiſmatis hoc pacto deductionem faciens. quę in multiplicata ſunt proportione celeriter creſcunt, ignis celeriter creſcit, & uniuerſum perſpicuum eſt. quę non integram inquit figuram ſeruat, litigioſa & cauillatoria eſt. idem mutuo ponens. litigioſus enim & ſophiſtes ſola electione differentes, ut paulo infra dicet. & ſi falſa, uel uera concluſio ratiocinatio eiuſmodi minime ſyllogiſtica eſt. & huius ſcilicet, hanc non eſſe ſyllogiſticam, cauſam adducit. medium enim terminum qui & concluſionis cauſa eſt, quem & quamobrem nominat, deceptorium habet. & ſi enim uere in ſecũda figura de utriſque medius terminus prædicetur extremis, cum ambę affirmatiuę propoſitiones acceptę fuerint, non tamen iſto modo has ſumere, ſed hanc quidem ſic hanc uero priuatiue oportet. quare propter quid deceptiuus eſt. ſed & ſi ambas acceperit particulares. ut in hoc, Pittacus ſapiens, Pittacus probus, ſapiẽtes igitur probi. deceptiuus

& hic medius, quamuis uera exiſtat concluſio. non enim ſi Pittacus probus, & ſapiens, per ratiocinationem, & ſapientes neceſſe eſt probos eſſe, in quibus igitur nũc inquit dialectica tentatiua eſt, & quomodo eſt, a' principio dictum eſt. in his deceptrix cauillitoria uerſatur. ſcire enim ſimulat. ſed tentatiuus (ut dictum eſt) hoc efficit nonnulla ſimulantis rem ſcire utilitate, & ex ſimpliciter probabilibus, uel ex apparentibus ei qui rem ſe ſcire ſimulat. & hęc orationum forma plurimum apud Platonem reperitur. cauillator uero ex ęquiuocis quibuſdam uel ambiguis uel eiuſmodi alijs. duę igitur inquit ratiocinationes litigioſę ſunt, una quidem prędicta quæ non ſyllogiſtica conſtat figura. altera uero quæ non ex principijs propoſitę diſciplinę accõmodatis proprijs eſt, neque propoſitionibus rei congruis & proprijs utens, ſecundum artem, uidelicet arti conuenientibus eſſe uidetur. ob hoc deſcriptiones falſę dialecticę, & non litigioſę ſunt. ex principijs enim geometriæ proprijs fluunt, deſcriptiones uero ut oportet minime fiunt, & de his in primo diſſerendi arte dixit. in illo enim dicit, quia enim uel ſemicirculi non ut oportet circũſcribuntur, uel aliquas ducunt lineas non ut duci debent, falſigraphus cauillationem conſtituit. non igitur deſcriptiones quoniam fraudes ex proprijs principijs committuut, litigioſę ſunt. neque ſi aliqua deſcriptio circa uerum falſa eſt, litigioſa erit. qualis Hippocratis fertur, & per lunulas antiphontis circuli quadratio. non enim ſunt litigioſę, quia principia ſeruant geometriæ propria. ſed Briſonis circuli quadratio litigioſa, atque cauillatoria eſt. quibuſdam enim communioribus non ex principijs conſtat geometrię proprijs. extra enim circulum quadratum circumſcribere, & alterum inſcribere intus, & medium duorum quadratorum quadratum alterum, deinde dicere medium duorum quadratorum circulum, pariter & medium duorum quadratotum quadratum exteriori quadrato minora eſſe, interiori uero maiora, quæ uero eiſdem maiora & minora ęqualia ſunt, ęqualis igitur circulus & quadratus. ex quibuſdam communibus, pręter quam ex falſis etiam eſt, communibus quidem, quia tum numeris, tum temporibus, & locis, & alijs communibus utique congrueret, falſis uero, quia octo, & nouem, decem, & ſeptem, minores & maiores ſunt, nequaq̃ tamen exiſtunt ęquales. ſed & quia dicendo quę docibilia ſunt, cum prius nõ ſint, poſterius nobis ſuperueniunt. uirtutes colligens eſſe docibiles, uirtutes uero cum prius non inſunt poſterius inſeruntur. uirtutes igitur docibiles litigioſus & cauillatorius. non enim propoſitum ex rei proprijs colligit. hoc enim & in alijs dicere non paucis conuenit.

Quare & de quibus apparens ratiocinatio, & ſi ſit ratiocinatio, oratio litigioſa. apparens enim ſecundum rem eſt. quare fallax ac iniqua. ut enim in certamine formam quandam iniuſtitia habet, & iniuſta quædam pugna, ſic in oratione contrarietas iniqua contentio litigioſa eſt. illic enim omnes uincere & ſuperare omnino eligentes, omnes tangunt, & hic litigioſi. qui quidem uictoriæ ipſius gratia tales, litigioſi homines & contentionis amatores eſſe uidentur. qui uero gloriæ in lucrum conferentis cauſa, caullatores. caullatoria enim eſt, ut diximus, ab apparente ſapientia lucro inhians. quamobrem demonſtrationem appetunt apparentem, & orationum ipſarum quidem cõtentioſi atque caullatores ſunt, ſed non ipſarum gratia. & ipſa oratio quidem erit caullatoria, & litigioſa, ſed nõ per ſe ſed quatenus uictoriæ apparentis, litigioſa, quatenus ſapientiæ, caullatoria. & enim caullatoria eſt apparens quædam ſapientia, ſed non exiſtens.

De differentia litigioſi & caullatoris. Cap. LXVII.

Quare quando de quibus apparens ratiocinatio, oratio litigioſa] Duas eſſe dixit ratiocinationes litigioſas, & quę figura peccat, & quæ ex non proprijs diſciplinæ propoſitæ eſt principijs, ex his apparens. nunc has connectit, uel magis nomen & utriſque unum imponit. litigioſa enim eſt oratio & quæ de his apparens eſt. de his uero apparentem dicit, quæ non integra figura conſtat. & ſecundum rem apparens quamuis ſana conſiſtat figura. iſtud uero ex hoc declaratur. & ſi apparens ſit ratiocinatio. ex rei principijs colligi apparens, ex illis uero non collecta neque concluſa, ſed apparens litigioſa oratio eſt, quamobrẽ litigioſa adduxit dicens, apparens enim ſecundum rem ut fallax & iniuſta, ob hoc igitur & cauillatoria. quemadmodum uero & in currendi certaminibus iniquitas quædam eſt, cum curſores dimiſſi ex carcere repente currendo ſe adinuicem impediunt. hoc modo eſt & in diſputationibus iniuſtitia quædam litigioſa, cum diſputantes ne quod ab unoquoque cogitatum eſt, cõcludatur, inter ſibi impedimenta ferunt. uel quemadmodum in iſtiuſmodi certamine iniuſtitia eſt cum curſus initur, alio pręcurrente ſuperueniens alius ipſum pręcurſotem continet, atque a' curſu cohibet. ambos nanque currere oportebat, & hoc pacto eum qui curſu pręſtabat, apparere. ſic & differentes non properare ut alterum reliquus uidelicet fallat alteri diſputanti iniuriam inferendo oportet. ſi uero hoc non admittatur, tunc qui in diſputando bonus eſt, iudicatur. his uero quæ nunc differit & cauillatorij & litigioſi differentia traditur. non enim ijdem omnino, neque omnino ſunt alteri, ſed ut ijſdem orationibus litigij ſunt amatores & cauillatorij,

& ambo ex apparentibus cum non ſint probabilibus ſtruunt argumenta,ijdem ſunt, ut uero litigioſi uictoriæ gratia,& ab aſſiſtentibus gloriam ut aucupentur,hoc agunt , cauillatores uero pecuniarum & diuitiarum cauſa,differunt.

Litigioſus quodammodo eſt ſic ſe habens ad diſſerendi artificem, ut ad geometram falſigraphus. ex eiſdem enim dialecticæ cauillationes fallunt quemadmodum falſigraphus geometram. ſed non litigioſus, quoniam ex principijs & concluſionibus quæ ſub arte ſunt, falſo deſcribit, hic uero ſub diſſerendi arte,quod in alijs litigioſus,planum eſt. ut quadraturæ quæ per lunulas,conſtitutio non litigioſa, Bryſonis uero,litigioſa. & hæc ut transferatur non licet, ſed aut ad geometriam ſolum, quia ex proprijs conſtat principijs, hanc uero ad multos, quicunque in unoquoque poſſibile neſciunt, & impoſſibile,congruum enim aut ut Antiphō quadraturam cōſtituit, aut ſi quis propter Zenonis rationem non eſſe melius a cœna ambulare aſſereret, non medica. communis enim.

De differentia litigioſi & falſigraphi agit. Cap. LXVIII.

Litigioſus quodammodo eſt ſic ſe habens ad differendi artificem] Quatuor quoſdam litigioſum; uidelicet & dialecticum, tentatiuum , & geometricum aſſumens inquit. ut ad geometram falſigraphus ſe habet,geometræ enim habitum ſuſcipit,& a' principijs eius proprijs ratiocinatur. hoc modo dialecticum reſpicit litigioſus. quodammodo uero addidit. quia artifex differendi ex probabilibus & exiſtentibus, litigioſus uero ex probabilibus non exiſtentibus,apparentibus tamen ratiocinatur. dictio uero mutila & manca eſt,iſto uero modo repletur. ex eiſdem enim dialectice fraudes nectit, ut ex eiſdem geometræ falſigraphus.quodammodo uero ex eiſdem quia & dialecticus litigioſus ex probabilibus, ſed hic quidem ex probabilibus & exiſtentibus (ut dictum eſt) hic uero ex apparentibus non exiſtentibus,hac de cauſa falſigraphus litigioſus non eſt,quia non ex apparentibus,probabilibus non exiſtentibus,ſed ex principijs & concluſionibus quæ referuntur ad artem falſo deſcribit. hic uero ſub differendi artem uidelicet litigioſus,circa alias uidelicet diſciplinas,quod litigioſus ſit minime obſcurum eſt. non enim ex geometrię principijs,ſed ex quibuſdam communioribus,ut Bryſon,cuius quadratio eſt litigioſa, circulum quadrare nititur. per lunulas uero quadratio non litigioſa, quia ex geometriæ principijs rationes conficit. hac de cauſa hanc ad alia traducere non licet: quoniam ut huius principia ſcientiæ ad aliam transferantur fieri nequit. Bryſonis uero quadrationem ad multa (quemadmodum & in demonſtratiua ſcientia ab Ariſtotele demonſtratum eſt) quia per communia quæ & alteri inſunt Bryſonis rationes demonſtrant. quamobrem & alijs quæ non ſunt eiuſdem generis rationes cōgruunt. quibus enim in quantitate Bryſon utebatur, has & in qualitatem trāſferre poſſumus. poteſt enim iſto modo dici,ceruſa & ouum niue nigriora, calce albiora , quæ uero eiſdem albiora & nigriora ſimiliter ſunt alba,ouum igitur & ceruſa ſimiliter alba. rurſus pulegium & allium igne frigidiora,oleo uero calidiora ſunt,quæ uero eiſdem calidiora & frigidiora ſimiliter ſunt calida,pulegium igitur & allium ſimiliter calida. quare Bryſonis ratiocinationem & ad alia traducere poſſumus,cum reſpondentes,aut audientes ignorant , & neſciunt . extrinſecus quidem uere qdē ex qbuſdā .ex qbuſdā uero nō uere impoſſibile colligitur ac cōcluditur: ſubintelligere oportet. aut,& hoc pacto id quod dubitatur ſic differens confirmabis . ratio quidem antiphontis ſcilicet quæ per lunulas ſtruitur, transferri non poteſt . Bryſonis uero rationem uelut a' communi fluat contra multos differentes traducere licet: quicunque uere quod in unoquoque eſſe poteſt, & non poteſt eſſe ignorant. hæc enim ad plura magis quam quæ antiphontis eſt ut transferatur, conuenit . rurſus ſi quis ratiocinatus fuerit,a' cœna ambulare nō conferre,quia motus non eſt,(ut Zeno ratiocinatur) medicinalis ratio non eſt. ex communibus enim non ex medicinalibus principijs cōficitur.quare & hanc in alia traducere poſſumus. ut in forum, uel ad ludum ire non conducit. quoniam motus non eſt. dicens uero ne cibi a' uenis inconcocti trahantur,a' cœna ambulare nō oportere,medicinalis ratio,& quæ ad alia transferri nō poteſt.

Si quidem igitur omnino ad diſſerendi artificem litigioſus ſimiliter ſe haberet ut ad geometram falſigraphus,non utique in illis litigioſus eſſet. nunc uero circa terminatum genus diſſerendi artifex non eſt, neque ullius demonſtratiuus, neque eiuſmodi qualis uniuerſalis. neque enim omnia in aliquo uno ſunt genere,neque ſi eſſent, fieri poſſet ut ea quæ ſunt ſub ijsdem eſſent principijs. quamobrē neque quandam naturam demonſtrantiū,ars ulla interrogatiua eſt. non enim partium utramuis dare licet. ex ambabus enim non eſt ratiocinatiuus. diſſerendi uero ars,interrogatrix eſt.

Si quidem igitur omnino ad differendi artificem litigioſus ſimiliter ſe habet] Per hęc cauſa exponitur, qua in diſciplinis litigioſo locus eſt. & inquit, quia ad dialecticum litigioſus non omnino ęque atque ad geometram falſigraphus ſe habet, hinc perſpicuum fit. geometra enim & falſigraphus ex eiſdem geometrię principijs ratiocinantur, litigioſus & dialecticus non ex eiſdem, ſed dialecticus quidem ex probabilibus, ex apparentibus uero cum eiuſmodi non ſint, argumenta conficit litigioſus. quare ut de omni propoſito ratiocinatur & litigioſus, quemadmodum & differendi artifex, ſimilitudo ei cum dialectico. uel non ex eiſdem principijs, differt. ſed quodammodo litigioſus quia ad dialecticum non omnino ipſe ſimiliter ut ad geometram falſigraphus ſe habet, in falſis deſcriptionibus locum habet. uel quia ex probabilibus ſed ex apparentibus cum eiuſmodi non ſint geometrię falſa conſtitui nequit deſcriptio. ob hoc falſas deſcriptiones nullus dialecticus, ſed litigioſus aggreditur. hoc uero dialecticus nunc non eſt circa genus quippiam terminatum. non diſſimilitudinis indicatiuum eſt, ſed potius ſimilitudo oſtenditur. interminatus enim tum dialecticus, tum litigioſus. ubi dixit dialecticum circa genus aliquod terminatum non eſſe, & hac de cauſa non demonſtratiuum, & de uno aliquo ratiocinationem nectere, ſed ex probabilibus circa omne ratiocinantem dicit, neque eiuſmodi eſt, qualis uniuerſalis. theologum uniuerſalē appellans. non enim dialecticus, aut litigioſus qualis uniuerſalis. ſi enim & cum theologo in eiſdem dialecticus rebus uerſatur. circa enim omnia quæ ſunt, at nō eodem modo ambo, theologus quidem circa communia, & ex his quæ per ſe ſunt, & quatenus ipſa inſunt rebus, entium ſpeculādo progreditur. dialecticus uero & litigioſus in ſingularibus commorantur, neque ex his quę per ſe ſunt, ſed ex probabilibus, uel apparentibus talibus rationes fabricant. quod uero differendi ars, & ob hoc, neque quæ hanc ęmulatur litigioſa terminatę cuiuſdam naturę non eſt, & in primo de differendi arte libro dictum eſt, & hic differens demonſtrat. non enim in uno aliquo genere ſunt omnia. hoc eſt, ſi quidem commune omnium genus ens unū eſſet. fortaſſis dicendum, quod circa aliquod terminatum ars differendi & tentatiua ſunt. quoniam uero genera decem ſunt, quod circa unam quandam uerſentur terminatam naturam dicendum non eſt. ſed & ſi unum inquit omnium commune genus eſſet ens, ea quæ ſunt ut ſub eiſdem eſſent principijs haud fieri poterat. aliorum enim alia ſunt, & alia ab alijs pendent principijs. naturalium enim principia forma, priuatio, materia, geometrię, lineę, puncta, circuli. medicine, ignis, terra, & media, & aliorum alia, quare & ſi omnium unum commune genus eſſet ens, quoniam & quæ ſunt ſub ente, in quibus differendi ars uerſatur, naturę differentes ſunt, & ipſorum differentia principia, non utique terminatę cuiuſdam & naturę unius dialectica eſt. quare neque hanc imitans litigioſa. propoſitum uero & ſecus demonſtrat, potentia iſto pacto ratiocinans. quæ unius cuiuſdam naturę & unius ſubiecti ſunt, non interrogant, dialectica & tentatiua interrogant, unius igitur cuiuſdā dialectica & tentatiua non ſunt terminatę naturę, atque unius cuiuſdam ſubiecti. non enim utramuis dare partiū licet. per hoc, maiorem prius probat. quod quę unius cuiuſdam naturę & unius ſubiecti exiſtunt non interrogant, loco huius quod eſt ratiocinari dare dixit. non enim demonſtranti licet, neque fieri poteſt, ut tres trianguli angulos demonſtret, ſi hoc erit demonſtratum duobus rectis minores uel diametrum lateri comenſuratum. demonſtratio enim ex proprijs rei, quæ demonſtratur, & ex his quæ per ſe, & quatenus ipſa (ut in demonſtratiua ſcientia demonſtratū eſt) fit, ex his uero quæ per ſe inexiſtunt, unum quid uerum demonſtratur. quamobrem nō interrogat, cauſa eſt, quia ut ex eiſdem & oppoſitum ab ipſo demonſtretur, fieri non poteſt. interrogans enim ſic interrogat, ut poſiti contrarium ratiocinari ſe pręparet. uel dare loco huius quod concedi dicitur, & ut uere unū accipiatur, dictum eſt. illi enim qui tres trianguli angulos duobus rectis ęquos demonſtrare debet, accipere & tanq̃ uere uti non licet, quod trianguli tres angulos duobus reliquis inęquales ſunt. non enim ex hoc ſed quia ęquales ſunt, tres angulos habere duobus rectis ęquales demonſtratur. uel hoc utramuis partium dare non licet, ęquum eſt, huic, non enim in demonſtratiuis qualem utique contradictionis partem dare uoluerit, reſpondenti licet. ratiocinatio enim hoc eſt demonſtratio & ratiocinatio demonſtratiua ex ambabus non ſtruitur. ſi enim ut utrūque colligeret, geometrę intentio eſſet & tres angulos habere duobus rectis ęquos & non ęquos, tūnc utique interrogaret, ut quia tres angulos duobus reliquis ęquos eſſe acciperet, tres angulos duobus rectis eſſe ęquos concluderet, quia uero duobus reliquis tres nō eſſe ęquos aſſumeret, contrarium. quoniam ſoli inhęret ueritati & quod ratiocinatione colligere uult, ea ex quibus uerum demonſtratur, non interrogat, ſed recipit. quare falſum ut uerum ponere, non licet. ſi igitur interrogationes, in quibus utramuis contradictionis partem dare licet, in illis fiunt, in demonſtratiuis uero hoc non eſt, non erit utique in his interrogare.

Si uero demonſtraret, q̃uis non omnia, at prima quidem & principia propria non utique interrogaret. non concedente enim præterea non haberet ex quibus ad inficiationem diſſereret amplius.

Artificem diſſerendi non demonſtrare declarat. Cap. LXX.

Si uero demonſtraret quamuis non omnia.] Poſtq̃ interrogatiuam eſſe dialecticam, & ob hoc mi-

nime demonſtratiuam eſſe diſſeruit. non enim interrogat demonſtrans. quia iterum accipit, contradictionem nulla colligens ratiocinatione. nunc identidem iterum probat, nõ demonſtrare ſcilicet dialecticum. inquit enim ſi demonſtraret dialecticus non utique interrogaret, ſi & non omnia ſed prima quidem & principia propria. quod enim in dictione ſequitur perfectum utique tale. ſi demonſtraret inquit non utique interrogaret. cur, quoniam accipit & nõ interrogat (ut in reſolutorijs dictum eſt) demonſtrans. quare aut de nullo omnino inrerrogat, ſed eius quod demonſtratur propria accipiens. propoſitum cõcludit, aut ſi quidem omnino interrogaret, at prima & propria principia nõ interrogaret, & ex quibuſdã probabilibus ratiocinaretur, & ad ipſorum aſſenſum inclinationem daret. nulla enim de proprijs principijs ſcientia diſſerit, ſed ut hoc pacto ſe habentibus utens quod inde ſequitur, concludit. dialecticum uero ratiocinationem de principijs conſtituere perſpicuum eſt. omni termino una deeſt eius, cuius eſt terminus dimenſio. quare & punctus lineę terminus una a' linea ſuperabitur dimenſione, quoniam uero linea unius eſt dimenſionis, punctum eſt indimenſum & indiuiduum. hoc uero ſi non concedatur, ex quibus diſſereret non amplius utique habuiſſet, eiuſmodi eſt. ſi enim uon demonſtrans neque ut ueris exiſtentibus uteretur principijs, ſed interrogaret. ut ſi ſic contigerit. num quę a' centro adinuicem ęquales ſunt? reſpondens uero negaſſet, non utique ex quibus diſſereret, & demõſtraret ęquales eſſe habuiſſet. ſi enim demonſtrationes ex prioribus & cauſis, nihil uero principijs prius eſt, non utique ęquales eſſe demonſtrare poſſet. quare ob hoc demonſtrantes non interrogant. quoniam igitur non interrogat demonſtrans, dialecticus uero interrogat, dialecticus non demonſtrat. in ſecunda ratiocinatio eſt figura, nullus interrogat demonſtrans, omnis dialecticus interrogat, & concluſio perſpicua.

Eadem & tentatiua. non enim qualis geometria, talis tentatiua eſt. ſed quam utique quis rem habere poſſet & non cognoſcens.

Oſtendit quandam eſſe tentatiuam, quę dialectices habitum induit. Cap. LXXI.

Eadem, uidelicet, dialectica & tentatiua] Dialecticam in multis uerſari dixit, nunc inquit eãdem eſſe cum dialectica tentatiuam. in multis enim & ipſa uerſatur. hic uero tentatiuam dicit, non quę in diſciplinis miſcetur. hæc enim in his eſt ſolis. ſed aliam quandam uniuerſalem, quę & in diſciplinis, & alijs inuenitur artibus. & dialectices induitur faciem, & de omni quod propoſitum eſt, ut & dialectica argumentatur, pręterquam quod non ſcientifice ut in diſciplinis tentatiua, ſed apparenter & totum ut contingit, & ipſa argumentatur. & quod talis inquit eſt tentatiua ex quibus adducit, perſpicuum eſt. nõ enim inquit circa unum quid ut geometria tentatiua uerſatur, ſed talis eſt, quam utique habere poſſet quiſpiam non cognoſcens. quod quidem eiuſmodi eſt. aliqui non raro adinuicem tentantes interrogarent, iniuria affectus afficientem iniuria. dedi tibi hoc an non? feciſti hoc an non? ecce igitur hic contradictionẽ per hanc tentat quippiam non cognoſcens.

Et enim non ſcientem rem neſcientis periculum facere licet, ſi quidem & non ex quibus nouit, neque ex proprijs at ex conſequentibus dat, quæcumque eiuſmodi ſunt, quæ ſciens quidem quo minus artem non cognoſcat, nihil impedit, non ſcientem uero ignorare neceſſarium eſt.

Aliquem non cognoſcentem tentatiuum eſſe probat. Cap. LXXII.

Et enim nõ ſcientẽ rẽ neſcientis periculũ facere licet, ſi quidẽ & nõ ex qbus nouit, neque ex proprijs at ex cõſequẽtibus dat, quęcũque eiuſmodi ſunt] Quodã prius dictũ probat, quod eſt, nõ cognoſcens aliqs tẽtatiuus eſt. queadmodũ.n. abſq; arte & ſine legũ cognitiõe cauſas agũt, & adinuicẽ de quo agũt cauſas, experimẽtũ ſumũt, quõ probabilitatẽ habẽt ad rẽ, & orationes cõficiũt, quis ne ſomniũ qdẽ rhetoricę artis guſtauerint, hoc pacto rõcinãtur. & .n. nõ cognoſcens nõ cognoſcentẽ interrogans, & accipiens rõcinatur, quis qd eſt rõcinatio ignarus ſit, rõcinatur igitur & nõ cognoſcens eius q pari mõ cũ eo neſcit experimẽtũ ſumens. illo.n. dãte, hic ex datis aliqd colligit. iſtud mõ quodã rõcinari licet. ſunt.n. quędã, quę ualde manifeſte aliqua ſequũtur, qbus a' rñdente datis, & ab interrogãte receptis. aliqd poſtea uelut cõcluſio inducitur, & huius fidẽ ei capere licet, q mentẽ adhibet multis & maxime qbuſdã ſibi cõmunicantibus, & cõionis rõnes tũ exhibentibus, tũ accipiẽtibus, eſt igitur uniuerſa eius quod dicitur mtẽtio talis. & nõ cognoſcenti cõtradictionẽ. hanc.n. rẽ appellat. ipſam nõ cognoſcentis experimentũ capere licere. qm & nõ ex qbus nouit, uelut ſcientia pręditus & ex ſcientię proprijs ſed ex cõibus & his quę cõſueta & familiaria omnibus ſunt, cõcedit, q̃ quiſpiã nouerit, artẽ nõ nouit. ob hęc quod dicitur eiuſmodi eſt, quę ſequuntur rẽ cuius experiẽtiã ſumit, ſcientẽ quo minus artẽ ignoret, nihil uetat. queadmodũ medicos q empirici uocãtur, artẽ neſcire prohibet nihil. ſed partim cognoſcere, partim ignorare cõtingit, q̃ uero conſequuntur nõ ſciens, & artẽ neceſſario ignorat. cõſequentia uero ſpeculans & artem ſciens dialecticus eſt. artificioſe enim tentans, eſt dialecticus, artis uero ignarus, conſequentia non ignorans litigioſus.

Quare nullius terminati eſſe tentatiuam ſcientiam manifeſtum eſt. quamobrem & de omnibus eſt. omnes .n. artes & cōmunibus utuntur quibuſdam. quapropter omnes & uulgares diſſerendi arte, atque tentatiua modo quodam utuntur. omnes enim uſque aliquid a nuncijs diſcuſſionem exquirunt. hæc uero cōmunia ſunt. hæc .n. nihil minus ab ipſis ſciuntur, quãuis longe dicere extra uideantur. omnes igitur coarguunt. nulla. n. arte huius ſunt participes de quo non abſque arte dialectica agit, & ratiocinatiua arte tentatiuus dialecticus.

Tentatiuam non eſſe cuiuſdam determinati ſubiecti probat. Cap. LXXIII.

Quare nullius terminati eſſe tētatiuam ſcientiã manifeſtũ eſt.] De tentatiuo & dialectico rōnem concludens inquit, quemadmodum dialectices non terminata definita'ue ſunt ſubiecta. pari modo nec quæ hanc ſubingreditur tentatiua. quamobrem & de omnibus eſt. deinde & cauſam ob quam de omnibus ſpeculatur tentatiuus aſſignat. & inquit nonnulla eſſe communia & non nemini nota, quæ non terminatæ unius cuiuſdam ſunt ſcientiæ. ut hoc iniuria aliquem affeciſti an non? & huius iniſti amicitiam an non? & ſiquidem adulterium commiſiſti, hoc ſequitur, ſi uero non hoc. omnes uero communium eſſe participes, indicium eſſe inquit hoc uſque ad aliquid omnes tum ut rationem reddant, tum reſpondeant niti. modo quodam addidit demonſtrans, & ſi communia hæc omnes cognoſcimus, non tamē pari modo. tamen neque ſimiliter. dialecticus enim quod interrogatur, contradictionem eſſe & alteram partem ueram eſſe neceſſario nouit. multitudo uero nulla arte proponit interrogationem de hac quæ minime artificioſa eſt tentatiua & in commentarijs quos in rhetoricam non ſine labore confecimus, pertractauimus. communia igitur & ſi ignorant, & abſque ſcientia dicere uideantur non pauci non neſciũt & ſi huius ſine arte participes ſint. dicunt enim (ut non raro diximus) contradictionem, quam dialecticus artificioſe callet.

Quoniam uero hæc multa quidem ſunt & de omnibus, non talia uero ut natura quædã ſit & genus, ſed ut negationes, hæc uero non eiuſmodi. ſed propria ſunt ut & ex his de omnibus periculũ faciat, & ars quædã ſit. & non talis, quales quæ demonſtrationes moliuntur, ſunt. quamobrem litigioſus, non ſic omnino ut falſigraphus eſt, ſe habens. non enim ex determinati cuiuſdam generis principijs cauillationes format, ſed in genere uerſabitur omni litigioſus.

Litigioſum circa communia uerſari, & non eſſe ut falſigraphus, qui cuiuſdam generis determinati eſt, probat. Cap. LXXIIII.

Quoniam uero hæc multa quidem ſunt.] Quoniam inquit communia hæc multa ſunt, & in omnibus tum artibus tum ſcientijs hæc inueniuntur, non uero eiuſmodi ſunt, ut unius cuiuſdam naturæ ſint, & ſub unum referantur genus. quomodo enim reduci poſſunt. ob hoc ut negationes hoc eſt infinita & non terminata ſunt. & enim negationes ſunt interminatę. negatio enim dicens, hoc non album eſt, interminata eſt. quoniam igitur partim quidem communia & interminata ſunt, partim uero non communia ſed ſcientiæ cuiuſdam peculiaria & propria ſunt. ex his communibus ut experientia de omnibus capiatur, fieri poteſt, & eſt quædam ut interrogat & obloquitur aliquid ars argumētationes ex communibus conficiens. nec quales ſcientificę artes, eiuſmodi eſt. hoc uero quapropter litigioſus non eſt iſto modo ſe habens, & quæ ſequuntur, & ad ea quæ ſuperius dicta ſunt, aſſignari ac referri poteſt. in his quæ pertractauit ante, litigioſum æquę atque dialecticum in multis uerſari dixit, neque ſimilitudinem quam ad geometram falſigraphus habet ad dialecticum eandem habere, hac de cauſa & in diſciplinis reperitur. necnon ad ea quæ proxime dicta ſunt, coniunctum & annexum dicetur. & tale quod diſſeritur eſt. ad dialecticum non ſic litigioſus ut ad geometram falſigraphus ſe habet. ſi enim hoc eſſet, & eorum ſubiecta definita determinata'ue æque ut ea quæ falſigraphi ſunt, eſſent, nō utique de omni quod proponitur fraudem nectere poſſet, nunc uero ob hoc quia in omnibus argumentorum aggreſſus nititur, deceptor fallax'ue ut ſit, contingit.

Modi quidem igitur ſophiſticorum elenchorum iſti ſunt. quod uero artificis diſſerēdi de his ſpeculari ſit, atque hæc poſſe efficere, uidere non eſt difficile. diſciplinæ enim eius quæ de propoſitionibus agit, omnis hæc eſt contemplatio.

Facultatis dialectices eſt redargutiones ſpeculare cauillatorias. Cap. LXXV.

Modi quidem igitur ſophiſticorum elenchorũ iſti ſunt.] Quot cauillatorij elenchi ſunt, diſſeruit, & in elenchi inſcitiam ipſos retulit, eoſque qui in eum qui circa nomen & circa intellectum diuiſere increpauit atque cõfutauit. amplius tentatiuæ & litigioſæ differẽtiam prodidit. itemque litigioſum ipſum in cauillatorium & litigioſum diſtribuit. necnõ uniuſcuiuſque differentiam tradidit. nunc quomodo cauillatores aliquẽ qui mentiatur, uel inopinabilia dicat, uel nugetur, uel ſolœciſmum cõmittat, refellant, tractaturus eſt. primum hoc dicit dialecticũ cauillationes ſpeculari, & has diſcernere, & quæ ſophiſmata ſunt, refellere poſſe. propoſitiones enim ordine conſtituere ac componere ad differendi artem ſpectat. ſi igitur dialectices hoc eſt reliquum eius erit & ſophiſmata iudicare. omnis igitur quæ eſt de cauillatorijs redargutionibus ſpeculatio, opis & facultatis dialectices diſciplinæ exiſtit.

Et de apparentibus elenchis dictum eſt, de aſſerentis falſum oſtenſione, & orationis ad inopinabile deductione. hoc. n. cauillatoriæ, alterum electionis caput erat, primum quidẽ quia fit quodammodo interrogatio & propter interrogationẽ accidit maxime. interrogare. n. poſitum nihil definientẽ, horum uenatoriũ eſt. temere. n. dicentes, delinquunt magis. temere uero dicũt, cũ nihil ſit propoſitũ, necnõ multa interrogare, & ſi ad quod diſſerunt terminatum ſit, & quæ uidentur dicere cenſere, facit nõnihil facultatis ad inopinabile aut ducendi ad falſum, & ſi qui interrogatur horum quippiam affirmarit, aut negarit, ducere ad quæ argumenti copia ſuppetit. nunc uero minus quam prius propter hæc mali agere ualent. requirunt enim quid hoc ad id quod in principio.

Oſtendit quibus uijs & rationibus quis ſecum differentem ad falſum & inopinabile ducere ualeat. Cap. LXXVI.

Et de apparentibus elẽchis dictum eſt.] In initio huius libri quinque res coniectare cauillatores dixit. uidelicet ut refellere appareant niti, & ſecum differentem in falſitatem impellat, & ipſum dicentẽ inopinabile coarguat, quartũ ut ſolœciſmum faciat, quintum reſpondentem ludentem atque in nugis uerſantem demõſtret. qũo uero redargutionẽ apparentẽ ut efficiãt, operam nauent, dixit, & ipſe orationis caput cõcludens, hoc declarat. dicit. n. de apparentibus qdem igitur elenchis dictũ eſt, nũc in eo qdẽ ſecũdũ eſt incũbit. hoc uero eſt ut ſecũ diſputantẽ falſum dicere oſtendant. & inqt primũ hoc, quia quodãmodo, hoc eſt latenter, ſciſcitatio fit. non. n. quiſpiam interrogationem ſimpliciter promouens, reſpondentẽ dicere falſa coarguet. ex hoc uero quodãmodo, hoc eſt furtim & latenter interrogare, & talem ob interrogationem hoc maxime contingit. ſi. n. problema, quod ſubijcitur terminatum non eſt, & interrogatio fiat, rei quam ſtudioſe cupimus, & quærimus, uenatorium eſt. ut ſi quis bonum eſſe in foro uerſari probare appetens hoc non ſimpliciter terminaret, ſed hoc modo latenter diceret. num quod ſimpliciter bonũ, & aliqua ex parte non erit bonum? deinde reſpondente hoc fatente, quod cupit interrogans, probatur. cum enim id de quo ratiocinari uult interrogans, terminatum. non eſt, reſpondentes temere differentes delinquunt. enimuero quamuis problema etiam terminatum ſit, iterum reſpondens ad inopinabile detrudetur, ſi quis ſciſcitationes multas protulerit. & dictioni quippiam deeſſe uidetur. erit utique integra, ſi hoc capiatur modo. interrogare quidem multa & ſi ad quod diſputatur terminatum ſit, ad inopinabile impellere poteſt. in hoc & iſtud cui incumbit, corrigit, reſpondentem ea quæ multis uidentur, dicere cenſere, præterquam cum ſit terminatum problema, minus qui cauillationibus ſtudent, mali committere ualent, & ſi multa ſciſcitati fuerint. minus enim quam ante quiſpiam falletur, cum reſpondenti id ad quod dirigebatur diſputatio, interminatum & minime notum erat. quomodo uero tunc inquit minus mali agere ualet, quia ſi problema nonerit reſpondens, ſi interrogans quippiam abſurdi intulerit, repente petit, ac inquit quid hoc ad propoſitum?

Elementum uero aſſequendi uel falſi alicuius uel inopinabilis, nullam ſtatim ſciſcitari poſitionem, ſed dicere uolentem diſcere interrogare. argumenti enim locum ſpeculatio tribuit. ad falſum demonſtrandum, peculiaris locus cauillatorius, ad eiuſmodi ducere, quorum orationum copia ſuppetit. tum recte, tum nõ recte fieri hoc poteſt, quẽadmodum dictum prius.

Principium & elementum ad falſum inopinabileq́; ducendi tradit. Cap. LXXVII.

Elemẽtũ uero aſſequẽdi uel falſi alicuius uel inopinabilis.] Quod ſuperius dicebatur, denuo idem

iterat,in pñtia uero orationẽ lucidiorẽ aggreditur,principiũ & uelut elemẽtum eſſe dicens, aliquem qui falſum aut inopinabile dicit,refellendi,non palam uoluntatem facere,neque problema ponere,& interrogare,at dicere non tentanti diſſerere,ſed addiſcendi gratia percunctari.dicere enim ſe diſciplinæ cauſã diſputare,ut ipſum quod futurum eſt,non proſpicientem fallat,nõ leuem & mediocrem exhibet copiã. præterea ut aliquis diſſerens,falſo refellatur,diſciplinæ munus,quæ & cauillatoria eſt. aliquod.n.ponere problema deinde ſecedere ab hoc,in alia quædam tempus terere problemati non neceſſaria, orationum copiam interroganti præſtantia,cauillatorium opus eſt: hoc uero facere tum recte, tum contra licet. ſi enim ad problematis neceſſaria orationem traduxere,recte utique egere.nunc uero cum non hoc modo agant,translationem haud recte facere uidentur.ut enim in diſſerendi artis octauo docuit,quis a' problemate quatuor rerum gratia recedit,uel latentiæ cauſa uelut oratio in maiorem creſcat molẽ pleniorque fiat aut inductionis cauſa,ut uniuerſale cõcedatur,aut ut perſpicua magis reddatur oratio,ſi uero horum nihil fiat, eiuſmodi aſſumptiones cum non recte ſe habeant,diſputatio tamen cauillatoria euadit.

Præterea ut inopinabilia dicat,conſiderare,quo ex genere diſſerens:deinde interrogare, quod iſti inopinabile multis dicunt. ſingulis.n.tale quid eſt.horum uero elementum,ſingulorum in propoſitionibus poſitiones ſumere: ſolutio uero & horum conueniens fertur, inopinabile non ob orationem quod non contingat,palam facere.ſemper enim hoc & qui contendit uult.

De deductione ad inopinabile agit. Cap. LXXVIII.

Præterea ut inopinabilia dicat,cõſiderat. Quo modo quis in apparẽtem atque euidentem reſpondentem falſitatem propellat,expoſuit,nunc & de deductione ad inopinabile diſſerit. ſi uis enim inquit aſſequi ut inopinabilia dicat reſpondens conſidera & perquire qualis hic eſt,& cui hæreſi, necnon quali philoſophiæ dogmati adhæret,ſi peripateticus eſt,uel ſtoicus.& ſi peripateticus eſt,ſcrutare quod hi inopinabile & reliquis contrariũ dicunt.ut quintum corpus eſſe cœlum, hoc interroga.deinde multos adduc,his enim ſtultum omnino & inopinabile apparet.ſingulam quãque ſectam nõ nihil inopinabilis habere declarauit,dicens.in ſingulis enim quid eiuſmodi eſt.principium uero & ad inopinabile reſpondentem ducendi eſt,ſi propoſitionum medium, non ſectarum inopinabilia, ſimpliciter, & non occulte, & abſque latebra ponatur. nanque ſi interrogati fuerint,forte propter multos,non aperte ipſum fateren tur. inopinabilis eorum, quibuſcum diſputamus, exiſtimationes, quas in rebus multis recipiunt, in propoſitionibus aſſumere oportet.non erat igitur Stagirita in tradenda deceptionis diſciplina ſolum uehemens, ſed in huius etiam ſolutione prodenda longe grauior. ſi igitur quis dicat, o peripatetice te quintum corpus cœlum eſſe aſſerentem ad inopinabile ducit, huic non ob tuam rationem, neque tuis demonſtrationibus, ſed ob multos, quotum mens altero obſeſſa dogmate eſt,hoc contingere. reſponde. & enim & hoc omnis qui contendit, dicere uult, ob multos non propter ſe & ſuam reſponſionem ut inopinabile dicat, exiſtimari.

Amplius uero ex uoluntate,& manifeſtis opinionibus.non enim eadem uolunt, & dicũt, ſed honeſtiſſimas orationes dicunt,quæ conferre uidentur, uolunt.ut honeſte mori magis quam iucunde uiuere dicunt oportere,& iuſta premi pauperie magis,quã locupletari turpiter.contraria uero uolunt.ſecundum uoluntatem dicens,in manifeſtas ducendus opiniones, qui uero ſecundum has,in occultas atque latentes.utroque enim modo dicere inopinabilia neceſſarium,aut enim manifeſtis aut occultis dicunt contraria opinionibus.

Item alia ratione oſtendit,quonam modo reſpondens,ut inopinabile dicat,compellitur. Cap. LXXIX.

Amplius uero ex uoluntate & manifeſtis opinionibus.] Præterea quomodo reſpondentem quiſpiam dicere coget inopinabilia,docet.inquit igitur qm̃ alia non raro uolumus, alia uero opinamur. ut omnes quidem uolumus diteſcere,eſſeque boni habitus,& gloria florere, exiſtimamus uero bonum eſſe pauperie premi,& ægritudinem pati.cum igitur cum aliquo diſſeris,ſi ex multorum uoluntate diſputat, animaduerte. ut ſi ex multorum uoluntate uiuere iucunde,bonum,necnon turpiter diteſcere bonum dicit.tu uero ex manifeſtis opinionibus argumentare dicens.temperatum eſſe,honeſte mori.inopiam iuſte pati,bonum eſſe.hoc enim omnibus uidetur.& ſic diſputantem ad inopinabile duces.ſiquidem igitur reſponſiones ex uoluntate hominum pendentes dederit, tu ei manifeſtas opiniones oppone,ſi uero ex manifeſtis reſponſiones deprompſerint opinionibus,tu latentes hoc eſt uoluntates cõtra admoueas. has occultas & minime apparentes habemus opiniones.

Plurimus uero locus faciendi inopinabilia dicere. quemadmodum et callicles in gorgia ſcriptus eſt dicens. & antiqui omnes contingere putabant, circa id quod ſecundum naturam, & ſecundum legem. contraria.n. eſſe naturã, et legem, & iuſtitiam ſecundum legem eſſe bonum, ſecundum naturam non bonum. ad eum quidem qui ſecundum naturam dicit, ſecundum legem obuiam ire, ad eum qui ſecundum legem, in naturam ducere oportet. utroque enim modo eſſe inopinabilia dicere. ſi uero quod ſecundũ naturam erat ipſis, uerũ, quod ſecundũ legem, multis apparens. quare & illos æque ac eos qui nunc uitam ducunt facere ut reſpõdens aut coarguatur, aut inopinabilia dicat, aggreſſos eſſe perſpicuum eſt.

Quis locus ad inopinabile ducendi uehemens eſt, declaratur. Cap. LXXIX.

Plurimus uero locus faciendi inopinabilia dicere.] Præterea de reſpondentis ad inopinabile deductione agit, ac inquit, ad inopinabile ducendi, ab eo quod eſt ſecundum naturam & ſecũdum legem argumentari, quemadmodum & ingorgia callicles & omnes antiqui faciunt, locum eſſe uehemẽtem. Plato.n. in dialogo gorgie nomine inſcripto Calliclem inducit dicẽtem iuſtitiam honeſtam & bonam non eſſe utpote quæ non natura ſed lege ſolum bona exiſtat. plura immodice habere magis eſſe honeſtum. quippe quæ ſecundum naturam. quamobrem enim inquit animalium partim quidem robuſta, partim uero imbecilla produxit natura. uidelicet in his rapere eſt & ipſorum unumquodque nulla eſt utens lege, ſed natura ſola duce quod minus ſe & quod inualidum magis rapit, & deuorat. legum uero latores ob timiditatem, iuſtitiam honeſtam eſſe conſtituere. unde timidorum hominum inuentum legem eſſe dixerunt. ueriti enim ſunt ne eos fortes premerent. hac de cauſa leges condidere. argumentare igitur inquit ab eo qđ eſt ſecundum naturam, & ſecundum legem. ſiquidem ab eo quod eſt ſecundum legem argumenta reſpõdens deducat, tum contra à natura argumenta pete. ſi uero ille naturæ nitatur argumentis, tu obuiam ſecundum legem ire para. erat igitur antiquis, uidelicet Callicli & cęteris cauillatoribus quod à natura defluit uerum, & honeſtum magis. quod uero ui legũ inſtitutum non paucorũ ac illuſtrium uirorũ poſitio.

Nonnulla uero interrogationum, habet ut reſponſio utroque modo inopinabilis ſit, ut utrũ ſapientibus aut patri obtemperare oportet, & conferentia, aut iuſta agere, & iniuria affici, aut iniuriam inferre eligibilius? ad contraria & multis & ſapientibus ducere oportet. ſiquidem dicat quis ut ſapientes, ad ea quæ multis. ſi uero ut multi ad ea quæ ſapientibus uidentur. hi enim iuſtum ex neceſſitate felicem eſſe aſſerunt, multis uero inopinabile, hoc regem minime felicem. ad inopinabilia ſic ducere eſt, idem quod in ſubcontrarietatem quæ eſt ſecundum legem & ſecundum naturam ducere. lex quidem.n. multorum opinio, ſapiẽtes uero, ſecũdũ naturã, et ueritatẽ dicunt, et ex his quærere locis inopinabilia oportet.

Item alium tradit modum, quo quis ad inopinabilem ducitur. Cap. LXXX.

Nonnulla uero interrogationum habet, ut reſponſio utroque modo inopinabilis ſit.] Alterum tradit modum, quo quis reſpondentem ad inopinabile ducere ualeat. talis uero eſt. interrogationũ nonnullæ ſunt quæ per contradictionem fiunt, in quibus quodcunque dederit is, qui interrogatur, inopinabilia dicere putatur, uelut alterum deſpiciens. quæ iſto modo interrogantur ſunt, partim quidẽ apud multos ſic exiſtimationem hñt, & fauorem ipſorũ ac ſtudium ſibi quodãmodo conciliarunt, partim uero perſuaſionibus & ſapientum laudibus celebrantur. & ut aliquid dicam uulgus & turba patri parendum eſſe opinatur, ſapiens uero oportere ſapientibus obtemperare, & iniuria affici, quam alterum lædere eligẽdũ magis dicit ſapiens. qm̃ igitur in interrogationũ inquit aliqbus reſpondens alteram contradictionis partem dare non ualet. utra.n. detur, eum dicere inopinabilia conſtabit. ut eſt hoc, num patri an ſapientibus parendum eſt? ſiquidem enim ſapientibus dicat, non patri parendum, inopinabile. ſi uero patri, iterum cur non ſapientibus. ſi igitur reſpondetur, quemadmodum & ſapientes dicũt, & iniuria affici melius eſſe dicet, ad multos reſpondentem trahere oportet. contrarium.n. hi opinantur. ſi uero quod multi dicunt, reſpondet, ipſum ad ſapientes deducere conuenit. & hoc huic quod ſecundum legem & naturam non diſſimile eſt. quod enim turba opinatur uniuerſa, hoc ex lege eſſe uidetur. quia & multorũ opinio lex eſt. quod uero ſapientes anteponunt, hoc ipſa tum natura, tum ueritas dicit.

De nugatione faciẽda, quod quidẽ nugari dicimus, iam diſſeruimus. eiuſmodi orationes oẽs,

hoc facere uolunt, ſi differt nihil dicere nomen, aut orationem. duplex uero. & dimidij duplex, idem. ſi igitur eſt dimidij duplex, erit dimidij dimidij duplex, & item ſi pro eo quod duplex, duplex dimidij poſitum ſit, ter dictum erit, dimidij dimidij dimidij duplex, & num quidem iucundi concupiſcentia eſt, hoc uero eſt appetitio iucundi, eſt igitur concupiſcentia, appetitio iucundi iucundi.

Declarat quomodo committitur nugatio. Cap. LXXXI.

De nugatione facienda.] Hoc eum quocum diſputant facere ut nugis uolui uideatur, cauillatores ut diximus coniectant. & quibus iſtud ipſum dicit, docet. interea igitur dixiſſe prius quid eſt nugari dicit. & in huius libri initio de hoc dicere anticipauit. nugari eſſe eadem ſæpius dicere. hoc dicens inducit. omnes eiuſmodi orationes hoc efficere uolunt. quod uero dicitur, tale eſt, orationes quę a' me dici debent, huius gratia dicentur, ut conſtituant quomodo committatur nugatio. necnon quomodo nugari facere uolunt. iſtud uero in illis committitur cum nomen uel orationem dicere differt nihil. ut duplex, & dimidij duplex, quæ duplicis ratio eſt. quia ad dimidium dicitur duplex. ad aliquid enim ipſum exiſtit. quod quidem eſt relationem ad aliud habet. & duplex ſolum dictum. ut & dimidij omnino una intelligatur, facit. ſi igitur pro eo quod nomen ſeu magnitudinem dicis, tunc duplex dices, magnitudo uero hæc dimidij duplex, nugatus es. in quibus enim duplex dixiſti idem declaraſti. ſi. n. dimidium in duplici apparet, ſi actu dimidium captum fuerit, bis dimidium acceptum erit. ſi igitur iſto modo dicis. duplex dimidij, nihil aliud quam duplex dimidij dimidij dicis. ſemel quidem. n. dum tu dicebas duplex una dimidiũ oſtẽdebatur. præterea & ſi tuę actu dimidij additioni, iterum loco huius quod dicis duplex, dimidij duplex acceptum fuerit tribus erit uicibus dimidium dictum.

Eiuſmodi orationum omnes in his, quæ ſunt ad aliquid, ſunt, quæcunque non ſolũ genera, ſed & ipſa ad aliquid dicuntur. & ad idem, & unum aſſignantur. ut & appetitio alicuius appetitio, & concupiſcentia alicuius concupiſcentia. & duplex, alicuius duplex, & duplex dimidij, & quorumcunque quorum ſubſtantia non ad aliquid, omnino quorum ſunt habitus, aut affectiones, aut quid eiuſmodi, in ratione ipſorum in his prædicatorum declaratur. ut impar, medium numerus habens. eſt uero numerus impar, eſt igitur numerus medium habens numerus. & ſi ſimum cauitas naſi eſt, eſt uero & naſus ſimus, eſt igitur naſus, naſus cauus. facere uero apparent, interdum non facientes, quia ſignificat per ſe dictũ duplex aliquid, aut nihil non percuntantur. & ſi aliquid ſignificat, utrum idem an alterũ. ſed concluſionem dicere ſtatim, ſed propter nomen, idem eſſe hoc & ſignificare apparet.

Planum facit in quibus orationes quæ nugationem conſtituunt ſint. Cap. LXXXII.

Eiuſmodi orationũ oẽs in his, q̃ ſunt ad aliqd ſunt.] Ex qualibus uel & in qbus orationes q̃ ut cõmittatur nugatio efficiũt, fluãt, & ſint, nũc addit. & inqt in illis q̃ ſunt ad aliqd tales fieri orationes, in quibus nõ ſolum gña ſed & ipſa ad aliqd aſſignãtur aliud. ut cõcupiſcẽtia iucũdi eſt cõcupiſcẽtia, & ad aliqd dicitur, ſed & ut genus eius q̃ appetitio eſt, ad aliqd & ipſa dicitur. appetibilis. n. alicuius appetitio eſt. nec nõ & in illis ſunt, q̃ non ad aliqd, prædicantur de aliqua ſubſtantia in ipſorũ diffinitione ſubſtantia ipſis ſubiecta accipitur, & oĩno in illis, quorũ habitus uel affectiones p ſe de ſubiectis prędicãtur. ut ſimitas affectio eſt p ſe de naſo p̃dicãs, in eius rõne & ſubiectũ de quo p̃dicatur, naſus recipitur. ipſam. n. in naſo ſimitatẽ diffiniẽs hoc modo dicit. ſimitas eſt cauitas in naſo. hoc pacto diffiniẽs quodãmodo nugationẽ cõmiſit. dicens. n. ſimitatẽ, una & naſum accepit. rurſus uero actu in naſo addens, bis naſus naſus acceptus eſt. talis eſt. & numerus eſt mediũ hñs impar. qm̃ & hæc affectio eſt de numero p̃dicans. cum impar definiens numerũ accipiat, bis erit acceptus. impar. n. dicẽs quodãmodo & numerũ dixit, addidit & actu numerus. quare bis idẽ dixit. apparẽt uero facere nõ faciẽtes interdũ, cauillatores aliquẽ nugãtẽ nõ uere redarguẽtes, apparẽt nõ raro facere nugari aliquẽ. qũo uero faciũt? ipſe cãm exponit. nõ. n. rñdẽtem percũtantur, ſi duplex p ſe ſine dimidio dictũ, aliqd uel nihil ſignificare cẽſet. & forte eo dicẽte duplex p ſe dictũ ſignare aliqd, nõ inſup interrogãt. utrũ idẽ quod & ſi iſto mõ interrogatũ ſit duplex dimidij, an alterũ ſignat, cauillator igitur aliquẽ facere nugari apparet. qa horũ qppiam nũ interrogat, ſed ſtatim cõcluſionẽ hanc, duplex dimidij dimidij duplex inducit. ſiqdẽ igitur interrogatus ſit rñdens. num qdem duplex eſt uox q̃dã ſignatiua, deinde ut aſſenſus eſt, iterũ interrogetur nũ a' dimidio ſeorſum dictum, in ipſo & dimidiũ recipit? ſi rurſus & hoc faſſus eſt, tunc proprie nugans refellitur. hæc enim confeſſus eſt. coargutus igitur

apparet. quia nomen cum oratione idem eſt, atque idem ſignificat, quod quidem fit, ſi nihil differt (ut nõ multo ante dixit) ſi nomen uel orationem dicere nihil differt. talem igitur interrogationem qualem diximus num quidem duplex abſque dimidio dictum in ipſo & interrogatum dimidium recipit? hoc modo reſpondi oportebat, cum ſeorſum & ſeparatim duplex dicitur, potentia non actu & dimidium comprehendit. hoc pacto ſi data fuiſſet reſponſio non ut eadem ſæpe dicens deprehenſus eſſet.

Solœciſmus uero, qualis quidem eſt, dictum prius, eſt uero hoc facere non facientem apparere, & facientem non uideri, quemadmodum dicebat Protagoras. ſi μῆνις hoc eſt ira & ὁ πήληξ hoc eſt galea maſculi generis. dicens quidem enim οὐλομένην, id eſt pernitioſam ſecundum illum quidem ſolœcum facit, multis uero non uidetur, hic uero οὐλόμενον, apparet quidẽ, at non ſolœciſmum facit. hoc igitur & artem aliquam efficere poſſe perſpicuum eſt. quamobrem orationum plurimæ non ratiocinantes, ſtribiliginem ratiocinari apparent. quemadmodum in elenchis.

De ſolœciſmo doctrinam aggreditur, tribusq; modis fieri oſtendit. Cap. LXXXIII.

Solœciſmus quemadmodum eſt prius eſt dictum] Solœciſmi, cui cauillatores operã dant, nunc doctrinã aggreditur. & inquit quod quid eſt quidẽ ſolœciſmus, & huius in initio mẽtionẽ fecit, dicẽs ſolœcũ facere eſt facere ut reſpõdentis oratio dictione ſit barbara. tribus uero ſolœciſmus fit modis. primo quidem cũ qs ſolœciſmũ ueræ cõmittit, dicens laches lachu. altero modo eſt, nõ facere, apparere uero facere. ut cauillatores argumentantur dicentes. nũ quod tu dicis eſſe, eſt, dicis uero lapidem eſſe, deinde eſt igitur lapidem inſerunt. tale uero uidetur quidem eſſe ſolœciſmus, proprie uero nõ eſt, hoc. n. modo ſophiſtas inſerre oportebat. eſt igitur lapidem eſſe. nõnunquam uero aliquis ſolœciſmum faciens, ut Protagoras facere non uidetur. iſte. n. τὸν μῆνιν, id eſt iram & τὸν πήληκα, hoc eſt galeam dicebat, ſolœciſmum faciens, ſolœciſmo uti non exiſtimabat. alijs uero uidebatur. quare & illi ſolœciſmum cõmittere apparebat dicens τὴν μῆνιν, & τὴν πήληκα. multis uero non. dicens uero οὐλομένην μῆνιν, alijs quidem ſolœciſmum facere uidetur, ſed Protagoræ non uidetur eſſe ſolœciſmus. hos igitur modos tres, quibus ſolœciſmum aliquis facit, dicens. manifeſtum inquit quod & ſi hoc ars efficere ualet aliqua. iſtud propter hoc dicens quod & in ratiocinatione ſolœciſmo uel uere uel apparenter uti quis poteſt. artem enim ratiocinationem nominauit, uelut arte & diſciplina conſideratam, non ut forte quadam deductam. quod & in ratiocinatione quis apparenter ſolœciſmum committere reſpondentem demonſtrat, deinceps docet. non paucæ enim inquit orationum ſolœciſmum proprie non ratiocinantur, hunc ratiocinari apparent.

Sunt uero omnes fere apparentes ſolœciſmi, circa hoc uero. & cũ neque marẽ, neque fœminam, ſed neutrum caſus declarat. iſte quidem enim marem ſignificat, iſta uero fœminam, iſtud uero neutrum quidem ſignificare uult. ſæpe uero & illorum utrunque ſignificat, ut quid hoc, calliope, lignum, coriſcus. mare quidem igitur & fœmina caſus differunt omnes, neutri uero, partim quidem, partim uero non. cum non raro datum ſit iſtud, ratiocinantur uelut dictum ſit iſtum. pariter uero alium pro alio caſum. quia uero iſtud pluribus cõe caſibus eſt, emergit deceptio. iſtud. n. interdum quidem, iſte, aliquando, iſtum ſignificat.

Qua ex cauſa ſolœciſmus fit oſtendit. Cap. LXXXIIII.

Sunt uero omnes fere apparẽtes circa hoc uero.] Vbi aliqs hoc modo ſolœciſmũ facit, dixit, nunc & qua ex cã ſolœciſmus fit, dicit. qs eſt hoc uero. hoc uero, & cũ caſus, huius circa hoc uero, interptationẽ ponit, ac ſi dixiſſet cũ caſus. ſ. neque marẽ, neque fœminã, ſed neutrũ ſignificat. hoc qdé. n. iſte maris hoc uero, iſta fœminæ ſignificatiuũ eſt, iſtud uero neutrũ aliquid ſignificare uult, ſed nõ raro & marẽ & fœminã declarat. maris qdẽ igitur & fœminæ caſus oẽs tũ adinuicẽ tũ ipſi a ſeipſis differũt. nõ utique ob taliũ aliquem caſuum quis falli poteſt, ut accuſandi caſum dandi, uel maſculinũ caſum exiſtimet fœmininum. neutrorũ uero nonnulli partim a ſeipſis, partim a maſculinis, partim a fœmininis caſibus caſus differũt, aliq uero non. unde & neutrorũ rectũ & accuſandi & uocãdi caſum eundẽ eſſe grãmatici aſſerunt. ut eſt iſtud. accipitur. n. ut diximus & in mari & fœmina & accuſatiuo atque recto, unde & aliquis fallitur, atque ſolœciſmum cõmittere uidetur. cum. n. non raro concedatur τοῦτο. i. iſtud, ut in neutro cauillatores, uelut. in maſculino τοῦτον, hoc eſt iſtum ratiocinantur. pari modo rurſus cum datum ſit in recto ad accuſandi caſum ipſum traducunt. ſimiliter & his in alio caſu ſi conceſſum eſt, in alium transferunt. & unde hoc eueniat, inquit propter hoc, hoc uero multorum caſuum cõmune eſt. ſignificat enim & hoc, hoc uero, i. hoc eſt, hic Socrates, & hoc, hoc uero τὸν, id eſt hunc Socratem.

Vicisſim uero ſignificare oportet . cum eſt quidem , iſte , cum eſſe uero, iſtum . ut eſt hippònicus, eſſe hipponicum, & in fœmininis nominibus eodem modo. et in dictis quidem uaſis, fœminæ aut maris uocationem habentibus quæcunque enim in o & n finiunt, hæc uaſis ſola nuncupationem habent ut ξύλον , id eſt lignum & σχοινίον . hoc eſt funis. quæ uero non hoc modo, maris, aut fœminæ. quorum nõnulla ferimus ad uaſa. ut ἀσκὸς , id eſt uter. nomine mas, κλίνη , hoc eſt lectus fœmina. quapropter & in eiuſmodi, eodẽ modo & eſt, & eſſe diſtabit.

Doctrina traditur, quomodo caueri ſolœciſmus poteſt. Cap. LXXXV.

Vicisſim uero ſignificare oportet . cum eſt quidem iſte, cum eſſe uero iſtum.] Quoniam dixit iſtud cum neutrum ſit, multa ſignificare tum marẽ, tum fœminam, necnon caſus differentes. quamobrem fallax eſt, & quoſdam ut ſolœciſmum ſæpe cõmittere appareant, facit. nunc diſciplinam qua deceptionẽ cauere, & fugere ualeat, tradit, dicens, q̃m iſtud & iſte & iſtũ ſignificare oportet in unoquoque horum duorum huius τοῦτο hoc eſt iſtud uicisſim facere cõpoſitionẽ. &.n. tũ eſt, tũ eſſe habet. & ſiqdem dicere in recto iſtud uis, adde eſt, & dic iſtud eſt. tũ uero ut in accuſandi caſu iſtud enuncias eſſe, iterũ adhibe dicẽs, iſtud eſſe. ſimiliter uero & in maſculinis & fœmininis facit noĩbus . ſi.n. per hoc iſtud aut maſculinũ uel fœmininũ caſum accuſandi declarare uis, dic eſſe, accuſandi caſus dixit, iſtud coriſcũ eſſe, iſtud eẽ calliopẽ. ſi uero rectũ eſt, iſtud eſt coriſcus. & in dictis uaſis ſimiliter facit, hoc eſt neutris . hęc.n. uaſa appellat, quia inanima ſunt. & in his.i. nomen uel fœminæ uel maris hñtibus. proprie.n. illa neutra ſunt , quæcunque in o & n finiunt. ſimiliter & aliqua marium nomina inanimis annectimus. ut ἀσκὸς & πορεύων, id eſt uter, & progrediens, & eiuſmodi. in talibus igitur cum ẽſt, uel eſſe addiderimus, rectus & accuſandi caſus declarãtur. hæc enim dicta non modicam facient differentiam.

Et modo quodam ſimilis eſt ſolœciſmus his qui circa non ſimilia ; aut his qui circa figurã ſimiliter dictis elenchis. ut enim in illis in rebus., in his ita in nominibus ſolœciſmus incidit. homo enim & album, & res & nomen eſt. manifeſtum igitur quod ſolœciſmum ex dictis caſibus ratiocinari tentandum.

De ſimilitudine, quam ſolœciſmus ad cauillationes figuræ dictionis habet, oſtendit. Cap. LXXXVI.

Et modo quodam ſimilis ſolœciſmus.] ſimilis inquit modo quodam ſolœciſmus eſt redargutionibus, quæ in dictionis fiunt figura. ut.n. illic in rebus quis fallitur, ſic hic in nominibus aliquem ſolœciſmum facere contingit. ibi.n. cauillator ſciſcitatur. num pari dictionis figura profertur uidere , & audire ? nempe inquit reſpondens, deinde eidẽ eſſe concludit. hoc uero abſurdum. hoc quidem actionis ſignificatiuum, hoc uero affectionis declaratiuũ. in his quidem in rebus factus eſt elenchus, hic uero ſecundum nomina ſolœciſmus fit. nanque hoc in recto datũ, à cauillatore in accuſandi caſum trãſlatum, ex nomine cõfectus eſt ſolœciſmus. quod uero qui in dictionis figura in aliquo ſimilis eſſe ſolœciſmo uideatur , clarum eſt. ut in exemplo. homo.n. inquit, & album, & res eſt, & nomẽ . ſi quidem hęc quiſpiam ut res ſcrutatus fuerit, per ſuppoſitionem elenchum dictionis figuræ , ſi uero ut nomina ſolœciſmum confecerit. non in homine, & albo, ſed in alijs quibuſdam & ſimilis figurę elenchum, & ſolœciſmum quiſpiam conficiet. hęc enim hominem & albũ exempli cauſa accepit. ut ſi hoc uero, & hoc dixiſſet, & res, & nomina ſunt. ſiquidem quiſpiam ipſa ut res accipit, ſimilis figuræ elenchum, ſi ut nomina ſolœciſmum conſtituet. enitendũ igitur ex dictis caſibus. uidelicet hoc, quod & accuſandi & rectum declarat caſum, & maſculinum , & fœmininum ſolœciſmum ratiocinatione colligere.

Contentioſarũ quidẽ orationum hæ ſpecies, & ſpecierum partes, & modi, dicti. non parũ uero differt, ſi quæ ad ĩterrogationẽ ſpectant, occultationis gratia quodãmodo (ut in libris de arte differendi) in ordinẽ referantur . deinceps igitur dictis, hæc primum dicendum . unum quidem ad redarguendum longitudo eſt. difficile.n. multa ſimul inſpicere .

Longitudinem conferre ad redarguendum declarat. Cap. LXXXVII.

Contentioſarum qdem orationum hę ſpẽs, & ſpecierum partes] duas orationum ſophiſticarum ſuperius à principio ſpẽs tradidit, ruſus eaſdẽ repetens dicit has cauillationum eſſe formas . unius quidẽ formæ quæ in dictione eſt , partes ſex , æquiuocum , ambiguum , & reliqua quatuor . alterius uero formæ , quæ extra dictionem cauillationis ſæpius numeratę ſeptem . atque modi tredecim . modos non nulli ut ego puto a ratione abhorrentes aſſeruere , & ea quæ ſtudent ſophiſtę , redarguere uide-

ram, uerum igitur hoc eſt, ſecundum naturam : aut . & ex æquo interrogatio conſtituenda . ut num uoluptas ſecundum naturam, aut non eſt ſecundum naturam ? quid enim horum accipere uolumus, compertum non eſt . ſæpe quod uolumus, ut concedatur, contingit . & quia quod uult interrogans, planum eſt, minus dum reſpondent interrogati, grauantur .

Quando in partibus ſingulum quiſpiam dederit inducenti uniuerſale ſæpius , non interrogandum . ſed ut dato utendum . interdum enim & ipſi dediſſe putant, & audientibus uidentur, propter inductionem memoriæ inſitam, tanquam non temere interrogata . in quibuſcunque nominibus uniuerſale non ſignificatur, ſed ad id quod conducit ſimilitudine utendũ . non raro ſimilitudo latet . ad aſſumendam propoſitionem, contrariam comparantem, percunctari oportet . ut ſi accipere opus ſit, patri in omnibus parere oportere, utrum genitoribus in omnibus parere oportet, uel in omnibus non parere, & hoc ſæpius . utrum multa concedendũ, an pauca, magis enim ſiquidem neceſſe, multa enim uidentur eſſe . cõtrarijs enim proxime poſitis, & maiora, & magna uidetur, & deteriora, & meliora hominibus.

Quando uniuerſale à percunctante interogandum non per interrogationem afferendum in medium ſed per enunciationem. Cap. XC.

Quando in partibus ſingulum quiſpiam dederit inducenti .] Et quando inquit interrogans inductionẽ faciens ſingulariũ, & neſcio parum quid reſpondens dederit, cũ uniuerſale eſt interrogaturus hoc non per interrogationem in medium adducere, ſed enuntiatiue & ac ſi ab ipſis datum ſit reſpondentibus, oportet . etenim nonnunquam ipſum cõceſſere uniuerſale, & à ſola inductione nulla de uniuerſali mentione habita, & quia non fruſtra & abſque ratione aliqua inductio perfecta eſt, dediſſe auditoribus uidetur . ut ſi propoſitum eſt omnem hominem per ſuppoſitionem rationis eſſe participem . hoc modo dicendum, Socrates non eſt rationis particeps homo exiſtens ? Plato, & Alcibiades, equidem inquit reſpondens, deinde uelut confeſſum extra interrogationem inducendum . omnis igitur homo rationis particeps eſt . Non enim ad hoc cum ſingularia dederit, reſpondens moleſte feret . quoniam in nonnullis inducenti & uniuerſale quia non nominatum eſt, non facile eſt interrogare . dicit, quomodo & tunc uniuerſale adducere debemus . & inquit in quibus unum non eſt nomen ipſorum ſimilitudinem continens . ut in animalibus quadrupedibus . His enim unum non eſt nomen, ad id quod confert utendũ hoc modo dicentibus . quoniam capra cornua gerens non utrinque dentata, & ceruus, & bos, & omne igitur tale . Propter enim ſimilitudinem iſtiuſmodi prolationem faciens , non raro latet . dixit uero aliquis & hoc modo quod dictum eſt, interpretandum, & Ariſtotelis ingenij uim maxime attingens . in nonnullis quidem (inductio ut extruatur) fieri poteſt, & per nomen uniuerſale declaretur, in quibuſdam uero nũc nomina, ſed oratio uniuerſale declaret, fieri poteſt tale uidelicet inquit uniuerſale non nomine , ſed oratione inductum interdum cadens ſub inficiationem, uelut utile ſit tibi interroganti adduc . ſi quidẽ enim ipſe inducis hoc, dicetur ut uerum, & hoc pacto ſe habens, ſi uero hoc dicit alter, ipſe poſitam ad hoc inſtãtiam adduc . ſed & quod dictum eſt , illuſtretur exemplis . nomine quidem inducitur & declaratur uniuerſale . ut in hoc, Socrates bipes latis unguibus exiſtens riſibile eſt, ſed & aliquis, atque alius, omnis igitur homo bipes latis unguibus exiſtens riſibile eſt . ecce per hominis nomen uniuerſale à me inductum eſt : in hoc uero ut declaretur per nomen haud fieri poteſt . onis quadrupes exiſtens non utrinque dentata eſt, pariter & ceruus, & capra, omne igitur cornua gerens non utrinque dentatum . cornua enim gerens non nomen, ſed oratio : hic igitur ex ſimilitudine uniuerſale acceptum eſt . Quoniam enim hoc & hoc ſimilia ſunt cornua gerentia, reliquum ſimul illatum, & omne cornua gerens . hoc uero agreſtem aſinum inducendo , qui in india gigni dicitur, & cornua ferens, & utrinque dentes habens, inficiari licet. hoc igitur ad conferens utendum . Si quidem enim ipſe inductionem fecerit, dico ut uerum, & conferens , ſi uero alter, affer aſinum hunc agreſtem cornua ferentem atque utrinque dentes habentem . Hoc uero , latet enim ſæpe ſimilitudo . iſtiuſmodi eſt oratio . & ſimilitudo dicens, omne cornua ferens nõ utrinque dentes habens latet uniuerſale eſſe, non exiſtens talis . Non enim omne cornua ferens non utrinque dentatum eſt, ad propoſitionem capiendam utendum eſt, & interroganti ut propoſitionem recipiat, cõfert, & non ipſum illud ſolum, quod uult interrogare, ſed & contrarium addere. ut ſi eiuſmodi capere propoſitionem uoluerit interrogans, quod in omnibus patri obtemperare oportet , ſic interrogationem connectentem proponere opus eſt . utrum in omnibus obtemperare oportet , aut in omnibus non obtemperare oportet. & rurſus ſi hoc ut capiatur eſt opus, in multis patri ſæpe parere oportet. hic uero à cõmuni ſumendum . hoc ut ſi ſumere eſt opus interrogandum . utrum ſæpe in multis aut in paucis patri parendum . in quibuſdam quidem igitur non concedendum, & quod dicitur, planum exiſtit . Si uero & hoc adiectum ſit, hoc pacto accipiendum. utrum concedendum in multis patri parendum, aut in paucis. Magis enim multa concedenda uideri poterit . ſiquidem aut pauca neceſſe eſt . ubi hoc dixit , & cauſam

addit quam in interrogationis interrogatione,& eius contrarium conſerre dicit . Inquit enim contrariis enim iuxta poſitis & maiora & magna apparent . Hoc uero ęquabile huic eſt . Contraria enim adinuicem poſita maiora uidentur . Album enim iuxta nigrum apparens, album magis uidetur. ut igitur in his hoc pacto,& in dictis ante . Probabile enim uidetur magis in omnibus patri parendum, ſi interrogationi adiectum ſit,aut in omnibus non parendum,quam ſi ſolum interrogatum ſit,utrum patri parere in omnibus oportet .

Vehementer uero & frequenter redargutum eſſe uideri facit interrogantium calumnia maxime caullatoria, nihil ratiocinantes,ultimum non interrogationem facere, ſed in concludendi modum dicere uelut cum ratiocinati fuerint, non igitur hoc & hoc . Caullatorium uero & hoc, inopinabili poſito, ut apparens reſpondeatur cenſere, quod a principio uidetur propoſitum, atque talium hoc pacto interrogationem conſtituere . utrum tibi uidetur . Neceſſe enim ſi ex quibus conſtat ratiocinatio interrogatio conficiatur ut uel redargutio uel inopinabile gignatur . dante quidem, redargutionem, non uero dante, neque uideri affirmante, inopinabile . Non dante uero, & quod fateri uideatur redargutioni obnoxium eſt .

Quę redargutionis imaginationem efficiunt, oſtendit . Cap. XCI.

Vehementer uero & frequenter redargutum eſſe uideri facit.] Dictionis quidem mutuum eius modi eſt . Vehementer uero & frequenter ualde redargutum eſſe uideri facit interrogantium calumnia maxime cauillatoria . Quod uero dicit eiuſmodi eſt . elenchi maxime phantaſiam perficit . quia cum interrogans non ratiocinetur, neque in interrogatione ultimum uidelicet concluſio elicitur, ſed enunciatiue inducitur. Hoc enim eſt in concluſionis modum ſed cur non dixit concluſionem in interrogatione ſed ultimum ? an quia concluſio proprie dicitur quæ per ratiocinationem & diſciplinam ratiocinandi collecta eſt,hæc uero non ſic. quomodo concluſio dici poterit. Hoc enim dicens quod circa ens, nõ ens, quod non ens, nihil, unum igitur ens . hoc poſtremum & non concluſio ut poſterius inductum dicitur. per concluſionis igitur inquit modum inducere oportet. Non igitur multa ens,non igitur finitum quod eſt . Videtur enim quia ut demonſtrans & demonſtrationi fidens, hoc modo adducis, quia & in propria demonſtratione hoc pacto concluſio inducebatur. Non igitur diameter coſtę commenſurabilis. ſi in interrogatione hoc pacto adduceres . utrum ex his tibi non uidetur,quod ens non eſt multa,ſed unum . uideris quia non demonſtraſti,neque demonſtrationi fidens interrogare. Qui enim demonſtrauit,non interrogat,præſertim ſi per interrogationẽ adducta ſit . inſtaret fortaſſe reſpondens dicens nõ recte ipſum interrogantẽ collegiſſe,& unde quod inductũ eſt perficiet. cauillatoriũ uero & inopinabili poſito: cauillatoriũ eſt & poſito inopinabili propoſitũ cenſere reſpõdere. Apparens enim pro eo quod eſt propoſitũ, ſumptũ eſt . & quomodo propoſitũ cenſet,exponẽs induxit,quod uidetur propoſito a' principio. potẽtia dicens,ſi propoſitio interrogata a' principio poſitũ in ſe ipſa continet,planũ quod propoſitum reſpõdere cenſet. ut inopinabile poſitum eſt. iniuſtitiam felicitatem eſſe,hoc uidelicet confirmare cauillatores uolentes interrogant,& diſputantem inopinabile apparens reſpondere iudicant,& hoc pacto quodãmodo interrogationem formant. utrum tibi uidetur Archelaus rex felix an non? ſi igitur eſſe felicem Archelaum, quod probabile omnibus apparens fatebitur, hic inopinabile a' principio poſitum continebitur, iniuſtitiam felicitatem eſſe . hoc pacto Polus in Platonis gorgia facit . Polus enim iniuria afficere & occidere bonum eſſe dicens quod omnino inopinabile eſt, & hoc demonſtrare uolens Socratem interrogat, Archelaus perdicę filius macedoniæ imperans felix tibi eſſe uidetur an miſer ? Iſte uero Archelaus qui ſuos interfecerat affines & maxime iniuria affecit, macedonibus imperabat . in propoſitione igitur hac, Archelaus tibi eſſe uidetur felix,poſitio a' principio inopinabilis continetur, quam poſitionem ab initio apparens dixit Ariſtoteles . quia hæc propoſitio poſitionem ab initio continet ; planum . Si enim felicẽ eſſe bonum,Archelaus uero qui ſuos iniuria affecit (ut Polus putabat) felix , Archelaus igitur iniuſtus, & iniuria afficere bonum . quamobrem cenſens Archelaum dicere felicem, propoſitum iudicat . Iniuſtũ enim Archelaum dicere felicem , huic idem eſt,iniuria afficere bonum dicere : & in his hoc modo inquit interrogare oportet. utrum tibi felix uidetur eſſe Archelaus an miſer ? & ſiquidem daret reſpondens dicens , iniuria afficere malum , Archelaum eſſe felicem coarguetur . quia bonum,& non malum eſt,ſi uero non daret , neque dicat felicem eſſe uideri , inopinabilia & præter omnium opinionem hominum dicere uidetur . Fere' enim plures Archelaum felicem eſſe dicebant , ſi uero non concedat, ſimulque felicem uideri dicat, refelli atque coargui poterit.

Amplius quemadmodũ & in rhetoricis, & in redargutionibus, pariter contrarietates ſpectandum,

ſpectandum, uel ad ea quæ ab ipſis dicuntur uel ad quos dicere recte uel agere fatetur. præterea ad eiuſmodi apparentes, uel ad ſimiles, uel ad plurimos, uel ad omnes.

Oſtendit rhetorum comparatione cauillatores reſpondentem contraria ſuæ poſitioni dicere niti. Cap. XCII.

Amplius quemadmodum & in rhetoricis] Vt inquit rhetores uero dicit eos qui pto aliquo orationes comparant, quique auxilium pręſtant, quique aduerſarios ſui clientis operam dant, ut in aliquo a' legibus conſtitutis, aut ciuitatis moribus contraria aſſerentes demonſtrent, hoc modo & ab his qui refellere uolunt, faciendum, & adnitendum, ut reſpondentem poſitioni ab ipſo poſitę contraria dicere demonſtret. huius enim indicatiuum hoc, aut ad ea quę ab ipſo dicta, aut contraria quibus aſſenſum tribuit recte dicere aut agere, quos enim fatetur dicere recte, his ſi dicentem contraria demonſtrabimus, coarguemus. hoc quos recte dicere fatetur eiuſmodi eſſe poteſt. ſi quidem reſpődens Zenonem fatetur (ſit enim iſte) recte dicere, non eſſe motum, neque ſtadium tranſiri poſſe. ex quibus dicit, eniti ut demonſtret, oportet, & motum eſſe, & ſtadium pertranſiri contingere. quod quidem Zenonis orationi contrarium eſt. quam recte dicere aſſeruit, amplius niti demonſtrare inquit reſpondentem contraria dicentem quę uidentur talibus, dicens. tales in ſingulis bonos. ut medicos. ut quia quæ dicis contraria ſunt his quæ uidentur medicis bonis, aut prudentibus, aut his quæ uidentur omnibus, aut plurimis, aut ſapientibus. ut & contra Callidem Socrates in Gorgia facit. pariter ipſe dixit, ſi medicus ſit, contraria medicis dicentem, & muſicus, muſicis, & ſi geometra geometris, redarguendum.

Quemadmodum frequenter reſpondentes cum refelluntur, duplex committunt, ſi ut redarguatur contingere debet. & nonnumquam hoc contra reſiſtentes ab interrogantibus utendum. ſi ſic quidem contingat, ſic uero non, quia hoc pacto ſumpſit. ut & in mandrobulo fecit Cleophon.

Reſpondentes redargutos concluſionem duplicem oſtendere. Cap. XCIII.

Quemadmodum frequenter reſpondentes] Quod dicitur eiuſmodi eſt, ſcit hoc multa ſignificat, unum quidem quod ſcientiam hoc habeat animal. ut Socrates, alterum uero ſcientia utitur. aliud enim eſt habere ſcientiam, & non uti, neque ſecundum ipſam agere. & aliud uti, & agere. tertium uero ſcientiam eſſe ipſius. dicere enim quod ſcit hoc, ut quod triangulus, idem eſt huic, ſcientia ipſius eſt, quod tres angulos rectis duobus ęquos habet. quamobrem ipſius ſcientia eſt, & ſcibile eſt. hoc ſcire dicitur, nő quia ſcientiam habeat triangulus. hoc cum hoc modo ſe habeat, quiſpiam utique ſciſcitari poſſet. num ſcit aliquid? nempe, quid uerum ſciens ſcientiam habet? equidem, ſed quidem triangulus ſcit, ſcientiam igitur habet. dicendum quod ſcit, non unum eſt, & ſic quidem ſcit hoc, ſi de animali hoc ſumptum eſt, ſciētiam habere contingit. ſin uero de triangulo non contingit. an magis ſcit quidem hoc, de eo quod habet ſcientiam, contingit, ſi de eo quod ſcientia ipſius eſt, non contingit. & quia de eo quod ſcientiam habet, non de eo quod ipſius ſcientia eſt, ſcit, hoc dedit. ſi quidem hęc reſpondens dicit, & interrogantem inquit dicere oportere, quod non de eo quod ipſius ſcientia eſt, ſed de eo quod ſcientiam habet, interrogationē conſtitui, & hoc accepi. dicendum uero & hoc pacto, reſpondentes inquit frequenter redarguti in concluſione non fatentur, ſed inſtant, dicendo, in alio quidem ipſos propoſitionem dare, in alio uero interrogantē concludere. unde & redarguti duplex faciunt, uidelicet, illud nomen quo coarguti erant, diuidunt, ac dicunt, hoc uero dare. ut ſi diſputatio de cane orta eſſet, dixerit uero canem ardores concitare, interrogans ad terreſtre transferens orationem refellere nititur, confeſtim reſpondens canis ſignificationes diuidit. ut igitur redarguti faciunt reſpondentes, ſic & ab interrogantibus faciendum, & cum refellunt, ad reſiſtentes dicendū, quod hoc pacto accepere. ut ſi de cane diſputatio ſit, & hunc exuſtiones facere affirmabit reſpondens, deinde ipſum refellere debet interrogans, & ipſum reſpondentem hoc modo loqui, & de cane terreſtri dicere exuſtiones facere.

Oportet uero & diſcedentes ab oratione, reliqua argumentationū incidere, atque reſpondentem cum præſenſerit, inſtare & prædicere.

Quando ab oratione diſcedere interrogans debet. Cap. XCIIII.

Oportet uero & diſcedentes ab oratione reliqua argumentationum] Quoniam non raro reſpondentes interrogantium partes aſſumunt, aliquo enim propoſitionem interrogante in poſitioni ab interrogante poſitę probationem conferentem, reſpondentes contra propoſitionem argumentis aggrediuntur, atque nonnulla quibus propoſitionem interrogatam falſam oſtendere arbitrantur, interrogant. dicit diſcedere interrogantem propoſitionem, ab oratione ipſam demonſtrātis falſam, quemadmodum & cal-

licles facit. interrogans enim propoſitionem falſam,& Socrate refellere, & falſam demonſtrare nitente, ab oratione diſcedit dicens. non noui quid dicis Socrates,alium quendã interroga. oportet igitur inquit ab oratione digredi. ſi quidem reſpondentem ad demonſtrandam propoſitionem falſam argumentis cõpioſum noueris,& argumentorum reliqua concidere. & ſi hoc argumentans præſenſerit, quod diſcedis, & ab oratione digrederis,dicẽdum a'te,non diſcedo. ut Callicles,interroga tu parua hæc,& anguſta.qua ſi dicens quid differere opus eſt,adeo refelli poſſunt,& tenuia ſunt,quæ me interrogas. aut dictum eſt. cũ propoſitum plurimis ratiocinando collectum eſt uerbis,quia paucioribus non poteſt.ex paucis enim adductum contingens bene aprehendi poteſt. ab oratione hoc eſt a' prolixitate inquit recedere,& argumẽta quę reliqua ſunt,abſcindere oportet. & ſi præſentiens contingens inſtiterit,quod non eſt,quod concludere debet,dicendo non hoc & hoc paulo ante confeſſus es. & eiuſmodi multa apud Platonem inueniuntur. prior expoſitio puto melior eſt. hoc enim minime cauillatorium. quę conceſſa anre atque demonſtrata prius articulatim confirmare ſed dialecticum,& cui curę eſt accuratius diſcere, quomodo recedit,& orationem interpellat reſpondens,primum Platonis de republica legat. ibi enim cauillator Thraſimachus rationem,reddens,& contingens cognoſcens,reſpõſionem dimittens interrogans orationem abrumpit. in illis enim Plato ſane dicit quoniam igitur ab oratione diſcedens Thraſimachus,loco reſponſionis inquit,dic mihi o Socrates,& quæ deinceps,deinde hæc intulit dicens. in mente ut abiret habuit,aſſiſtentibus dicentibus. quamobrem abis,atque Socrate pariter, quid recedis, & hoc modo eſſe quod dicis non perſuades? Thraſimachus dixit,non diſcedo. hoc enim ualet. quibus enim nunc dixi non perſuadere,quid amplius tibi faciam? potentia dicens,quomodo abeo,& orationem interpello, qui eiuſmodi probabilia dicens,& non accuſanti perſuadere ualentia.

Interdum uero argumentandum, & ad aliud a dicto illud accipientibus niſi ad propoſitum quiſpiam argumẽtari poſſit, quod quidẽ Licophrõ fecit cum ut lyrã extolleret laudibus, recepiſſet.

Quando orationes non de re propoſita conſtituere ſed ad alia traducere oportet. Cap. XCV.

Interdum uero aggrediendum] Cauillatorium eſt & de re propoſita orationes ut conſtituant dimittentes,ipſas traducere,atque transferre ad hoc cuius argumentorum abundant copia. ut Protagoras in dialogo eius nomine inſcripto facit,aliquando quidem nonnullas inteferens fabulas,interdum de poematibus in quibus argumentis abundare poterat,orationem habens. aut igitur hoc eſt,quod dicit, quod orationem ad quod argumentis abundamus,transferre oportet, aut ad aliud a' poſito. ut ſi poſitum ſit philoſophum eſſe plurimarum rerum aggreſſorem, hoc uero de indagatore & inueſtigatore naturę eorũ quę ſunt,reſpondens dedit.rerum plurimarum aggreſſionem,& earum aggreſſorem,ad rerum amatorem hoc modo traducere oportet. philoſophus eſt multarum aggreſſor rerum,multarum rerum aggreſſor,rerum amator,amator rerum,amatorie circa pecunias diſponitur, philoſophus igitur pecuniarum amator, at hoc falſum,rerum igitur plurimarum eſſe aggreſſorem falſum eſt.quemadmodum & Callicles fecit.Socrate enim demonſtrante iniuriam inferre,affici iniuria turpius,ad aliud tranſtulit Callicles dicens.natura quidem iniuria affici,lege uero iniuriam inferre turpius,ſed leges praui & timidi homines condunt,quod uero iſti conſtituunt,prauum eſt,non quidem quod natura, non igitur iniuria afficere prauum. ad aliud igitur a' poſito transferre (quemadmodum & Iſocrates fecit) oportet. ibi enim Helenam laudibus illuſtrare non ualens, eius amatores laudibus extollit. & ex hoc ipſam eximijs ornat laudibus. quam enim heroes amauere,quomodo non extitit laudibus digna.& cauillator Licophrõ liricos laudibus celebrans, in liram laudem contulit. aut potius quoniam a' nonnullis lyram celebrare cogebatur, deinde uerborum copia carens,cum hanc ſenſilem paululum laudaſſet lyrã,ad cœleſtem laudationem tranſtulit. eſt enim in cœlo aſtrum ex multis conſtitutum aſtris,quę lyra nominatur,in cuius laudem multas cum pulchras tum perfectas orationes inuenit.

Ad petentes uero ad quid argumentari. quoniam uidetur cauſam reddere oportere. nonnullis uero dictis uniuerſale cauendum magis, quod in redargutionibus contradictionẽ dicere contingit quod affirmauit negare. uel quod negauit, affirmare. ſed non quod conſtrariorum ſcientia eadem,uel non ut eadem.

Quando contingit reſpondentes petere ab interrogantibus ut cauſam cur ſic interrogant e modo aliter dicant. Cap. XCVI.

Ad petentes uero ad quid argumentari] Quoniam uidetur. quoniam frequenter propoſitas ipſis ab interrogantibus propoſitiones reſpondentes nec omnino negant,neque concedunt.proponentes demonſtrare cenſent,atque auditoribus ut cauſam dicant,iuſtum uidetur. quamobrem eiuſmodi eſt, ut ipſi interrogabant,

interrogabant,& non contrarium. ut cur mouetur anima,& non magis immobilis eſt. ſi quidem interrogantes propoſitiones ab ipſis interrogatas conſtituere reſpondentes iudicant. dicit elenchum in uniuerſale ducere non oportere. in hoc enim inficiationem inuenit. ut ſi quiſpiam interrogaretur. num ſani & ęgri tibi eandem eſſe ſcientiam uidetur? reſpondens uero dixiſſet,non, &,ut hoc demonſtretur ab interrogante propoſitionem,petit. contingit inquit interrogantem demonſtrare propoſitionem iudicatum, non hoc modo dicere,congrui & incongrui eadem ſcientia acuti & grauis. muſica enim ſed & imparis ac paris. arithmetica enim ſed & commenſurabilis & in commenſurabilis. geometrica enim omnium igitur contrariorum ſcientia eadem. quare ſani & ęgri. inficiationem enim ad uniuerſale dicens, cogniti & incogniti quæ contraria ſunt,ſcientiam non eandem eſſe. quare non omnium contrariorum ſcientia eadem, ſi non omnium,neque ſani & ęgri. quid enim prohibet quemadmodum cogniti & incogniti non eadem eſt,ſic neque ſani & ęgri eandem eſſe. non igitur dicentem in uniuerſali ſed in ſingulis quibuſque immorari oportet. ſi non ſani & ęgri ſcientia eadem,neque paris atque imparis eadem erit,ſed paris & imparis eadem. & ſani & ęgri eadem erit. & non eadem ſecundum te,contradictio igitur uera ſimul erit.& quod aſſeruit non eſſe hoc,& erit,& non erit. ſenſus igitur dictorum, hic dictio uero hęc, nonnullis dictis uniuerſale in elenchis contingens cauendum magis. obſcura ualde quatenus de coniunctionem ſuperuacaneam eſſe cõtingit,necnon quia nonnulla deſiderãtur. erit utique plana,ſi hoc pacto ſe habeat. nonnullis dictis,q̃ hoc in elenchis uniuerſale contingens,melius caueri poteſt. dicere contradictionẽ. & huiuſmodi dictum ſit. nonnullis dictis ut congrui & incongrui imparis ac paris ſcientia eadem. his dictis tutius & cautius eſt, ut reſpondens coarguatur. hoc enim in elenchis pro eo quod quando redarguere uolumus. dicere,ſed quidem his hoc modo habentibus ſani & ęgri ſcientia eadem erit. erit uero per te & non eadẽ contradictio igitur uera ſimul erit. cautius igitur dicere contradictionem ſimul eſſe ueram, quam dicere uniuerſale contingeris,uidelicet, quam dicere his poſitis uniuerſale contingere. uniuerſale uero eſt. omnium contrariorum ſcientiam eandem eſſe,aut non eandem.

Non oportet uero concluſionem proponendo interrogare, nonnulla uero non interroganda, ſed ut confesſis utendum. ex quibus quidem interrogationes, & quomodo interrogandum, in exercitationibus contentioſis dictum eſt.

Declarat nonnullas propoſitiones non interrogandas ſed uelut confeſſas ſumendas eſſe. Cap. XCVII.

Non oportet uero concluſionem. ex quibus quidẽ igitur interrogationes,& quo pacto ſciſcitari oportet, in exercitationibus contentioſis dictum eſt. & utraque quæ nunc dicit, cum in his quæ ante pertractauit,docuit,tum eadem nunc planius iterum exponit. in nonnullis inquit propoſitionibus ut concluſio proferatur,hoc eſt per interrogationem non oportet,ſed & in concluſionis modum. hoc uero, nonnulla non interrogandum quidam in concluſionibus legunt. quod concluſiones interrogando inducere minime oportet. at uerius eſt,ut in propoſitionibus dictum intelligatur. propoſitionum enim quaſdam non interrogare,ſed ut confeſſas ſumere oportet.

De reſponſione uero, & quo pacto ſoluere oportet, & quid, atque ad quem uſum eiuſmodi orationes utiles, poſt hæc dicendum. ad philoſophiam quidem propter duo, utiles ſunt. primum quidem enim ut plurimum circa dictionem compoſite,melius ad id quot modis unum quodque dicitur, inſtituunt, & qualis ſimiliter, necnon qualis ſecus in rebus contingit, & in nominibus. alterum uero, ad inquiſitiones, quas ſecum quis meditatur. qui enim facile fallitur ab alijs, atque hoc non animaduertens, & ipſe a ſe ipſo hoc non raro pati poterit. tertium uero & reliquum præterea ad gloriam, ut in omnibus ſe exercuiſſe appareat, & nullius ab eo experientiam rei abeſſe. orationibus enim communionem habentem, orationes uituperare cum nihil determinare poſſit, de ipſarum uitio, ſuſpitionem dedit, non propter uerum, ſed propter inſcitiam.

Proponit quid acturus ſit, & ad quæ talis tractatio utilis narrat. Cap. XCVIII.

De reſponſione uero,& quo pacto ſoluere oportet,& quid,atque ad quem uſum] Iam quidem cauillatorias tredecim fieri modis interrogationes anticipantes diximus. amplius & in cauillatorijs quo pacto interrogandum exercitationibus. nunc uero ut reſpõdere oportet, & cauillationes quo pacto diluantur,præterea quid diluendum ſit,dicendum. ſi enim ratiocinatio in medium adducta ambas falſas propoſitiones habeat,qualem diluere oportet. ſi enim minorem ęque ac prius manet, ſed uel omnino maiorẽ.

amplius ad quid orationes conducant cauillatorię. primum quidem inquit de his ipſis ad quæ cauillatoriarum pertractatio redargutiooum utilis eſt. hęc uero tria eſſe aſſerit, ad dei contemplationem atque uniuerſam philoſophiam, atque quęſita in ea, necnon ad gloriam. philoſophię quidem propter hęc cooducunt. quoniam inquit enim diximus redargutiones ut plurimum cauillatorias ab his quæ in dictione hoc eſt dictionibus fluere, atque nominibus. ſi quis quomodo conſtituantur, nouerit, atque diuina ſpeculari inchoauerit, non utique falli uſquam poterit. quamobrem illic res quidē ſunt, quæ uiſum atque ſenſum ſubterfugiunt, orationes ſolæ atque nomina. ſunt, quæ cum quis non ignorauerit de diuinis cum aliquo differens rebus, quo nam pacto error eum inuoluet? hoc uero melius habere faciunt. hoc ſignificat. redargutiones inquir cauillatorie ut plurimum e dictionibus manantes faciunt de diuinis cum aliquo differentem rebus ad id quod ſingulum quot dicatur modis, melius ſe habere. prętera uero & quæ pariter tum rebus, tum nominibus, nec non quæ ſecus ſe habent ſcire ut uidere, & uerberare, re quidem ſecus, nomine uero pari modo ſe habent. actiua enim ſunt ambo. altero uero modo philoſophię conducunt, & cū quis cum nemine uno diuina, ſed ſecum inquirit, atque pertractat. tertium uero, quod reliquum eſt, ad gloriā conducunt. & qualis ſit gloria, inſert, uidelicet omni in re exercitatum uideri. ſi enim rationes quis nouerit cauillatorias, omnino utique & in quibus penitus nouit nihil, aggredi dicendo tentabit, & cū alij diſſeruerint ipſe a cauillationibus inchoans dictionum nonnullam carpet; atque horum exercitatione confirmatus non ſolum perperam differeotem carpet, ſed & reprehenſionis cauſam non tacebit. cum aliquo enim differentem atque ſermonem communicātem orationes floccifacere, neque qua de cauſa paruipendat, declarare, animi contentioſi, atque ſcientis nihil, ſuſpitionem iniecit.

Reſpondentibus uero quomodo obuiam eundum eſt eiuſmodi orationibus, planum eſt: ſi quidem recte diximus prius, ex quibus cauillationes conſtituuntur, & in interrogando exceſſus, abunde diſtinximus.

Planum eſſe dicit, quomodo orationibus cauillatorijs occurrendum a reſpondente. Cap. XCIX.

Reſpondentibus uero quomodo obuiam eundum eſt] Inquit ex his quæ diſſeruimus prius & cauillationes tredecim diuiſimus, planum, quomodo ad redargutiones inſiſtere oportet. ſi enim quomodo hęc conſtituantur, quaque de cauſa affatim diximus, atque exceſſus in interrogando diſtinxerimus. exceſſus enim uere eſt reſpondentem ęquiuoca fateri cogere. & quomodo reſpondere oportet planum.

Non idem uero eſt accipientem orationem uidere, atque uitium ſoluere, & interrogatum, occurrere celeriter poſſe. quod enim ſæpe ſcimus, ſi tranſpoſitum ſit, non ſcimus. præterea ut in alijs, uelocius & tardius exercitatione conſtat magis, ita & in orationibus ſe habet. quamobrem nobis quidem compertum ſit, ſi negligentes ſimus, ſæpe tempore tardius erimus.

Vtilitatem, quam affert exercitatio, declarat. Cap. C.

Non idem uero eſt accipientem orationem uidere] Nunc exercitationes & cum alijs diſputationes non mediocrem utilitatem afferre docet. nō enim idem eſſe per ſe aliquem ſumentem orationem conſiderare, atque huius prauitatem diluere, necnon celeriter interrogationi occurrere poſſe. per ſe quidem enim remiſſe, & (ut quiſque uult) argumenta conficiet, cum uero interrogatur, non pauca opus eſt diligentia. non raro enim quæ quiſpiam ſimpliciter interrogatus noo concederet, hæc propter interrogationis modum admitteret, atque affirmaret. quamobrem modo quodam eiuſmodi interrogatio reſpondentem ignorantem conſtituit. quod enim ſcimus cūm tranſpoſitum atque modo tali interrogatum fuerit, ignoramus. ut neminem oculis uerberare cognoſcentes, quis enim oculo uerberare aliquem ualet. hoc utique ex eiuſmodi neſciemus ſciſcitatione, atque aliquem oculo, non bacillo, aut uirga uapulare conceſſerimus. ut num quo uides tu hunc uerberatum, hoc iſte uerberatus eſt. ſi igitur oratio hoc modo interrogata eſſet ratiocinando reſpondeos inquit, nempe, his admiſſis ſi afferreremus, ſed uidiſti quidē hunc oculo uerberatum, colligetur, oculo igitur uerberauit. quod igitur cum interrogamur alio quodam modo abſque eo quem ſcimus, ignoramus, quia inexercitati ſumus. amplius & io orationibus ęque ac in alijs artibus exercitatum eſſe non minimum conducit. quamobrem interrogatum non raro nos non fugit, cū uero inexercitati ſimus, reſpondere celeriter nequeuntes tardiores reſponſionibus incedimus, tardius cōſiderantes, atque ab his qui compendioſas fecere interrogationes peruertimur.

Nonnunquam uero accidit ut in deſcriptionibus. etenim illic reſoluentes, nonnunquam iterū componere non ualemus, ſic & in elenchis. non neſcientes enim propter quod oratio con-

tingit,

tingit, orationem coniungere dubitamus.

Inexercitatum eſſe damnat. Cap. CI.

Nonnunquam uero accidit, ut in deſcriptionibus] Amplius de eodem ſermonem habet inexercitationem incuſans, atque inquit. ut in deſcriptionibus rei ſpeculandę propoſitiones demonſtratiuas componere, & in figuram referre nequimus. quia contemplatu difficile qualis propoſitionum maior, & qualis minor. uelut in hoc, coſtam diametro incõmenſurabilem eſſe. & in non paucis euenit alijs. ut in quam in his, ſic & in elenchis. quia in oratione errores quam plurimi committuntur, haud fieri poteſt, ſimul ut inſpiciamus qualis eſt, qua elenchus extruitur. nanque neque ſedere, neque ſcribere Socratem ponatur, & quiſpiam dicat, ſedere Socratẽ, ſedens ſcribit, Socrates igitur ſcribit. hoc uero falſum. ſi igitur quiſpiã quia Socrates ſedet, falſum illatum eſſe dicit. diluit quidem. ad hominem quidem, nõ ad rem. non enim propter propoſitionem quæ dicit, ſedere Socratem, ſed ob illam, quæ ſedentem ſcribere dicit, falſum. quoniam ſi coriſcus contigerit, ut ſedeat, cum Socrates ſtat, non ſcribat uero, & quiſpiam dicat, coriſcus ſedet, ſedens ſcribit, coriſcus igitur ſcribit. quod quidem falſum. non propter hoc dicere conuenit elenchũ eſſe conflatum, quia Socrates ſedens ſumptus ſit, ſedere enim poſitum eſt.

Primum quidem igitur quemadmodum ratiocinari probabiliter diximus nonnunquam magis, quam uere, eligere oportere, ſic interdum probabiliter potius, quam ſecundum ueritatem ſoluendum. omnino enim contra litigioſas non quia refellunt, ſed ne refellere uideantur, contendendum. non enim ipſos ratiocinari dicimus. quamobrem ut non uideantur corrigendum. ſi enim elenchus eſt contradictio non æquiuoca ex quibuſdam, non utique ut in ambiguitate & æquiuocatione. diuiſio fiat, opus eſt. non enim ratiocinationem conſtituit, ſed nullius alterius cauſa ante diuidendum, ſed aut quia concluſio in redargutionis modum eſſe apparet.

Inter probabiliter magis quàm uere ſoluendum. Cap. CII.

Primum quidem igitur quemadmodum ratiocinari probabiliter diximus] Quemadmodum inquit cum uera non admittit reſpondens, quam uere, ratiocinari probabiliter magis eligere oportere diſſeruimus. ſic ex apparentibus non ex ueris cauillationes reſpondentem diluere. non enim cauillationes uerę ſed apparentes ſunt redargutiones. quomodo uero apparentes confirmat, dicens ipſos non ratiocinari. quamobrem quia apparentes ſunt, oportet reſpondentem ne refelli uideatur, corrigere. hoc eſt. in quo coarguere quidem uidetur, ſed non coarguit, dicere oportet, atque auditores corrigere. ſi enim in quo nõ exiſtens, eſſe uidetur elenchus dixerimus, eos quibus uidebatur, nos coargutos eſſe corrigemus, atque ab hac opinione abducemus falſa. qui enim a falſa exiſtimatione aliquem abducit, hunc ad ueritatem corrigit. & nos ſi in quo non exiſtens, apparet elenchus dixerimus, auditores corrigemus, atque ipſis eam quę non eſt, redargutionem non approbare perſuadebimus. omnino enim inquit contra eiuſmodi uelut non coarguentes pugnare oportet. quod enim contingit redargutionem non eſſe, uideri dicere, atque oſtendere oportet, in quo non eſt, ſed apparet. ut in compoſitione, aut in ęquiuocatione, aut circa dictionem, aut amphibologiam apparet, non eſt uero. quoniam quidem elenchus uerus contradictio eſt ex quibuſdã non ęquiuoca, non aliud quid in ęquiuocis aut ambiguis redargutionibus quam dicere ſolum ambigua atque ęquiuoca quę interrogantur, eſſe, reſpondentem determinare oportet, necnon concluſionem apparere coarguere, quod quidem quia ęquiuoca eſt, non pręſtat.

Non igitur redargui, ſed uideri cauendum. quoniam ambigua interrogare, & quæ æquiuocationis ſunt, necnon alias eiuſmodi fraudes, & redargutionem ueram demolitur, & eum qui coarguitur necnon qui nullam ſubijt redargutionem dubium conſtituit. quoniam in fine qui concluditur, non ut affirmauit, negare dicere licet, ſed æquiuoce, aut ambigue, & ſi maxime in idem referens contigerit, dubium eſt ſi coarguitus eſt. ambiguum enim eſt ſi nunc uera dicit, ſi uero diuidens æquiuocum aut ambiguum interrogaſſet, non utique dubia redargutio foret.

Ne refelli reſpondens uideatur, cauere debet, et quæ amoliuntur ueram redargutionem docet, & quomodo in æquiuocis uera redargutio conſtitui poteſt. Cap. CIII.

Non igitur redargui,ſed uideri cauendum] nequaquā inquit eum qui interrogatur,ne aliquo modo refellatur, ſed coargui uideatur,pauere oportere. non enim unquam a' cauillatoribus. falſa recipientibus proprie falletur. tantum enim ob eiuſmodi interrogationes inquit cauillator uere nō redarguit.quā obrem & ſi non raro quiſpiam propter imperitiam fallitur,talem latere uult,neque ipſum palam oſtēdere. ęquiuoca enim interrogare,aut ambigua,& quęcūque eiuſmodi alia cauillatoria,redargutionem propriam demolitur atque eum quem redarguit,occultum eſſe conſtituit.ſæpius enim ſi ęquiuoca diſtinxiſſet, atque interrogaſſet,cauillator proprie utique redargutionem conſtituiſſet. ut ſi caius ſignificationes partitus eſſet,& de earum una quippiam interrogaſſet, utique ſefelliſſet. nunc uero cum hoc agat,nō raro abſurdi quid concludes reſpondentem obnitentem inuenit,atque dicentem,non in hoc de quo cauillator negauit,affirmaſſe. atque fortaſſe in quo dedit ille reſpondens,in hoc utique & interrogans concluſit.quamobrem illum coargutum eſſe in lucē nō edidit. occultum enim ſi uere nunc dicit reſpondens,dicens non in hoc de quo concludebat cauillator,concedere. hoc uero,ſi ęquiuoca diuidens interrogaſſet, confectum non eſſet.

Cum nunc quidem minus quærunt, prius uero magis contentioſi hoc uel nempe,uel non. ut reſponderet is qui interrogatur, utique fiebat, nunc uero quia non recte interrogant, qui percunctantur, interrogationis uitium corrigentem quippiam reſpondere neceſſe eſt. quoniam diuiſum ſatis cum ſit,aut certe,aut non,dicere reſpondentem neceſſarium eſt.

Quid uero cauillatores Platonis tempore quærebant. & minus Ar. tempore oſtendit. Cap. CIIII.

Cum nunc quidem minus quęrunt.]. Si ęquiuoca cauillator diuidens interrogaret, fieret quod nūc minus quærunt cauillatores, Platonis uero tēpeſtate magis.quid uero illud quod quærebant,erat, affert, reſpondentem aut,nempe,non. antiquitus enim ambigua atque ęquiuoca Platonem ſciſcitantes,ipſum contradictionem reſpondere inueniebant,eſt quidem ſic,eſt uero ut non. unde & ipſum unum reſpondere coegere,aut equidem,aut non ſecundum dialecticos. huic enim ſtudium impendiſſe ſuum cauillatores aſſerit.nunc utique fieret, ſi cauillatores ęquiuocorum ſignificationes diuidentes de harū aliqua quippiam interrogarent, ut de terreſtri cane ſi accenſiones moueret.omnino enim reſpondens aut certe, aut non reſponderet.nunc non diuidentibus eum qui interrogatur ęquiuocum,aut ambiguum ęquiuocum reſpondere neceſſe eſt, hoc eſt,dicere oportet,apparet quidem,non eſt uere, aut ſortaſſis, aut quippiam eiuſmodi. ſic enim planum eſt. quod his qui intererogantur non placet. quia minime uera ſunt, uidelicet dicta eum qui interrogatus eſt reſpondere. neceſſarium,aut contradictionem dicere,hoc, eſt quidem ſic, eſt uero ut non,atque hoc pacto interrogationis malitiam corrigere.

Si uero redargutionem ſecundum æquiuocationem quiſpiā eſſe ſuſpicatus fuerit,modo quodam ne coarguatur reſpondens euadere non poterit. quoniam in his enim quæ aſpectui patent,nomen quod affirmauit negare,& quod negauit,affirmare neceſſarium. ut enim quidam corrigunt,nihil utilitatis præſtat. non enim muſicum & immuſicum coriſcum eſſe aiūt, ſed hunc coriſcum,muſicum,& hunc coriſcum immuſicum.

Si cauillatores æquiuocatione & alijs fraudibus uere redarguerent & exiſtimarent omnes etiam ſcientes falli contingeret. Cap. CV.

Si uero radargutionem ſecundum ęquiuocationem quiſpiam eſſe ſuſpicatus fuerit.] Paulo ante apparenter & non proprie cauillatores refellere dixit,nunc inquit,ſi quiſpiam refellere cauillatores proprie & redargutionem quæ ſecundum ęquiuocationē atque alias fraudes eſt:non apparentem eſſe redargutionem opinatus fuerit,omnes atque ipſos ſcientes falli continget. nanque & hi ęquiuocationibus & eiuſmodi alijs a' ſophiſtis fallūtur. & ſi hoc pacto res ſe habet,atque uerus elenchus eiuſmodi exiſtimatur elenchus,modo quodam quin aliquando fallatur,reſpondens,non euadet. fieri enim nō poteſt, ut ij qui uerum elenchum apparentem eſſe elenchum atque paralogiſmum aſſerunt,ut non redarguātur, caueāt. & modo quodam redargutionem non euadet reſpondens. hoc uero modo quodam addidit, quia hic nō eſt elenchus proprie. quomodo uero falli homines continget,infert. in his enim quæ ad aſpectum referuntur,aut ſub aſpectum ueniunt,non raro quod affirmauit reſpondens, negare,itemque quod negauit, affirmare neceſſarium.primum uero recte erit,ſi cauillationis deductio explicetur,atque hoc pacto dictionem ſpeculari. cauillatores ueſte aut quappiam alia re coriſcum muſicum operientes interrogabant. uū

quod

quod Coriſcus muſicus eſt, nouiſti? certe, quid uero opertum, quis eſt, nouiſti, non, deinde operimen tum tollentes quid uero dicebant, hunc, quis eſt, nouiſti? nempe, igitur hunc & quod muſicus eſt, noui ſti. at quidem & non nouiſti. quem enim cum opertus erat, quis eſſet, ignorabas, hunc uero ſi erat mu ſicus, minime cognoſcebas. eundem igitur & muſicum & non muſicum ſine muſicum & immuſicum nouiſti. quamobrem a' quo nomen muſicus negaſti, hoc de eodem affirmaſti. item num opertum quis eſt, nouiſti? non, deinde nudum oſtendentes. quid uero hunc nouiſti, equidem, Coriſcus enim eſt. ſed ipſum & non Coriſcum dixiſti. quem enim omnino quis eſt, neſciebas, neque ſi Coriſcus eſt, non igno rabas. quamobrem idem nomen de eodem partim affirmaſti, partim negaſti. accidentis cauillatio eſt. Coriſco enim operto eſſe accidit. quod accidenti adeſt, & rei adeſſe, cui accidens ineſt non neceſſarium. non enim ſi album biſyllabum, Alcibiadi uero accidit eſſe albo, Alcibiadi biſyllabum adeſſe neceſſe eſt. non enim biſyllabum Alcibiades eſt. hoc modo & in his, non enim ſi quis opertus eſt, neſcio, Coriſco uero operto eſſe accidit, & Coriſcum ignorare eſt neceſſarium. quare dicere oportet accidentis eſſe. eiuſ modi enim eſt de operto cauillatio, aut æquiuocationis, aut ambiguitatis oratio aut in horum aliquo fraus. illi hoc pacto dicentes diluebant, hunc Coriſcum noui muſicum meo paret aſpectui, & hunc no ui Coriſcum, opertum uero & immuſicum, & non Coriſcum. ſententia quidem igitur atque cauilla tionis eiuſmodi quædam utique deductio erat. dictio uero, hoc utique modo ſe haberet. uiſilia dicit, actu uiſilia, quæ reſpicientes cognoſcimus, operta ignoramus. in his enim quod quiſpiam affirmauit, negare, & quod negauit, affirmare eſt neceſſarium. quem enim uidens muſicum dicebat, opertum, & aſpectui minime obuium immuſicum diceret. & quem dicit immuſicum opertum, hunc quo operieba tur ſublato muſicum diceret. quare in his inquit quæ aſpectui ſubdita ſunt, quod nomen affirmauit, ab eodem negare neceſſarium. item quod dixit eſſe album, negare, & dicere non album eſt, neceſſe ſolue re quidem ut diximus. oportet aut quia accidentis eſt, aut alterius cuiuſdam modi. quod quidem & ipſe cum cauillationum ſolutiones exponit, dicet, ſed non ut iſti.

Eadem enim oratio erit huius Coriſcum huic, hunc Coriſcum muſicum eſſe, quod quidem ſimul affirmabunt & negabunt. ſed forte non idem ſignificat, non enim illic nomen. quam obrem neque in aliquo differt. ſi uero hoc quidem, dicere ſimpliciter aſſignabit, huic ue ro, additione aliquem aut hunc abſurdum. non enim altero magis, utro enim nihil differt.

Reſponſionem quorundam reiecit quia non ſeruant in concluſione quod in propoſitionibus neque econtra. Cap. CVI.

Eadem enim oratio erit huius Coriſcum.] Quod dicit eiuſmodi eſt. dicere Coriſcũ noui, huic, idem eſt. hunc Coriſcum. hoc enim, num quia muſicus eſt, Coriſcum nouiſti? equidem, hoc, idẽ huic eſt, num hunc Coriſcum, quia muſicus eſt, nouiſti? quem enim muſicum aut Coriſcum nunc dicis cũ id quo operiebatur ablatum fuerit, hunc dicebas, & cum opertus erat, & præterea de eodem ut dica tur planius. nonnulli cauillationem diluebant dicentes, hunc quidem Coriſcum non ignorare muſicũ, huic uero immuſicum, in differentibus interrogationem perſonis ferentes, atque duo ſubiecta accipien tes, quos inutiliter ſoluere afferit dicens, eadem enim erit oratio Coriſcum eſſe muſicum, aut immuſi cum, huic, hunc Coriſcum. hoc per hæc dicens. quoniam cum dicimus, num Coriſcum muſicum no uiſti? hunc numero unum, & non multos dicimus, ſed ueſte tectum, de quo affirmatur, negatur. ſol uentes igitur perperam delens inquit, ſed forte non idem ſignificat. quod uirtute tale utique eſſe pote rit. forte iſto modo corrigere non oportet. quia hic Coriſcus muſicus, & hic immuſicus. ſed quia non idem ſignificat. hoc eſt, Coriſcus non unum ſignificat. unius enim nomen Coriſcus declaratiuum non eſt. quemadmodum neque Socrates, & albus Socrates. ſi enim & ſubiecto unum eſt Coriſcus, & oper tus Coriſcus, ut & Socrates, & albus Socrates, ſed ratione non unus. quamobrem dicendum quod re felli poteſt, & accidentis eſt, deinde quoniam dixit eum qui æquiuocationis eſt, ſi quis ſuſpicabitur. hic uero accidentis poſuit exemplum, infert, non enim illic nomen, illic dicens de eo qui æquiuocationis eſt. in hoc enim nomen non idem ſignificat. quamobrem ſimpliciter de Coriſco, & de operto interro gare, quid differt. hoc uero, huic quidem ſimpliciter dicere Coriſcum aſſignabit. ad eos qui non recte ſoluunt, refertur, ipſorumque deſtrutiuum eſt. concluſionem enim propoſitionibus accõmodatam eſſe debere dicit. quomodo igitur nos non interrogat i, utrum hunc, aut hunc Coriſcum nouiſti, in con cluſione iſtud inducitur. ſi enim in hac quidem uidelicet in propoſitionibus, ut illi dicunt ſimpliciter, quia Coriſcus muſicus dicere opus eſt, in concluſione uero hoc adijciendum. hic uero, abſurdum. hoc uero nihil altero magis, eiuſmodi eſt, quod tum in propoſitionibus, tum in concluſione, hunc æquali ter poſitum eſſe oportebat, aut enim & in propoſitionibus hic uero iungatur aut ſi non in illis, neque in concluſione adijciatur.

Enimuero quoniam dubius quidem eſt: qui ambiguitatem interminatam dimiſit utrũ coar gutus ſit, an non coargutus, ut. n. orationes diuidantur conceſſum eſt, interrogationẽ nõ de

terminantem, ſed ſimpliciter dare, errorem eſſe planum eſt. quare & ſi non ipſe, ſed oratio ei qui coargutus eſt ſimilis eſt. non raro quidem contingit ambiguitatem animaduertentes, in diuiſione cunctari quia frequentes eiuſmodi proponunt. ut ne ſe ad omne difficiles præſtare uideantur. ſi uero non putantibus iuxta hoc rationem conſtitutam, ſæpe inopinabile occurret. quamobrem quia diuidere permiſſum eſt. non ut dictum prius cunctandum.

Cur cum æquiuocum eſt interrogatum reſpondentem diuidere & ſciſcitari in qua ſignificatione accipit interrogans docet. Cap. CVII.

Enimuero quoniam dubius quidem eſt.] Nunc interrogatum aliquod æquiuocum reſpondentem ipſum diſtinguere, & in qua interrogans ſignificatione dedit, ſciſcitari oportere docet. ſi enim non hoc pacto faciet, utrum coargutus ſit, an non? incertum. igitur quoniam clarum non eſt, ſi qui æquiuocum, aut orationem ambiguam non diſtinxerit, refellitur, reſpondenti ut diuidat permittitur. ſi hic reſpondens quod dico interrogatum non determinat, uidelicet non diuidit, ſed abſolute accipit, delinquit, & ſibi ipſi ut refelli uideatur, ipſe cauſa exiſtit. hinc uero accidit quod ſi non coargutus ipſe eſt, orationem eius cauillationem ſubijſſe. ut ſi quiſpiam interrogatus ſit, utrum canis ardores commouet? deinde reſpondens, nempe dixerit, ad cœleſtem proſpiciens, neque canis ſignificationes diſtinctę ſint, ipſe quidem uelut cœleſtem mouere ardores concedens, non refelli uidetur, eius uero diſputatio, atque reſponſio tanquam non diuiſerit, iſtud non fugere poterit. non raro uero inquit eum qui interrogatur, æquiuocam aut ambiguam eſſe orationem, quæ interrogatur, inſpicientem atque ſcientem non partiri quod interrogatum, contingit ad hoc pigrum, atque cœleſtem, ne uelut perpetuo diuidens difficilis eſſe uideatur. quoniam enim cauillatores æquiuocas atque ambiguas interrogationes perpetuo ſciſcitantur, reſpondens ſi omnia diuidere aggrediatur, difficilis ne, eſſe uideatur, cauet. deinde reſpondentibus ſi abſque diuiſione interrogatum dederint, nihil hinc abſurdi contingere putantibus, non raro quippiam inopinabilis occurret. quamobrem à reſpondente ut eiuſmodi fiat reſponſio cauendum, & quoniam ipſi conſtitutum ut interrogationes diſtinguat ad hoc minime cunctandum.

Si duas interrogationes non unam quis conſtituat, neque æquiuocationis & ambiguitatis cauillatio conſtituebatur, ſed uel redargutio, uel non. quid enim ſi Callias quidē et Themiſtocles muſici ſunt, aut ambobus cum alteri ſint, nomen unum inditum ſit interrogare differt. ſi enim uno plura declarat, plura interrogauit.

Originem æquiuocationis & amphibologiæ docet. Cap. CVIII.

Si duas interrogationes non unam quis conſtituat.] Aequiuocationis atque amphibologiæ nunc originem docet, & inquit ipſas gigni, quia duas interrogationes unam facit. ut enim in illa plures interrogationes cum ſint, unum habent prædicatum, ſic & ſi unum eſt nomen, at plurium declaratiuum. ſi igitur plures interrogationes unam faciens, fraus non erat, utique neque æquiuocationis, atque amphibologiæ cauillatio, & error extaret. ſi uero ambiguitas aut æquiuocatio non eſſet, aut uerus elenchus fieret, aut non omnino gigneretur. ut ſi multorum canis nomen ſignificatiuum non eſſet, ſed unum quid declararet, ut cœleſtem ſolum, ſi interrogatus quiſpiam eſſet, utrum latrat canis, interrogatus uero negaſſet, eſſet ne proprie redargutus, minime. Quoniam ſolum cœleſtem canis nomen ſignificat. ſi interrogaretur, num latrat, & dicat non, nullo pacto coargutus eſt. ſi uero affirmaſſet, redargutionem paſſus uideretur. quomodo uero æquiuocum quid interrogans plures interrogationes ſciſcitetur, demonſtrat. quid enim dicere, num Callias & Themiſtocles muſici ſunt, differt, ab hoc dicto, num canis latrat? in ambobus uero res plures ſunt. omne enim quod interrogatur ſi non ſimplex ſit, ſed æquiuocum & plura in interrogatione una accepta eſſe declarat, multa interrogat.

Si quidem non rectum ad duas interrogationes unam reſponſionem ſimpliciter ſumere cenſere, nulli æquiuocorum conuenire ſimpliciter reſpondere planum, neque ſi de omnibus ut non nulli iudicant uerum. hoc enim differt nihil, aut ſi interrogatum eſt, utrum Coriſcus et Callias domi ſunt an non domi, ſiue utrique adſint, ſiue abſint. utroque enim modo,

propoſitiones plures . non enim ſi uerum dicere , propter hoc una interrogatio. contingit enim & ſexcentas alias interrogatas interrogationes , & ad omnes certe, aut non, dicere uerum eſſe . ſed tamen non unica reſpondendum reſponſione . diſputatio nanque tollitur .

Declarat æquiuocorum non unam debere eſſe reſponſionem .
Cap. CIX.

Si quidem non rectum ad duas interrogationes.] Quoniam differendi arti ad duas interrogationes unam adhibere reſponſionem minime accommodatum eſt, reliquum eſt neque æquiuocorum unam debere eſſe reſponſionem. ut enim diximus æquiuocum ſciſcitans, plura interrogat ſed neque ſi de omnibus rebus quæ nomine ſignificantur æquiuoco uerum eſt prædicatum. ut ſi quiſpiam interrogaret, utrũ Aiax animal bipes, hoc quidem, & de utriſque Aiacibus uerũ eſt. non oportet uero unam dare reſponſionem , & ob propoſitionis rationem dicentem, unius interrogationis una ſit reſponſio. ſic uero duplices interrogationes non abſolute reſponſionem admittunt, & ut ne aſſueti unam reſponſionem in nonnullis ueris interrogationibus dare, & in alijs non eiuſmodi multis hoc patiamur . nihil enim inquit æquiuocum quid interrogare differt & talem afferre interrogationem , utrum coriſcus & callias domi ſunt , aut non . quamuis enim ipſos eſſe domi uerum eſſet , & ſi non uterque , multæ interrogationes . non enim ſi ipſos eſſe domi dicere uerum erat, una eſt interrogatio .

Hoc uero ſimile ut ſi & idem nomen inditum ſit alijs . ſi igitur unam ad duas interrogationes reſponſionem dare non oportet , neque in æquiuocis certe, aut non , dicendum eſſe apertum eſt. non enim dicens reſpondet, ſed dixit . at quodammodo in diſputationibus iudicantur, quia contingens latet . quemadmodum igitur diximus, quoniam quidem nonnullæ uidentur cum non ſint eſſe redargutiones, eodem modo & ſolutiones quæ non ſunt , eſſe uidentur . quas quidem interdum magis in orationibus contentioſis, & cum ad duplex obuiã procedimus , adducere quam ueras oportere aſſerimus . reſpondens uero , in his quæ apparent , eſto dicere debet . etenim hoc pacto parexelenchus utique non conſtitui poterit . ſi uero quippiam inopinabile dicere cogatur , hic adijciendum maxime uideri, hoc enim pacto neque redargutio , neque inopinabile aſtrui uideretur.

Idem eſſe oſtendit pluribus interrogationibus unam reſponſionem dare & æquiuocis . & quando reſponſiones apparentes magis quàm ueras dare oportere. Cap. CX.

Hoc uero ſimile ut ſi & idem nomen .] Hoc inquit cum multa interrogantur , unam dare reſponſionem idem eſt , ſi interrogetur æquiuocum aliquod . huius enim hoc declaratiuum eſt, idem nomen alteris poneretur . differentibus enim rebus idem & unum inditum nomen . ad multas igitur interrogationes unam dare reſponſionem , idem eſt , ſi interrogetur aliquod æquiuocum , reſponſionem unam dare . quemadmodum igitur non ad differendi artificem ſpectat ad plures interrogationes unam reſponſionem dare , ſic & ad æquiuocum quid idem facere . dicens uero in æquiuocis , certe , aut non, dicere non oportere , cauſam ne reſpondens hoc pacto certe , aut non , dicens reſpondeat , ponit . quod uero dicitur eiuſmodi eſt . quoniam multipliciter res dicitur , & omnia quorum declaratiuum nomen eſt , ut per hanc dictionem certe , aut non , declarentur , fieri non poteſt , quod non reſpondet perſpicuum eſt . ſi enim in alio quidem interrogans percuntatus eſt , in alio uero affirmauerit , aut negauerit reſpondens , nihil reſpondit . neque enim qui in æquiuocis reſponſionem unam dedit , proprie reſpondit, at quidem dixit aliquid , atque multis dicendo nempe, aut non, uidetur, reſponſionẽ uero non dedit . reſponſio .n. eſt, cum quis interrogatus hoc ipſe idem aut dederit, aut negauerit. ſi uero aliud quidẽ interrogans percũtatus eſt, atque aliud affirmauerit, aut negauerit reſpõdens, dixit quidẽ aliquid, & hoc modo tanq̃ ſi ipſe eligens dixit, reſpõſionem uero nõ dedit. hoc uero, ſed cenſentur quodam modo in his quæ differuntur . huic, equũ eſt, & ſi nempe, aut nõ, dicentes non ſecundũ ueritatem in æquiuocis reſpondent, tamen cenſentur. hoc eſt putantur, atque exiſtimantur reſponſionẽ dediſſe. exiſtimantur uero inquit reſpõdiſſe, q̃a auditores contingẽtia latent, uidelicet unius interrogationis unã eſſe reſpõ

ſionem, atque multarum multas. uel maxime quia in æquiuocis reſponſionem non eſſe ipſos latet. hoc enim dixit contingens, in æquiuocis enim eam quæ exiſtimatur reſponſio, reſponſionem non eſſe contingit. quod quidem in libro de diſſerendi arte octauo dixit, hoc & hic aſſerit, quod reſponſiones potius falſas dandum, quam ueras. ſiquidem has interrogans facilius admiſerit, quoniam enim inquit ut nonnullę redargutiones uerę quidem non ſunt, eſſe uidentur. eodem modo & ſolutiones aliquæ, quæ cum non ſint, quibuſdam uidentur. quas interdum magis quam ueras afferendum. nanque contra omnino reſiſtentem ut idem præceptum ſit, in omnibus obniti oportet. ſed neque ſimpliciter inquit reſpondere oportet, ſed quod & ipſę ſæpius dixit, forte dicendum, & ſit, & uidetur. nunquam enim his prædictis cauillatorius fieri elenchus poterit. hunc enim parexelenchum quia extra proprium & uerum ſit elenchum, uocat.

Quoniam uero quomodo quod in principio petitur, planum. omnes uero ſi proximum ſit, auferendum putant, & quædam concedendum non eſſe, uelut quod in initio eſt petente. cum eiuſmodi quiſpiam iudicauerit, quod quidem ex poſitione contingit neceſſarium, aut falſum, aut inopinabile, idem dicendum. quæ enim ex neceſſitate contingunt, eiuſdem poſitionis eſſe uidentur.

Oſtendit quomodo ſoluendum principij petitionem & quomodo petitur, & cum falſum, aut inopinabile in propoſitionibus eſt. Cap. CXI.

Quoniam uero quomodo quod in principio petitur, planum.] Quoniam inquit quid in initio peti planum eſt. tunc uero in initio petere, & accipere interrogantem exiſtimamus, cum proxima ſit & idem problemati interrogatio. in eiuſmodi dicit nonnullas confeſtim perimendas interrogationum & nullo pacto concedere dicente reſpōdente. quod in initio ab interrogante peti. proxime enim ſunt & problemati propoſito eædem interrogationes, ut ſi uoluptas ut concludatur bonum, propoſitum ſit, percuntaretur, num gaudium bonum, non dandum, ſed quod in initio eſt peti dicendum. amplius cum quis concluſionem aliquam falſam, & inopinabilem, quæ ex neceſſitate ex falſis collecta propoſitionibus, iudicarit. falſum enim perpetuo ex falſis, hoc & in propoſitionibus dicendum falſas, aut improbabiles eſſe propoſitiones, quæ eiuſmodi colligunt concluſionem. concluſiones enim, quæ ipſe contingentia dixit, eiuſdem ſunt poſitionis. propoſitiones uero nunc poſitiones uocat. quales enim propoſitiones, tales & concluſiones ſunt. quamobrem ſi concluſio improbabilis ſit, & propoſitiones improbabiles dicendum.

Amplius cum non nomine uniuerſale acceptum ſit, ſed comparatione, non ut datum eſt dicendum neque ut protulit, accipit. nanque non raro propter hoc ſit redargutio. bis uero prohibitum ad id quia non recte demonſtratum eſt, confugere opertet, ſecundum dictā determinationem occurrentem.

Quomodo non id quod uolumus proponimus, ſed aliud ut quod uolumus per illud concludamus. Cap. CXII.

Amplius cum non nomine uniuerſale acceptum ſit.] Vt in comparatione ſumatur quod accipere uolumus in libro artis diſſerendi octauo dixit, cum quod uolumus accipere hoc modo nō ut ipſum uolentes interrogamus, ſed ut per ipſum accipere aliud uolentes. ut continentiam uirtutem eſſe accipere uolentes, non diceremus quid ne continentia uirtus eſt? ſed num ut continentia uirtus, ſic & fortitudo, & iuſtitia? ſi igitur & hic comparationem hoc dicit, erit utique hoc dicens, quod cum non nomine uniuerſale, hoc eſt non ipſum ſecundum ipſum, neque ut per ipſum acceptum ſit. ut contrariorum ſcientia una, aut continentia uirtus. comparatione uero. cum dico, & non per ipſum, ſed alterius gratia. cum igitur uniuerſale comparatione acceptum ſit, dicendum quod non hoc modo dedit, neque ut conceſſit, ſumpſit. non enim continentiam conceſſit eſſe uirtutem, ſed fortitudinem. ſi uero nō hoc modo, hoc quod comparatione eſt, acceptum ſit, erit utique dicens cum uniuerſale non nomine acceptum ſit, ſed comparatione, & oratione, hoc & hoc non nomine dicendum, ſed oratione accipietur uniuerſale hoc modo. num ceruus cum quadrupes ſit, biſidus eſt? nempe, quid uero capra? equidē, quid bos? certe, q̄d uero ouis, utique, & omne igitur quod eiuſmodi eſt, biſidum eſt, at equus qui talis eſt, non biſidus, non igitur omne biſidum. hic omne quod utique ſit tale, biſidum eſt oratione acceptū. oratio enim hæc, omne quod utique ſit tale, non nomen. ſi uero dixit, omnis igitur quadrupes nomine uniuerſale accepit. quadrupes enim nomen. ad hoc dicendum, quod omne igitur tale non in

quadrupede, ſed in cornua gerente dedit. omne enim cornua gerens, bifidum. his uero prohibitum, ad ipſum refellendum conuerti oportet. quia neque demonſtrauit, neque ſecundum dictam determinationem ratiocinatus eſt. determinationem dicens æquiuocationem, ambiguitatem, diuiſionem, compoſitionem, atque reliquos modos, iuxta quos redargutio apparens conficitur. cauillationis igitur modum oſtendentes, ipſum non demonſtrantem, neque ratiocinantem aut refellentem demonſtrabimus.

In nominibus quidem igitur proprie dictis reſpondere uel ſimpliciter, uel diuidendo neceſſarium. quæ uero ſubintelligentes ponimus, ut quæcunque non plane, ſed diminute interrogantur, propter hoc redargutio cõtingit. ut num quod athenienſium poſſeſſio, eſt athenienſium? nempe. ſimiliter uero & in alijs. ſed quidem animalium eſt homo? certe, animalium igitur poſſeſſio homo. hominem enim animalium eſſe dicimus, quoniam animalium eſt. & lyſandrum laconum, quia laco. planum igitur quod in quibus quod proponitur perſpicuum non eſt, ſimpliciter non admitt e dum.

Quando ſimpliciter & ſine diuiſione & quando cum diuiſione reſpondendum. Cap. CXIII.

In nominibus quidem igitur proprie dictis.] In nominibus inquit dictis proprie atque perfecte. proprie enim nomina uocat illa, quæ rebus ſubiectis accommodata, ut homo, equus reſpondere aut nempe, aut non, aut ſimpliciter, & extra diuiſionem neceſſarium, ſi non ſit æquiuocum, uel ſi ſit, tum diuiſione. ad ea quæ mutilatis ſciſcitantur interrogationibus, ſimpliciter, aut equidem, aut non, reſpondere non oportet. propter hoc enim redargutio accidit. ſimul intellecta ſunt, quæ in his quæ interrogata ante commemorata ſunt. ut quod Athenienſium, num poſſeſſio Atheniẽſium, equidem, quid uero homo animalium? certe, homo igitur eſt animalium poſſeſſio. hic enim ut intelligatur poſſeſſio, cogit. ut enim quod Athenienſium, poſſeſſio eſt Atheniẽſium. ſic & quod animalium erit, poſſeſſio animalium. eſt uero hic animalium homo, poſſeſſio igitur animalium. hic igitur problematis interrogatio cum facta ſit mutila, cauillatio accidit. dicere enim oportebat, num quod Athenienſium, poſſeſſio eſt Athenienſiũ? & quod laconum poſſeſſio, horum poſſeſſio?

Cum duo exiſtant, altero quidem exiſtente, ex neceſſitate alterum eſſe uidetur. reliquo uero, hoc non ex neceſſitate. interrogatum utrum oportet minus dare. ex pluribus enim ratiocinari difficilius.

Particulare magis dandum & cur particulare ex pluribus quàm uniuerſale conſtet magis. Cap. CXIIII.

Cum duo exiſtant.] Hoc ſi eorum quæ in conſequentis elencho diſſeruit, meminerimus, planũ erit. factum quidem, ſequi habere principium dixit, & cum eſt factum, ex neceſſitate eſt, & principium habet. ſi enim factum, & principium habuit, non quidem ſi principium habet, & factum. plurifariam enim principium. in his inquit quod magis particulare, hoc enim dixit minus. qui interrogatur eum dare, & concedere oportet. uerum enim hoc uero alterũ non dare, hoc enim ſubintelligere eſt opus. minus uero & particulare magis quod factum, eo cuius eſt principium, ut & animal homo. cũ enim ſit homo, neceſſario & animal eſt. cum animal ſit, non neceſſe & homo. hoc igitur uelut uniuerſale exiſtẽs non cõcedendum. hoc enim declarat interrogatum utrum minus dare oportet. uidelicet cum interrogatio per utrum formata, particulare dare oportet. pariter uero & in terminis & ratiocinationibus minora & particularia perpetuo concedendum. ex pluribus enim uidelicet particularioribus ratiocinari difficilius eſt. abſque enim uniuerſali (ut didicimus) ratiocinatio non conſtituitur. particularius uero plura dixit, aut quia compoſitum magis & pluribus conſtat. homo enim ex pluribus quam animal cõſtat magis. nam & quæ animali inſunt, ut ſubſtantiam animatum & ſenſitiuum habet, necnon rationale, atque ſcientiæ ſuſceptiuum, quæ animali non adſunt, habet: aut dixit ipſum plura, quia uniuerſale modo quodam eſt unum, particularia plura. expoſitio uero prior melior.

Si uero argumentetur quia huic eſt contrarium, huic uero non eſt, ſi oratio uera ſit, contrarium dicere, nomen uero alterius poſitum non eſſe.

Si genus generi contrarium & ſpeciei ſpeciem eſſe contrariam oportet. Cap. CXV.

Si uero argumentetur quia huic quidem.] In differendi arte dictum eſt. ſi generi eſt contrarium, & ſpeciei generis ſpeciem neceſſe eſt eſſe contrariam · uirtuti enim quod genus eſt, & ipſi cum uitium contrarium ſit, & fortitudini quæ uirtutis ſpecies eſt, timiditas contraria eſt. hoc cum iſto modo ſe habeat. ſi quiſpiam animi armoniam non eſſe genus uere demonſtrauit, quia in armonia armoniæ contraria eſt, animo cum ſubſtantia ſit nullum quid eſſe contrarium, inquit & animo eſſe contrarium dicendum ſed ipſi nomen inditum non eſt, innominatum uero eſt.

Quoniam uero nonnulla eorum quæ dicunt, multi non concedentem falli utique dicerent, quædam uero non. ut quæcunque habentur ambigua. utrum enim corruptibilis an incorruptibilis animalium anima? a multis non determinatum. in quibus igitur nõ planum utrũ quod proponitur, dici conſueuit, utrum ut ſententiæ. ſententias enim appellant tum ueras opiniones tum totas negationes ut diameter incommenſurabilis.

Cum ambigua proponuntur nos non concedentes non fallimur ſi conceduntur à multis & non admittimus, erramus. Cap. CXVI.

Quoniam uero nonnulla eorum quæ dicunt multi.] Quoniam aliqua eorum, quæ plurimi dicunt, non concedentem falli aiunt, nonnulla uero ut quæ dubia ſunt, cum non concedantur, non dicunt falli. ut & quod de animalium anima eſt. in his igitur ambiguis non abſolute reſpondere eſt opus, hoc enim deſideratur. ſed conſiderare quod quodammodo uult interrogans, ne ipſe idem accipias. ut ſi problema eſt, utrum animus mortalis an immortalis? quoniam hoc ambiguum quod uult interrogans, a' te ſpectandum eſt, & ipſe alterum da nemo enim ut cupit, ambigua differentem carpit. in hac uero dictione, ut dictum eſt. in quibus igitur dubium utrum dici conſueuit. hoc deſideratur, in his non concedere oportet. eſt enim completa. in quibus igitur incompertum eſt, utrum dici conſueuit, certe; ant non, concedere non oportet, ſed dicere quod proponitur incertum eſſe, dicit uero ſententias & opiniones neras dici, quales ſunt, quæ omnibus, aut plurimis, aut ſapientibus, & his, aut omnibus, aut pluribus, aut maxime illuſtribus. de quibus in primo de differendi arte libro dixit. & totas negationes, dicens totam negationem uniuerſalem negationem. ut nullus.

Amplius cuius uerum ambigitur maxime, utique quis de his nomina transferẽs lateret. quia enim utrum uerum habet, planum non eſt, fallere non uidetur. quia uero probabile anceps eſt, falſum dicere non apparet. translatio uero orationem quæ coargui non poterit, conſtituet. præterea quaſcunque quis præſenſerit interrogationes, reſiſtẽdum, atque denuntiandum. ſic enim maxime interrogantem impedire poſſent.

Quando & cuius gratia nomina transferre oportet. Cap. CXVII.

Amplius cuius uerum ambigitur.] In quibus inquit confeſſum non eſt, ſed ambiguum uerum, quiſpiam nomina ad id quod ſibi conducit, maxime transferens atque tranſponens latere utique poterit. ſi enim uerum eſt, animam ex ſe ipſa moueri, & ex ſe ipſa mobilem, ambigitur uero & æque apparet ex ſe ipſa moueri, & non moueri. nihil enim impedit in quo non accuratam quis comprehenſionem habeat, æqualiter & quod hoc modo, & non ſic putare, ſi motionis nomen in immobilitatem reſpondens transferens aiat, anima immortalis eſt, non ut tu interrogabas mota, fraudes nectere atque cauillatorie reſpondere non uidetur. utique animus per hoc quod per ſe mobilis eſt, immortalis demonſtrari poterit. per contrarium uero, mortalis. ſi enim non mouetur, a' corpore non ſeparatur, ſi non ſeparatur, mortalis eſt. aut dicit transferre, translationibus uti. ſi enim animum quis poſuerit mortalẽ, translatione utetur. & dixerit, ſi animus armonia eſt uita exiſtens, ut in phedone fecit Plato, non utique unquam fieret inarmonia. id eſt mors. ſi enim animus uita exiſtens armonia eſt, mors penitus inarmonia, ſi armonia non fieret inarmonia, omnino neque mors, immortalis igitur animus. expoſitio uero prima propter ea quæ ſtatim illata ſunt, melior. dicit enim amplius quaſcunque quis præſenſerit interrogationum, reſiſtendum. reſpondenti hæc omnia committit quomodo quidem reſponſiones danti, ipſi impedimentum & deceptio non erit. dicit igitur & hæc, quæ ſuperiori nituntur ſen-

tentia . amplius eiuſmodi dictorum intellectus , cum quædam interrogantem nouerit reſpondens , ipſa quidem quæ interrogantur , ambigua eſſe dicat , & non ſic ſe habere diſſerat, ut interrogans ponit, ſed contrario modo . ſic enim faciens , & quaſi os eius comprimens , dicendo non ſic eſt, ut tu dicis , ſed contrarium potius , quod uult , interrogantem , ne concludat, impedire poterit.

Quoniam uero ſolutio bona , ratiocinationis falſæ oſtenſio circa qualem interrogationem falſum contingit . biſariam uero ratiocinatio dicitur falſa , aut enim ſi falſo ratiocinatio collecta eſt, aut ſi cum non ſit ratiocinatio , eſſe ratiocinatio uidetur, erit utique nunc dicta ſolutio & ratiocinationis apparentis circa quam interrogationem correctio apparet . quare orationum has quidem ratiocinantes perimentem , has uero apparentes diuidentem ſoluere contingit.

Orationem biſariam contingere eſſe falſam , & oſtenſionem falſitatis ſolutionem eſſe dicit Cap . C X V I I I .

Quoniam uero ſolutio bona ratiocinationis falſæ oſtenſio .] Acceſſurus ad diſciplinam nobis prodendam , qua cauillationes diluere ualeamus ſiue æquiuocationis , ſiue ambiguitatis ſunt , aut altero quodam trium ſupra decem modo ; ad id quod uniuerſalius eſt , orationem refert . & ait ; quoniam ratiocinatio cauillatoria omnis , aut falſas ſecundum materiam propoſitiones habet , aut uitioſa conſtat figura , & ſecundum hoc non ſyllogiſtica . cum uero integra figura conſtat , propoſitiones uero falſas habet , poſitarum propoſitionum unam , in qua falſitas eſt , aut ſi contingat , ambas ſed maiorem magis, (ut ſæpe diximus) perimere oportet, atque hoc pacto ipſam ſoluere . cum uero uitioſa conſtat figura , ſtatim malam connexionem quæ minime ſyllogiſtica eſt , refellere , atque ipſam deſtruere eſt opus . hæc quodammodo intentio dictorum eſt , & dictionem hoc pacto quaſi præcurrendo recenſeamus . quoniam oſtenſio & bona abſolute ratiocinationis cauillatoriæ redditio hæc eſt circa qualem propoſitionum , falſum contingit , maiorem , aut minorem demonſtrare . ratiocinatio uero falſa duplex . hæc quidem integra eſt figura . ut quæ dicit , animali omni lapis , omni homini animal , & ex hac ratiocinans omnis , & omnis , falſam concluſionem omnem hominem eſſe lapidem . hæc uero uitioſa conſtans figura , & propoſitionibus ueris , ut ex duabus in figura ſecunda affirmatiuis , omnem hominem equum eſſe concludens , quæ & cum ratiocinatio non ſit , uulgaribus eſſe uidetur : erit utique ratiocinationis, quæ hoc modo conſtituta eſt, ſolutio nunc dicta . dictam uero aſſerit ſolutionem , quę nunc proxime dicta eſt , quę eſt, quod non recta eſt ratiocinatio facta & minime ſyllogiſtica . uel quia quę interrogata ſunt , ęquiuoca , aut ambigua , uel quid eiuſmodi , aut , quia ex duabus particularibus , aut negatiuis ambabus , aut aliquod tale . & propoſitionis non recte acceptę correctio , qua falſum colligitur . quare eſt ſoluere eiuſmodi ratiocinationes ratiocinantes quidem perimentem . apparentes uero diuidentem . hoc uero , apparentes diuidentem ſoluere , huic in propoſitiones reſoluentem ęquale eſt . uidere quomodo acceptę , & utrum quę interrogantur ęquiuoca ſunt , aut alio quodam modo , ex quibus fraudes reſultant & cauillationes , & ratiocinantes & proprium figurę in qua collectę ſunt , ſeruantes , cauillationis modum demonſtrantes perimendum , non ratiocinantes uero diuidentes & quod ex utriſque in figura ſecunda affirmatiuis uel quid eiuſmodi demonſtrantes.

Amplius quoniam orationum ratiocinantium partim quidem ueram, partim uero falſam concluſionem habent . eas quidem quæ concluſionem conſtat falſa, biſariam ſoluere contingit . etenim tum interrogatorum aliquod interimendo, tum hoc pacto concluſionem eſſe demonſtrando , eas uero quæ propoſitionibus conſtant falſis, ſolum perimendo aliquid. concluſio enim uera . quare orationem ſoluere uolentibus primum quidem conſiderandum ſi rectam ſeruat ratiocinationem aut non , deinde concluſio utrum uera an falſa . ut uel diuidentes uel perimentes ſoluamus , & perimentes aut ſic, aut ſic, quemadmodum prius dictum eſt.

Quando concluſionem & propoſitiones uel propoſitiones ſolum perimenda & his ſolutio biſariam fit. Cap. C X I X.

Ad hunc uſque locum ex his quæ dixit , de ea quæ uitioſa conſtat figura , nec non quæ ſe-

cundum materiam eſt falſa, ratiocinatione pertractauit, nunc uero de ſola quæ bonam ſeruat figuram, a' ueritate uero declinat, ſermonem habet. & ait, talium quoniam ratiocinationum partim quidem concluſionem ueram habent, ut dicentes, homo lapis, lapis animal, homo igitur animal. partim uero ſunr concluſionem falſam habentes, quas declarat, ratiocinationes ſecundum quidem concluſionem falſas bifariam ſoluere eſt. etenim cum concluſio falſa, neceſſario & propoſitiones falſæ ſunt. in eiuſmodi igitur rõcinationibus, tum cõcluſio, tũ propoſitiones eiuſmodi inferẽtes concluſionẽ demoliendæ ſunt, falſas uero ſecundum propoſitiones unico modo ſoluendũ. quoniam & ex falſis uerum infertur, in eiuſmodi uero non concluſio, hæc enim uera, ſed propoſitiones perimentur. quamobrem eiuſmodi ratiocinationem cauillatoriam ſoluere uolentibus. uidelicet primũ cogitandum, utrum in figura an in materia uitium ſit? & ſi cauſa in materia contigerit, quærendum utrum in propoſitionibus an in concluſione falſum ſit? ſiquidem in concluſione, neceſſario & in propoſitionibus, non quidem e' contrario. quærendum uero hæc quodanmodo. ſiquidem in figura error erit, ipſam diuidẽtes ſoluemus. ſi uero in materia falſitas, propoſitionem amoliendo falſam ſoluemus. hoc enim quodammodo aut diuidentes, aut perimentes ſoluimus. hoc quidem, diuidentes. pro hoc, in propoſitiones reſoluentes. quemadmodum & perimentes ſic, aut ſic, pro eo, aut concluſionem ſolum, aut concluſionem & propoſitiones.

Plurimum uero differt interrogatum & non ſoluere rationem. præuidere enim laborioſum, per otium uero uidere facile.

Erroris inuentionem eſſe ſolutionem facilem & difficilem & quamobrem ſic. Cap. CXX.

Plurimum uero differt interrogatum, & non ſoluere rationem.] Quod propoſitum eſt, æquale huic eſt, orationis errorem uidere multum differt. hoc enim eſt ſcilicet erroris orationis inuentio ſolutio. cum per otium & per nos ipſos capiuntur, quomodo ratiocinando concluſio illata eſt, & quomodo propoſitiones acceptæ ſunt, conſideramus, & cum interrogantur. laborioſum enim eſt & plurimi reuera hominem habitus requirit, ut una cum interrogatione quod ex oratione cõtingit, inſpicere poſſit.

Aequiuocationis quidem igitur & ambiguitatis redargutionum. hæ quidem interrogationum aliquam plura ſignificantem habent, hæ uero cõcluſionem pluriſariam dictam. ut in hoc, tacentem dicere, concluſio duplex. in hoc uero, non ſimul ſcire ſcientem, ut in hoc, ſciens dicere, aut agere, et illud ſimul ſcire quod dicit, aut agit, iſte uero ſcit dicere iambos, iſte igitur ſimul ſcit & iambos. interrogationum una ambigua, & duplex, interdum quidem eſt, interdum uero non eſt, ſed ſignificat duplex. hoc quidem ens, hoc uero non ens.

Quatuor modos quibus æquiuocatio & ambiguitas conſtantur eſſe declarat. Cap. CXXI.

Aequiuocationis quidem igitur & ambiguitatis redargutionum.] Quatuor ſunt modi, quibus duas quæ æquiuocationis & ambiguitatis, ſpecies conſtitui conſueuit. unus quidem, cum oratio, uel nomen plura ſignificat, qui amphibologiæ & æquiuocationis cauillationibus æqualiter communis. alter, cum hoc modo dicere aſſueuimus. & hic communis. tertius uero cum compoſitum plura ſignificat, ſeparatum uero ſimplex eſt, ut hoc, ſcit literas. non enim hæc dictio, ſcit, plura ſignificat, neque hæc dictio, literæ. compoſitum uero duplex eſt, qui modus cauillationi quæ ſecundum amphibologiam eſt, peculiaris exiſtit. quartus uero, huic conuerſo modo ſe habet, cum compoſitum unum ſignificat. ut homo mortuus eſt. ſeparatum uero plura. ut & hoc Homerus poeta eſt, unum declarat, ſeparatum uero, ut Homerus eſt, multa. ſi enim quia poeta eſt, aut quia uiuit. & cum hæc iſto modo ſe habeant, dicit, quod de redargutionibus quæ circa æquiuocationes & amphibologiam, redargutiones quidem æquiuocationis unam quandam interrogationum habere multa ſignificantem. uidelicet nomen. quoniam uero hoc multa ſignificans habent & oratio duplex cui nomen annexum eſt, erit. ſubaudiendum igitur hoc & orationem. ut dictio perfecta ſit hoc modo. quæ quidem æquiuocationis ſunt, tum nomen tum orationem plura ſignificantia habent. in hoc enim, canis progreditur & nomina, & oratio plura ſignificant progreſſu enim & de reptione, & in greſſu, atque natatione dicitur. ſi igitur canis nomen plura ſignificat, & oratio cui hoc coniungetur, duplex erit. hæ uero concluſionem, hæ uero in amphibologia duplex in oratione habent, quam concluſionem nominauit, quia hæc & ipſa oratio eſt. amphibologia enim & ut propoſitio proponitur, ſit uero & concluſio. quæ igitur in amphibologia ſunt, orationem plura habent ſignificantem, nomina uero non, ut fieret deijcere hoc nunc me. hic enim nominum nullum duplex, oratio uero ipſa nos ipſos ſignificans capere, & tolli. & forte quis diceret, quod & in redargutione quæ amphibologia eſt, & oratio & nomen duplicia ſunt. in hoc enim, num eſt tacentem dicere? & oratio duplex, & tacentem. primum quidem dicendum tacentem non nomen, ſed participium eſſe, pariter & uidentem. aliter uero in his quæ æquiuocationis ſunt, perpetuo & in nominibus

& orationibus duplex eſt. in cauillationibus uero amphibologię duplex quidem in oratione proprium, ut in initio hoc idem philoſophum inuenies dicentem, quando duplex & in nominibus habent, quando uero non habent. quæret uero utique aliquis quomodo prius dixit, in hoc quod ſilentem dicere, cauillationis cauſam in contradictione nō in ratiocinatione eſſe, uidelicet, in cōcluſione, nunc uero in hoc quod dicere. ſilentem concluſionem duplicem eſſe dicit. an quoniam in nonnullis cauillationibus cōcluſio alteri propoſitionum eadem. quamobrem nonnunquam ut exemplum habentis duplex in propoſitionibus ipſam ſcilicet propoſitionem ſilentem dicere recipit. interdum uero ut exemplum habentis concluſionem duplicem. quod uero, uero in hoc, num eſt dicere ſilentem cōcluſio, & propoſitio duplices ſunt, planum eſt. quando concluſio à propoſitionibus altera quædam eſt nunquā concluſionem & ut exemplum propoſitionis quæ duplex habet, ſed ſolum ut concluſionem recipit. hoc uero, in hoc uero ſimul ſcire ſcientem, redargutionis amphibologię in nominum nullo, ſed in oratione interrogatio duplicitatē habet. cauillatio uero talis exiſtit, num quod dicere, aut agere ſciens, illud quod dicit, aut agit, ſimul ſcit? equidem, hic dicere iambos ſcit, hic igitur & una iambos ſcit, ſed quæ ab ipſis declarantur ignorat. oratio enim de puero, aut uulgari interrogabatur. hic igitur ſi iambos dicere ſcit, non una & quæ per ipſos declarantur, ſcit. nihil enim impedit recitantem abſque libro proferre ſcire, ignorare uero quæ ab ipſis declarantur, falſum eſt quod una ſcit. dicens uero, cauillationes quæ ab ęquiuocatione fluunt, & nomen & orationem habere plura ſignificantem. eas uero, quæ amphibologię, concluſionem quidem & orationem plura ſignificantem. habere ſiue propoſitio eſt oratio, ſiue concluſio. earum quæ ab ęquiuocatione emanant. exemplum non poſuit, amphibologię uero duo protulit exempla. hoc quidem & in propoſitionibus, & concluſione, hoc uero in propoſitione ſolum duplex habens. ſcire enim oportet, quod huius ſilentem dicere, duplex quidem concluſio, & propoſitio, huius uero, non una ſcire ſcientem, propoſitio quidē duplex concluſio uero non. concluſio enim hęc, iambos igitur & hic una ſcit, non duplex. planior uero oratio in hoc, non una ſcit ſcientem. ſi hoc pacto quodammodo ſe habeat. in redargutione dicente. non igitur una ſcit ſciens, interrogatio duplex, & ambigua, concluſio uero ſimplex, & duplex interdum quidem eſt, aliquando uero non eſt. de duobus modis ea quæ plurifariam dicuntur conſtituentibus dixit. hoc quidem ſeparatim unumquodque ſimplex habente, compoſito uero non ſimplex. & hoc contrario modo huic iſtud habente, & eſt quod dicit eiuſmodi. quod duplex interdum quidem ſeparato ſcire à literis non eſt, compoſito uero eſt. nonnunquam quidem duplex in compoſitione eſt, in diuiſione uero non eſt, aut econtrario. eſt uero & in cauillationibus amphibologię hoc pacto duplex aliquando quidem eſt & interrogationibus, & propoſitionibus nonnunquam uero nō eſt. hæc enim adinuicem duę ſpecies differre dictum eſt, quia quę ex ęquiuocatione ſunt, tum in nominibus tum in interrogationibus duplex perpetuo habent. amphibologię uero cauillationes, non perpetuo duplex, ſed aliquando quidem, nonnunquam uero non habent, hoc uero, alia ſignificant duplex, aliquando quidem ens, nonnunquam uero non ens. huic ęquum eſt, aliquid quidem duplicis ens, & uerum eſt, aliquid uero non ens, & falſum. in hoc enim num ſciens dicere, & illud unā ſcit dicere, partim quidem uerum, partim uero falſum, in ſciente quidem uerum, hic enim una ſcit. in puero uero, aut uulgari, falſum.

Quibuſcunque quidem igitur in fine plurifariam, ſi contradictionem non ante acceperit, redargutio non gignitur. ut in hoc, cæcum uidere. abſque enim contradictione non erat redargutio.

Si contradictio non ſumatur in propoſitionibus non fieri redargutionem demonſtrat. Cap. CXXII.

Quibuſcunque quidem igitur in fine plurifariam] Quod dicitur, planum eſt, ſi quidem eorum quæ in priorum reſolutoriorum ſecundo dixit, meminerimus, in quibus de ratiocinatione ex oppoſitis orationem habuit. ſunt uero quæ quidem dixit ibi ad finem hæc. intelligere uero oportet hoc modo non unica ratiocinatione concludi contrarium. ut concluſio ſit hæc, non ens bonum, bonum, aut aliud quid, & reliqua. cum hæc ibi hoc pacto differuit quod quibuſcunque quidem in fine planum. huic æquum eſt, in quibuſcunque quidem in concluſione, hanc enim nuncupauit finem. in quibuſcunque igitur quod plurifariam dicitur, hoc eſt contradictio inſpicitur in fine. propoſitionem quæ contradictionem habet, acceptam ſcire oportet. ſi enim in propoſitione contradictionem non acceperit ante, redargutio non conſtituitur, contraria una ratiocinatione colligens. deinde ea quæ in priorum ſecundo reſolutoriorum pertractata ſunt, noſtrę ſubijciens memorię intulit. abſque enim contradictione non erat redargutio, ut redargutio, & enim in illis differuit, ſine contradictionis pręacceptione redargutionem conſtitui non poſſe. quod bonum non bonum, priorum enim ſecunda, ſophiſticarum principia continent redargutionum. aut magis quod dicitur eſt, in quibuſcunque quidem in concluſione ambiguitas eſt, hanc enim plurifariā nuncupauit, nondum ſi refellit, planum, niſi contradictionem pręacceperit. huius enim hoc explicatiuum eſt, non redargutio gignitur, ut num eſt cæcum uidere? non, quid uero cum cæcum uides, non cæcum uides? eſt igitur cæcum uiderę. hoc ambiguum, aut enim quia cæcus uidet, aut quia uidens cæcum, uidet. quamobrem ſi redargutio proferri in apertum debet, contradictionem hoc pacto pręaſſumere oportet, eſt num cæcum uidere? & non uidere? aut ſic, cæcus ne uidet? & non uidet? quoniam enim quid

horum concludatur ambiguum eſt,quia multa declarat,ſi ante capiatur contradictio, dubium eſt, ſi in ſignificationum alteram reſpiciens, & non in alteram concludatur. in hoc enim eſt ne dicere ſilentem ? ſi refellit,cõpertum non eſt. ſi uero contradictionem aſſumpſerit. ante,dicens dicere, & non dicere ſilentẽ, planum eſt. hoc enim pacto in priorum ſecundo reſolutoriorum redargutionem conſtitui dixit,quod & in ęnigmatis modum dixit. extra enim contradictionem redargutio non erat.

In quibuſcunque uero interrogationibus non neceſſe negare duplex . non enim ad hoc , ſed propter hoc oratio.

Quando in interrogationibus duplex non negandum. Cap. CXXIII.

In quibuſcunque uero interrogationibus non neceſſe] In quibuſcunque uero interrogationibus duplex eſt,negare non neceſſe,hoc eſt,ſimpliciter negare non oportet,& dicere nõ . cum partim quidem uerum,partim uero falſum eſt. in his non neceſſe negare. falſo nanque negares . cum uniuerſum falſum, negare oportet.ut nũ Aiax cum Therſite ſingulari certamine pugnauit? non . hic enim negare neceſſe. nanque Aiacũ cum Therſite nullus ſingulari pugna certauit.in hoc uero,nũ dicere ſciens? & illud quod dicit,una ſcit?negare non neceſſe. de ſciente enim negare falſum . quæ enim dicere ſcit ſciens , ſimul ſcit. in his igitur non neceſſe. in concluſione uero dicere neceſſe,non. ut non igitur una ſcit,ꝙ dicere ſcit. dicendum non. falſum enim ſic ſcientes ut ſcientes non ſimul ſcire quæ dicere ſciunt . dicens uero negare duplex non neceſſe. huius per hoc cauſam intulit,non enim ad hoc, ſed propter hoc oratio, hoc eſt, non enim ad hanc interrogationem oratio eſt,ſed propter hoc,ſiue concluſionem . nam propter concluſionẽ extat interrogatio. & quoniam propter concluſionem interrogatio eſt, in interrogatione uero quod cõtingit,occultum eſt. ignoramus enim ſiue de ſciente,ſiue de puero orationem concludat, negare non neceſſe,ſed dicere,quod fortaſſe,aut quod eſt quidem,ut ſic,eſt uero ut non, quod quidem ipſe faciet.

In principio quidem igitur duplex,& nomen,& orationem hoc pacto reſpondendum,quod eſt ut nempe,eſt uero ut non. quemadmodum tacentem dicere, quia eſt ut certe , eſt uero ut non. & decentia quæ agenda ſunt , ſunt uero quæ non . decentia enim multipliciter dicuntur . ſi uero latuerit in fine interrogationi addendo corrigendum eſt . eſt igitur tacentem dicere,non. ſed tacentem,& in habentibus multiplex in propoſitionibus, ſimiliter. non quid ſimul ſciunt,quoniam ſciunt, equidem, ſed non hoc modo ſcientes , non enim idem eſt , quia ſimul ſcire non eſt , & quia ſic ſcientes non eſt . omnino & pugnandum & ſi ſimpliciter ratiocinatus ſit , quia non quam affirmauit , rem negauit , ſed nomen , quamobrem hæc non redargutio eſt.

Oſtendit quomodo reſpondendum cum in nomine aut propoſitione eſt duplex. Cap. CXXIIII.

In principio quidem igitur duplex & nomen & oratio.] Poſtquam quomodo reſpondere per ea quæ dixit,non oportet,diſſeruit,quod in quibus interrogationibus eſt duplex,negare non neceſſe. nunc & quomodo reſponſiones dare oportet,docet, ac ait,cum in principio hoc eſt in propoſitione,aut nomine eſt duplex,aut oratio,ſtatim una cum interrogatione ipſam non concedere, atque ei aſſentiri oportere,ſed dicere,quod eſt quidem ut ſic,eſt uero ut non,& ad huius illuſtrationem infert,dicere ſilentem . ut enim in hoc, inquit,cum interrogati ſumus,num eſt dicere ſilentem ? dicendum quod eſt quidem ut ſic, eſt uero ut non,& in omnibus alijs hoc pacto faciendum. ſi inquit ſæpe quod duplex oratio ſit , aliquem fugere contingit,ob idque quod interrogatum dare. inquit, iterum in cõcluſione corrigendum eſſe, finẽ enim dicit ut non raro aſſeruimus concluſionem. in concluſione uero cum hoc ab interrogante colligitur,nonnulla interrogationi adijciuntur quæ ratiocinantem ne ratiocinationem cõficiat,cohibent. huius uero quod eiuſmodi eſt? exemplum affert . cauillator interrogauit, num eſt dicere ſilentem ? non, dixit reſpondens,quod eſt quidem ut ſic,eſt uero ut non,ſed omnino negauit , ſimul cõcludebatur illud quod igitur eſt ſilentem dicere. quomodo igitur iterum redargutionem euadet reſpondens, cum ille concluſionem educit,dicens,igitur eſt ſilentem dicere.addis ipſe non. Socrates enim hic uero ſilens non dicit. eodẽ modo faciendũ & in propoſitionibus duplex habentibus,niſi tunc hoc diuidendo anticipauerit reſpondens. quæ uero deinceps plana ſunt,atque non diſſimilia dictis.

Cauillationes uero tum diuiſionis tum compoſitionis quo pacto ſoluendum planum eſt . ſi enim diuiſa & compoſita oratio alterum ab eo quod concluſum eſt , ſignificet,contrarium

dicendum

dicendum. ſunt uero omnes iſtiuſmodi orationes circa compoſitionem, & diuiſionem. num quo uidiſti tu hunc uerberatum, hoc iſte uerberatur? & quo uapulabat, hoc tu uidiſti? & interrogationum. quidem ambiguarum quippiam habet, ſed circa compoſitionem ſunt. non enim eſt duplex hoc circa diuiſionem. non enim eadem fit diuiſa oratio, ſi quidem non & τὸ ὄρος id eſt mons & ὅρος hoc eſt diffinitio accentu ſic dictum, alterum ſignificat. ſed in ſcriptis quidem idem nomen cum ex eiſdem elementis deſcriptum ſit, pariter quidem illic notæ efficiuntur, uoce prolata non eadem. quamobrem non duplex hoc circa diuiſionem. & quia non omnes redargutiones ſunt circa duplex, clarum eſt, ut nonnulli aſſerunt. a reſpondente igitur partiendum eſt. non enim idem eſt dicere uidere oculis uerberatum, & aſſerere uidere oculis uerberatum.

Explicat ſolutiones diuiſionis & compoſitionis caput. Cap. CXXV.

Cauillationes uero tum diuiſionis tum compoſitionis quo pacto ſoluendum, planum eſt] Poſtquã in redargutionibus per ęquiuocationem, & amphibologiam conſtitutis, quomodo reſpondere oportet, diſſeruit, atque abunde de ipſis docuit. nunc & de cauillationibus quę ex diuiſione & compoſitione conflantur, orationem habet. atque quomodo ipſas ſoluendum eſt, planum facit. ſi enim oratio ait eadem alterum quid ſignificat diuiſa, & alterius compoſita ſignificatiua, concludente ratiocinante ipſe ſemper contrarium dic: ipſas eſſe circa compoſitionem, quod circa diuiſionem dixit. quoniam idem ab hoc uero diuiſum, huic componitur, & cum hoc compoſitum, ab hoc diuiditur. ut Socrates ſedet, ſedens poteſt ambulare, Socrates igitur ambulat. hoc igitur ambulat, ab hoc poteſt diuiſum, cum Socrate compoſitum eſt, & cauillatio conſtituta eſt, dicens Socrates igitur ambulat. quoniam igitur eiuſdem ut ambulare, ſimul, & diuiſio, & compoſitio fit, ſed ab alio quidem diuiſio, ut ab hoc poteſt, cum alio uero ut cum hoc Socrates, compoſitio. propter hoc dixit, ſunt uero circa compoſitionem, aut diuiſionem. nihil enim ſic, aut ſic dictum, differt. quamobrem & Ariſtoteles modos diuiſionis & compoſitionis ut unum modum accepit, dicens circa compoſitionem uero, & diuiſionem cum ipſa ſignificatus differentiam facit. quod uero & hæc pręſens cauillatio, num quo uides tu hunc uerberatum, hoc uerberabatur, circa compoſitionem eſſe ſi quidem uniuerſam dicemus cauillationem. planum erit. eſt uero hęc, num quo uides hunc uerberatum, hoc uerberabatur, nempe, uides uero ipſum oculo uerberatum, oculo igitur uerberabatur, & non flagello, quod falſum. uerum enim erat oculo igitur uides hunc uerberatum. deceptio uero orta eſt, quia diuiſum eſt hoc, hunc uerberatum, ab hoc uides, additũ uero oculo. non enim oculo iſte uerberabatur dicere oportebat, ſed oculo iſte uidebatur uerberatus, aut oculo uides hunc uerberatum, & quoniam hoc a` diuiſione quod quidem ipſe per hoc. non enim eſt duplex quod circa diuiſionem, declarauit. quoniam igitur quod a` diuiſione non eſt duplex, hoc per compoſitionem duplex, circa compoſitionem cauillatio eſt. diuiſum enim hoc uerberabatur, aut uerberatum, ab oculo, cum hoc uides, aut cum hoc uidebatur, compoſitum. deinde utrunque hoc uides uerberatum, compoſitum cum oculo, uerum ratiocinatur, dicens, oculo uides hunc uerberatum. quare ꝙ circa compoſitionem, modo quodam circa diuiſionem eſſe, & quod circa diuiſionem, eſſe circa compoſitionem, planum. cauillationem uero neſcio quid eorum quæ amphibologiæ ſunt, habere dicit. hoc enim hoc uerberabatur iſte, duplex. quiſpiam enim hoc & de flagello, & de oculo intelligere poteſt, tamen circa compoſitionem eſt. diuiſa enim oratio duplex non eſt. illatum enim hoc, uides uero tu hunc uerberatum & compoſitum fecit, ut duplex eſſet. & hoc, num quo uides tu hunc uerberatum, hoc iſte uerberabatur? quoniam ſi per ſe dictum eſſet, non utique eſſet duplex. & quia poſterioris cum priori compoſitio duplex fecit, declarans intulit, ſi quidem & hoc, ὅρος ideſt terminus, & ὄρος hoc eſt mons. potentia dicens, quod quemadmodum neque hoc, ὅρος ideſt terminus, & ὄρος hoc eſt mons, ſignificat alterum cum ſuo accentu dictum. hæc enim eſt orationis perfecte cõpleta cum & ipſa & accentuum differentię compoſitę ſint tunc oratio efficitur duplex, hoc modo & in propoſito, compoſitione enim facta & hæc duplex. ſi enim quiſpiam ſcripſerit, aut dixerit, nũ hoc, ὅρος, ὅρος eſt? duplex interrogatio. poteſt enim quis & hoc modo intelligere, num quidem montes diffinitiones & orationes ſunt? poteſt & ſic, num montes petrę cum arboribus & eiuſmodi talibus ſunt? ſed ſi interrogetur aut ſcribatur extra tenuem & aſpiratum accentus duplex efficitur. in talibus enim ſine accentibus ſcripta eadem ſunt his, quæ interrogantur. ſi uero accentus adſcripti, nõ amplius oratio efficitur duplex. hoc uero, non enim eſt duplex, hoc circa diuiſionem non ut conſtitutiuum puto illatum eſt huius, pręſentem cauillationem amphibologię eſſe. modus enim qui amphibologię magis erat, in quo nominum nihil eſt duplex, ſed in ipſa oratione, ut in hoc fieret dicere hoc nunc me. hic enim nominum nihil duplex, oratio uero. non quidem igitur ut probatio ſit, adductum eſt. uidetur enim dicere, quod ſi oratione diuiſa eiuſdem partes eſſent duplices, tunc eſſet amphibologicorum, ut omnia amphibologica partes habeant omnes duplices, quod quidem falſum. cum quatuor enim modi exiſtant (ut paulo ante diſſeruimus) ex quibus duę ſpecies conſiſtunt & ęquiuocationis, & amphibologiæ. primus quidem, cum oratio, aut nomen plura ſignifi-

cat. qui ambabus ęqualiter communis. alter uero, cum aſſueti ſumus ſic dicere qui & hic communis eſt. tertius, cum compoſitum plura ſignificat, ſeparatum uero ſimplex, qui cauillationi amphibologię ſolum peculiaris eſt. quartus uero contrario modo huic ſe habet, cum compoſitum unum ſignificat, ſeparatum uero multiſariam dicitur, qui ut omnino modum primum conſtituit, adminus uero & alterum. cum quatuor exiſtāt modi, & qui maxime proprij amphibologię ſunt, cum nominum nihil eſt duplex, nō puto, hoc. neque enim eſt duplex quod circa diuiſionem hoc pacto ut dicebaiit illatum eſſe, quod utique diuiſum duplex habebat, erat utique amphibologię. quoniam non eſt duplex, non eſt circa amphibologiam, ſed eſt quod dicit. quoniam compoſita habet, diuiſa uero duplex nō habet, compoſitionis cauillatio eſt. pariter uero & hoc, num uidiſti tu nunc exiſtentes in Pyreo triremes in Sicilia exiſtens? circa compoſitionem eſt. aliud enim a' Pyreo diuiſis triremibus, & aliud compoſitis, ſignificat. diuiſis enim declarat, quod in Pyreo exiſtens nunc, uidiſti triremes in Sicilia exiſtentes. compoſitis uero Pyreo, triremes exiſtentes, tu ſtans in Sicilia nunc. in hoc uero, ſed in ſcriptis quidem idem nomen, deeſt non eſt duplex. quod uero dicit eiuſmodi eſt. in ſcriptis non eſt duplex ipſum nomen, aut nomina ipſa, cum ex eiſdem & eodem modo ſcripta ſunt literis. hoc eſt, per eoſdem accentus ſpiritus. ut aut ambo accentu aſpirato, aut accentu ambo tenui, & aut bitemporeis, aut longis ambo. echo enim, & echo non duplex, cum uero non per eoſdem ſed per alios, atque alios ſcripta duplex. quemadmodum in hoc κλῆμα & κλίμα hoc quidem enim per ita uitem ſignificat, hoc uero per iota terrę ſectionem, ut ſi contingat, per Rhodum clima aut per Boriſthenē. ſigna enim elementa forte, & accentu., potius uero utraque dixit. quoniam enim uoce prolata, & talibus nominibus declarata, dico quidem clemate & climate non eadem ſunt, ſignata notis ad eorum quæ declarantur manifeſtationem hoc quidem ſcribi per bitempoream, hoc uero per longam natura. in dictione uero hac, uoce prolata non eadem erat. utique planius ſi loco huius uero eſſet coniunctio enim ſcripta. ut cauſam enim huius cur notas facientia hoc, uoce prolata non eadem intulit. hoc uero, quare non duplex hoc circa diuiſionem. huic ęquum eſt, quare non duplex, neque circa amphibologiam cauillatio dici poterit, quia adinuicem diuiſa duplex non habent, & ambiguum. eſt igitur hoc circa diuiſionē, idem huic, a' diuiſione. compoſiti enim pars diuiſa non duplex. per hoc uero, non enim idem uidere oculis uerberatum, & dicere uidere oculis uerberatum, ſolutionem huius cauillationis dicit, num quo uides tu hunc uerberatum, hoc uerberabatur quod uero dicit, eſt, non idem eſt dicere oculis uerberatum uidere, huic, uidere uerberatum flagellis ut oculis uidemus uerberatum oculis. non enim auribus uel naribus uidemus. uerberamus, aut uerberamur non oculis, ſed uirga. non enim oculus uirga. ut aliquis oculo uerberetur.

Et Euthidemi uero oratio, num uidiſti tu nunc exiſtentes in Pyreo triremes in Sicilia exiſtens? & item num eſt bonum exiſtentem coriarium prauum eſſe? utique quis eſſet bonus exiſtens coriarius, quare coriarius prauus. num quorum ſcientiæ ſunt probæ, diſciplinæ probæ? mali uero diſciplina proba, mala diſciplina igitur proba. ſed quidem & mala, & diſciplina, & malum. quare mala diſciplina malum. num uerum eſt dicere nunc quod tu genitus es? genitus. igitur nunc. an diuiſum aliud ſignificat. uerum enim dicere nunc, quia genitus, ſed non nunc.

Diuerſa exempla ponit compoſitionis & diuiſionis. Cap. CXXVI.

Et Euthidemi uero oratio num uidiſti tu nunc exiſtentes in Pyreo triremes] Non unum cauillationis compoſitionis & diuiſionis exemplum ſolum, ſed differentiā ponit, (quemadmodū & ipſe dicens) omnes poſitas orationes circa compoſitionem eſſe, aut diuiſionem indicauit. qualis eſt, & Euthidemi oratio hoc pacto concludens. igitur uidiſti nunc exiſtentes in Pyreo triremes in Sicilia exiſtens. hæc enim concluſio cauillationis circa compoſitionem eſt duplex habens. & hoc ἆρα.i. igitur uidiſti non circumflexe ſed accentu acuto legere oportet. orationem uero interrogauit Euthidemus in Pyreo exiſtens, quando Athenienſium triremes in Siciliam profectę erant. eſt uero eiuſmodi cauillationis deductio, num tu nunc in Pyreo es? nempe, num uidiſti in Sicilia triremes exiſtentes? equidem, num uidiſti tu nunc exiſtentes in Pyreo triremes in Sicilia exiſtens? cauillatio hęc circa compoſitionem. non enim ſi in Pyreo ſum nunc & ſi uidi ꝙ in Sicilia ſunt triremes, neceſſe nunc me in Sicilia eſſe in Pyreo exiſtentem & in Sicilia triremes in Pyreo eſſe. hoc enim collegit Euthidemus exiſtentem in Pyreo nunc eundem in Sicilia eſſe, & exiſtentes in Sicilia nunc triremes eaſdem in Pyreo nunc eſſe. & iterum eſt igitur bonum exiſtentem coriarium prauum. & hoc ἆρα accentu acuto ſcribere oportet. eſt enim cauillationis concluſio, quæ circa compoſitionem duplex habet. aut enim quia eſt quidem bonus, & probus, coriarius uero malus, & arte imperitus. aut quia bonus quidem coriarius, & arte clarus. homo uero malus, & prauus. in quo & cauillatio hoc pacto adducta concludebatur. num quidem Simon bonus eſt, nempe, num Simon coriarius prauus eſt, equidem. Simon igitur bonus exiſtens coriarius prauus eſt. duas enim declarauit interrogationes, per hoc, erit utique aliquis bonus exiſtens coriarius malus. per hoc, quidem erit utique aliquis bonus exiſtens.

exiſtenſ. hoc,num Simon bonus? per hoc coriarius prauus,hoc, num Simon coriarius prauus? hoc uero & in libro de interpretatione diluit potentia dicens, non enim quæ ſeparatim dicuntur,& ſimul dici poſſunt. non enim ſi coriarius,& bonus,& coriarius bonus. hoc uero,quare erit bonus coriarius malus,ſolutio eſt cauillationis,ut ſi dixiſſet,aut bonus quidem erit homo, malus uero coriarius, ſed non prauus homo,coriarius bonus, & talis cauillatio eſſe poteſt. num eſt bonum exiſtentem coriarium prauum eſſe? hoc eſt,num contingit aliquem, bonum quidem eſſe coriarium, hominem uero malum? certe, eſt uero aliquis bonus quidem homo,coriarius uero prauus,deinde ut concluſionem inferre hanc, quare erit bonus coriarius prauus. hoc eſt, quare erit bonus quidẽ homo,coriarius uero prauus, contrario uero modo iacebat. in hoc uero,num quorum ſcientię probę,diſciplinę probę? in duobus oratio falſa,in uno quidẽ, quia ex duabus in ſecunda figura affirmatiuis ratiocinatio eſt. in altero uero, quia non colligit, quod ex poſitis accidere apparet,ſed aliud quid hinc uero planum hoc. num quorũ ſcientię probę,diſciplinę probę? equidem,deinde intulit, mali uero diſciplina proba. & uides duas propoſitiones affirmatiuas,quę medium terminum diſciplina habent,tamẽ & ſi connexio non ſyllogiſtica,neque per hęc illud quod illi inferunt,accidit. hoc,proba igitur diſciplina malum, non propter hoc contingit, ſed quia mali proba ſcientia,quod quidem & ipſe declarauit per hoc,ſed eſt malorum ſcientia proba. ac ſi dixiſſet,ex poſitis proba diſciplina malum non colligitur,ſed quia mali aut malorum ſcientia proba. hoc uero, ſed quidem & malum, & diſciplina proba. poteſt & quod dicitur, à cauillatoribus abſurdum exaggerantibus intelligi, uelut dicentibus, mala igitur diſciplina proba, ſed quidem & mala, quod quidem abſurdum. hoc uero, & diſciplina malum ab ipſis, ut huius probatio dicitur, & malam diſciplinam eſſe,& non ſolum bonas eſſe diſciplinas,ſed & malas. poteſt igitur & hoc pacto (ut diximus) intelligi, & ut cauillationis ſolutionem intelligere quiſpiam poteſt, Ariſtotele potentia aſſerente, primum quidem non eſt diſciplina malum. ſi uero & diſciplinam eſſe & malum quis poſuerit, malum erit diſciplina. non enim per interrogata probam eſſe ſed hoc, malorum probam eſſe ſcientiam colligitur. hoc uero nihil abſurditatis habet. contingit enim aliquem qui prauus & malus eſt,arithmeticum eſſe,proba huius exiſtente ſcientia huius uero,num uerum eſt dicere nunc quod tu genitus es,cauillatio eiuſmodi. num genitus tu? equidẽ, quid uero,uerum eſt dicere nunc te genitum eſſe? genitus igitur nunc. aliud enim nunc ſeparatũ, ab hoc dicere,& aliud cum eodem compoſitum ſignificat. ſi uero de eclipſi facta orationem quis interrogat, erit circa diuiſionem. ut num defectus factus eſt?

Num ut potes,& quæ potes,hoc modo & hæc ne facies? citharam non pulſans pulſandæ citharæ facultatem habes, pulſares utique igitur citharam non pulſans citharam. an non huius facultatem habet citharam non pulſans, citharæ pulſandæ, ſed cum non facit, hoc facere. nonnulli & ſecus ſoluunt. ſi enim dedit ut facere poteſt, non aiunt non pulſantem citharam, citharam pulſare contingere. non enim omnino ut poteſt facere, conceſſum eſſe facturum,non idem eſſe hoc ut poteſt, omnino ut facere poteſt. ſed quia non recte ſoluunt, planum eſt. orationum enim circa idem ſolutio eadem, hæc uero non omnibus congruet,neque omnino his quæ interrogantur, ſed eſt ad interrogantem non ad orationem.

Alterum compoſitionis exemplum ponit. Cap. CXXVII.

Num ut potes, & non potes hoc modo & hęc ne facies?] Et hoc cauillationis circa compoſitionẽ exemplum eſt. à cauillatoribus uero hoc modo componebatur, num ut potes, & quæ potes, hoc modo & hæc faceres? nempe, non citharam pulſans pulſandi eam facultatem habes, equidem, pulſares utique igitur citharam non pulſans. cauillationem uero hanc ponens,atque eiuſdem ueram tradens ſolutionẽ, quod facultatem non habet ſimul citharam non pulſandi,& pulſandi,ſed huius poſt hęc pulſandi & deductio atque cauillatio circa compoſitionem eſt. qui non hoc pacto diluunt, & circa compoſitionem cauillationem negant,atque ad aliud ferunt,ac dicunt non quod poteſt omnino facere,hoc eſt & ex neceſſitate poteſt,carpit. ſi enim idem erat (dicunt.) cum neceſſario poſſibile,tunc dicere oportebat, non citharam pulſans pulſares. quoniam citharam poſſe pulſare.poſſibile uero neceſſarium.neceſſariũ uero omne ens. omne igitur neceſſarium ens. ut & omne impoſſibile nõ ens. ſi igitur idem erat,dicunt,poſſibile neceſſario,neceſſarium uero ens,quoniam citharam pulſare poſſe dedit, & quod citharam pulſat non pulſans conceſſit. quoniam uero non eſt idem, neque pulſare conceſſit. non enim dicunt & ex neceſſitate facere ſiue pulſare dedit. dicens facere & pulſare citharam poſſe. non enim poſſibile & neceſſarium idẽ ſunt. huius enim declaratiuum eſt,hoc,nõ idem eſſe,ut poteſt,& omnino ut poteſt,facere, ſed diluere nõ recte eos planum eſt. ſi enim ex hoc quod poſſibile,ut cum neceſſario idem exiſtens accipitur, cauillatio conſtituebatur. orationum circa idem eandem eſſe ſolutionem oportebat. hoc eſt,omnium huic rationi ſimilium rationum,uidelicet, circa compoſitionem (ut nos dicimus) fallentium, ſed non (ut illi dicunt) circa poſſibile & neceſſarium oportebat. omnium igitur harum eãdem eſſe ſolutionem opus erat. neque in illis hęc ſolutio accomodaretur neque in hac ſi hoc pacto quodammodo interrogaretur, num ut con-

cedis,& ponis,& quæ concedis,& ponis,hæc & hoc modo facies citharam non pulſans concedis, & ponis citharam pulſate, certe, non pulſans igitur citharam pulſas . hic Ariſtotelis quidem ſolutiones conueniunt,illorum minime. nilúl uero impedit quominus iterum dictionem memoria repetendo dicamus. non enim omnino aſſerunt non recte ſoluentes ut poteſt facere , datum eſſe facturum hoc eſt non ſecundum omnem poſſibilis ſignificatum,citharam pulſare poſſe dedit, iam & non citharam pulſare , poſſe citharā pulſare, ſed hoc quidem citharam pulſare ut poteſt,citharam pulſabit,declarat,citharam non pulſantem nunc,poſt hac facultatem habere citharę pulſandę. hoc uero, omnino citharam pulſate poteſt, declarat, & hoc,cum citharam non pulſat,quod iam citharam pulſat. quod quidem falſum,dicere habere facultatē cum citharam non pulſat,tunc citharę pulſandę,ut ſimul pulſet,& non pulſet citharam. ipſos igitur aſſerit non recte ſoluere Ariſtoteles. ſi enim quiſpiam orationem hoc pacto interrogauerit, ſed ut concedis, & ponis,& quę concedis,& ponis hoc pacto & hæc facies? non citharam pulſans concedis & ponis citharam pulſare,certe,citharam non pulſans.igitur citharam pulſas. ſi oratio hoc pacto ab aliquo interrogaretur,ſolutio Ariſtotelis erit accomodata circa compoſitionem cauillationem eſſe dicens,aliarum uero ſolutio orationum nequaquam. quod uero in compoſitione fraus ſit ,planum eſt . concludi enim quod non citharam igitur pulſans,citharam pulſas,non oportebat. ſed quod igitur non citharam pulſans concedis, & ponis citharam pulſare hoc uero haud fieri non poteſt.

Orationes uero circa accentum non ſunt , neque in his quæ ſcribuntur , neque in his quæ dicuntur. paucis exceptis quæ fieri utique poſſunt,ut hæc oratio. num eſt hoc , οὗ hoc eſt cuius diſſoluis domus? nempe , non igitur hoc οὐ ideſt non diſſoluis huius diſſoluis negatio, aſſeruiſti uero hoc,non diſſoluis domum,domus igitur negatio. quomodo ſoluendum perſpicuum eſt. non enim idem ſignificat accentu acuto & graui dictum.

De ſolutione cauillationis accentus. Cap. CXXVIII.

Orationes uero circa accentum quidem non ſunt.] Quod quidem & in initio dixit, hoc & hic aſſerit,cauillationes circa accentum non admodum facile fieri,neque in ſcriptis,neque in his quę proferuntur orationibus,excepto tamen quod illic dixit,quod in diſputatiuis non ſcriptis non facile orationem facere,in non ſcriptis uero nequaquam. pręterquam ſi aliquas fieri admitteremus,paucę quædam inuenirentur. ut eſt dicens num eſt hoc, οὗ,ideſt cuius diſſoluis,domus? certe,ne hoc οὐ, ideſt non diſſoluis,huius diſſoluis,negatio, equidem,domus igitur negatio. cauillatio circa accentum eſt . in prima quidem propoſitione hoc οὗ diſſoluis circumflexe datum eſt,in altera uero non hoc pacto acceptum.

Planum uero, & in his quæ circa id ſunt quod non eadem modo eodem, quo pacto occurrendum eſt,quoniam prædicamentorum genera habemus. interrogatus enim dedit non eſſe quid eorum quæ quid eſt ſignificant , hic uero eſſe quid eorum quæ ad aliquid, aut quanti, quæ apparent quid eſt ſignificare , propter dictionem demonſtrauit , ut in hac oratione. num contingit idem ſimul facere,& feciſſe? at uidere quid & uidiſſe idem,& ſecundum idem contingit. num quid eorum quæ pati, facere aliquid? quid ſecatur,uritur , ſentitur, ſimiliter dicuntur,& omnia pati aliquid ſignificant. quid item dicere,currere,uidere, ſimiliter inter ſe dicuntur, at uidere , ſentiri quodam eſt , quamobrem & pati quid, ſimul uero & facere. ſi uero quis dans illic non contingere ſimul facere & feciſſe, uidere & uidiſſe idem contingere aſſereret, non dum coargutus eſt , niſi uidere facere quid dixerit, ſed pati. hac enim opus eſt interrogatione,at ab audiente dediſſe exiſtimatur, cum ſecare facere quid,& ſecuiſſe, feciſſe quid dedit, & quæcunque alia ſimiliter dicuntur. reliquū enim ipſe addit auditor,ut ſimiliter dictum,hoc uero non ſimiliter dicitur, propter dictionem apparet . idem uero quæ admodum in æquiuocationibus , contingit , exiſtimat enim in æquiuocationibus orationum ignarus , quam affirmauit negare rem non nomen, huic præterea interrogatione eſt opus , ſi ad unum reſpiciens dixerit æquiuocum , hoc enim pacto concedente,erit redargutio.

De redargutionibus

Planum uero & in his quæ circa id ſunt quod non eadem modo eodem,dicuntur.] Hic & de redargutionibus quæ propter dictionis figuram oriuntur,agit. inquit igitur , quomodo his obuiam eundum, planum. ſi quidem a nobis ſuprema eſſe genera decem,determinatum eſt . reſpondens quidem interrogatus, ſi Socrates ſubſtantia exiſtens,ad aliquid eſt,abnuit; boe enim declarar,nõ exiſtere horum aliqnid, hoc eſt nouem generum quęcunque quid eſt & ſubſtantiam ſignificat. interrogans uero demouſtrat ſubſtantiam,aut quantum,aut ad aliquid , aut aliud quid ſubſtantia eſſe exiſtimatam . ut interrogans, ſi Socrates pater,& qui interrogatur,hoc fatetur,non ad aliquid & accidens eſſe Socratem putans, ſed ut eum qui filium habet . hic uero huic propoſitioni Socratē patrē eſſe ſtatim hunc ad aliquid accidens & ipſum eſſe accidens colligens annectit. eiuſmodi uero cauillationis deductio eſt,nũ Socrates pater? nempe,quid, pater eorum quæ ad aliquid? equidem , Socrates igitur eorum quæ ad aliquid , Socrates igitur accidens. quæ uero deinceps ab eo adducuntur exempla non ſunt redargutionis colligentis ac demonſtrantis ſubſtantiam accidens, aut contra,ſed huius affectionem ad agere referentis. interrogabant enim cauillatores, ſi idem eſt facere,& feciſſe,reſpondente uero negante . non eſt enim uere facere idem cum feciſſe . feciſſe enim de his quæ iam facta ſunt dicitur hoc uero de eo qui nunc operantur inſuper atque iterum interrogans,ſi uidere,& uidiſſe idem contingit,quod & uerum apparet. quod enim uidi prius, & nunc idem uidere nihil inconuenit. ſed dictionis quidem prolatione facere,cum uidere,& feciſſe,cum uidiſſe, idem eſſe uidetur. & aut idem uidere,& uidiſſe,non contingit,aut ſi idem contingit,utique & alia contingerent.& item interrogant,ſi pati agere eſt,quod cum non fateatur reſpondens. quoniam quia ſimiliter dicitur ſecari & uri & αἰσθάνεσθαι ideſt ſentire ad pati utique reducerentur,ſed & ſecare,& dicere,& currere ſimiliter proferuntur,& reliquum eſt,ut ad agere reducantur,ſed uidere affectio eſt,& ad pati refertur . inquit igitur Ariſtoteles,ut ſi quis non concederet hoc,ſimul facere,& feciſſe,uidere,uero & uidiſſe idem concedere diceret. & ut ſimpliciter dicatur,hæc omnia cõfeſſus quantum ad hoc,niſi actu interrogaretur, quid de hoc quod dicimus uidere,ſi ad pati referri putat,non redargutus eſt. atqui auditor imperitus hoc dare reſpondentem arbitratur,cum aperte dicere,currere,uidere,& ſecare idem eſſe fatebitur,& ſecare agere eſſe conſentiet. tamen dicet reſpondens ſecundum dictionem hæc fateri eadem eſſe. non igitur inquit hic reſpondens redargutus eſt. ſi uidere agere eſſe putat ,coargutus eſt. preterea enim ut interrogetur reſpondens inſuper opus eſt. ſi uidere agere ſuſpicatur: ſi enim & ab auditoribus cõceſiſſe putatur hoc,cum interrogabatur. ſi ſecare agere dedit, & ſecuiſſe feciſſe, & iſtiuſmodi nonnulla ſimilia . audiens enim ſtatim idem eſſe cum agere uidere addit,hoc uero nõ eſt ſimiliter dictum cum agere,propter prolationem uero apparet. inquit uero & quod in ęquiuocationibus idem,& in cauillationibus circa dictionis figuram contingete. ut enim in illis non quam affirmauit reſpondens rem,cauillator negat,ſed nomen quidem idem, rem uero non. hoc modo & hic cauillator uidere,& ſecare, & currere ut ſimilia prolatione accipiens, fallit. dicens , & uidere agere quæ quidem non eſt redargutio uera. at qui redarguiturus eſt uere , ut & in ęquiuocis,ſic & in his eum facere oportet, & interrogare, ſi uidere agere eſt . iterum hoc reaſſumendum, contingit igitur ſimul facere,& feciſſe. cauillatio uero eiuſmodi,num contingit idem ſimul facere,& feciſſe? non,ſed quidem ſimul uidere & uidiſſe contingit,quare & facere,& feciſſe. circa dictionis figuram cauillatio,uidere enim pati eſt,facere uero operari,quæ differenti contingunt, & reliquo contingere nõ eſt neceſſe. eiuſmodi uero cauillatio,quod ego ſum,tu non es,homo uero ego ſum , tu igitur homo non es. hic hoc quidē ego,& tu de indiuiduis dicitur,homo uero de nullo particulari.cauillatio igitur facta , quia non aliquo,ut aliquo utitur. hoc enim hoc uero, quid de indiuidua dicitur ſubſtantia, ut in prędicamentis differuit. ibi nanque inquit ſubſtantia omnis hoc aliquid ſignificare uidetur,uniuerſali hoc aliquid minime conuenit , quamuis appellationis figura ſimilis uidetur. ex his & cauillatio ſoluitur dicens , motum non eſſe in re mota. ſi enim eſt (ut in tertio naturalis auſcultationis libro demonſtratum eſt)motus perfectio mobilis ut mobile. in re mota eſſe motum,planum eſt. ad hoc cauillatores inficiationes afferunt dicentes,non dicimus uiſu uidetur uiſio? & auditu auditur auditio? ſed uiſio in uidente . & auditio in audiente. & motus igitur in mouente. circa dictionis figuram cauillatio. uidere enim & omnino ſentire pati eſt, ſed non agere.

Similes & hæ ratiocinationes ipſis, ſi quod quis habens , poſterius non habet,abiecit, unũ enim ſolum abiciens talum,decem non habebit talos, aut quod quidem non habet, prius habens abiecit . quantum uero non habet uel quot,abicere tot non neceſſe . interrogans igitur quod habet , infert quot . decem enim quanta . ſi igitur ab initio interrogatum eſſet quot quis non habet, prius habens num tot abiecit ? nullus utique dediſſet , ſed aut tot , aut horum aliquid.

Aliam circa dictionis figuram cauillationem ponit. Cap. CXXX.

Similes uero & hę ratiocinationes ipſis , ſi quod quis habens poſterius non habet] Cauillationis

eiuſmodi deductio,num quod quis habens non habet,abiecit? nempe, at decem habens talos, unum abijciens,non amplius decem habet. ſi uero decem non habet, decem uero habebat, ergo abiecit decem. abhorrens enim à ratione eſt,eum, qui,unũ ſolum abiecit talum aſſerere abieciſſe decem. cauillationem quidem talem nonnulli diluere nitentes aſſerunt,nihil eſſe abſurdi,dicere abieciſſe decem. non enim amplius unum abijciens,decem habet,cum quo & nouem tali decem erant. quidam hoc pacto ſoluere uidentur, ſed quod non recte,planum eſt. eiuſmodi enim ſolutio ad hominem quidem,non ad rem eſt. ueram cauillationis ſolutionem plane deinceps nobis Ariſtoteles prodidit, dicendo, uel quod quidẽ nõ habet prius, & reliqua. potentia dicens,quia quod quis prius habens,poſterius non habet,eum neceſſario abieciſſe,nõ quidem quantum non habet,uel quot non habet,tot abijcere neceſſe eſſe. non enim ſi non habet decem, habens prius decem,abijcere decem neceſſe,ſed quędam abijcere,ut tria,uel quinque, uel aliquid partium decem,decem uero non. hanc uero circa dictionis figuram cauillationem eſſe, hinc perſpicuum eſt. quia numerus quantum eſt,decem quale. quare & tria ſolum,& ſimpliciter ſpecies. ſi quidem de quali interrogans,quantum infert. habens enim prius decem,non habet decem,nouem nanque habet. non enim ſi decem non habet,decem abijcere unitates neceſſarium. quale igitur interrogans, quantum concludit. ergo & hęc circa dictionis figuram,eſt cauillatio. & hic planum, hoc eſt, decẽ enim quod eſt quale,interrogans ſpecies enim ſubſtantialis qualitates ſunt. quot infert, uidelicet, quale,interrogans, quantum inducit. ſi enim inquit. non hoc pacto ut illata eſt cauillatio,cauillator percuntabatur. ſed ſic. num quidem ſi quis nõ habet poſterius,quęcunque habebat prius,tot abiecit? ut ſi quis nõ habet decem, decem prius habens, abiecit decem,nemo dedit. ſed aut tot, uel horum quid, hoc eſt ſed dixit quod decem quidem nõ abiecit, tot uero ut ſi contigerit,tria,uel quid partium decem.

Et quod utique quis daret,quod non habet. non enim unum ſolum habet talum,aut non dedit quod non habebat, ſed ut non habebat unum. hoc enim ſolum non hoc ſignificat, neque tale,neque tantùm quid, ſed ut habet ad aliquid, ut quod non cum alio. quemadmodum igitur ſi interrogatum eſſet,num quod non habet quis, daret utique quis? non aſſentiente, interrogetur, ſi daret aliquis quid celeriter non habens celeriter? aſſentiente,ratiocinetur, quia non daret aliquis quod non habet, quod ratiocinatus non eſt, perſpicuum. celeriter enim non eſt dare, ſed ſic dare. ut uero non habet quis, daret utique. ut iucunde habens, triſte daret.

Alias cauillationes cum ſolutionibus ponit. Cap. CXXXI.

Et quod utique quis daret quod non habet, non enim unum ſolum habet talum] Cauillatio eiuſmodi eſt,num utique daret quis,quod non habet? non,hic uero non habebat ſolum unum talum,unum dedit,ergo quod non habebat,dedit. non habens enim unum,dedit unum, daret utique quis quod nõ habet. ſolutio quod non dedit,quod non habebat. multa enim habens,& unum habebat. quare non dedit, quod non habebat. habebat enim unum,ſed ut non habebat,non habens. ſolum unum, unum dedit ſolum. ut enim ſolum neque aliquid ſignificat, ut ſubſtantiam, neque quale. nullus enim horum ſignificatiuum eſt. ſed (ut aliquis dixit) habitudinem inhabilem. ut quod per ſe eſt, ſed non de aliquo alio. hoc modo & non ſolum hoc cum alio exiſtens declarat. cauillationem uero aſſumptam planiorem faciens, & alterum inſuper aſſumit exemplum. hoc uero,num quod non quis habet,utique daret? non, quid, ne aliquis daret quid celeriter,non habens celeriter,nempe,daret utique aliquis reliquum, quod non habet. & hanc igitur cauillationem diluens. dicit, celeriter enim non dare,ſed ſic dare eſt. quod quidem,huic,ęquale eſt. celeriter enim modum largitionis declarat. quomodo dat,non quidem quod non habet, uel quod habet.

Similes uero eiuſmodi omnes, num quam non habet, manu uerberaret? aut quem non habet,oculo uideret? non enim habet unum ſolum. nonnulli quidem ſoluunt dicentes, & quod habet unum ſolum & oculum & aliud quod uis plura habens. hi uero ut quod habet, accepit, dedit enim hic unum ſolum lapillum, & hic habet aiunt unum ab iſto lapillum. ſtatim interrogationem perimentes,quia quod non accepit habere contingit. ut unum ſuaue accipientem in acceptione ſi corruptum acidum ſit,habere. ſed quod & prius dictum eſt, iſti omnes non ad orationem, ſed ad hominem ſoluunt. ſi enim hæc erat ſolutio, fieri non poterat, ut oppoſitum dans ſolueret. quemadmodum & in alijs. ut ſi eſt quidem quod, eſt

quod

quod non, ſolutio ſi dici ſimpliciter det, concluditur. ſi non concluditur, non utique eſſet ſolutio. & in prædictis omnium conceſſorum, ratiocinationem non aſſerimus.

Item ſimiles cauillationes alias, & ſolutiones cum aliorum, tum ſuas ponit. Cap. CXXXII.

Similes uero eiuſmodi omnes, num quam non habet mann.] Conſequenter uero oratio cohærens eiuſmodi eſt, num quam non habet, manu uerberaret? uel quem nō habet, oculo uideret? uel quod non accepit, habere contingit? quæ uero in medio ſita, ſolutiones ſunt, quas ſoluentes cauillationes adduxere, quaſque non tecipit Ariſtoteles. cauillationes uero de eo qui duas manus, & oculos duos, & lapillos plures uno habet, concludebantut. hoc pacto, num quam non habet quis, manu uerberaret? hic uero ſolam unam manum non habet, ſed duas, uerberaret uero una manu, quam igitur uon habet, uerberaret. non habens enim unam ſolam, uerberaret una ſola. ſolutio quod non uerberat, quam non habet, ſed ut non habet. non habens enim uuam ſolam, uerberat una ſola. item num quem non habet quis, oculo uideret, an non? hic uero non habet ſolum unum oculum, ſed uidet uno. & hoc falſum non eſt. contingit enim unum lippitudinem habentem non uidere, nnum uero ſanum uidere. rurſus num contingit quod non accepit quis, habere? unum uero ſolum lapillum ab hoc accipiens, unum enim iſto dante, & hic accipit unum, unum uero accipiens, non habet unum. cum hoc enim & alteros habet. quod igitur non accepit, habet ſolutio quia & quod accepit, habet, præterea uero & alia habet. nonnulli quidem quod oculum unum, & manum unam habet, ſoluunt. quoniam enim una quidem uerberat. & uno uidet oculo, ad tales actiones. ut uidere & uerberare. & unum oculum habere, & manum unam. quibus enim utitur operans, hæc. & ad actionem quam nunc agit, habet. hoc uero, & aliud quoduis plura habens. propter plures uno habentem lapillos dixit. ſed & lapillum ex acceptione aſſerunt unum habet. nnum enim accipiens ab iſto, & unum habet ab hoc. in oratione uero hac. hi uero & ut quod habet accepit quod dicitur, eſt, accipientem unum & unum per acceptionem habet. hoc uero, dedit unum ſolum hic lapillum. huius probatio eſt. hic uero unum ſolum ab hoc accipiens lapillum, non habet unum. ſi enim aiunt unum ſolum hic dederat, & unum capiens accepit. hic uero per hoc, interrogationem uero ſtatim perimentes eiuſmodi. eſt, aute dictas ſoluentium cauillationes partim quidem concluſionem; partim uero propoſitionem inficiantur. ut cauillatores interrogant, nū uerberare aliquem quam nou habet, manu uerſimile? non. hic uero unam manum non habens, ſed duas, una uerberauit, reliquum uerberauit quam non habet, manu. non enim illam habebat ſolam. hi quidem ad concluſionem ſtatim inſtant dicētes unam ipſum habere operantem. alij uero ad propoſitionem inſtāt, & hanc uerā eſſe aſſerunt. ſit igitur ait, qm̄ falſum non uerberare, uerū uerberare manu, quā non habet. quod inferre cauillatotes ut abſurdum & impoſſibile uolunt. ſi igitur uerū, non ſolutio ſit ſed quidem à ſolutione decidit. ad cauillatorem enim dicemus uerberare cum ea quam non habet, manu. non manu quæ omnino non exiſtit, ſed ſiniſtra, reſpondentem dediſſe. uerberare enim cum dextra quam non habet ſiniſtram. aut Socratis manu. hoc uero, ſi enim hæc ſolutio erat, dantem oppoſitum non poſſibile erat ſoluere. æquale eſt huic, ſi enim uere, & rei ipſe ſolutiones erant, ſi quis oppoſitum daret, utique cauillationes diluere non poſſent. oppoſita enim poſitis uera erunt. quare & perpoſita inducta. quomodo uero eadem oppoſitorum ſolutio erit? ſi enim quiſpiam diceret, nunquam non habet, quis uerberaret manu? reſpondens uero diceret, nempe, deinde interrogans adduceret, ſed Alcibiades quidem Socratis manum non habet, & uerberat; Alcibiades igitur manu Socratis quam non habet, percutit. hoc uero quomodo tradita ab illis ſolutione ſolui poterit? ſi igitur ipſa ait rei & non ad hominem ſolutio erat, oppoſitum dante ut ſolueretur fieri nequibat. oppoſito enim dato. ſi in hoc falſitas conſtabat, uerum neceſſario erit. oppoſitum enim falſo in quo falſitas ineſt, uerum eſt. ſed quidem & oppoſito dato ſolutio eſt. non igitur circa hoc falſum, aut magis redargutio eſt. quod uero & dato oppoſito huius percutere poſſe quam non habet, manu, ſolutio eſt, planum eſt. dicentes enim quia non eadem pariter dicuntur, ſoluemus. dantes enim in illo percutere non quam non habet, manu, ſed quam ut non habet, tu in hoc, quam non habet concludis ſed quamuis dicerem dextra percutere quam non habet ſiniſtram. & hoc pacto ſoluemus. dextra enim manus ſiniſtra non eſt. quare dans, uerberare quam non habet, manu, non aliena uerberare, quam omnino non habet, conceſſit, ſed illa uerberare aſſeruit, quam ſic quidem habet, ſic uero non habet. omnino enim habet. partem enim ipſius habet. ſic uero non habet, ſiniſtram enim dextram non habet. hoc igitur pacto cauillationem ſoluemus. ſolue tur enim & ſecus, aliquis enim quendam utique percuteret non ſua manu. ut ſi quis patris manum tenens ſuum patrem patris manu uerberat. plura igitur orationis uitia ſunt. tamen non cuiuſuis uitij oſtenſio, & rei ſolutio eſt. ſed ut falſum aderat ut in hoc, Socrates ſedet, ſedens ſcribit, Socrates ſcribit. hoc uero falſum. hic non quia Socrates ſedet, falſum. & ſi contingat falſum exiſtere Socratem ſedere, ſed quia ſedens ſcribit. at hoc quidem eiuſmodi eſt. dictæ uero cauillationes in his ſolis quæ poſtremo dicta ſunt, prauitatem habent. dicta uero poſtremo erant. hoc hic uero unam ſolam non habet manum. percutit uero una. & hoc, hic quidem unum ſo-

lum non habet talum, dedit uero unum ſolum. & hoc quidem, decem habet talos & unum abijciens, decem non habet, & reliqua. hæc uero manifeſtans ſoluit ſed non dicens quod poſſe multifariam. & amplius quod non accepit habere, & his ſimilia. ſi enim ipſa ſolutio erat. dante oppoſitum ut ſolueretur fieri non poterat. ſi quidem ipſa inquit ſolutio erat huius, quod quidem non accepit quis habet. habet enim lapillos multos, unum ab aliquo accipiens. ſi igitur ſolutio huius erat, unum habere. quia & unum accepit ab illo. oppoſitum dante fieri non poterat, ut ſolueretur. ſi enim data affirmatione hac, quod accepit, habet, quod per ipſam. adductum eſt, falſum eſt, & ſolutio, hoc, propter hanc traditam negationem, quod non accepit, habet contingens, uerum erit. uidelicet & inſolubile ſed quidem & hac poſita contingens falſum eſt. planum ſic, utrum quod accepit quis hoc habet? non, deinde dicendum, ſed quidem hic ab ipſo unum accepit lapillum, & ipſum habet, quod igitur accepit habet, & non quod non accepit. ſed quidem habet. & alios quos ab ipſo non accepit. in quibus uerum erit habet, quæ non accepit, non igitur rei, ſed ad dicentem dicta ſolutio eſt. ſolutio uero eſt, quam aſſerit Ariſtoteles dicens, non idem eſſe hoc quod accepit, huic, ut non accepit. hoc.n. ſumpto, cauillatio orta eſt. dante enim reſpondente hoc quod accepit, habet, non intulit, hoc quod non accepit, habet. quæ quidem contradictio eſt huius, quod accepit, habet, ſed hoc, ut non accepit, habet. quæ iterum huius contradictio eſt, ut accepit, habet. quare huius quidem quod accepit, negatio eſt hæc, quod non accepit, huius uero ut accepit, hæc ut non accepit. capiens uero hoc quod accepit, habet, non intulit, hoc, ut non accepit. negationem huius ut accepit. hoc quod accepit, & quod ut accepit, ut idem ſumpſit, cauillationem inferens. ſi uero ex acceptione huius quod accepit, habet. ut idem huic ut accepit, cauillatio conſtituta eſt. planum quod ſolutio hæc eſt. quia quæ non eodem pacto dicta uel exiſtentia eodem modo capiuntur. uel dici poſſet. per hoc, ſi enim hæc erat ſolutio. dante oppoſitum fieri ut ſolueretur, non poterat. ſi enim erat, quod quidem uos dicitis & non quod ego. ego enim aio hoc accepit, huic ut accepit, non eſſe idem. ſi igitur falſum eſt quod quidem ego aio, & non in hoc cauillatio conſtituta. dante oppoſitum quod quidem eſt idem eſſe dicere enim quod accepit, huic ut accepit idem eſſe, huic non idem eſſe opponitur. dante igitur oppoſitum, uerum erat contingens. nunc uero dato hoc accepit, huic ut accepit, idem eſſe, magis contingens falſum eſt. præterea de eodem quia obſcure dictum eſt, differendum. ſi uero in his erat cauillatio, oppoſitum dante fieri ut ſolueretur, non poterat, ſi enim in his erat, falſa utique erant. propter enim falſum, illa falſa. quare ipſis oppoſita uera eſſe neceſſarium, oppoſita enim falſis omnino uera. ſed quidem ex ueris uerum & inſolubile. nunc uero ex oppoſitis falſum. & ſolubile. non igitur circa hoc falſum, neque hæc cauillationis ſunt cauſæ. non poſſibile inquit erat ſoluere, ſi in his erat falſum. quemadmodum & in alijs & quæ alia intulit. dicens, ut ſi eſt quidem quod eſt uero quod non fertur & alia ſcriptura hoc. pacto dicens, ut ſi eſt quidem, eſt uero non. per utranque uero idem declaratur. quod uero dicitur eiuſmodi potentia eſſe poterit. ut & in alijs in quibus oppoſitum uerum eſt, ſublatis falſis & poſitis ueris, contingens uerum eſt, & inſolubile. pariter & in propoſitis. ſi circa poſita cauillationes fierent, quia falſa contingebant, poſitis oppoſitis, & ueris, & uera utique, quæ contingebant, erant, & inſolubilia. nunc uero & falſa, & ſolubilia. non igitur in his quæ primo poſita ſunt, quæ & ſoluere iſti nituntur, ſed circa ea, quæ ultimo illata ſunt. eſt uero hoc, ut ſi eſt quidem quod. eſt, eſt uero quod non, huic æquale, ut ſi hoc quidem eſt uerum, hoc uero falſum. poſito uero quod quidem dixit uerum utique erit. hæc differens infert ſolutio, ſi ſimpliciter dici daret, concluditur. potentia dicens, ſolutio quidem ab illis dicta praua, & non probanda. uera uero quod ſi ſimpliciter quidem det dici, hoc eſt. ſi quidem quæ non pariter dicuntur, pariter dici det, concluditur, refellit, atque redarguit. ſi uero non det, non concluditur, ſi uero non concluditur, non utique erit ſolutio. & ſub intelligere hoc oportet. quam illi praue ſoluentes afferunt. at ſolutio erit quam ipſe dixit. hoc, in dictis uero datorum omnium. huic æquum eſt. in dictis uero redargutionibus, & cauillationibus omnium ab ipſis conceſſorum huius percutere quam non habet, manu. huius uidere quem non habet, oculo. non concluditur. neque redargutionem iſti ratiocinatione colligunt. quamobrem neque hi recte ſoluunt.

Amplius & hæ ſunt iſtarum rationum. num quod ſcriptum eſt ſcripſit aliquis? ſcriptum uero nunc quia tu ſedes, oratio falſa, erat uera cum ſcribebatur. ſimul igitur ſcribebatur, falſa & uera, falſam enim aut ueram dicere orationem aut opinionem eſſe, non hoc uero, ſed tale ſignificat, eadem enim ratio & in opinione. & num quod diſcit addiſcens, hoc eſt quod addiſcit? addiſcit enim quis tardum celeriter, non enim addiſcit, ſed ut addiſcit dixit. & num quod ambulat aliquis premit. totum diem ambulat, aut non quod ambulat ſed cum ambulat dixit.

item

Item alias cauillationes & ſolutiones ponit. Cap. CXXXIII.

Amplius & hæ ſunt iſtarum rationum, num quod ſcriptum eſt ſcripſit quidem quis.] Eiuſmodi cauillatio eſt, num quod quidem ſcriptum quis ſcripſit? nempe, oratio uero ſcripta eſt, quod nūc tu ſedes, quæ eſt & falſa, quia tu te moues, aut ſtas. ſi uero & uera hæc oratio quod ſcriptum, oratio igitur eadem eſt, & uera, & falſa. ad hanc igitur cauillationem ſolutio ab Ariſtotele eiuſmodi adducta eſt. quod tu quidem cauillator in quanto percuntaris, in quali concludis. interrogans enim quis, num quod ſcriptum eſt, hoc quis ſcripſit, & me tuæ interrogationi aſſentiente & ut in oratione quæ eſt quanti aſſenſum præſtante, in quali concludis. potentia dicens, per hoc Ariſtoteles falſam enim uel ueram orationem uel opinionem eſſe, non hoc uero ſignificat, ſed tale. cum enim interrogationem proponebat hanc, num quod ſcriptum ſcripſit? aliquis in quanto ſolo hanc interrogauit. in oratione enim aut ſyllaba, aut dictione, quæ quidam ut didicimus in quantum referuntur, interrogaſti, cum uero quod illatum eſt, intuliſti in quali intuliſti. falſum enim & uerum qualitati aſcribuntur. hoc uero, num quod addiſcit quod addiſcens, eiuſmodi cauillatio eſt, & hoc pacto per interrogationem producebatur, num quod addiſcit quis, hoc eſt, quod addiſcit? nempe, addiſcit uero quis tardum ueलociter, erit igitur tardum uelox. cui obuiam procedit Ariſtoteles, dicens cauillatores interrogantes in eo quod quodammodo, colligere in eo quod ut uidelicet interrogationem in quanto facientes in quali concludere. interrogari enim, num quod addiſcit & reliqua in modo facientes. declarant enim hoc ut addiſcit, hoc pacto addiſcit celeriter, aut ſecus quodammodo, & non ſecundum rem inferunt in quali interrogationem.

Neque cum calicem bibit, quod bibit, ſed ex quo, & num quod quis nouit, hoc aut inueniens aut addiſcens nouit? quorum hoc quidem inuenit hoc uero didicit, ambo uero neutrum, an quod quidem, non omne, hoc uero, omne.

Alias & cauillationes, & ſolutiones adducit. Cap. CXXXIIII.

Neque cum calicem bibit, quod bibit. ſed ex quò eſt. num quod quis nouit.] Cauillatio eiuſmodi, num quod haurit quis, hoc haurit? aut hoc modo, num quod hauſit quis, illud hauſit? nempe, hauſit uero calicem, hauſit igitur calicem. ſolutio quod non hauſit calicem, ſed quod hauſit, uel quod bibit, ex calice eſt. eiuſmodi uero & hæc, num quod quis nouit, uel addiſcens, uel inueniens nouit? equidem, hic uero hoc quidem didicit, hoc uero inuenit, utraque uero neque didicit, neque inuenit, non igitur nouit. ſi enim nouit, uel didicit, uel inuenit, duo uero non didicit. unum enim eſt, non duo, quæ didicit. ſed neque duo inuenit, unum enim inuenit. ſi igitur neque inuenit, neque didicit duo, nihil nouit. ſed & nouit. cauillationis uero ſolutionem per hoc declarauit aut quòd quidem omne, hoc uero non omne. quod uero dicit eſt, hoc quidem omne uidelicet ut & quale, hoc uero non quale, ſed quantum. quorū enim hoc quidem, hoc uero non hoc, quanta interrogans igitur in quod, inducit quot, amplius & ſecus hoc dicere licet, aut quòd quidem omne, hoc uero non omne. hoc eſt fieri poſſe, ut in aliqua diſciplina dicatur omne, ut quod & inueni ego, & ab alio didici, in quibuſdam uero non omne, ſed aut inuenire ſolum, aut ab alio diſcere.

Et quod eſt quidam tertius homo præter ipſum & ſingulares, homo enim & commune omne, non hoc aliquid, ſed quale quid, uel ad aliquid, uel quodammodo, uel talium quòd ſignificat. ſimiliter & in hoc, Coriſcus & Coriſcus muſicus, utrum idem an alterum, hoc quidem enim hoc uero, iſtud uero tale ſignificat, quare non eſt ipſum ponere, non ponere uero tertium conſtituit hominem, ſed hoc quod quidem hoc, hoc uero aliquid eſſe concedere. non enim erit hoc uero quid eſſe quod quidē Callias & quod homo eſt. neque ſi quis poſitum non quod quidem hoc quid eſſe diceret, ſed quod quale, nihil diſtabit, erit. n. præter multos unum aliquid, ut homo. planum igitur non dandum eſſe hoc aliquid eſſe in omnibus communiter prædicatum. ſed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, uel talium quid ſignificat.

Ponit rationem cauillatorum tertium eſſe hominem probantem & ſolutionem. Cap. CXXXV.

Et quod eſt quidam tertius homo præter ipſum] Oratio à cauillatoribus prodita, & tertium

hominem inducens, eiuſmodi, ut dicentes aſſerunt, homo ambulat, neque ideam hominem ambulare dicimus. immobilis enim illa. neque ſingularium aliquem. quomodo enim quem non cognoſcimus? hominem enim ambulare cognoſcimus, quis uero ſingularium eſt, de quo dicimus, non cognoſcimus. alium igitur quendam præter hos, tertium hominem ambulare dicimus. tertius igitur homo erit, de quo hoc ambulat prædicamus. ſolutio eſt, hominem & commune omne non hoc, ſed tale ſignificare. ſingularium enim ſimilitudo eſt. quomodo igitur idem hoc unum in ſingularibus ſpectatum, atque in his conſiſtentiam habens, ſubſtantiam quædam erit, & præter hæc alrerum. non ergo tertius homo eſt. hoc uero, ſimiliter & in hoc, Coriſcus & Coriſcus muſicus ad huius probationem, tertium non eſſe hominem, ſumptum eſt, atque hoc modo illatum, ut. ſi dixiſſet. quemadmodum enim muſicus Coriſcus a' Coriſco alter exiſtens, per ſe non eſt, neque conſiſtentiam propriam habet. hoc enim ſignificat hoc, quare non eſt ipſum ponere. propter quod non eſt hoc aliquid, & ſubſtantia, ſed tale, & quale. hoc modo, neque homo ambulat, & ſi a' Platone eſt Socrates alter, & a' particularibus. ut muſicus Coriſcus a' Coriſco per ſe erit. ut ne quiſpiam fortaſsis ſuſpicetur, & tertij hominis conſiſtentiam introduci, ex hoc quod dum dicunt, hominem ambulare, & alterum ipſum eſſe a' particularibus Socrate, Platone, atque ſingularibus, alijs demonſtrant, inquit non hoc ponere hominem tertium facit, potentia hoc, per hæc dicens, non numerando ſingulares homines & ab illis alterum dicere hominem tertium facit, ſed dare, & concedere eſſe quod quidem hoc aliquid, hoc eſt ſed hoc ſubſtantiam & hoc aliquid ſic dicere. iſtud uero, hoc aliquid mos eſt ipſi in ſubſtantia indiuidua uti. probat uero & hoc ipſum non eſſe prædicatum & communem ſubſtantiam, per quod inſert hoc, non enim erit hoc aliquid eſſe quod quidē Callias, & quod homo eſt. uidelicet non enim ſi eſt quod Callias hoc aliquid, & homo hoc aliquid erit. hoc uero neque ſi aliquis poſitum quod quidem hoc aliquid eſſe dicit. huic idē eſt, ſi enim & non eſt poſitum, & commune hoc aliquid, & ſubſtantia, ſed & quale. ſed igitur alterū a' ſingularibus, in ipſis tamen, & non per ſe exiſtens. quamobrem ait non dandum alterum quendam tertium eſſe hominem. prædicatum enim communiter de omnibus non ſubſtantia, ſed quale quid eſt.

Omnino uero in orationibus circa dictionem, ſemper ſecundum oppoſitum erit ſolutio, aut propter quod eſt oratio. ut ſi propter compoſitionem oratio, ſolutio diuidenti, ſi uero propter diuiſionem, componenti.

Rurſus ſi propter accentum acutum, accentus grauis ſolutio, ſi propter grauem, acutus. ſi propter æquiuocationem, oppoſitum nomen dicens ſoluet. ut ſi animatum exiſtens dicere contingit, negantem non eſſe planum quod eſt animatum. ſi inanime affirmauit, hic uero animatum ratiocinatus eſt, dicere quod eſt inanime. ſimiliter uero & in ambiguitate. ſi in dictionis ſimilitudine, oppoſitum erit ſolutio. num quod non habet daret quis? aut non quod non habet, ſed ut non habet. ut unum ſolum talum. num quod ſcit, diſcens aut inueniens ſit? ſed non quæ ſcit, & ſi quod ambulat, premit, ſed non quando, ſimiliter uero & in alijs.

Oſtendit ſolutionem fieri ſecundum oppoſita. Cap. CXXXVI.

Rurſus ſi propter accentum acutum.] differuit quod ſemper in cauillationibus ſecundum oppoſitum ſolutio procedere debet. ut ſi compoſitione fefellit, tu diuidens deceptionem euitabis, atque contrario modo. & in alijs quæ circa dictionem ſunt uniuerſaliter quonam modo ſoluere oportet, docet. & inquit, quod ſi in accentu acuto fit error accētus grauis ſolutio eſt. ut hoc eſt, cuius marceſcit imbre. ſi ille acutum ponens accentum te fefellit, tu circunflexe lege. grauem enim accentum ubique circunflexum dicit. pariter & in æquiuocatione, ſi cauillator decipit, tu oppoſitum ad cauillationem nomen dicens inficiare. ut aliquid dicam, ſi ex æquiuocatione inanime animatum ratiocinatus ſoluendum negantes, ac dicentes non hoc dediſſe, quod inanime ſignificat, ſed quod animatum declarat. ſi enim interrogaretur, num docens animatum eſt? aſſerereſque, equidem, deinde diceret liber docet, ergo liber animatus. dicendum non inanime, ſed præceptorem docere. pariter & contrario modo faciendum. ſi enim interrogaretur non docens animatum eſt? diceres uero non, deinde aſſereret Plato docet, ergo docens animatum eſt. dic ut in libro hoc docens dixi, & in his quæ circa dictionis figuram (ut diximus ante) ſimiliter faciendum. ut cauillator non concludens dicit. num quod non habet utique quis, daret? tu uero ad hunc cauillationem ſoluens, dic, non

quod non habet, ſed ut non habet. opponitur enim ut in his quæ ante pertractata ſunt, dictum eſt, hoc quod non habet, huic ut non habet. per hoc uero ſed non quæ ſcit. quod dicitur potentia tale eſt, quod hoc pacto ſoluere oportet. quia quod ſcit, didicit, aut inuenit, ſed non quæ ſcit, didicit. hoc enim & interrogatum eſt. non enim dixit interrogans quæ quis ſcit, didicit, uel inuenit, ſed ſingulariter quod quis ſcit, didicit, uel inuenit.

Ad cauillationes uero accidentis, una quidem in ipſis ad omnes ſolutio. quoniam diffinitum non eſt, quando in re dicendum, cum in accidente extiterit, & in nonnullis quidem uidetur & aiunt, in aliquibus uero non aiunt neceſſarium eſſe. dicendum igitur concinne congruentes ſimiliter ad omnes, quia non neceſſarium. habere uero quale proferre oportet. ſunt uero omnes accidentis orationes iſtiuſmodi. ut num nouiſti quod te, interrogaturus ſum? num accedentem nouiſti? aut opertum? quid ſtatua tuum eſt opus? uel tuus canis pater? num paucies pauca pauca? in omnibus enim his, planum quod de accidente, & de re uere dici non neceſſe eſſe. ſolis enim, quæ ſubſtantia indifferenti ſunt, & unum exiſtunt, omnia ineſſe hæc uidentur. bono uero, non idem eſt bono eſſe & ei qui interrogandus eſt, neque accedenti, uel operto, accidenti uero eſſe & Coriſco, quamobrem non ſi Coriſcum noui, & accedentem ignoro, eundem ſcio & ignoro, neque ſi hoc eſt opus, meum uero eſt, meum eſt opus, ſed aut poſſeſſio, aut res, uel quoduis aliud, pari modo & in alijs. interrogationem nonnulli diluunt diuidentes. aiunt enim eandem rem ſcire & ignorare, at non ſecundum idem contingere, accedentem igitur non cognoſcentes, Coriſcum uero non ignorantes, idem quidem ſcire & ignorare aſſerunt, at non ſecundum idem. atqui primum quidem, ut iam diximus orationum circa idem correctionem eſſe eandem oportet. hæc uero non erit, ſi quis non in ipſo cognoſcere, ſed in eſſe, aut quodammodo habere eandem recepit dignitatem. ut ſi hic eſt pater, eſt uero tuus. ſi enim in nonnullis hoc eſt uerum, & idem ſcire & ignorare contingit, at hic quod dictum eſt, non commune exiſtit, eandem plura uitia orationem continere nihil prohibet, ſed non omnis erroris oſtenſio ſolutio eſt. aliquem enim demonſtrare quia falſum ratiocinatione concluſum, contingit, propter quod uero non demonſtrare. ut Zenonis rationem quod moueri non eſt. quare & ſi quis ut ad id quod fieri non poteſt, colligere nitatur, delinquit, etſi decies mille ſit ratiocinationem collectum at hæc ſolutio non eſt. ſolutio enim erat, falſæ ratiocinationis propter quam falſitas eſt, oſtenſio.

Cauillationes accidentis quomodo ſoluere oporteat, docet. Cap. CXXXVII.

Ad cauillationes uero accidentis, una quidem & eadem ad omnes ſolutio.] Et ad accidentis cauillationes ſe transfert, & quomodo & has ſoluere oportet, docet. ait cauillationum accidentis unam, & eandem ſolutionem. & hic eiuſmodi cauillationibus ſolutionem quandam adducentes non quidem in omnibus commodam & omnium quæ accidentis ſunt, ſolutiuam exiſtentem proſternit, ac opprimit. quoniam inquit interminatum eſt hoc, quando in re dicendum. quod dicit eiuſmodi eſt, nonnulla ſunt eorum quæ accidenti inſunt, & de ſubiecto accidentis, aio uero de re uere dicuntur. quædam uero accidenti quidem inſunt, rei uero non inſunt. biſyllabum enim dicitur, & de albo, & de equo aliquo, cui accidit eſſe albo, uere dicitur. quamobrem in hoc propoſitiones concedere uerum. num quidem hic equus? nempe, num albus, certe, hic igitur albus, quid uero album biſyllabum? equidem, equus igitur biſyllabus, in hoc quidem uerum, de accidente, ut biſyllabum de albo dictum, & de equo dicetur, de Socrate uero non uere. non enim ſi Socrates albus, & hoc biſyllabum, & Socrates biſyllabus. quoniam igitur hæc hoc pacto ſe habent, nihil utrum dicere oportet determinatum eſt. quia quæ accidenti inſunt, inerunt & rei. hoc eſt & ſubiecto, intere

dum uero non . ad omnes uero dicendum, non quod accidenti ineſt . & rei ineſſe neceſſarium . ſed in quibuſdam quidem, in quibuſdam uero non contingit . præterea & hoc ut uidelicet quale proferre oportet quemadmodum & in Platonis minoe ſcriptum eſt . quæ uero ibi ſunt, hoc modo ſe habent. lex apud nos quid eſt qualem intertogas legem cauillationes quæ adducuntut, eiuſmodi ſunt . num quod ſum te interrogaturus, nouiſti ? non, quid uirtutem eſſe bonum nouiſti ? equidem, hoc uero te interrogaturus ſum, nouiſti igitur quod interrogaturus . ſolutio non idem eſſe uirtutem eſſe bonum, & ſi eſt bonum, interrogari debere . ſed ipſi exiſtenti bono, debere ſi eſt bonum, interrogari accidit . iterum num accedentem, & opertum nouiſti ? non, deinde aufetentes id quo operiebatur accedens, quid uero hunc nouiſti ? equidem, ergo eundem nouiſti, & non nouiſti . item num ſtatua opus eſt ? cerie, num tua eſt ? equidem, tuum igitur opus ſtatua eſt. ſed quidem & non eſt, phidie enim eſt . item num canis pater eſt ? nempe, num tuus eſt ? certe, tuus igitur canis pater eſt ? rurſus num paucies pauca, pauca ? equidem, ſed quidem centum ad decies millia decem, paucies ſunt pauca, centum igitur ſunt pauca . ſed quidem & multa . omnes has cauillationes circa accidens ſolui, planum eſt . ſolis enim inquit ſecundum ſubſtantiam indifferentibus hæc inſunt, ut indifferentes . ſubſtantia, bos, equus, his igitur hæc æqualiter inerunt . nonnulli quidem & ſecus has cauillationes ſoluunt . hanc uero ſolutionem deſtruit Ariſtoteles . quia non (ut ſuperius diximus) omnium quæ in his fiunt hæc eſt ſolutiua cauillationum . atqui primum (quemadmodum iam diximus) nonnulli cauillationem diluere hoc pacto dicentes, nihil à ratione abhorrere, ſi Coriſcum cognouimus, & non cognouimus, ſecundum aliud enim non ignoramus, & ſecundum aliud non cognoſcimus . ſed non ſecundum idem . hanc quæ uidetur ſolutionem perimens ſtagirites ait, orationum quæ circa idem eandem ſolutionem (quemadmodum diximus) eſſe oportere . orationes uero quæ amphibologiæ ſunt, omnes . circa idem . pariter uero & quæ in compoſitione ſunt omnes, quæ uero amphibologiæ circa aliud, & non circa idem, cum otationibus quæ in compoſitione ſunt . dicit igitut, ſi ſolutio eorum qui accidentis cauillationes hoc modo ſoluunt, recte ſe habet, ipſa utique omnibus quæ circa accidens ſunt, congrueret, ſed in nonnullis non congruit, non igitur recte ſoluunt . earum enim quæ circa eandem cauſam ſolutionem eſſe eandem oportet . quomodo ueto talium cauillationum non eſt ſolutio de eiſdem tradita, adducit . ſi enim auferamus ait à cauillatione ſcire ut pro hoc quod dicitut num nouiſti ? introducamus hoc eſt ut non dicatur, num hunc opertum nouiſti ? & num nouiſti accedentem ? ſed quod, num hic tuus eſt ? non utique quam ipſi dicunt ſolutionem in ipſo conueniet. proloquium uero dicit propoſitionem. cauillatio uero hoc pacto interrogabatur . ſit uero orationis gratia in Glaucone Platonis fratre, qui Glauco non ſolum Platonis frater erat, ſed & pater . filios enim habebat . ſi interrogaretur Plato . detur enim & huic eſſe interrogatum . hoc pacto ipſum litigioſus interrogabat, num quidem ô Plato Glauco tuus eſt ? nempe, num quid Glauco pater eſt ? equidem, Glauco igitur ô Plato tuus eſt pater . in bac quidem cauillatione quomodo ſolutioni quam ipſi dabant, locus eſſe poterit . quoniam hunc quidem noui, hunc uero non noui . utrunque enim Plato nouit . & quia pater eſt Glauco, & quia ipſius Platonis, uidelicet eſt aliquid . quamobrem à quibuſdam dicta ſolutio non utique omnibus quæ accidentis ſunt, conueniret . ſi enim & in nonnullis uerum eſt dicere, quia ipſum noui, & ignoro. ſecundum aliud, atque aliud . ſed ſic hoc dicere non contingit . non paucæ quidem ratiocinationis ſunt prauitates . tamen non cuiuſuis prauitatis oſtenſio, & rei ſolutio eſt, quod quidem paulo ante diximus . ſed propter quam falſum eſt ut in hoc, Socrates ſedet, ſedens ſcribit, Socrates igitur ſcribit, hoc falſum . hic non ſi quis dicat quia Socratem ſedere ſupponitur, falſum illatum eſt, quamuis Socratem ſedere falſum exiſtens contigerit . ſed quia ponitur ſedentem ſcribere . non igitur ſolutioni ſat eſt, falſum eſſe illatum demonſtrare . ſed cum modum tum cauſam propter quam falſum illatū eſt, dicere oportet. ſi enim ex duabus in figura ſecunda affirmatiuis hominem equum eſſe demonſtrare quis concludit, non ſufficit hoc falſum demonſtrare ſed & cauſam dicere . quamobrem falſum illatum eſt . quia in figura minime ſyllogiſtica eſt . ab ipſo quoque ad id quod dicitur, exemplum poſitum eſt . eſt uero eiuſmodi, quod per hoc dicitur . Zeno motum non eſſe dicebat . ſi quis igitur Zenonis rationem motum tollentem inducere, ac demonſtrare nitatur, quia poſita Zenonis ſuppoſitione quodam quod minime fieri poteſt inferatur, delinquit . non enim cauillationem ſoluit . ſi enim dicit, ego quidem ô Zeno motum eſſe aio, ſi uero hoc falſum, uerum quod tu ais non eſſe motum . ſit hoc & motum non eſſe, neque moueri ponatur . ſed ſi non eſt hoc, neque unde motus incipit, erit . ſi uero hoc, neque ab oriente ad occidens ſol mouebitur, neque ab occaſu ad oriens . ſi uero non hoc, neque dies, neque noctes erunt . quod quidem haud fieri poteſt . ſi uero hoc fieri nequit, falſa & tua ſuppoſitio, aut quam impoſſibilitas conſequebatut . hæc ratiocinans & ſi decem millies ratiocinatione utatur, & uere concludens, ac colligens quod eſſe non poſſit, quin motus ſit, quia Zenonis ſuppoſitionem ad id quod fieri nequit, impulit . tamen Zenonis cauillationem non diluit . at dicens, quia actu infinita accipis, & quæcunque alia in ſexto naturalis auſcultationis libro ipſe dixit Ariſtoteles, & nos hæc exponentes ſpeculati ſumus.

Si igitur non ratiocinatus eſt, ſi & uerum aut falſum colligere nititur, illius manifeſtatio, ſolutio eſt. forte uero & hoc in nonnullis contingere nihil impedit, præterquam

in his, neque hoc utique uideri poteſt, & enim Coriſcum quia Coriſcus, nouit, & accedentem, quia accedens, contingit idem cognoſcere & non, ut album quidem ſcire. quia uero muſicum non cognoſcere, hoc enim pacto idem nouit & non nouit, ſed non ſecundum idem, accedentem uero & Coriſcum, & quia accedens, & quia Coriſcus nouit. pariter errant & ſoluentes, quia numerus omnis, & multus, & paucus, non ſecus ac illi quos diximus. ſi enim non concluſo, hoc relinquentes, uerum concluſum eſſe aiunt. omnem enim eſſe & multum & paucum, delinquunt.

Cum à reſpondente in quo conſiſtat cauillatio, oſtenditur; ſolutio cauillationis exiſtit. Cap. CXXXVIII.

Si igitur non ratiocinatus eſt ſi & uerum.] Quod dicit per ea quæ diſſeruit, hoc eſt. & ſi uerũ inquit, etſi falſum, uel ex modo non ſyllogiſtico illatum, huius oſtenſio ſolutio eſt. non ratiocinatur tũ qui ex duabus particularibus aliquid colligit, tum qui ex duabus in figura ſecunda affirmatiuis, necnon qui æquiuocis utitur, atque ambigua recipit, atque ſi quid eiuſmodi. quamobrem qui in horum aliquo cauillationem factam demonſtrauit, ille ſoluit. forte uero inquit in nonnullis nihil prohibet, demõſtrando quod ſequitur eſſe non poſſe, rationem ſoluere. ſed in præſenti hoc non ſufficit, uel maxime hoc dicit, in quibuſdam nihil prohiberi dicere, idem tum ſcire, tum ignorare ſecundũm aliud, atque aliud, in Coriſco uero accedente, hoc ſat non eſt. nouit enim reſpondens, & eum qui accedit, progredi, & Coriſcum, quia Coriſcus. ſed & cauillationem diluentes centum & multa & pauca concluſum dicentes. quia numerus omnis, & multus, & paucus: pariter his delinquũt, quos dum quod fieri nequit, adducunt, errare diximus. & ſolutionem quamlibet non quamobrem falſum eſt adducentes & reliquũ erit huic, quemadmodum quos diximus errare, ut & illi errarunt, ſic & iſti. quis uero inquit error: dimittentes enim inquit dicere ad litigioſum, quia non concludit, hoc quidem dicere dimittunt. aſſerunt uero eundem concluſum eſſe, & numerum omnem, tum multum, tum paucum dicunt: ſi igitur hoc modo faciunt. cur delinquunt, ęquale uero eſt, quod dicitur huic, ſi enim relinquentes dicere ad litigantem, quia non concludit, poſitionis contra dictionem. ſi hoc igitur relinquentes uerum eſſe quod concludit dicunt, & eorum, quæ fieri non poſſunt, eſſe nihil. omnis enim numerus & multus, & paucus eſt, delinquunt.

Nonnulli uero & duplici ratiocinationem ſoluunt. quia tuus eſt pater, aut filius, aut ſeruus. atqui planum eſt. quod ſi circa multipliciter redargutio dici apparet, nomen aut orationem plurium proprium eſſe oportet. hoc uero hunc huius eſſe filium, nemo proprie dicit, ſi uero filij eſt dominus, ſed circa accidens eſt compoſitio, num hoc tuum? nempe, eſt uero hic filius, tuus igitur hic filius, quia & tuum & filium eſſe accidit, ſed non tuum filium. & eſſe aliquod malorum bonum. prudentia enim malorum ſcientia eſt, hoc uero, iſtud horum eſſe non pluriſariam, ſed poſſeſſio dicitur. ſi igitur multifariam, & enim hominem animalium eſſe dicimus, ſed non poſſeſſionem, & ſi quid ad mala dicatur ut alicuius, per hoc malorum eſt, ſed non hoc malorum, circa quoquo modo & ſimiliter apparet. atqui forte bonum eſſe aliquid malorum contingit, dupliciter, ſed non in oratione hac, ſed ſi quod mancipium eſſet bonum exiſtens praui magis, forte uero neque ſic. non enim ſi bonum & huius, bonum huius ſimul. ſed neque hominem dicere eſſe animalium, pluriſariam dicitur. non enim ſi interdum quid ſignificamus auferentes, hoc dicitur pluriſariam, & enim dimidium dicentes carminis da mihi, Iliadem ſignificamus, ut hoc, Iram cane dea.

Ponit diuerſas cauillationes ad ſcientes factas. Cap. CXXXIX.

Nonnulli uero & duplici ratiocinationem ſoluunt.] Ante eorum quæ dicuntur, declarationẽ,

hoc præfari oportet. has cauillationes quæ nunc ponuntur ad ſcientes dictas eſſe. hoc uero, hic huius ſeruus eſt, hoc pacto concludebant. num hic filius eſt? nempe, quid, hic huius eſt? certe, hic igitur huius filius eſt, ſed & ſeruus. ſi enim reſpondentem hunc Glauconis eſſe ſeruum ſed non filium latuiſſet, ille uero interrogaret. num hic filius eſt? equidem, num hic Glauconis eſt? certe, hic igitur Glauconis filius eſt, ſed & ſeruus. quod huic non filius idē eſt. ſi igitur hæc ignoraret reſpondens, ad interrogantem dicere utique poſſet. unde ſeruum & non filium conſtat eſſe Glauconis. quamobrem ad ſcientem interrogationes hoc faciebant. cum hæc hoc pacto ſe habeant, nonnullos eiuſmodi cauillationes duplici ſoluere dicit Ariſtoteles. duplex uero æquiuocationem, & ambiguitatem dicens. nanque dicebant nū quidem hic huius duplex; quia & huius ſeruus, & huius filius. pariter inquit & hoc, hic huius filius duplex. & enim uel quia Glauconis filius, uel ipſum generantis. ad hæc quidem ait Ariſtoteles non recte ſoluere. non enim eſſe duplex hoc, num hic huius? uel, hoc, num hic huius filius? quoniam enim, ut dictum eſt, ad ſcientem hunc Glauconis eſſe ſeruum, ſed non filium, interrogationem faciebant. quomodo utique ad ipſum duplex erat, hic huius. dans enim hunc huius eſſe, ut huic equum dedit, hunc huius ſeruum eſſe. quamobrem num hic huius ad ipſum duplex non eſt. expedite ualde per carmen inferius ad exemplum adductum cauillationem, non circa duplex eſſe demonſtrauit. ut enim dicens da mihi hoc, Iram cane dea. dimidium carminis audiens non Iliadem carmen intelligit, neque ut Iliadis dimidium, ſed ut uerſus dimidium dat. hoc enim iram cane dea non poematis ſed carminis dimidium eſſe determinate nouit. non enim Ilias ſed uerſus dicitur carmen. ſiquidem diceretur & Ilias & uerſus carmen, tunc utique da mihi dimidium carminis duplex eſſet. quoniam uero non Ilias, ſed uerſus dicitur carmen, non duplex. hoc pacto & in illis. hoc uero, ut quod tuus eſt pater, uel filius, huic æquabile eſt. tuus igitur ò Glauco hic filius, & tuus ò ſerue Glauco pater. diluit uero dicens, quod ſi cauillatio duplex erat, nomen & orationem de quibus dicuntur, proprie dici oportebat. canis enim cum e numero eorum quæ dicuntur plurifariam, ſit, & de terreſtri, & cœleſti proprie dicitur. pater uero de ſeruo, de quo & hoc, tuus datum eſt, non proprie dicitur. dicens enim quod equidem tuus, tuus ut ad ſeruum dedit. non uero pater ſerui dicitur pater. quare oratio non duplex, propter hoc, quia duplex proprie de omnibus dicitur, de quibus ſeruus dicitur. cuius ut idem tuus non proprie ad patrem dici datum eſt. dictionem uero hanc, hunc uero eſſe huius filium hoc pacto tranſcendenter legendum. hunc uero huius proprie eſſe filium dicit nemo. ſi enim filius ad dominum proprie dicebatur, tunc utique & horum declaratiua hæc, hoc uero, huius, duplici erant, quod filius & domini eſt filius, & patris. & pater & ſerui pater & filij ſignificant. quoniam uero non domini, ſed patris dicitur filius. neque uero filij & patris declaratiuum, quod quidem eſt hoc, hoc uero, huius, duplex erit, pariter & in ſeruo & in domino dici uero non dupliciter planum. ſeruum enim huius proprie filium nullus dicit. ſi ſeruum ipſum eius cognoſcit, non filium, & ut paucis abſoluatur hoc, hunc uero huius eſſe filium, huius eſſe ſeruium nemo dicit proprie. ſi igitur & nonnulli inquit circa æquiuocationem uel ambiguitatem cauillationem eſſe aſſerunt. hæc enim duplicia ſunt, ſed quidem (ut demonſtratum eſt) accidentis ſunt. cauillatio uero de prudentia eiuſmodi eſt. num malorum ſcientia eſt? nempe, mala enim ſcibilia. at prudentia quidem ſcientia, ergo malorum prudentia eſt. igitur mali aliquid prudentia. & hoc uero nonnullos duplici ſoluere dicit. hoc enim horum eſſe duplex aiunt, quam inficiando ſolutionem inſtat uelut non facientem ſatis, & intulit, dicens hoc horum eſſe. plurifariam non dicitur; ſed tanquam poſſeſſio dicebatur. ut enim regio hæc Athenienſium exiſtens non plurifariam dicitur, ſed poſſeſſio, uel ſeruus, ut dictum eſt. hoc pacto ueque malorum uirtutem eſſe, plurifariam dicitur. planum enim omnibus non malum aliquod eſſe uirtutem. malum enim eſſe ipſam dicens, nemo proprie dicit, ſed malorum eſſe, atque ſcibilium ſcientia dicitur, ergo & hoc accidentis & non circa duplex eſſe dicitur. quamobrem horum prudentia eſt. his uero accidit eſſe mala, quapropter malorum prudentia dicitur. ſi igitur multifariam & etiam animalium hominem eſſe dicimus, orationi hoc deeſt, non recte dicit. perfecta utique talis erit, ſi uero quis hoc, iſtud horum aut hoc, hic huius plurifariam dici ait: quia & oratio animalium hominem dicens plurifariam dicitur. ſi igitur hoc quis dixerit, non recte dicit. & cauſam huius, non recte dicere hoc dicentem uelociter poſuit, per hoc. ſed non poſſeſſio. quod quidem huic æquabile eſt. non enim poſſeſſio dicitur. eſt uero uniuerſa dictionum eiuſmodi ſententia. ſi quidem uno modo animalium homo dicebatur, quoniam animalium eſt. omne enim animal non non animalium, ſed animalium. alio uero iterum modo animalium dicebatur. quemadmodum Pyreum magis quam tinegra Athenienſium. hæc enim dicuntur ut poſſeſſiones Athenienſium, tunc quidem hoc, & hoc, hoc uero huius, uel hoc horum utique dicebantur multipliciter. quoniam uero animalium homo non plurifariam dicitur. nullus enim cum animalium ipſum audierit, ut animalium eſſe poſſeſſionem accipit. ſed quia animal eſt, non enim animalium homo ut animalium poſſeſſio proprie dicitur, neque hoc dicens proprie dicit. quoniam igitur animalium homo multifariam non dicitur, neque hoc huius declaratiuum, eſt uero hoc, iſtud horum duplex eſt. quare neque ſerui & domini ſignificatiuum. eſt uero & hoc ipſum, hoc huius duplex. & quamobrem dictum prius eſt. hoc uero & ſi quid ad mala dicatur, ut aliquo huic idem eſt. & ſi quid ad mala dicatur ſecundum generandi caſum, quemadmodum malorum prudentia dicitur, dicetur quidem, non quia malorum mala eſt, ſed quia malorum ſcientia exiſtit. prudens enim ſcit mala. quare cauillationes hæ, quas paulo prius diximus, accidentis, & non circa duplex factæ ſunt. quodāmodo uero & ſimpliciter ipſum circa accidens nominarunt quodammodo enim exiſtens, hic uero huius ut domini ſeruus, & ſimpliciter de omnibus de quibus hoc,

hic huius dici poteſt,inferre iudicant. atqui contingit fortaſſe bonum malorum aliquid eſſe. ut fortitudo,quæ abſolute,& ſimpliciter bona eſt,nónullis quia uulnera in bello accipiuntur,malum eſſe uidetur. propter hoc enim & ipſum hoc,fortaſſe adiecit. quare oratio dicens malorũ fortitudo duplex. uel enim quia malum aliquod fortitudo eſt,uel quia ſcit mala. ſed ſi nonnunquam orationem aliquam contingat dicentem bonum aliquod malorum eſſe,duplicẽ eſſe. ut in fortitudine & diuitijs ſanitate atque alijs quibuſdam. ſed non dicentem prudentiam eſſe malorum aliquod duplicem eſſe aſſereremus, atque hoc dicens orationem,quæ cum non ſit duplex,apparentem duplicem ponit. ut paulo poſt dicet. oratio uero quam refert,duplex habere uidetur,quæ hæc eſt. ſed ſi quid mancipium erit bonũ praui. fertur quoque ſcripta oratio ſecus,quæ hoc modo ſe habet. ſed ſi mancipium aliquod erit bonum nomen praui. quod uero dicit eiuſmodi eſt. ſi quis exiſtens ſeruus bonus. uel ſi enim aliquis ſeruus nomen ut bonus nuncupatus ſit, habet, prauo ſeruire contigerit. aliquis uero dicat bonum praui eſſe,oratio utique duplex uideri poterit. quoniam ſeruorum plurimi praui dicuntur, quandam duplicis imaginationem abſoluit. uel enim quia bonus prauus, uel qa praui ſeruus. cũ hoc poſuit eſſe (quemadmodũ dixi) orationẽ duplicẽ negat dicens. non enim ſi bonum mancipium exiſtens dicitur,& praui,& bonum praui dicetur,hoc uero ſimul proponitur,ut ſi dixiſſet. non duo ſimul bonum praui, ſed tria bonũ mancipium praui. hoc enim ſimul intelligere interrogata cogunt. hæc quidẽ propter ſcripturarum unam dici poſſunt. propter uero illam,quæ & propoſitum nomen habet, dici poteſt. non enim ſi ſeruo nomen bonum inditum, ut non Nicocles,uel Plato,uel Hipponicus,uel aliud quid eiuſmodi,ſed bonum uocetur,quemadmodum Olympionices homo hoc ipſo nominabatur nomine,iam & bonum praui duplex. ut quia bonum nomen ſerui prauum eſt,uel quia praui domini,ſed ſimplex, quare accidentis. non enim ſi eidem dici bono accidit, & praui eſſe, & bonum praui eſt. quemadmodum neque ſi prudentia ſcientia,ſcientię uero accidit ut malorum ſpectatrix ſit,& prudentia malorum eſt. nõ enim quęcunque de prędicato dicuntur, omnia & de ſubiecto prędicati dicentur. quamobrem nõ ſi ſeruo dici bono acciderit, huic uero item praui,& bonum praui, ſed bonum ſeruum domini praui. ſed neque hominem animalium eſſe dicere plurifariam dicitur obſcure ualde cauſas ponit,quibus non recte apparent dicentes duplex,huius hoc. iterum cauſam exponit dicens,neque hominẽ dicere animalium plurifariam dicitur,quemadmodum uero neque bonum ſeruum praui, non enim ſi aliquando quid inquit ſignificamus, hoc auferentes plurifariam illud dicitur. eſt uero quod dicit. non enim omne quod per ſe ſumptum,& determinatum, atque notum,& de hoc dictũ multifariam dicitur. non enim ſi huic tuo eſſe,& filio eſſe accidit,tuus eſt filius. non enim quæ eidem accidunt,& hæc adinuicem eadem. non enim ſi Coriſcus,& muſicus,& albus,& muſicum & album idẽ. ſi quidem enim omnia quę per accidens de eodem aliquo prædicantur,& inter ſe adinuicem,& ſubiecto eſſent eadem,tunc utique & hoc,hic tuus eſſet duplex,& hic huius, nihil enim hęc dictio, tuus in filio,aut ſeruo dicere differebat,quoniam filius & ſeruus de eodem dicta,eadem ſunt. quoniam uero non eadem,ſed altera,quomodo fieri poteſt, ut dicatur omne per ſe acceptum? ut huius ſolius declaratiuum duplex. ſi enim hoc eſſet. quoniam iram cane dea auferentes,determinate ſciuimus uerſus,& non Iliadis eſſe dimidium,dicens,da mihi,iram cane dea,dimidium carminis duplex utique eſſet,ſed quidẽ non duplex per ſe acceptũ, iram cane dea. cuius dimidium eſt,clarum factum eſt quare & hoc oratio ſignificans, non duplex. ſi uero hoc,neque dicens, num uero tuus? duplex. nanque quomodo hic huius eſt, planum exiſtit. quare hoc huius plurifariam non dicitur,cum quid notum exiſtens,quid eſt auferentes hac nuncupatione nominamus. dico quidem nuncupationem huius hoc. non enim Platonem & Ariſtonem per ſe ipſos capiens, atque interrogans,num hic huius eſt? huic idem dicit. num Plato filius eſt Ariſtonis? & hic interrogatio non duplex. quia quæ accepta ſunt,nota eſſe contingunt,quomodo adinuicẽ ſunt. præterea hoc, neque enim ſi aliquando quid cuius auferentes. tale eſt. nõ enim hoc huius hoc multifariam dicitur. ſi aliquando cuius auferentes nuncupatione,& appellatione hac. huius hoc ſignificamus. & enim dicentes da mihi dimidium carminis,iram cane dea. potentia appellatione hac,huius hoc ſignificamus. ſi enim duplex,hoc enim ſubintelligere oportet. dicẽtes da mihi huius hoc,uidelicet,uerſus dimidium carminis. ut hoc iram cane dea. Iliadem ſignificamus, uidelicet,ſignificamus quod das mihi dimidium Iliadis,ſed non hoc ſignificamus,in dictione uero hac,& enim dimidium dicentes,da mihi ſubſiſtendum in hoc da mihi, deinde ſubinducendum hoc iliadem ſignificamus. eſt uero dictionis mutuum eiuſmodi. & enim dimidium carminis dicentes,ut iram cane dea,Iliadem ſignificamus. per ipſum utique diceret. ſi omne hoc,huius hoc. duplex, & hoc,da mihi dimidium carminis,duplex eſt,& hoc dicentes,diceremus. utique da mihi dimidiũ Iliadis.

Cauillationes uero propter id quod proprie hoc, aut aliquo pacto, aut ubi,aut quodam modo,aut ad aliquid dicitur,& non ſimpliciter,concluſionem ad contradictionem ſpeculanti ſoluendum, ſi horum quid paſſum eſſe contingit. contraria enim, & oppoſita, & aiunt, & negationem, ſimpliciter quidẽ ut eidem adſint fieri nequit,quodammodo uero utrũque, aut ad aliquid,aut quoquo modo,aut hoc quidem quodam modo, hoc uero ſimpliciter, nihil impedit. quamobrem ſi hoc quidem ſimpliciter,hoc uero quodam modo, non dum redargutio. hoc uero in concluſione ad contradictionem ſpeculandum.

Cauillationes uero propter id quod proprie hoc,aut aliquo pacto aut ubi] Quæ ſint circa id quod proprie eſt,expoſuit per hoc,aut quo pacto,aut ubi,aut quodammodo . quicūque enim in eo quod quo quo modo,uel ubi,uel quodammodo ueritas aſſeritur,uel non aſſeritur,& ſimpliciter uera enūtiari,uel falſum aſtrui,aut eſſe,aut non eſſe indicantes in eo quod proprie dicitur eſſe,cēſent. ſimpliciter enim idē, & unum ſimul ut album,& non album ſit, fieri non poteſt. quoquo modo uero ut ſit,non eſſe,non poteſt. ut enim oculus quodam quidem modo albus,modo uero quodam non albus. atque ęgritudo latroni,aut ſepulchrorum uaſtatori bonum eſt,ſimpliciter uero non bonum, & quodam modo quod non eſt, eſt. opinabile enim eſt,ſimpliciter uero non eſt. hoc uero,quare ſi hoc quidem ſimpliciter, hoc uero quo quo modo. redargutio ſic & de Aethiope intelligi poteſt. ſi enim ſecundum carnis eſt ſuperficiem niger, ſimpliciter eſt niger,dentibus uero albus,ipſum album,& non album concludens non redarguit. poteſt enim & de ſimpliciter non ente intelligi. ſi enim ſimpliciter quidē eſt non ens, quodam modo uero ens. ut opinabile. eſt enim de eo opinio non quod ſit,ſed quia non eſt,ipſum tum eſſe, tum nō eſſe colligens, non coarguit.

Sunt uero eiuſmodi omnes orationes hoc habentes num contingit non ens eſſe? ſed quidē eſt quid non ens,pariter uero & ens non erit,non enim erit quid entium. num eundem ſimul recte iurare & peierare contingit? quid eundem ſimul eidem perſuaſum aſſentiri & non aſſentiri contingit? aut neque eſſe quid,& eſſe idem. non ens uero non ſi eſt quid, & ſimpliciter eſt,neque ſi bene iurat hoc & quodam modo,neceſſe eſt & recte iurare & enim peieraturum iurans bene iurat peierans hoc ſolum,bene uero iurat non . neque non perſuaſus aſſentitur,at ſecundum quid aſſentitur.

Sunt uero eiuſmodi omnes orationes hoc habentes] Cauillationes tales,nū quod non eſt,eſſe contingit? non,quid non ens,opinabile ne eſt? certe,non ens igitur eſt . hoc enim ſed quidem eſt aliquid nō ens ut huic ęquabilem eſt. ſed quidem non ens eſt quid, ut opinabile. item quod eſt , non eſſe hoc pacto concludunt. ſi eſt ens,uel homo,eſt,uel bos,uel equus,uel talium aliquid,nihil uero horum eſt. quare neque eſt,non igitur eſt ens. item num eundem ſimul recte iurare & peierare contingit? iurans uero ſe peieraturum peierauit,quare recte iurauit . qui enim fecit quod facere iurauit ueritatem non mentitus eſt. iurans enim peieraturum peierauit,iſdem igitur ſimul peierauit,& iuſte ac recte iurauit . rurſus non eundē perſuaſum aſſentiri & non aſſentiri eidem contingit ? non,ſed quidem qui geometrę coſtam non eſſe cōmenſurabilem perſuaſus aſſentitur , eandemque eſſe cōmenſurabilem non pręſtat aſſenſum . atque ſolē terra eſſe maiorem aſſentitur,eidem uero minorem eſſe non fidem pręſtat. iſdem igitur eidem aſſentitur, & non aſſentitur. cum has poſuiſſet cauillationes eaſdem ſumma breuitate ſoluit dicens,uel neque eſſe aliquid idem. hoc eſt non idem dicere eſt quod non eſt,eſſe aliquid. ut opinabile & ſimpliciter , quia eſt. ſi enim quod aliquid eſt,ei quod ſimpliciter eſt,eſſet idem,utique nō ens,eſſet ens. quoniam uero alterum, non erit quod non eſt,ens. plane uero & hoc ſoluit eundem ſimul peierare, & recte iurare dicens, pręter hoc ſolum recte iurat non . quod ęquum eſt huic ſimpliciter quidem non recte iurat, ſed hoc ſolum quia iurans ſe peieraturum peierauit , quare ſecundum hoc ſolum, ſimpliciter uero non recte iurauit, ſed hoc ſolum iurans peieraturum peierauit,quare in hoc ſolo,ſimpliciter uero non recte iurat. quamobrē neque peierans ſimpliciter,ſed quodam modo recte iurat . neque qui non obtemperat & aſſentitur ſimpliciter, obtemperat,ſed aliquo modo aſſentitur, ac obtemperat . ſimpliciter uero ueritati obtemperas de qua & τὸ πείθεται uere dicitur,ueris enim credēs & his obtemperans,proprie obtemperat,& aſſentitur,falſo uero non aſſentitur,neque credit, aliudque eſt cui fidem pręſtat & obtemperat , aliud cui non pręſtat fidem, neque obtemperat.

Similis uero oratio,& de eo quod iſdem ſimul uerum & falſum enunciat, ſed quia nō eſt ſpeculatu facile,utrum quis aſſignarit ſimpliciter ueritatem,aut falſitatē dicere difficile apparet. prohibet uero eundem nihil, ſimpliciter eſſe falſum,quoquo modo uerum,aut alicuius,& eſſe uerum aliquem,uerum quidem non. ſimiliter & in his quæ ad aliquid,& quo quo modo, & aliquando . omnes enim eiuſmodi orationes circa hoc accidunt , num ſanitas uel diuitiæ,bonum, at imprudenti, atque non recte utenti, non bonum, bonum igitur & non bonum. quid ſanum eſſe,& plurimum in ciuitate poſſe,bonum? at eſt quando & non melius,

idem igitur eidem bonum, & non bonum, an nihil impedit ſimpliciter exiſtens bonum, huic uero non eſſe bonum. utrum quod non uellet prudens malum? abijcere non uult bonum, malum igitur bonum, non enim idem eſt dicere bonum eſſe malum, & abijcere bonum.

Nonnulla cauillationum quoque ſecundum quid & ſimpliciter exempla ponit, & ſolutiones. Cap. CXLII.

Similis uero oratio & de eo quod iſdem falſum dicit.] Cauillatio uero quę eſt in eo quod iſdem falſum ſimul, atque uerum aſſerit, interrogabatur, atque in illis, in quibus pariter oppoſita aderant, concludebatur. hęc uero ſunt quorum dimidium quidem album, dimidium uero nigrum. quemadmodum in oculo ſe habere ſpectamus. cauillationis uero conſtitutio talis, num eundem falſum & uerum ſimul aſſerere contingit? non, deinde ſed dicens oculum album. falſum, necnon uerum dicit. ſimul enim eſt albus, & non albus. & huius eandem ſolutionem eſſe aſſerit ſed quia non facile eſt ſpeculatu, & maxime in quibus oppoſita pariter inſunt, aſſequi nō poſſumus, utrum aſſerere oportet. ueritas ne an falſitas aſtruatur, difficultatem exhibet. nihil uero impedit eundem ſimpliciter uerum, quoquo modo falſum aſtruere. ut in Aethiope, & non ente. dicens enim Aethiopem nigrum ſimpliciter quidem ueritatem, quoquo modo falſitatem dicere perhibetur. eundem uero album eſſe aſſerens ſimpliciter quidem falſus, quoquo modo uerſus habetur. hoc uero, uel cuius diceret utique in quo dimidium album, dimidium uero non album. hic enim neque ſimpliciter eſt uerus, quoquo modo falſus, neque contra ſimpliciter falſus, modo uero aliquo uerus. ſed cuius, uidelicet, ęqualiter tum falſus, tum uerus. poteſt & mutuo hoc, alicuius poni. quoquo modo enim falſitatem uel ueritatem enuncians, ſecundum quid, non ſimpliciter mentitur, & uerus habetur. hoc uero & eſſe uerum aliquem, falſum uero non, ęquale huic eſt. eſſe ſecundum quid uerū, ſimpliciter uero non uerum. ſecundum aliquod enim ueritatem dicens in aliquo, & non ſimpliciter uerus eſt. poteſt uero quiſpiam & hoc pacto cauillationem quæ interrogata eſt, intelligere. num eundem ſimul mentiri, & ueritatem dicere contingit? non, ſed quidem dicens ego mentior ſimul falſum, & uerum dicit, falſum igitur hoc, eundem ſimul & ueritatem, & falſitatem dicere non contingere. reliquę uero, quę deinceps poſitę ſunt cauillationes, planę, & apertę ſunt. & horum exempla nō pauca in libris de diſſerendi arte inueniuntur.

Pariter & furis oratio, non enim ſi malum eſt fur, & accipere eſt malum, non malum uult, ſed bonum. accipere enim bonum, & ægritudo malum eſt, ſed non abijcere ægritudinem. quid iuſtum iniuſto, & iniuſte, iuſte eligibilius? at iniuſte mori eligibilius. num iuſtum ſua unumquenque habere? quæ uero utique quis ſecundum ſuam opinionem iudicaret & ſi falſa ſit ex lege rata ſunt, idem igitur iuſtum, & iniuſtum. & utrum iuſta dicentem, an iniuſta iudicare oportet? ſed quidem & qui iniuria affectus eſt, quæ paſſus eſt ſufficienter dicere iuſtum eſt, hæc uero iniuſta erant. non enim ſi aliquid iniuſte pati eligibile, iniuſte iuſte eligibilius. ſed ſimpliciter quidem iuſte, hoc quidem nihil impedit, iniuſte aut iuſte, & habere quæ ſua ſunt, iuſtum, aliena uero non iuſtum, iudicium quidem hoc iuſtum eſſe nihil uetat, ut ſi ſit ſecundum iudicantis opinionem. non enim ſi iuſtum ſic aut ſic, & ſimpliciter iuſtum. pariter & quam iniuſta ſunt. hæc dicere iuſtum eſſe, nihil prohibet. non enim ſi dicere iuſtum, neceſſe iuſta eſſe. quemadmodum neque ſi ut dicatur conferens, conferentia ſunt. pariter & iniuſtis quare non ſi quæ dicuntur iniuſta, dicens iniuſta, ſuperior eſt. dicit enim quæ ut dicantur iuſtum eſt, ſimpliciter uero & pati iniuſtum.

Alia earundem cauillationum ſecundum quid & ſimpliciter ponit cum ſolutionibus exempla. Cap. CXLIII.

Similiter uero & furis oratio.] Cauillationis deductionem prius exponere oportet, ſic enim & ſolutio quam ipſe adduxit, atque ſubſcripſit, plana erit. cauillationis uero deductio talis eſt, num ſuum quis uult malum? non, quid uero, furari malum? nempe, fur uero furari uult, certe, ſuum igitur malum uult. accipere uero loco huius, quod furari hic ſumptum eſt. in quibus dicit. non enim ſi malum eſt fur, & accipere eſt malum. hoc uero furari malum eſſe, cauillatores malum eſſe furem demonſtrantes probabant, furis uero diffinitione ipſum malum eſſe demonſtrabant. quam ipſe furis rationem dixit. ſi enim fur eſt,

aiunt uolens aliena furtim ſumere. hoc uero malum, & fur igitur malum. quamobrem & furari malum. quare ſuum fur uult malum. hoc diluens Ariſtoteles induxit hoc, non enim ſi malum eſt fur, & accipere eſt malum. poteſtate dicens. nō enim ſi malum eſt fur. & furari ut malum, ſed ut bonū uult. omne enim quod unuſquiſque appetit, ut bonum quamuis malum, appetit. quamobrem & fur non ut malum, ſed ut bonum furari uult. non igitur ſuum malum uult. quia uero aliena ſumere bona, accipienti malum nō eſt, neque accipere ut mala, ſed ut ſua ſtudet bona, per malorum abiectionē probat. uirtute dicens quemadmodum ęgritudinem abijcere, quę mala exiſtit, non eſt malum, ſic neque bonas facultates ſumere alienas accipienti malum eſt. ſi enim quorum abiectio (ut in differendi artis libris dictum eſt) malum, horū ſumptio bonum, ſed facultatum abiectio, malum, ſumptio igitur bonum. furari igitur bonū. ad hoc uero dicendum, quod non omnis ſumptio bona, ſed talis. cauillatio uero ſequens talis. ſi mori iniuſte eligibilius, quam iuſte mori. ut & Socrates ad dicentem o' Socrates iniuſte morieris dixit, tu uero igitur me uis, iuſte mori. iuſte enim moriens ut homicida uel ut maleficus hoc patitur, iniuſte patiens, iuſtus, quemadmodum & Socrates. ſi igitur iniuſte dicunt cauillatores quàm iuſte perire, eligibilius, & iniuſtū iuſto eligibilius. cauillationis uero huius cum proceſſerit ulterius, ſolutionem explicabit. concluſę uero cauillationis idem eſſe iuſtum, & non iuſtum paulo poſt deductionem plane exponemus ad eius, quod dictum prius eſt, declarationem, dicti in quinto de moribus libro memoriam repetere eſt opus. quod quidem eſt, aliud natura eſſe iuſtum, aliud uero ſecundum iudicantis opinionem, aliud uero ſecundum legis inſtitutionem diffinitum. quare idem & iuſtum, & iniuſtum eſſe contingit. ſecundum enim legem iuſtum, non neceſſe & natura uel iudicantis opinione eſſe iuſtum, ſed ut ad naturam, eſſe iniuſtum, ut uero quemadmodum leges diſponunt factum eſt, iuſtum eſſe contingit. quemadmodum & Callicles in Platonis Gorgia contra Socratem dicit, cum quis quod ſecundum leges dixerit, tu tranſponens quod ſecundum naturam. ſi uero quiſpiam quod ſecundum naturam, tu quod ſecundum legem inferens turbabis, atque diſputationes confundes. hoc igitur pacto cum trifariam iuſtum diuidatur, non paucę cauillationum occaſiones hic fallentibus tribuuntur. ut & in pręſenti, dicebant enim num iuſtum eſt ununquenque ſua habere, iniuſtum uero aliena? uel hoc, utrum nonnunquam dicimus iuſtum, & iudicium iuſtum? iuſtū enim pro iuſto. acceptum eſt ut in nullo differens. num unuſquiſque iudicatur ſua habere, & quæ ipſum habere oportet? certe, iniuſtum uero & iniuſtum iudicium, num conſtituens eum, qui dominus non eſt, aliena habere? certe, deinde intulere, at quidem hic huius accipiens pecunias habet, uel quidem lege, uel & opinione iudicis accepit. hoc enim deſideratur. aut ex his quidem accepit, ſua habet. hoc uero, ſua habere iuſtū eſſe poſitum eſt. ſi uero iuſte habet, iudicium iuſtum. lege enim habet. aut ut rurſus eius qui ſpoliatus eſt erant, iudicium iniuſtum, ergo idem iuſtum, & iniuſtum, ut ſi calumniator quiſpiam Platonis domum, uel agrum occupauit, mercedem & uectigalia Platonis capiens, ſua & nō Platonis eſſe affirmans, iudex uero Platonem ut agri & domus dominus conſtitueretur, iurare iudicauit, Plato uero quia cauebat, atque uerebatur iurare, ut ſua calumniator haberet, permiſit, hoc pacto calumniator ſua habet. quę enim ex lege poſſedit, ut propria & ſua accepit. hoc uero propria habere, iuſtum eſſe poſitum eſt. quamobrem iudicium iuſtum, natura uero iniuſtum. natura enim iuſtum erat, Plato ut iuraret non admittere, ſed ut calumniator inſectaretur, & a' Platonis poſſeſſionibus pelleretur, quę Platonis erant, ipſi traderentur. idem igitur iudicium iuſtum, & iniuſtum. atque idem iuſtum, & iniuſtum eſt, hęc quidem cauillationis conſtitutio. hęc uero dictio firma ſunt ex lege. adijcitur. quia lex extabat iudicum inconcuſſum eſſe iudicium, quæ uero quis ſua iudicarit opinione, & ſi falſa ſit. ſecundum legem certe manent. iudicium enim quamuis iniuſtum, opinione tamen eius iuſtum. eſſe enim ratum iudicauit, iudicium uero lex dicit. cauillationis quidem deductionem, atque ſolutionem diximus, quæ uero in dictione dicit. ſunt quęcūque utique quis propria iudicarit opinione, quamuis falſa, atque iniuſta iudicium eſt ſecundum legem ratum. apud enim Athenienſes lex erat cauſas iudicatas ratas eſſe, atque hoc in Platonis Critone, Socrates planum fecit. in illis nanque Socrates ait. quid ad hęc o' Crito atque alia eiuſmodi dicemus, multa enim quiſpiam atque rhetor de hac corrupta lege dicere poteſt. quę iudicata iudicia firma eſſe iubet. in hoc uero utrum iniuſta an iuſta dicentē iudicare oportet, iudicare ęquabile eſt huic, capitis damnare, atque damnationi ſubijcere. quem enim aiunt pœna mulctandum eſſe oportere iuſta dicentē, an iniuſta? ſi enim dixiſſet reſpondens iniuſta dicentem damnari oportere, de eo qui iniuria erat affectus inſerębant, dicentes, hic uero iniuſta dicit, quę enim paſſus eſt, illa exponit, & dicit, at iniuſta eſt paſſus, iniuſta igitur dicit. quare ſi iniuſta dicentem iudicare atque condemnare oportet, hic uero iniuſta dicit, hunc ergo damnare oportet, hic uero eſt, qui iniuria affectus eſt, iniuria ergo affectū damnare oportet. iniuſtū uero iuſtum iudicare. hoc uero, ſed quidem & eum qui iniuriam paſſus, iuſtum eſt quę paſſus eſt ſufficienter dicere. ut cauſa huius iniuria affectum iniuſta dicere, illatum eſt. iuſtum enim cauillatores aiunt eſſe dicere eum qui affectus eſt iniuria, quæ paſſus eſt, iniuſta uero eſt paſſus, iniuſta igitur dicit. ad hunc uſque locum ſolas ipſas poſuit cauillationes. hoc uero, hinc ipſarum infert ſolutiones, eſt uero quam nunc dicit, in hoc. nō enim ſi iniuſte pati eligibile, iniuſte iuſte eligibilius, & iniuſtum iuſto eligibilius. eſt uero, quod dicit, non enim ſi mori iniuſte, uel aliquid iniuſte pati, eligibile, & ſimpliciter iniuſte iuſte eligibilius. ſed ſimpliciter & abſolute iuſte, & iuſtum eligibilius. hoc quidem, nihil impedit iniuſte, uel iuſte. hoc eſt hinc quidem nihil impedit iniuſte mori, quam iuſte, eligibilius. non enim ſi quid nonnunquam eligibilius eſt, uel ad aliquid, & ſimpliciter ſic dictum eligibilius eſt. hoc uero, & ſua habere iuſtum, aliena uero non iuſtum, cauillationis ſolutio eſt aſſerentis, ununquenque ſua habere, dicit uero eſſe quidem uerum iuſtum dicere ſua habere, iniuſtum uero aliena. iudicium quidem eiuſmodi & ſi falſum eſt, hoc eſt aberrat apud eū qui iuſtum comparatum

ad naturam

ad naturam reſpicit,tamen iuſtum dicere prohibet nihil. Quoniam ſecundum legis inſtitutum determinatum. multa quidem ſunt,quę iniuſta apparent,quia non ſecundum leges procedunt. iuſta tamen ſunt natura,atque econtrario multa iuſta,quia ſecundũ leges determinata ſunt,natura uero iniuſta. non enim ſi iuſtum inquit hoc,uel ſic,& ſimpliciter iuſtum. hoc eſt, non enim ſi lex iuſtum hoc dicit, contrarium iuſtum ut ad naturam refertur reſpiciens cauillator iudicauit. & ſimpliciter hoc ex lege iuſtum dicitur. hoc uero iudicio iudicis iniuſtum. ſed contingit &.econtrario. pariter uero & iniuſta quæ ſunt,nihil dicere uetat. hoc uero,ultimę ſolutio eſt cauillationis dicentis utrum damnare iniuſta dicentem, an eum qui iuſta dicit oportet? talis uero eſt,nihil inquit prohibet ea quæ dicuntur eſſe iniuſta, ut dicatur ipſa iuſtũ eſſe. hoc uero,non enim ſi dicere iuſtum,iuſta eſſe neceſſarium,contraria eſſe his quæ dicta ſunt, mihi uidentur. oportebat enim hoc pacto (ut exiſtimo) dicere. nõ enim iniuſta eſſe neceſſarium eſt. quoniam ipſa ea quę quis iniuſte paſſus eſt,dicit, iuſtum eſt dicere, & non neceſſe eſt iniuſta dicere. aut erit dicens iniuſta dicentem. damnare non oportere. non enim ſi iuſtũ eſt dicere quę quis paſſus eſt,neceſſe & quæ dicuntur iuſta eſſe. quomodo enim quoniam iniuſti ſignificatiua,aut indicatiua ſunt. eſt igitur (ut planius diſſeramus) quod dicit eiuſmodi,non neceſſe iniuſtũ eſſe,quoniam iuſtum eſt ipſa dicere. quæ enim paſſus eſt, iniuſta illa eſſe dicit. & ut hæc dicantur, iuſta ſunt. quamobrem eum qui iniuria affectus eſt, damnare non oportet. quoniam dicit,quę ut dicantur,iuſta ſunt. ut uero hæc paſſus eſt,iniuſta. quemadmodũ neque mortifera uel nocua ſi dicantur utilia ſunt,quia hęc homo fugit,& eiuſmodi utilia erunt. hęc quidem enim natura nocua,& mortifera,atque minime conferentia,ut uero dicantur utilia.quemadmodum & iniuſtis. non enim ſi hoc ut dicatur,iuſtum eſt,& iuſtum eſſe neceſſe eſt. quare ſi quę dicit,qui iniuria affectus eſt,ut dicantur iuſta ſunt,quamuis ſint iniuſta,uictoriam reportabit. ex hoc manifeſtũ eſt non omnem iniuſta dicentem uincere,ſed dicentem quæ paſſus eſt,iniuſta,ut dicãtur eſſe iuſta. hoc enim cauillatores hoc pacto interrogantes,inſerebant. num iniuſta dicentem, an eum qui iuſta dicit, damnare oportet? atque a' reſpondente eum qui iniuſta dicit,accipientes,inferunt,aliquem iniuria affectum dicentes ſed & hic iniuſta dicit. quæ.n.paſſus eſt,dicit,ſed quidẽ & iuſta dicit. iuſta.n.ſunt ut dicãtur,eſt igitur iniuſta dicentẽ uincere. ad quod occurrens Ariſtoteles inquit quare non ſi ea quæ dicuntur iniuſta ſunt, & omnis iniuſta dicẽs uincere dicitur,ſed dicens q̃ dicere eſt iuſtũ,ſimpliciter uero & iniuſtũ pati.reliquũ & hunc iniuſta dicentem quæ ut dicantur, iuſta ſunt. non eſt condemnare. dicit enim quæ ut dicantur ſunt iuſta,ut uero patiatur iniuſta. ęquum igitur eſt hoc,ſimiliter uero & iniuſtis huic ſimili uero, neque ſi quis iuſta dicit,iuſta dicere neceſſe eſt. neque enim contumelia affectus dicens quia hac affectus eſt, iniuſta dicit. quæ enim paſſus eſt,iniuſta eſſe dicit. qui iniuria intulit, uidelicet dicens non affeciſſe iniuria, iuſta dicit.iniuriam non inferre iuſtum.hoc uero,dicit. iuſtum igitur dicit,ſed non ſi iuſta dicit,& ſimpliciter iuſta ſunt, quæ dicit. falſa enim ſunt. quare ſi quæ dicit is, qui affectus iniuria eſt dictu iuſta ſunt, quamuis ſint iniuſta,uictoriam aſſequetur. iuſtum enim eſt dicere quæ dicit. & ut iuſta quidem ſunt, dictu iuſta ſunt. ſecus uero iniuſta. iniuſta enim rei indicatiua.

Cauillationibus uero circa elenchi diffinitionem factis quemadmodum ſcriptum prius. occurrendum. concluſionem ad contradictionem ſpectantibus quomodo erit idem, & ſecundum idem, atque ad idem, & eodem modo, atque in tempore eodem. ſi uero in principio interrogatur, non fatendum. quia fieri non poteſt,ut idem ſit duplum, & non duplum. ſed dicendum, non quidem ſic, ut aliquando erat coargui confeſſum. ſunt uero omnes hæ orationes circa tale, quid cognoſcens ſingulum quia ſingulum, rem nouit, & eodem modo ignorans, cognoſcens uero quis Coriſcum quia Coriſcus, ignoraret utique quia muſicus, quamobrem idem ſcit & ignorat. atque item num quadricubitum tricubito maius? ex tricubito utique ſecundum longitudinem fieret quadricubitum, maius, minore maius, idem igitur eodem maius & minus.

Particulam quandam circa diffinitionem elenchi que prius pretermiſſa ab ipſo eſt: nunc declarat. Cap. CXLIIII.

Cauillationibus uero circa elenchi diffinitionem factis,[Et quid unumquodque in ipſa poſitorum eſt,& qui circa elenchi diffinitionem ſunt paralogiſmi, anticipauit & ipſe Ariſtoteles in propoſiti commentarij initio optime tradens,atque nos unumquodque eorum quæ in ipſius inſeruntur diffinitione,recte dijudicantes,atque declarantes abunde tractauimus,ſuperuacaneum iterum dicendo eadem,in eiſdem reuolui. reliquum igitur ut pars illa inſpiciatur a' nobis,quam non adhuc inueſtigauimus. eſt uero hoc,ſi uero in initio dictũ eſt igitur oratio non directe poſita & in modũ Hyperbati.ſi igitur hoc pacto ſumpta eſſet,perſpicuum quod dicitur erat. & ſi in principio quis dixit. ut num fieri non poteſt, ut idem ſit & duplex,& non duplex? minime fatendum. eſt uero eiuſmodi. ſi inquit diceret aliquis num fieri nõ poteſt, ut idem ſit duplex & non duplex? quod fieri nequeat, minime aſſentiendum. at affirmandum hoc

ipſum certe,non quidem ſic,hoc eſt ad idem,hæc enim eſt proprie redargutio . ſed ad aliud, atque aliud. quatuor enim & duplicia ſunt, ad duo, ad tria uero non duplicia . cauillationes uero quia perſpicuę ſunt, nulla indigent ſpeculatione.

Cauillationes uero,cum quod in initio petitur & ſumitur, ei qui interrogatur , ſi planum ſit , non dandæ, neque ſi probabile ſit , dicentem uera. ſi uero latuerit ignorantiam propter eiuſmodi orationum prauitatem in interrogantem uertendum,uelut in eũ qui nõ differuit,redargutio enim extra id quod eſt in principio , ſi & quia datum , non ut hoc utente, ſed ut ad hoc contrarium ratiocinante,aut in his quæ ſunt præter elenchos.

De ſolutione cauillationum petitionis principij quando latent , & quando non latent. Cap. CXLV.

Cauillationes uero cũ quod in initio petitur & ſumitur,] Quod cauillationes circa id inquit quod in principio petitur,& ſumitur ſit manifeſtum erit. quia ſumit quod in initio . non enim ſemper manifeſtum . cum non ibi idem ſumit, & quando planum eſt, & quando occultum in priorum reſolutoriorũ ſecundo,& in libro diſſerendi artis octauo dictum eſt: ſi quidem ait manifeſtum ſit,non dandum . dicendum uero quod in initio eſt,petis. neque igitur hoc pacto dare oportet. neque cum uerum dicentẽ probabile extiterit. erit utique dicens,cum tu reſpondens uèrum des, interrogans probabile ſciſcitatur , ipſi ut tuę uerę poſitionis contrarium demonſtret,conſerens eſt . nihil enim impedit per nonnulla probabilia non animal demonſtrare,ut librum aut aliud quid eiuſmodi animal.tale quidem & ſi inquit probabile eſt,tamen non dandum. uel per hoc erit utique dicens,neque cum dicentem uerum probabile ſit,quia & ſi quod in principio non recipere uidetur,re uera quod in initio eſt petitur,non dandum, dicentẽ uerum,hoc eſt ſed uerum ad ipſum dicendum. uerum uero eſt,quod ad interrogãtem dicere oportet. quia quod in initio eſt non recipiens appares,ſecundum ueritatem quod concludi oportebat,petis. quia uero quod in principio quis ſumere,non uideri uero accipere,poteſt. cum loco nominis,nomen,uel orationẽ, & pro oratione nomen acceperit . dictum eſt quemadmodum diximus partim in reſolutorijs, partim in Topicis . ſi quidẽ igitur clarum ſit , quod in initio petitur hoc pacto reſpondere oportet . ſi uero latet, quia eiuſmodi orationes non probę interrogantur , errorem in interrogantem transferendum , dicentes ipſum non diſſeruiſſe,ſi non diſſeruit,quod neque redarguit,planum. elenchus enim eſt cum qui ratiocinatur,oppoſitum demonſtrauerit,neque quod in principio petierit,neque ad aliquid,aliudue,& alia quę cunque in elenchi diffinitione poſita. deinde inquit dicendum non ut tu dato ut propoſitione utaris, datum eſſe,ſed ut problema datum eſt,ut ratiocinaris aduerſus hunc . hoc eſt , ut propoſitionem accipiens ratiocinatione utens contrarium demonſtres. tu uero ut propoſitione utens, quod concluſum eſt ratiocinatione collegiſti.ſi enim ipſi uoluptatem eſſe ſecundum naturam datum ſit,propter hoc Scortorũ uoluptatem bonam eſſe ratiocinatione concluſit,nos uoluptatem eſſe ſecundum naturam,non ut propoſitionem,ſed ut problema dare dicere oportet . atque omnino inquit reſpondentes contrarium facere eorum quę extra elenchos oportet. ibi enim quibuſdam poſitis , & concluſione illata hoc quidem pacto ſe habere concedere aiunt . non quidem hoc ut demonſtreretur uolebamus. ſed per ipſum ut per propoſitionem aliud quid. hoc igitur capiens per ipſum quid aliud demonſtra.

Et cauillationes per conſequens probantes,in ipſa oratione demonſtrandum,ut duplex ſequentium ſequella. aut enim ut id quod in parte uniuerſale,ut hominem animal. exiſtimatur enim ſi hoc poſt hoc,& hoc eſſe poſt hoc,aut ſecundum oppoſitiones. ſi enim ad hoc ſequitur hoc,& ad oppoſitum ſequitur oppoſitum,in quo & melliſſi oratio. ſi enim factum principium habet,& ingenitum principium non habere cenſet,quare ſi cœlum ingenitum,& infinitum. hoc uero non eſt,econtrario enim ſequella eſt.

De ſolutione cauillationum conſequentis agit. Cap. CXLVI.

Et cauillationes per conſequens probantes in ipſa oratione demonſtrandum.] Bifariam conſequentium ſequella ſtruitur,conſequentis ratiocinationes circa conſequens contingentes dicit. inquit igitur in ipſa oratione,hoc eſt ratiocinatione cauillationem circa conſequens contingere , uidelicet , circa id quod non conuertitur demonſtrandum,non enim ſi hoc ad hoc ſequitur,& hoc ſequi ad hoc neceſſarium. non enim ſi mel flauum,& flauum mel.uniuerſale enim conſequens dixit. ut flauũ . in parte uero id ad quod conſequens. ſequitur. ut mel. circa conſequens cauillatio & in his quæ ſecundum oppoſitionem accipiuntur,conſtituitur. non enim ſi ad oppoſitum oppoſitum,& ad oppoſitum oppoſitum. in quo & melliſi cauillatio facta. quia ſi factum,principium habet,& non factum,quod quidem ingenitum dicit principium

cipium non habet. cauillamentum conſtituebatur, quia cum oppoſitione cõuerſio exquiſita accurataue minime eſt. hoc enim pacto dicere oportebat. ſi factum principium habet, non habens principium, non factum. de hac conuerſione multa & in noſtris naturalibus diximus ſpeculationibus. ſed & hunc modum in initio exanimantes non pauca effundimus. & idem rurſus repetere ſuperuacaneum eſt.

Quicunque uero in eo quod aliquod addunt, ratiocinantur, conſiderare ſi ſublato nihil minus impoſſibile contingit. deinde hoc oſtendendum & dicendum quod dedit, nõ ut uidetur, ſed ut ad orationem quo uero utitur, nihil ad orationem.

Quomodo cauillatio non cauſæ ut cauſæ ſoluenda. Cap. CXLVII.

Quicunque uero in eo quod aliquod addunt ratiocinantur.] In eo quod aliquid addunt, ratiocinari dicit eos, qui non cauſam ut cauſam ponunt. qui cauillationum quæ extra dictionem ſunt, ſextus erat modus. quomodo uero ſublato eo, propter quod id quod minime fieri poteſt, eſſe dicunt. item nihil minus impoſſibile manet prius dictum eſt, cum orationem expoſuimus, quam ipſe in eiuſmodi cauillationũ forma poſuit. eſt uero oratio hęc. ut quia uita & anima idem eſt. ſi enim corruptioni generatio contraria, & quæ eadem continenter dicuntur oratione, & per exempla iterum declarare, nihil indigemus. quod uero hortatur nos, eſt auferre illud, propter quod impoſſibile cõtingit, atque declarare & hoc ſublato, impoſſibile non tolli. quare non circa hoc. neque ignores hunc modum cum eo qui non circa hoc eundem eſſe. de quo non circa hoc in priorum reſolutoriorum ſecundo dixit, quemadmodum & de eo quod in principio petitur. dicens uero quia declarandum, intulit & dicendum, quod dedi, non quia mihi uidetur, ſed orationis gratia, ut ne difficilem me pręſtare, aut contendere uiderer. ipſum enim nequaquã exiſtens ad orationem cognoſcens, neque ipſius cauſam dedi, tu uero hoc uelut ad orationem ſpectante, & orationi accõmodato uſus es. huius uero complementum & perfectio quo hic uſus eſt. ad orationem nihil. talis eſt, tu uero ad orationem & ut problemati accõmodato cum nihil ad orationẽ ſpectet uſus es.

Ad eos uero qui interrogationes plures unam efficiunt, ſtatim in principio determinandum. una nanque interrogatio ad unam reſponſionẽ. quamobrẽ neque plura de uno, neque unum de pluribus, ſed unum de uno, aut affirmandum, aut negandum. ut quidem in æquiuocis interdum ambobus, nonnunquam neutro ineſt, quare ſimplicem interrogationem ſimpliciter reſpondentibus pati nihil contingit. pariter uero & in his cum aut uni plura, aut unũ multis inſit, aut non inſit, ſimpliciter danti, & hoc peccato delinquenti nullum contingit cõtrarium. quando uero ſit hoc quidem, hoc uero non, aut plura de pluribus, & eſt ut ambobus ambo inſunt, eſt uero ut rurſus non inſunt. quare cauendum ut in his orationibus. ſi hoc quidem bonum eſt, hoc uero malum, quod hæc uerum dicere bonum, & malum, & item neque bonum, neque malum, non eſt enim utroque utrunque. quare idem bonum, & malum, & neque bonum, neque malum. & ſi unumquodque ipſum ſibi idem, & alijs alterum. quoniam uero nõ alijs eadem, ſed ipſis, & altera ab ipſis, hæc ſibi ipſis altera, & eadem. amplus ſi bonum quidem malum ſit, malum uero bonum, duo utique fierent, duobus & inæqualibus utrunque ipſum ſibi ipſi æquale, quare æqualia & inæqualia eadem ſibi ipſis. hæ quidem igitur orationes & in alia, incidunt ſolutiones, & enim hoc, ambo & omnia plura ſignificant, non idem igitur præter nomen affirmare & negare contingit, hoc uero non erat elenchus. ſed quod non una interrogatio plures ſunt, manifeſtum. ſed unum de uno affirmante aut negante, non eſt impoſſibile.

Cauillationes ex pluribus unã conſtituentes interrogantem. quomodo ſoluenda. Cap. CXLVIII.

Ad eos uero qui interrogationes plures unam efficiunt.] Ad plures interrogationes unam conſtituentes cauillationes ſtatim inquit in principio determinare, atque occurrere oportere afferentes plures interrogationes eſſe, aut dare, aut negare non oportet. ſed hoc ipſum planum facere, quod plures interrogationes ut unam proponunt. quod ab arte alienũ eſt. illa enim interrogatio optima eſt, & una exiſtens reſponſionis unius petitio eſt. nunc uero per ea quę adducit, hoc dicit, non raro cũ interrogatio ſimplex

non exiſtat, ad eam reſponſionem quiſpiam dederit ſimplicem, ipſum aberrare non contingit. quemadmodum enim inquit in ęquiuocis aliquando quidē ambobus, interdum uero neutro ineſt. cū enim Aiaces ęquiuoci ſint, ambobus quidem ad Ilium profectio ineſt, neutro uero cū Therſite ſingulari pugnaſſe certamine. quare in his atque ęquiuocis aut quippe, aut non dandum. ut utrum Aiax ad Ilium exercitū duxerit, certe, nanque & duobus congruit. utrum cum Therſite ſingulari pugnauerint certamine, non, iſtorum enim cum Therſite nemo certauit. ſed quonā modo hęc his quę prius dicta ſunt nō repugnant? quando dixit, quia & ſi interrogatio uera ſit è numero uero eorum quę pluriſariam dicuntur exiſtit, certe, aut non, dandum. hęc illis pugnantia ſunt. quod enim nunc dicit eſt. quia & ſi dem, aut nō dem in interrogationibus multipliciter dictis redargui nō contingit. quia enim ad Iliū profectio de ambobus uera eſt Ajacibus. ſi quis nos interrogauerit utrum Aiax in expeditionū ad Iliū profectus eſt, ſi certe aſſereremus, non utique redargui poterimus. ſimiliter utrum cum Therſite inierint certamen, ſi quidem dixerimus non quidem, moleſtiarum nihil patiemur. & hoc eſſe quod dicit per ea quę ſequuntur, planum fecit. dicens, cum quidem plura uni, aut unum multis ineſt, unum quidem multis ad Ilium profectio, Aiaci, magis uero Aiacibus ineſt. plura uero uni. ut Coriſco album, & muſicum. ſi igitur aliquis interrogaret. utrū Coriſcus muſicus, & albus eſt? qui nempe, reſponderit. nequaquam redargui poterit, & ſi errauerit, hoc ipſum certe concedens. nō enim in his quę pluriſariā dicuntur, ſimpliciter affirmare aut negare oportet. cum uero huic quidem inſit, huic uero non, qm̄ quidem inquit album, & muſicum. Coriſco inerit, aut ad Ilium nauigaſſe multis, tunc cū quis aut affirmarit, aut negarit, nequaquā redargui poterit. cū uero inquit huic quidē inſit, huic uero non. ut Aiaci. cū Hectore contendiſſe. aut multa de pluribus, ut alterari ſecundum canem. multa enim ęque atque canis alterari declarat. in his certe, aut non, cauere oportet. hęc uero plura de pluribus nunc non hoc dicit. ſed quod dicit compertum erit ſic. fortitudini quidem bonū, timiditati uero malū ineſt. plura de pluribus bonū, & malū de fortitudine, & timiditate. hic uero ſi quis interrogaret. nū timiditas & fortitudo bonū eſt, an non? non dandū certe, aut non. negare enim & affirmare falſum. in quibus enim dicere ſimul & bona, & mala, & neque bona, neque mala uerum. quomodo fieri poteſt ut de his ſeorſum bona, aut mala dicantur. ſi quidem enim erat inquit bonū malū, aut malū bonū. hoc eſt, ſi fortitudo timiditas, aut timiditas fortitudo eſſet, utrū fortitudo & timiditas bonum eſt, an non? interrogatos abſolute dare, aut negare oportebat. qm̄ uero altera, impoſſibile, hęc differens & abſurdum quod accidit in his ſimpliciter, equidem, aut non, dicentibus ſubſcribit, magis uero & cauillationem ipſam quā cauillatores contra inconſiderate certe, aut nō, dicentes inferebant. ſubſcribit uero hęc, per hoc, quare idem bonū & malū, & neque bonū neque malū. potentia dicens. ſi quis interrogatus. utrū fortitudo & timiditas bonū an malū? bonū eſſe aſſerat, timiditas bonū, & malum erit. malū quidem quia & malum eſt, bonum uero quatenus ipſe eſſe bonū dedit. ſi uero negabit. itē fortitudo bonū & malum erit, quatenus quidē ipſe non eſſe bonū dixit, malum erit, itē quia bonū eſt, bonum erit. quamobrē idem & unū ut fortitudo bonū & malū, & neque bonū neque malū erit. ſed ſi hoc, qm̄ eorum quę ſunt, ipſum ſingulū ſibi ipſi idē, ab alio uero alterū eſt. Socrates enim ipſe quidē ſibi ipſi idē, à Platone uero alter eſt. qm̄ igitur unumquodque ipſum ſibi ipſi idē eſt. ponitur uero bonū & malū fortitudinē eſſe, bonū uero & malum altera, & fortitudo ipſa à ſe ipſa altera erit. & ipſa pariter & timiditas. quare ipſa erūt, ut timiditas & fortitudo ſibi ipſis eadem & altera. oratio uero hęc, qm̄ uero neque alijs eadē, ſed ipſis. mutilate pronunciata eſt. eſſet utique cōpleta talis, qm̄ uero nō alijs ſunt eadē, & altera, ſed ſibi ipſis ſunt eadē, & à ſe ipſis altera eadem, & à ſe ipſis altera eſſe contingit, & eadē ſibi ipſis. amplius inquit, qm̄ eſt ex tali cōtingit reſponſione fortitudinē quę bonū eſt, malū euadere, & timiditatē quę malū eſt, itē fieri bonū. duo utique fierent quare timiditas erit duo, bonū & malū. & à ſe ipſa altera, bonū enim & à malo alterum, pariter & fortitudo. duobus & inęqualibus utrunque ipſum ſibi ipſi ęquale, & propter hoc abſurdū quod ſimpliciter aut certe, aut non dicentibus accidit. dicit cū aut unū de pluribus, aut multa de uno dicuntur. deductio uero talis. ſi duo eſſent aliqua inęqualia bicubitū ut dixerim & tricubitū, quia idē ſibi ipſi ęquale eſt, bicubitū enim ipſum ſibi ipſi ęquale, pariter & tricubitū ipſum ſibi ipſi ęquū eſſe planū eſt. ſi igitur quis nos interrogaret. utrū bicubitū & tricubitū ęqualia ſunt, an non? aut quippe, aut non affirmemus eadem ſibi ipſis ęqualia & inęqualia eſſe cōtingit. ſi. n. bicubitū tricubito ęquale, bicubitū tricubitū erit. quare idē ſibi ipſi tū inęquale, tū maius, tū minus. ſi quidē tricubitū bicubito maius eſt. cauillationis uero ſolutio. quia plures interrogationes unā faciunt. dicit uero incidere hos & in alias ſolutiones ut in ambiguitatē. interrogare. n. utrū ambo hæc aut omnia hæc ęqualia ſunt, aut inęqualia? & ambiguū eſt. aliquis. n. interrogationē intelligere poteſt. aut ut dicentē. nū quidem ęqualia adinuicem ſunt, aut ut ipſa ſibi ipſis ęqualia? pariter uero, & nū quidē ſibi ipſis ſunt inęqualia, aut adinuicē inęqualia? igitur inquit in ambiguis, aut in plura interrogantibus idē, hoc eſt, eandē rem affirmat, & negat. ſed idē nomen de alia atque alia earum quę ſub nomen. hęc uero nō redargutio. redargutio enim fit, cum eandem rem de eadem, & una re ex reſpondentis poſitione ſimul dici, & nō dici cōtingit. hoc uero, ſed clarū, quia non una interrogatione, & quę communenter dn̄r. tale eſt, qa impoſſibile, uidelicet, redargutio nō cōtinget. ſi plures unā aliquis cōſtituerit interrogationē, ſed unū de uno, uidelicet, prędicatū de uno ſubiecto dixerit. ſi. n. unū de uno dixerit, reſpondentem refellere nō ualebit cauillator. aut & hoc pacto, clarū inquit, quia non una interrogatione facta de multis, ſed de una re ſecundum unam interrogationem non fit redargutio. cū enim quis multa ut unum interrogatus ſit, aut nempe, aut non dans non utique uere, ſed apparenter ſolum redargutionem ſubleſerit. cum uero unum de uno affirmarit, ſi quidem uere, affirmarit, non erit redargutio. ſi autem falſo, redargutio & non apparens, ſed uera redargutio.

De deducentibus uero ut idem ſæpius dicatur, prædicationes eorum quæ ad aliquid dicuntur, per ſe ſeparatas non dandum quid ſignificare perſpicuum eſt. ut duplum abſque hoc duplum dimidij, quod unum apparet, & enim decem, in decem uno indigentibus, & facere, in non facere, atque omnino in negatione affirmatio. ſed tamen non ſi quis diceret hoc non eſſe album, dicit ipſum album eſſe. duplum uero forte nihil ſignificat, quemadmodum neque hoc in dimidio. ſi igitur & ſignificat, at non idem, & ſimul dictum, neque ſcientia in ſpecie. ut ſi eſt medicina ſcientia quod quidem cõmune, illud erat ſcibilis ſciẽtia.

Solutiones cauillationum ut idem non ſemel dicatur inducentium, ponit. Cap. CXLIX.

De deducentibus ut idem.] Cum cauillationum ſolutiones abſoluit, nunc & paralogiſmos ut idem ſæpe dicatur inducentes ſoluit, ac inquit. quia in cauillationibus quæ ut idem ſæpius dicatur, inducunt prædicationes. uidelicet nomina eorum quæ ad aliquid dicuntur ipſa per ſe & ſeparatim minime dare oportet, quid ſignificare. uidelicet compoſitum. ut ſi duplũ dicitur ipſum per ſe, non eſt compoſitum, neque ſignificat aliquid, & alterum, ut dimidij. quia in ipſo apparet, de hoc igitur nos docet, & hortatur, ſi interrogemur utrum duplum ſecundum ſe dictum, & cum dimidio idem eſt, & idem ſignificat, an nõ? nõ dare, ſed affirmare. quia aliud eſt. cũ duplum & aliud, cum dimidij duplum dicitur. ſi enim & dicendo duplum oſtenditur, & una intelligitur dimidij, ſed igitur aliud eſt, & dimidij dicere, & aliud non dicere. & per inductionem hoc conſtituit. dicens, &.n. decem in his quæ non ſunt decem hoc eſt, & enim decem apparet, in eo quod eſt excepta unitate decem. dicens &.n. excepta unitate decem ſunt nouem. ſi.n. nouem unitas adijciatur, decem ſunt. nouem.n. dicentes non decem in quanto, hæc non decem aſſerimus, in his & decem una oſtendimus (ut.n. in libris transnaturalibus demonſtratum eſt) affirmationes in proprijs oſtenduntur negationibus. dicens enim quod hoc non homo, hoc ipſum aſſerit, quia hoc homo non eſt. quare in non homine ſimul ſpectatur, & ſimul intelligitur. pariter & dicendo quia non agit, agere oſtenditur. non agere enim ipſum hoc huius agere priuatio eſt. ſi quidem hæc hoc pacto ſe habent. quemadmodum dicens non album, non neceſſario album dicit. & ſi in non albo album oſtenditur, pariter & dicens non decem non neceſſario & decem dicit, atqui decem in his quæ non decem oſtenduntur. ſic & dicens non duplum, non neceſſario duplum dicit, & ſi in non duplo ſimul & duplum oſtenditur. ſi uero hoc, & conuertentes dicendum. ut dicens, album, non dicit, & non album. & qui decem non, & non decem, ſic & duplum dicens, non neceſſario & non duplum dicit. quod quidem dimidium eſt. dimidium enim non duplum. & duplum quidem inquit forte ſignificat nihil, hoc eſt, forte non ſignificat dimidium forte uero additur. quia potentia, actu uero non: ſi uero & ſignificat ſed non idem diuiſim, & coniunctim. hoc uero diuiſim, huic per ſe, æquum eſt. hoc uero coniunctim, huic cum dimidio. hoc uero neque ſcientia in ſpecie, huic æquabile eſt, neque ſcientia per ſpeciem ſignificatur. atqui in ſpeciebus exiſtit: ut ſi medicina ſcientiæ quædam ſpecies. huius enim eſt declaratiuum hoc, ut ſi eſt medicina ſcientia, quod quidem commune. uidelicet unum eſt in medicina, tamen & ſi in ipſa eſt non per ipſam ſignificatur. dicens enim medicinam non dicit ſcientiam, & huius cauſam; per hoc breuiter intulit, illud uero erat ſcientia ſcibilis. potentia dicens, quia ſcientia dicitur ſcibilis, medicina non alicuius dicitur. neque enim grammatica alicuius dicitur grammatica neque alia particularũ artiũ ulla ut in prædicamentis didicimus. ſi igitur ſcientiam dicens alicuius dixit ſcientiam, medicinam uero dicens, non alicuius dicit. planum quia genus cum ſpecie non ſimul ſignificatur, aut magis hoc neque ſcientia quidem in ſpecie, huic æquale eſt, neque in ſcientia oſtenditur ſpecies. & ipſe aſſueuit illiuſmodi uti interpretationibus, quemadmodum igitur ſcientiam dicens medicinam non dicit, quamuis ſub ſcientia exiſtat. ſic ut duplum dicens, dimidium non dicit.

In prædicatis uero per quæ declarantur, hoc dicendum, non idem eſſe quod ſeparatim, & in oratione declaratur. cauum enim, communiter quidem idem declarat in ſimo & obliquo, additum uero nihil impedit, ſed hoc quidem in naſo, hoc uero in crure contingit, & dicere naſus ſimus, aut naſus cauus nihil differt. amplius orationem in recto non dandum eſt, falſa enim eſt, non enim eſt ſimus naſus cauus, ſed naſi. hoc ut affectio. quare a ratione non abhorret, ſi naſus ſimus naſus eſt habens cauitatem naſi.

Cum prædicata per ſubiecta declarantur non idem ſeorſum & in oratione dictum declarat. Cap. CL.

In prædicatis uero per quæ declarantur hoc dicendum.] Ad traditam expoſitionem huius neque ſcientia in ſpecie eſt, inducebatur ſtatim illatum in prædicatis per quæ declarantur, & quæ conti

nenter ſequuntur, prædicata communiora nuncupans, & quæ ea, quæ ſub ipſis ſunt, continent. oratio uero imperfecta, completa eiuſmodi eſt. in prædicatis & ſubiectis per quæ ſubiecta declarantur, ſeu finiuntur. ſimitas enim per naſum finitur. quare prędicata per ſubiecta declarantur, in his uero inquit dicendum quod non idem ſeorſum, & per ſe dictum declarat, & in oratione hoc eſt, cum aliquo ſubiecto coniunctum orationę dicitur, & nou nomine, & hoc ualde clare conſtituit. per cauum & enim cauum quidem per ſe dictum, confuſe amborum ſimi, & obliqui declaratiuum eſt. cum uero alicui additum eſt, non idem. dicens enim crus cauum determinate per ipſum obliquum declarat; quemadmodum & diceus naſum cauum, ſimum. huius enim declaratiuum eſt. hoc nihil impedit determinatum quid, ſed non confuſum. ut igitur hic non idem eſt, ſi dicatur cauum, & naſus cauus, ſic neque ſi dicatur duplum quidē erit, idem cū hoc ſi dimidij duplum dicatur. ſi quidem hæc hoc ſe habet modo. neque dicens ſimitatem cauitatem naſi bis dicit naſum, neque dicens duplum dimidij duplum, bis dicit dimidium. quemadmodum cauillatores uolunt. accipientes enim ab bis qui non recte reſpondent duplū idem eſſe & dimidij duplum, aiunt quoniam duplum dicens, dimidium dixit, addens uero iterum dimidium, bis dixit dimidium. ut duplum dimidij dimidij. iterum ſimitatem dicens naſum dixit. quare ſi diceremus ſimitas eſt naſus cauus, bis dicimus naſus. ſimitatem enim dicentes naſum dicimus, addentes uero & naſum bis, & idem diximus, cauus naſus naſus. bæc uero ſoluuntur, (quemadmodū diximus) quia non idem ſeparatim atque coniunctim dictum ſignificat. amplius planius dicendo. quare nihil a` ratione abhorret, ſi naſus ſimus naſus eſt habēs cauitatem naſi. eiuſmodi eſt. quia nihil abſurdi, ſi quis interrogatus quid eſt naſus ſimus dixerit, quod naſus eſt habens cauitatem naſi. ut enim cum de homine interrogati quid eſt homo, dicimus homo eſt animal rationis particeps. non ſimul hominem comprehendimus. ſic fit & in hoc, ne aliquis ex hoc dicto commotus ſuſpicetur Ariſtotelem aliquid a` ratione abhorrens dicere. uidetur enim iſte in hoc dicto bis accipere naſum. dicentem quare nihil abſurdi naſus ſimus, naſus eſt habens cauitatem naſi. non enim bis aſſumit naſum, ſubſiſtendum enim in boc, naſus eſt habens cauitatem naſi. cum enim interrogemur aliquid & illud comprehendimus non ut diffinitionis partem, ſed ut interrogatum. ut interrogati quid eſt hoc, dicimus boc uero eſt hoc, & hoc.

De ſolœciſmis uero, propter quid contingere uidentur, prius diſſeruimus, quonam modo orationibus ſoluendum planum erit, omnes enim hoc astruere uolunt. num quod dicis uere, & erit boc uere? dicis uero aliquid eſſe lapidem, est igitur aliquid lapidem. aut dicere lapidem non est dicere quod, ſed quem, neque boc, ſed hunc. ſi igitur interrogaret aliquis, num quem dicis uere eſt hunc? latine loqui non uideretur. quemadmodum neque ſi interrogaret, num quam dicis eſſe eſt bic? lignum uero dicere bic, aut quæcunque neque fœminā neque marem ſignificant, nihil differt. quare et non fit ſolœciſmus, ſi quod dicis eſſe, eſt boc. lignum uero dicis eſſe, eſt igitur lignum. lapis uero & bic, maris uocationem babent, ſi uero quis interrogaret, num bic eſt bæc? deinde rurſus, quid uero non bic eſt Coriſcus. deinde diceret, eſt igitur bic bæc ſolœciſmum ratiocinando non collegit, neque ſi Coriſcus ſignificat quod quidem bæc, neque uero reſpondens dat, ſed boc inſuper interrogari oportet. ſi uero neque eſt, neque dat, neque uere, neque ad interrogatum ratiocinatus eſt, pariter igitur & illic oportet lapidem ſignificare bic. ſi uero neque eſt, neque datur, concluſionem non aſſerendum. uidetur uero propter diſsimulem caſum nominis ſimile apparere. num uerum est dicere quôd bæc est, quòd quidem eſſe ais ipſam, eſſe uero ais aſpidem, eſt igitur bæc aſpis, aut non neceſſe, ſi non ipſum aſpidem ſignificaret, ſed aſpis, boc uero aſpidem banc. neque quod ais eſſe boc eſt bic, ais uero eſſe Cleonem, est igitur bic Cleonem, non enim est bic Cleonem. dictum eſt enim quem aio bunc eſſe, est bic, non bunc. neque enim interrogatio boc pacto prolata latina est, num ſcire boc? est uero lapis, ſcire igitur lapis, aut non idem ſignificat in boc, num ſcire boc? & in boc, boc uero lapis, ſed in primo, bunc, in altero uero, bic. num cuius ſcientiam babes, ſcire boc? ſcientiam uero babes lapidis, ſcire igitur lapidis, aut boc quidem buius, lapidis dicis, boc uero, lapidem. datum uero est cuius ſcientiam babes ſcire, non buius, ſed boc, quare non lapidis ſed lapidē. quod eiuſmodi orationes ſolœciſmum ratiocinatione non comprebendant, ſed apparent, & quonammodo ad ipſas occurrendum, ex dictis perſpicuum est.

De ſolæciſmis propter quid uidentur.] De ſolæciſmis propter quod cõtingere uidentur, prius diſſeruit. circa enim hoc,hoc uero & hoc contingunt. hoc enim in ueutris dictum accipitur,tum in recto, tum in accuſandi caſu,& â cauillatore receptum eſt . hoc uero ut caſus recti ſignificatiuum, deinde proferente cauillatore circa hoc,hoc accuſandi caſum ſignificans,reſpondentem in ſollęciſmum compelli contingit in ipſis uern ratiocinationibus quo nam modo ſoluendũ planum eſt.ut in hac dicit oratione. num quod dicis uere,eſt hoc,hic quidem hoc,ut in caſu recto interrogatum,& á reſpnndente hoc pacto conceſum,in accuſandi caſu concludit dicens,ais eſſe lapidem.eſt igitur aliquid lapidem:aut dicere lapidem, rectum dicere non eſt . quod quidem dixit ipſe quod , ſed accuſandi caſus , quod quidem ipſe per hoc . quem declarauit . ſi igitur quiſpiam interrogaret . num quem uere dicis , quemadmodum inquit , ſi interrogaret quis . num quem uere dicis , eſt hunc ? talem uero non latine loqui, ſed in ſtribiliginem incidere quiſpiam aſſerere poſſet . quemadmodum & in hoc , num quam dicis eſſe, eſt hic ? lignũ uero dixiſti hanc,hic eſt igitur lignum hanc. hoc pacto & in illis fit. hoc enim & in caſu recto dictum conceſſum eſt,ille ut in accuſandi caſu recipit. quamobrem & in his ſolum fiunt ſolæciſmi.: in maſculo & fœminino genere . quare hæc,hoc uero eſt,ut ſubſtantia,animal. & ſecundum rectum & accuſandi caſum congruit prolatum. ſed iterum hoc inſpiciamus. num quam dicis,eſt hic? quemadmodum inquit dicens. num quã dicis eſſe,eſt hic ? non utique latine loqueretur,ſic neque dicens. num quem uere dicis,eſt hunc ? lignum uero dixit . iſte intulit quod ſi dixiſſet ſi iſto modo dicentes latine loqui quiſpiam affirmaret . idem tum fœminino tum maſculo atque neutro dici genere continget. ſi enim quem dicis,eſt hic,dixit uero iſte ipſum lignum,erit hæc lignum,hic & hic hoc,hęc,& hoc hęc,ſic in maſculis quidem aut fœmininis plurimũ diſtabat . hoc quod huius hęc,aut hic . ſimiliter uero & hoc in neutris,quod dixit ipſe aut quęcunque neque fœminam neque marem ſignificant. hoc uero quod & hoc nihil differunt. quare non fiunt ſolęciſmi. hic enim per hoc, hoc uero ſignificãt . tum rectum,tum accuſandi caſum,nõ ut ſolęciſmus committatur , contingit . ut ſi quiſpiam interrogaret . num quod dicis eſſe , eſt hoc , lignum uero dicis eſſe , hoc eſt igitur lignum . hic enim in ligno , quod eſt generis neutri , & in hoc , hoc accomodato lignn tum in recto tum in accuſandi caſu dicto quemadmodum in hoc ipſo , hoc uero , non fiunt ſolęciſmi in hoc , non hic eſt hæc,quod uero non hic coriſcus,& concluditur eſt igitur hic hęc, non ratiocinatione inquit ſolęciſmus confectus eſt,quatenus non accuſandi,dandi caſum,aut rectum ratiocinatus eſt. dixit enim hęc hic hic coriſcus hęc igitur coriſcus. uides quomodo in caſibus ſolęciſmum non comiſit. eſt uero hoc ſolęciſmus. philoſophus enim in libello in quo de memoria & reminiſcentia ait,eum qui res non proprijs uocat nominibus ſolęciſmum committere aſſerit . leoſthenem enim dicere debentem , deinde leodamanta dicentem ſolœcum nominauit . ut aliud pro alio dicentem. neque ſi hoc coriſcus ſignificat,quod quidem hęc,ubi dixit quemadmodum dicens . num quem dicis eſſe,eſt hic ? non latine loquitur. ſic neque dicẽs, num quem uere dicis,eſt hunc . ſi enim quiſpiam ipſos latine loqui dicit,idem & fœminino & maſculino genere,atque neutro dici continget,inducit hoc. neque ſi hoc coriſcus ſignificat,quod quidem hęc. argumentum uero ſuperuacaneum eſt . quod uero per hoc dictum eſt,eiuſmodi eſt . & ſi daremus coriſcum & fœminino genere dici,ut & hic,& hęc,hoc uero reſpondens non daret,non ratiocinatus eſt ſolęciſmũ, ſed reſpondentem interrogare oportet. & ſi datur,quidem nõ dicitur,ſolęciſmus quidẽ fit ad reſpondentem,non ſimpliciter . ſi uero neque dicitur,neque datur,non ſimpliciter,neque ad reſpondentem fit . in hoc uero ſimiliter,& illic oportet,deeſt hoc interrogari. ſi dat lapidem ſignificat,hic. diſſimilem uero caſum rectum ad accuſandi caſum dicit . ut planum per id quod adductum eſt, fecit . quę uero ſequuntur, manifeſte enunciat. ſed in primo quidem hunc,in altero uero hic,in prima inquit interrogatione,quę eſt num ſcire hoc ? hoc ut ęquale huic,hoc, datum eſt,in altera uero ut idem huic,hic . diſſimilis uero caſus hic,& hunc . quare non ratiocinatus eſt . ſed in cauillatione quę ſequitur. num cuius ſcientiam habes,ſcire hoc,ſed hoc,hoc,ut ęquale,huic,hunc datum eſt . datum uero cuius ſcientiam habes,ſcire non hoc, ſed hoc,hoc uero,ut ęquale,huic,hunc datum eſt quare ſcire lapidem.

Intelligere uero oportet orationum omnium partim quidem ut inſpiciantur , faciles eſſe, partim uero circa quod & in quo audientem fallant, difficiliores ; quæ ſæpe eædem illis ſunt, eandem enim orationem circa idem dictam uocare oportet : oratio uero eadem his quidem circa dictionem , his uero circa alterum eſſe utique uideri poterit ; quia unumquodque translatum non ſimiliter eſſe planum . quemadmodum igitur in his , quæ circa æquiuocationem , qui quidem cauillationum eſſe uidetur modus familiariſſimus , hæc quidem & quibuſcunque ſunt plana , & orationes fere ridiculæ , omnes circa dictionem ſunt . ut uir ferebatur per ſcalam diphrum .

Intelligere uero quòd omnium orationum oportet.] Inquit conſiderare & accurate ſcrutari oportet cauillationum nonnullas cauillatorio modo adductas faciles eſſe,ut ea quibus redarguunt,cognoſcantur. alias uero non facile cognoſcere in quo auditor fallitur. atqui ſæpe eaſdem exiſtentes his quæ facile cognoſcuntur . hoc enim, ſæpe eędem illis exiſtentes,tale eſt . eędem ad inuicem ſunt omnes quæ circa æquiuocationem,quemadmodũ,quæ amphibologię ſunt omnibus quæ circa amphibologiã , & quæ accidentis ſunt,omnibus quæ circa accidens . quod uero dicit eſt aliquas eſſe æquiuocationis redargutiones , quæ & circa æquiuocationem eſſe uidentur,nonnullę uero æquiuocationis ſunt,eſſe uero circa æquiuocationem,non apparent . ſic & quæ circa accidens, tamen inquit omnes circa accidens eaſdem uocare oportet,hoc eſt circa accidens,& ſi exiſtere circa accidens non uidentur,dicere oportet.quod uero circa aliud cauillationes ſunt, circa uero aliud eſſe appareant,paulo ante dictum eſt,cum non recte ſoluentes nõ recipiebat,neque dicentes cauſam.propter quam cauillatio facta eſt. translatũ uero dicit adductum.quemadmodum & hoc. num quo uides tu hũc uerberatum,hoc hic uerberabatur,& quo uerberabatur, hoc tu uides ? hoc.n.ſecundum interrogata circa amphibologiã,quatenus uero illatum eſt circa compoſitionem eſſe uidetur.quemadmodũ igitur in hoc,circa æquiuocationẽ diuiſionis aſſignatio,huius hęc quibus uis quidem plana ſunt,inferius eſt,in quibus dicit in hoc,hæc uero & peritiores latent.cauillationes uero circa dictionem,cum ſex exiſtant.æquiuocatio,ambiguitas,compoſitio,diuiſio,accentus,dictionis figura . preſens cauillatio hæc,uir ferebatur per ſcalam diphrum,circa dictionis figuram exiſtit. marem. n.uirum neutrum interpretatur.dicit.n.uirum diphrum exiſtentes,per ſcalam ferri,maſculino genere dictum neutraliter interpretans,non.n.eſt diphrum neutrum,ſed diphrus rectus caſus.eſt igitur circa dictionis figuram.non idem.n.eodem modo interpretatur.ut hoc,marem neutrum dicit,& neutrum marem. eſt uero & circa amphibologiam.& cauillatio eiuſmodi utique eſſe poteſt . currum diphrum ſignificat , uir uero ferebatur perſcalam diphrum,uir igitur perſcalam ferebatur currus,quare uir currus exiſtens , perſcalam ferebatur . & hoc pacto orationis deductionem factam eſſe, ex hac ſecundum accentum cauillatione planum exiſtit.cor animam ſignificat.agamemnoni uero bellare cor uidebatur eſſe,agamemnoni igitur bellare anima uidebatur eſſe . eſt igitur cauillationum deductionis ſimilitudo talis . cor animam ſignificat . agamemnoni uero bellare uidebatur eſſe agamemnoni uero bellare anima uidebatur eſſe . Currum diphrum ſignificat . uir uero ſerebatur perſcalam diphrum , uir igitur ſerebatur perſcalam currus . poteſt hæc cauillatio,uir ferebatur perſcalam diphrum,& circa amphibologiam eſſe aut enim uir in numero ſerebat diphrum perſcalam latus ait.quia uir diphrum exiſtens,& currus perſcalam ferebatur . hanc igitur cauillationem uir ſerebatur perſcalam diphrum , circa dictionem eſſe, planum eſt . hoc pacto ſimplicem deductionem facere licet . num uir perſcalam ſerebatur ? certe,num diphrus perſcalam ſerebatur ? uir igitur per ſcalã ſerebatur diphrum,ſed quidem non ferebat diphrum,ſed à diphro ferebatur cauillatio uero de aliquo qui in curru perſcalam ferebatur interrogabatur . aut & ſi non in curru deſcendebat aliquis perſcalam, ſed primum quidem uir ipſe per ſe , poſterius uero currus , nihil minus cauillationi locus datur . quamuis enim uir in prima (ſi contigerit dici)hora diphrus uero in quarta per ſcalam ſetebatur , nihil minus cauillatio hoc pacto interrogari poteſt . quod num uir per ſcalam ferebatur , nempe , quod uero diphrus num per ſcalam ferebatur , equidem , uir igitur per ſcalam ferebatur diphrum circa compoſitionem cauillatio . hoc enim pacto ut concluderetur,oportebat . uir igitur , & currus per ſcalam ferebatur . hoc uerum circa diuiſionem aut compoſitionem cauillationem circa dictionem eſſe perſpicuum eſt . & alia ſcriptura hoc pacto ſe habens inuenitur.uir ſerebatur per ſcalam,differens.& dictum per hanc,eiusmodi erit.dicens,&.n.orationes circa dictionem pene omnes ridiculę ſunt, harum exemplum affert,potentia dicens hoc.n.uir perſcalam ferebatur,non ſimplex eſt,ſed differens,& ambiguum. hoc uero,circa dictionem,quia differens eſt,& ambiguũ,planum.aut.n.quia uir perſcalam ferebatur,aut quia ipſe ſerebat aliquid,& hac ſcriptura nihil ſimplicius.

Et quo mitti ad antennam & utra bouum ante pariet ? neutra , ſed retro , ambe , & catharus aquilo ? non quidem . pauperem enim & ementem peremit , num enarchus ? non certe , at apollonides . eodem quidem modo & aliarum fere plurimæ . hæ uero & eos qui experientiam callent , maxime latere uidentur . huius uero indicium , quia de nominibus non raro pugnant , ut uerum idem ſignificat unum de omnibus & ens aut alterum ? his enim ens & unum idem ſignificare uidentur ; hi uero Zenonis & Parmenidis rationem diluunt , quia plurifariam unum , & ens dici uidentur . pariter & quia accidentis , & aliarum cuiuſque . hæ quidem ut uideantur , faciles , hæ uero orationes difficiliores , & in quo genere accipere ,

& utrum

& utrum redargutio an non redargutio? non pariter de omnibus facile. acris uero oratio eſt, quæ ambigere facit maxime. hæc enim mordet maxime.

Orationes difficiles ponit. Cap. CLIII.

Et quo mitti ad antennam.] Huius quo mitti ad antennam cauillationis conſtitutio talis quædam erit, quo mitti ad antennam. hoc uero, πέλλεσθαι mitti eſt, mitti igitur ad antennam, mitti uero duplex eſt, & a' ſeipſis proprio uoluntatis motu atque omnino proficiſci, ut ἐπέλλομεν hanc uiam, pro hoc progreſſus ſum. & ab alijs, ut hoc ô uiri græci rex miſit nos. in hoc igitur quo πέλλεσθαι illi quidem ut proficiſci dederunt, cauillator uero pro mitti accepit, hæc uero & circa æquiuocationem eſſe poteſt cauillatio, maxime uero erit circa amphibologiam. aut enim quia quo itis, aut quo ab alio miſi æſtis. nō quidem & circa dictionis figuram erit, πέλλεσθε pro mittitis cauillatoribus pro actiuo paſſiuum accipientibus. & arte declarat, & prius, quod temporis aduerbium, nec non & partem animalis anteriorem. ſed & catharus ſignificat quidem, & quod ſanum. catharus enim borreas ſanus dicitur. ſignificat uero & rem, quæ inquinatione & macula caret. quamobrem ſi pro ſano hic daret, hic uero pro puro, & nitido concludit, non ratiocinatione collectum eſt. hoc uero, num Euarchus? non quidem, ſed Apollonides circa compoſitionem. hic num Euarchus? non quidem, ſed Apollonides, certe, Euarchus igitur, ſed non quidem Apollonides. circa compoſitionem enim huius coniunctionis ſed, cauillatio eſt. aut & ſic, num Euarchus? non quidem, ſed Apollonides, equidem, Euarchus igitur Apollonides eſt, præſens uero cauillatio ad Euarchi fratrem per interrogationem formabatur, Euarchus uero & eius frater Apollonidis filij erant, Euarchus uero etiam pater erat, Euarchi igitur fratrem interrogabant, hoc pacto. num Euarchus tuus eſt? certe, quid uero non Euarchus pater eſt, equidem, tuus igitur Euarchus pater eſt, ſed quidem & non pater. frater enim tuus eſt. cauillationis quidem conſtitutio eiuſmodi. Ariſtoteles uero breuitati indulgens, & ab accidente cauillationes quarum & hæc eſt, & per alia nomina exponere properans, unam propoſitionem ponens, & hanc imperfectam, aliā prætermiſit. erat enim oratio perfecta, ſi ſic iacuiſſet. num Euarchus tuus eſt? imperfectam uero ipſe poſuit. quia hoc, num Euarchus? interdum quidem huic cauillationi eſt coniungi, nonnunquam uero huic pater eſt, poſſit. hoc uero, non quidem ſed Apollonides. cauillationis ſolutio eſt, potentia dicens, non eſt mihi Euarchus pater, ſed Apollonides. poteſt & ut exemplum æquiuocorū Euarchus intelligi. Euarchus enim duplex, aut bene imperium adminiſtrans, aut pulchrum habens imperium. & forte de Apollonide pulchrū poſſidente imperium, qui non recte eius adminiſtrationem curabat, oratio interrogabatur. forte utique & ſciſcitatio, num Euarchus hic? equidem, quid uero hic Platonis (ſi contigerit) dialogus eſt. quia & ens & unum, hi quidem æquiuoca & pluriſariam dici aiunt, non incompertum eſt. Parmenides enim unum ens, Plato uero unum uno modo dici, Ariſtoteles uero utrunque pluriſariam dici aſſerit. Zenonis uero rationem & Parmenidis ſoluere dicit non alium, ſed aut ſe ipſum. hic proprie Parmenidis & Meliſſi rationes in naturalibus, rationes uero Platonis in ſcientia diuina diſſoluit. quemadmodum uero inquit in rationum ante dictarum nonnullis, quomodo diluantur, inſpicere difficile eſt. aliquæ quidē facilius, nonnullæ uero difficilius cognoſcuntur. pariter eſt & in redargutionibus quæ accidentis ſunt. harum enim ut cum circa accidens ſunt, uideantur, faciles ſunt, aliquæ uero ſi circa hoc factæ ſunt, uix apprehendi poſſunt. eſt uero oratio acris quæ dubitare maxime facit. hæc enim maxime mordet. qualia ſunt in quinta de interpretatione ſectione, tum quartum, tum ſextum argumentum, quibus probare nititur, quod affirmationi negatio magis quàm contraria affirmatio opponitur. deductionis enim imaginationem re uera acutam & non facilem habent. præterea & quæ non eſſe tempus demonſtrant. quia neque ipſius partes ſunt, præteritum, & futurum, præſens uero non eſſe tempus, & alia eiuſmodi.

Ambiguitas certe duplex hæc quidem in his quæ ratiocinatione concluſa, quam interrogationum quis ſumpſerit, hæc uero in contentioſis, quo nam modo quis propoſitum dixerit. quapropter in ratiocinatiuis, orationes acriores ſcrutari magis faciunt. eſt uero ratiocinatiua oratio acutiſſima, ſi lex his quæ maxime probabilia ſunt, conflata ſit, quod quid maxime probabile aliquis auferet, & probet. una enim exiſtens oratio, contradictione tranſpoſita, omnes ſimiliter ratiocinationes habebit, ſemper enim ex probabilibus ſimiliter probabile perimet, aut probabit, qua propter ambigere neceſſarium.

Oſtendit quæ oratio ſit uehemens. Cap. CLIIII.

Ambiguitas certe duplex hæc quidem in his quę ratiocinatione colliguntur.] Dubitatio inquit eſt in orationibus ratiocinatione collectis, quid perimentibus nobis falſum deprehenditur. ut in hoc, ſi

nullus murus reſpirat, quia animal non eſt, ſi muri animalia eſſent, reſpirarēt utique. quare ſi aliquod animal, reſpirat. ſed formica, apes, & omnia inſecta ſunt animalia, & non reſpirant, non igitur murus, quia non eſt animal, non reſpirat. quare eſt murus animal, & ſi non reſpiret, quod uero murus non reſpirat, cauſa proxima, non quia animal non eſt, hæc enim longe. ſed quia pulmonem non habet, dicta uero communiter tum de diſputantibus, tum de fallentibus, ac decipientibus dicuntur. quoniam uero differentes ex probabilibus ratiocinantur. horum enim rationes dixit ratiocinatione collectas, non omnino uero probabilia, & proprie uera ſunt. an uero utraque ſumpta probabilia ſint. oratio hæc uehemens eſt. dubitationem enim facit, utram propoſitionem perimentes, quod illatum eſt, rollemus: hoc uero, quia enim pro hoc, quid poſitum. non enim propoſitionem cuiuſuis ablatio, & illatum ſubſtulit. (quemadmodum non raro prius dictum eſt.) ſed illius propter quam, deductio conſtituta eſt. eſt quidem dubitatio prima in dialecticis orationibus hæc, in litigioſis uero quomodo quis dixerit propoſitum. hoc eſt quomodo quis reſpondendo non coarguetur. prima. ſi enim quiſpiam interrogaret, quæcunque quis non habet prius habens, num tot abiecit? dubitatio, quo nam pacto reſpōdens hic non fallatur, & toarguatur. ſi quidem affirmauerit, coarguetur, ſi uero dixerit tot quidem nō quidem; horum uero quid, uel aliqua, non utique redargui poterit. aut & hoc pacto hoc, quomodo quis dixerit propoſitum intelligens. utrum circa amphibologiam, aut accidens, aut dictorum modorum aliquem eſt. cauillationum enim nonnullæ tum circa hunc, tum circa illum modum, (ut dictum & prius eſt) apparent. eſt uero orario ſyllogiſtica acutiſſima, quia maxime probabile. iuſtitiam bonum eſſe, prauam uero malitiam. & amplius; iuſtitiam iniuſtitia eſſe meliorem. ſi igitur quis ex probabilibus ualde, hoc tollere poterit, ut Polus & Callicles facere tentarunt, & iniuria afficere, iuſte agere melius eſſe intulerit. hæc oratio una exiſtens, quæ iniuria afficere. iuſte agere eſſe melius colligit. omnes pariter habebit ratiocinationes. hoc eſt, omnes probabilia perimentes, æqualiter ipſi probabiles faciet. probabile enim erit, & quæ iniuſtum iuſto præſtantiorem ratiocinatur. ex ſimilibus propoſitionibus & iniuſtum iuſto. ſemper enim ex propoſitionibus ſimiliter probabilibus concludentibus iniuria afficere, iuſte agere præſtantius, ſimile probabile perimetur. ut enim iuſtitiam bonum eſſe, probabile eſt, ſic & iuſte & iuſtum. quæ quidem ex ſimiliter probabilibus (ut dictum eſt prius) perimentur. hoc uero tranſpoſita contradictione, huic, æquabile eſt, tranſpoſita ex improbabili ad probabile, & ex probabili ad improbabile. ut in propoſitis. probabile enim exiſtens hoc, iuſtitiam eſſe bonum, in contradictionem hanc eſſe non bonum, pariter & hoc iuſtitiam eſſe malum, in hanc non malum, tranſpoſitum eſt.

Maxime quidem igitur talis oratio acuta, quæ ex æquo interrogationibus concluſionem habet, altera uero quæ ex omnibus ſimilibus. hæc enim ſimiliter ambiguitatem creat, interrogationum quæ uera delenda, hoc uero difficile, perimendum quidem enim, quid uero perimendum, incompertum eſt.

Item duas peracutas rationes ponit. Cap. CLV.

Maxime quidem igitur talis acuta.] Illam maxime inquit orationem eſſe acutam, quæ concluſioni quæ probabilis eſt, non diſſimilis exiſtit, & propoſitiones probabiles atque concluſioni perſimiles habet: uix enim hæc apprehendi poteſt, propter quam concluſio illata eſt. ut quæ animam probat immortalem, probabilis eſt, per propoſitiones ſimiliter probabiles. ſi enim ex contrarijs contraria gignūtur, album enim ex nigro, & ex albo nigrum, atque ex calido frigidum, & ex frigido calidum, & alia pariter fiunt uero & ex uiuentibus mortui, reciprocatio eſt & hic. & ex mortuis uiuentes erunt. uita enim & mors contraria. hic enim non admodum propter quam concluſio illata eſt, planum exiſtit, utrū quia dicitur, contraria fieri ex contrarijs, an propter hanc quia uita & mors contraria ſunt. alteram uero eſſe quæ ex omnibus ſimilibus, hoc eſt, quæ propoſitiones ſibi ipſis ſimiles habet, concluſioni uero diſſimiles, ut propoſitionibus probabilior ſit concluſio. in prima quidem, in qua propoſitiones concluſioni ſimiliter probabiles, non perſpicuum eſt, ſi deductio facta ſit. in altera uero quia propoſitionibus concluſionem probabiliorem eſſe clarum eſt deductionem factam eſſe planum exiſtit nō enim concluſionem propoſitionibus probabiliorem eſſe, ſed concluſione propoſitiones oportet. ſiquidem ex credibilioribus & notioribus ratiocinationes conſiſtere oportet. quamobrem ſibi ipſis ſimiles. quia cōcluſione minus ſunt probabiles, quod quidem deductio facta ſit perſpicuum eſt, propter quam uero cum adinuicem ſimiles exiſtant incompertum eſt, in priore uero omnino occultum, ſi deductio facta. quia propoſitionibus ſimilis concluſio eſt. in altera enim propoſitionum tollere aliquam oportere manifeſtum eſſe dicit. qualem uero quia adinuicem ſimiles ſunt, planum non eſt. talium uero ratiocinationum ſimiles adinuicem propoſitiones habentium concluſioni uero diſſimiles librorum tranſnaturalium ſecundus refertus eſt.

Litigioſarum uero acutiſſima quidem prima, quæ ſtatim utrum ratiocinata eſt, an non compertum non eſt, & utrum circa falſum, aut diuiſionem ſolutio eſt. reliquarum uero

altera quæ circa diuiſionem an ablationem eſt, planum exiſtit, incompertum uero eſt per quam interrogationum ablationem, aut diuiſionem ſoluenda eſt. ſed utrum ipſa circa conclusionem an circa interrogatorum aliquod eſt. interdum quidem igitur oratio ratiocinatione non collecta, fatua eſt. ſi improbabilis ualde ſit, aut aſſumptiones falſæ. interdum uero ut deſpectui habeatur non digna. cum enim talium interrogationum quippiam de quo oratio deficiens deſideratur, & propter quod & non præaccipiens hoc, & per ratiocinationem illatam fatua eſt ratiocinatio. cum uero eorum quæ extrinſecus oratio proba, & non contemnenda, interrogans uero non recte interrogauit. eſt uero ſic quidem ſoluere, interdum quidem ad orationem, aliquando uero ad interrogantem, & interrogationem, nonnunquam uero ad horum neutrum. pariter & interrogare eſt, & ratiocinari, & ad poſitionem, necnon ad reſpondentem, & ad tempus cum plus temporis ad ſolutionem requiratur, quam ut in præſenti ad ſolutionem diſputetur tempore. ex quot quidem igitur, & ex quibus a diſputantibus cauillationes conſtituantur, & quonam modo mentientem demonſtrabimus, & inopinabilia dicere faciemus, amplius ex quibus ratiocinatio contingit, & quomodo interrogandum, & quis interrogationum ordo, præterea ad quid eiuſmodi orationes omnes conducant, & de reſponſione ſimpliciter omni, & quo pacto orationes ſoluendæ, & ratiocinationes hæc a nobis de omnibus dicta ſint. reliquum uero eſt, ut propoſitum a principio in memoriam reuocem, dicendo de ipſo non nihil breuiter, atque ut prædictis finem conſtituam.

Contentioſorum orationum, quę in primis acutę admodum ſunt, ponuntur. Cap. CLVI.

Litigioſarum uero acutiſſima quæ ſtatim plana non eſt.] Cum diſſeruit orationum dialecticarum quæ ſunt acutę, nunc dicit cauillationum quæ tales ſunt, & inquit primam eſſe, quæ prima plana ſtatim non eſt, ſi ratiocinatrix eſt, an non? qualis Parmenidis oratio unum eſſe ens dicens. eſt uero eiuſmodi, quod præter ens non ens, quod non ens nihil, unum igitur ens. hæc enim quamuis non ratiocinatrix eſt, ſed non omnino perſpicua, eſt uero non ratiocinatrix, quia ex poſitis unum igitur ens ſed quia unum ens eſt, non concluditur. eſſe uero cauillatoriam, & non ſyllogiſticam in primo de naturali auditu dixit, ambæ enim inquit illic litigioſę & Melliſi uero oneroſa magis, & nullam habens dubitationem, ut uidelicet Parmenidis oratio ſit ambiguitatem habens. prima quidem igitur in litigioſis oratio hæc acuta. eſt, quæ non explicat, quo ſublato utrum concluſione an propoſitionum aliqua? auferetur quod à ratione abhorrens eſt. hoc enim, & utrum circa falſum ſolutio an circa diuiſionem. huic æquabile eſt, utrum ſolutio circa concluſionem falſum inferentem, quam quidem dixit ipſe circa falſum. an circa propoſitionum alicuius ablationem eſt, quod quidem dixit ipſe diuiſionem. altera uero quæ maniſeſte quidem habet ſolutionem eſſe circa ablationem, neque manifeſta eſt propter cuius interrogatorum ſublationem, hoc eſt, interrogatorum quale perimentes rationem ſoluemus, ſed ambiguum hoc eſt, deceptio circa concluſionem eſt an circa interrogatorum quippiam. hoc uero planum quidem, quia circa diuiſionem aut interpretationem eſt. huic æquale eſt. planum quidem quod circa interemptionem eſt. huius enim circa diuiſionem ablatio interemptio interpretationis loco eſt. a primo uero alter diſtat modus. quia ſecundus perſpicuam habet concluſionem. & ſi & hoc non planum quo ablato auferetur & quod illatum eſt, utrum concluſione, uel propoſitionum aliqua. primus uero ſtatim ignotus erat, hoc habens, ſi ratiocinatio eſt an non? & huius quod circa interrogata errores conſtituantur præſens liber refertus eſt. quod uero circa concluſionem oboriatur error, cum non quod ex interrogatis contingit, adducemus; ſed hoc dimittamus, aliud uero quid quod uolumus inferamus. quemadmodum habet & Parmenidis ratio, & illa cuius mentionem prius fecit Ariſtoteles dicens. quorum ſcientiæ probæ, diſciplinæ probæ, mali uero diſciplina proba, proba igitur diſciplina malum. nō enim expoſitis hoc contingit, ſed quia mali ſcientia proba. dicit uero & ratiocinationem ſtultam cum quis quod deeſt, non præacceperit ante. & per quod propoſitum colligere debet, ſed hoc quidem trāſponit, & præter ipſum concludit. quod quidem habet, & Melliſi oratio unum ens & infinitum demonſtrans. & aliæ non paucæ. quemadmodum & dicens non ſubſtantia ablata non auferri ſubſtantiam ex quibus uero ablatis eſt, & hoc ex his corrumpi. hic enim propoſitiones deſunt, quemadmodum in libro de ratiocinationum reſolutionibus didicimus. extra uero deeſſe dicit propoſitiones demōſtratiuas alicuius eorum quæ ad propoſiti probationem ſumpta ſunt. has enim ſi nō conſolatoria qui-

ſpiam cenſens conſtitutione indigentes accipiens concludit, deficere utique quid eorum extra ea quæ ratiocinatione dici poterit. & ſi non diceres cauillatorias propoſitiones demonſtrare oportere. hæc enim ut dictum eſt communia ſunt. dicitur & ad differentes, aut & ad cauillatorie interrogantes, quæ ab ipſis interrogata ſunt demonſtrare oportet. ſi quidem uere refellere debent. quemadmodum & aiunt. non enim apparenter ſed uere refellere aſſerunt. præterea planius dicere hoc, per hoc, interdum quidem oratio non ratiocinatione declarata eiuſmodi eſt, interdum quidem rationem quæ ſyllogiſmo collecta eſt, fatuam uocare licet, & dignum ut deſpiciatur, aliquando uero hoc facere non licet. non enim ut hæc uocetur fatua, decet, neque digna ut contemnatur. ſi enim eiuſmodi ex probabilibus aut falſis aſſumptionibus compoſita oratio ſtulta eſt, & deſpectui ut habeatur digna, aut cum taliū interogationum quæ rei accommodantur, de qua oratio & per quam concluditur aliquid deeſt, oratione non hoc ante præaccipiente neque ratiocinante. cum uero eorum quæ extrinſecus ſunt, quippiam deficit, uidelicet propoſitionum ad probationem attinentium, quæ duæ in oratione aſſumptę ſunt. oratio & ſi non bona non contemnenda tamen eſt. interrogans uero non recte interrogauit, neque ad poſitionem, neque ad reſpondentem, ſed ad tempus. quæcunque talia proponunt quæ plurimo & productiori ut appareant, indigent tempore. ſi nt proponuntur ſic ſe habent. quamobrem & reſpondentem ad tempus ſoluere oportet, ad tempus uero ſoluet, ſi inſtantias attulerit, quæ ut ſi uerę ſint, perpendantur, multum temporis expoſcunt. & enim inſtantiarum partim quidem ſunt, partim uero cum nō ſint, (ut in differendi artis octauo dictum eſt) eſſe uidentur. aut ad tempus ſoluet, & ſi hoc pacto quodammodo dixerit, non do hanc, neque concedo. quia non uidetur, & ſi uera eſt, ut cognoſcatur, multo opus eſt tempore, quæ uero ſequuntur manifeſte differit.

Quandam igitur de propoſito ex inexiſtentibus ut probabilius ualde facultatem ratiocinandi inuenire elegimus. hoc enim eſt dialectices per ſe & tentatiuæ munus: quoniam uero ipſius præparatio eſt quia uicina proximaq́; cauillatoriæ eſt, ut non dialectico ſolum more experimentum capere, ſed & ut cognoſcens ualeat, hac de cauſa negotij non ſolum dictum opus ut rationem accipere ualeat, ſedet quonam modo poſitionem reſpondendo rationemq́; reddendo tuto defendemus, huius uero cauſam diximus. quoniam & propter hoc non reſpondebat, ſed interrogabat Socrates. neſcire enim fatebatur. in his uero quæ prius tractauimus, & ad quot, ex qualibus, atque quantis hoc erit, & unde horum copia ſubminiſtrabitur, nobis declaratum eſt. amplius uero quo nam modo interrogatio omnis interroganda, aut in ordinem redigenda & de reſponſione atque ſolutione ad ratiocinationes, & de alijs declaratum eſt, quæcunque eiuſdem orationum diſciplinæ ſunt. ad hæc de paralogiſmis quemadmodum iam diximus prius pertractauimus, quæ quidem igitur elegimus ad finem perducta eſſe planum eſt. quod uero in hac accidit tractatione nos latere minime oportet. omnium enim quæ inuenta ſunt, partim quidem ab alijs prius ſumpta, a poſterioribus qui ea recepere paulatim elaborata incrementum ſuſcepere, a principio uero inuenta modicam primum in mollem tolli aſſueuere, ut illa quidem quam quæ poſterius ex his facta eſt coagmenta longe utilior, maximum enim omnium forte, ut dicitur, principium: quamobrem & difficillimum quanto enim uirtute præſtat, tantam mole minimum exiſtens, ut comprehendatur difficillimum eſt. huic uero inuento addere, & quod reliquum eſt, annectere facile eſt. quod quidem & in rationibus reipublicæ adminiſtrādæ accidit, fere uero & in omnibus alijs artibus. aliqui enim principijs inuentis omnino parum quid prouehere, hi uero nunc comprobantes quæ a multis recepere, uelut paulatim per ſucceſſionem prouehentibus hoc pacto auxere. Tiſias quidem poſt primos, poſt Tiſiam Thraſimachus, poſt hunc uero Theodorus, & multi multas addidere partes. quamobrem ſi ars in immenſum elata eſt nihil admirandum.

Declarat cur dialecticus non ſolū interrogat, ſed rationē reddit, ſeque hanc artē inueniſſe & perfeciſſe dicit. Cap. CLVII.

Quandam igitur facultatem ratiocinandi inuenire elegimus.] .Facultatē ratiocinatiuam de lo-

Declarat cur dialecticus non ſolum interrogat ſed rationem reddit ſeque hanc artem inueniſſe & perfeciſſe dicit. Cap. CLVII.

Quandã igitur facultatẽ ratiocinandi inuenire elegimus.] Facultatẽ ratiocinatiuã de locis tractationem dicit, & in illis dictum eſt, cur ſacultas dicitur,dixit uero in libris de locis, propoſitum qujdem tractationis uiam inuenire,qua de omni propoſito ratiocinari ualeamus. cum hoc dixit,& intulit hoc,& ipſi rationem reddentes cauſam nunc huius cur artis differendi munus eſt non ſolum orationem accipere , & interrogare ſed & rationẽ reddere & dare poſſe,dixit,per hoc,quoniam ipſius proparatio eſt quia uicina proximaque,cauillatoriæ eſt.dictos uero modos prius in memoriã reuocare oportet,& hoc pacto dictionẽ percurrere.dictum uero eſt. ut ad geometriam ars falſigrapha,ſic ac differẽdi artẽ cauillatoria ſe habet. ut.n.illa ex principijs inchoans geometricis falſas conſtituit deſcriptiones,ſic & hæc cauillatoria & apparentibus quidem probabilibus, quæ probabilia differendi artis principia extant,initium auſpicatur . hæc uero quibus utitur aut probabilia non ſunt,ſed apparentia ſolum,aut ſi probabilia ſunt,uitium in figura exiſtit, cum aut ex duabus particularibus , aut ex ambabus affirmatiuis in ſecunda concluditur figura . ſi igitur hæc uera, recte cauillatoriam dixit eſſe dialecticę uicinam. utraque enim in omnibus aggreſſus habent . & ſi(ut dictum eſt)differunt hæc quo hoc pacto ſe habet quod dicitur eſt quoniam dialecticę cauillatoria uiciua eſt,quæ non ſolum oratione accipere poſſe,ſed ut notitiam & ſcientiam habens,pollicetur. dialecticus enim tanquam non cognoſcens ſciſcitatur, quæ interrogat . cauillator uero omnia ſcire promittit,& nihil eſſe quod ipſum lateat. ſi uero omnia nouit,ex omnibus uero & quæ interrogat ſunt. planum igitut ut nouit,& quot & qualia interrogat. hoc enim Platonis Gorgia declarauit,dicens,nullus nũquam multis annis nouum aliquid me interrogauit . quaſi dicens omnia quæcunque quis me interrogat , noui, & nihil eſt quod me fugiat. quoniam igitur canillatoria omnia ſcire pronunciat. dicentem uero cognoſcentem omnia interrogari & quæ ſcit plana facere quam interrogare conuenit magis,& dialectices opus eſſe apparet non ſolum interrogare,ſed & interrogari,& rationem reddere,& hoc magis,ſi enim ad cauillatoriam rationem aſſignare ſpectat magis ut pote quæ omnia ſcire dicit,dialectice uero uicina eſt . cauillatoria erit utique & dialectices rationem aſſignare officium . propter hanc igitur inquit cauſam ibi dixi non ſolum poſſe rationem ſumere,eſſe dialectices opus,ſed & dare. in oratione uero hac cauſam huius diximus nunc deſideratur : non enim ibi ſed nunc dixit . quamobrem & rationem reddere dialectices eſt opus . quia non ibi neque præcipue & rationem reddere ad dialecticam attinet, ſed propter cauillatorie ad ipſam uicinitatem. poſuit uero Socratẽ nihil ſcire dicentem,uelut quę interrogat,differendi artifice ignorante,interrogantem uero ut ignarum rationem reddere non neceſſe,ſed magis ſumere,dicit uero ab ipſo in arte differendi eſſe declaratum. hæc enim & ex quibus & ad quot interrogare,& rationem reddere ante dixit . aut dicit utique ante,& hic dicta ; dixir enim ex quibus conſlantur interrogationes , & ad quot proſpicientem interrogantem interrogare,et reſpondentem rationes præſtare,& quæ ſequũtur, plana ſunt . in oratione uero hac ab alijs quidem ſumpta prius ; laborata ſubſiſtendum in hac dictione . prius,deinde adducendum elaborata,& his continenter hærentia. quod uero dicit eſt,quia ab aliquibus inuenta prius , illis poſteriores deinceps omnes accipientes paulatim laboribus & induſtria & ſuis quiſque additionibus in immenſum auxere. hoc uero in minori primo tranſnaturalium libro dixit. hoc uero,utiliorem quidem longe incremento quod ex his poſterius factum huic,idem eſt,ex aliquo principio inuentio quamuis quod inuentum eſt imperfectum ſit,tamen huius inquã inuentio longe incremento & perfectione quæ poſterius inuenta,utilior exiſtit. ſi enim non omnino inuentum eſſet,non utiqne incrementum ſuſcepiſſet. cuiusuis enim inquit in ſcientia diuina quod inuento deeſt, addere, principium uero inuenire non cuiusuis. omne enim principium quantum uirtute optimum eſt,tantum magnitudine minimũ,& multa quæ hoc modo ſe habent nobis perſpicua ſunr.& enim fici gramen & ſi paruiſſima ſit mole,uirtute tamen magnum exiſtit. ſi quidem ex ipſo ficus tanta magnitudine arbor . hanc igitur ſi quis à principio nouerit neque ſomnians ſperaſſet quod tãta ex ipſo futura eſſet arbor tamen hoc inuento ut principio,multa nobis ex hoc paulatim laborantibus plana facta ſunt. ut quod in ipſo uirtute erant,truncus,& ramus & folia,& Surculi. tum quia naturales tum ſeminales in ipſa ſunt incorporee rationes , non enim tot multitudine exiſtentes in ipſo hoc pacto ſecundum molem paruiſſimo exiſtente locum quo conſiſterent,ſeparate haberent.

Huius uero negotii non hoc quidem erat,hoc uero non erat elaboratum ,ſed neque omnino erat. & enim eruditio eorum, qui ex rationibus litigioſis mercedem reportabant,Gorgie tractationi ſimilis quædam erat . hi enim orationes rhetoricas , hi uero ut interrogatiuas addiſcerent exhibebãt,in quas plurimum oratione utrique adinuicem incidere conſueuerãt quamobrem uelox quidem, arte uero carens doctrina erat,his qui ab ipſis inſtituebantur . non enim artem ,ſed quæ ab arte tradentes erudire exiſtimabant . quemadmodum ſi quis ſcientiam traditurum ut pedes dum laborarent nihil offenderentur,affirmaret. deinde corium incidendi doctrinam nõ traderet,neque unde talium ſummeretur copia,multa quidem

omnium genera daret calciamentorum, hic enim quæ ad uſum ſpectant, ſubſidia cōparauit, artem uero non tradidit & de rhetoricis quidem plurima forte, & antiqua dicta extabāt. de ratiocinatiōe cōſtituēda omnino nihil aliud quod dicere poſſemus prius habuimus, ſed in quirendo cunctātes tēporis plurimū elaborauimus, ſi quidē uobis ſpectantibus apparet, nō ex talibus ab initio exiſtentibus diſciplinā iuxta ac alias tractatiōes, quæ incrementū ex ſucceſſione habuere ſufficienter traditā, reliquū ueſtrum omniū aut auditorū munus, ſi quæ dam in diſciplina deſiderantur, tribuere ueniam, ob inuenta uero plurimā habere gratiam.

Oſtendit antiquos non artem ſed quæ profluunt ab arte tradidiſſe. Cap. CLVIII.

Huius uero negotij.] negotium dicit aut differendi artem, aut uniuerſam logicam. maxime mercenarios cauillatores uocat, ut ab apparente ſapientia diuitijs affluentes. quæ uero Gorgiæ pertractatio cui cauillatoriā ſimilem eſſe dicit, Platonis Gorgiā legētibus manifeſta. cauillatores uero eiuſmodi aſſerit docere orationes, in quas cognouere orationes adinuicem incidere. hæ erāt quæ ex æquiuocatione, & quæ ex āphibologia, & reliquę, quę ſequūtur, plana ſūt. non. n. artē ſed quod ab arte tradētes erudiēdi onus ſuſtinuere omnis uero ars ratiocinatiua uia eſt, in qua & uerus elēchus cōſiſtit. hāc quidē tradēs, & artē prodit & erudit. deductiones uero & paralogiſmi loci. uidelicet. deceptionis quibus utebātur, & docebāt cauillatores, nō ars, ſed ab arte, q. n. facultatē & rōcinādi ſciētiā habet, illū & decipere poſſe perſpicuū eſt. ut. n. qui recte ſcribēdi, & ſanitatis inducēdę artē callet ille & nō recte ſcribere, & morbū inferre maxime nouit. hoc pacto & qui ſciēter rōcinari ualet, ille & fallere nouit. quāobrē fallere cui qdē cauillatores ſuū impēdebāt ſtudiū, & alios docebāt, nō ars eſt, ſed ab arte produci gignique poteſt. ſed & qui p diuiſionē rōcinari docēt, & hāc tradūt nō artē dāt. eſt. n. diuiſiua (ut in libro de propoſitionū copia dictū eſt) ut rōcinatio, imbecillis at ab arte eſt. qui. n. rōcinari, & demōſtrare nouit, & diuidere, & quod p diuiſiōnē ſumptū eſt, rōcinatione cōcludere ſcit: ſed & inductiōe aliquid colligētes idē patiūtur, in oratiōe uero hac nō ex talibus ab initio exiſtētibus diſciplinā iuxta ac alias tractationes quę incremētū ex ſucceſſiōe habuere, ſufficiēter traditā, hęc dictio ſufficiēter cū quadā audacia illata eſt, alię quidē artes nō ab principio neque ab ipſis inuētoribus perfectionē, ſed ab his qui eas recepere abſolutę perfectęque ſunt, logicū uero negotiū ab Ariſtotele primo inuentū & ab ipſo perfectum, cui nos omnes non plurimam (ut ipſe dixit) ſed neque tantam quanta oratione cōplecti poteſt, gratiam habere oportet.

ERRATORVM CORRECTIO, QVA OSTENDITVR QVID VNOQVOQVE LOCO *caſtigandum ſit. Loca uero ſic inuenies, ut numerus primo loco poſitus, folium ſignificet, folium uero integrum, non quemadmodum ſignatum eſt numeris: ſecundus faciem, tertius capitulum, quartus uero lineam, quod ſi duplex ſit, duobus locis id inuenies.*

In præfatione, fol. 1. facie prima linea 42. Cum. In eadem præf. 1.2.20. reliquarum ulla. In eadem præf. 1.2.32. huic cauere. in eadem, lin. 56. ſupinum. in eadem præf. 2.1.7. nimia. 2.2.38. iuberet. 2.2.48. digna. 2. 2. 54 coruſcans. 2. 2. 34 eſſet. In libro primo fol. 1. fac. prima. cap. 2. lin. 3. attinent. 1.3. lin. ultima. & prima 2 fac. artificio apparatuue. 2.1.6. 16. duplum, duplum. 2.2.9.26. dicta. 4.1.12.15 ſtudebant. 4.2.15.50. ſimpliciterq; omnes & ex propria quiſq;. 4. 2. 15. 50 habeat. 5.1.15.8 & utramq;. 5.1.15.12 ſimulant. 6.1.18.21 non paruam. 6.2.20.9. & occiſorem. 7.2. 25.54 tātum enim 8.1.25.21. & adhuc amplior. 8.1.26.43 accentus. 8.2.26.20. hocq; tranſponere carmina, Ariſtotelem perſpicuum eſt. 8.2.27 43. ut ſaneſcere. 9.1.27.6. τὸ ἄγειν. 9.1.27.13. μέμφεται, 9.1.27.17. 10.2.31.39. duplus trium non duplus 10.2.39.38 idem duplum & non duplum. 10.2.31.40 duplum ſecundum latitudinem non duplum. 11.1.31.33.34 duplum & non duplum eſſe ratiocinatur eundem non eſſe duplum. 11.1.31.34: & 35. ipſum duplum eſſe non duplum. 11.1.31.34:35. duplus, ad reliquos uero numeros non duplus. 11.1.31.54. duplum & non duplum. 11.1.31.55 duplus, trium uero non duplus 11.1.31.55 duplum, & item eiuſdem non duplum. 11.2.34.45 ſententia. 11.2.33.30 accepere 12.2.34.16. alicui corruptioni generatio aliqua 12.2.34.31 hoc uero in præſentia non fit. 13.1.35.1. quo. 14.1.37.12 qua cauillatores. 14.2.38.56 quid ne triangulus eſt. 14.2.38.54 Ignorantes enim contra ſcientes. 15.2.41.5. flauus enim melli inſitus. 15.2.41. 5. terra humecta concomitanter. 16.2.44.8 per nos ipſos. 16.2.44.36 cauſa. 18.2.51.20 ſæpe dictum eſt. 19. 2. 55. 15 in arte. 20.2.58.22 immoderanter. 27.1.81.1.2.3. duplum. 27.1.81.12.13. ut duplum dimidij duplum, quæ dupli ratio eſt, quia ad dimidium dicitur duplum. 27.1.81.13 dupliciter. 27.1.81.14 duplum. 27.1.81.15 dupla. 27.1.81.15 duplum. 27.1. 81.15 in duplo. 27.1.8.16.17.18 duplum. 27.1.82.43.44 duplum. 27.2.83.22 οἰχομένου μένω. 28.1.85. 10. ſignificat. 28.1.85.17 πρωτόν. 28.1.85.11. hoc eſt iſtud uiciſſim mutare compoſitionem. 28.2.88.22. ut cognoſcas inquit q ea quæ trā atq; ſcandeſcentiam mouent, interrogat. 29.2.91.25 uideris enim. 31.2.98.8 differens. 32.2.93.9 concludens. 32.2.94. 28 ea uidelicet dicta. 24.2.71.30 iniuria affectus, afficientem iniuria ne ulciſcatur, bonum ne an non. 33.1.106.47 noniſtis. 28. 2.107.18 cedentem ac penè recuſantem. 29.1.107.12. an. 34.2.111.21 percunctemur. 34.2. 111.37. namq; quid nomine ſumitur cum nomine, illinc ipſum accipitur ut contrariorum ſcientia una. 35.1.113.23 mutila. 37. 1. 121. 8 quòd uero in hoc num. 37.2.124.30 & orationem. 38.1.125.51 amphibologia non eſſe. 38.1.25.51 deijcere hoc nunc me. 38.1.125.50 magis eras proprius. 38.2.128.38 ſed differentia ponit. 39.1.127.41. poſthac. 39.2.127.11.15 concederes & poneres. 40.1. 129.6. à ſubſtantia. 40.1.139.14 operatur. 42.1.133.16 interrogant enim. 42.2.textus 136.7 aut inueniens ſcit. 44. 1. 138.9 aut falſum. 45.2.141.39 ueritati obtemperans. 46.1.142.14 uerus. 46.2.143.37 calumniatorem inſectari & à Platonis poſſeſſionibus pelli. 47.2.144.2. & duplus eſt ad duo, ad tria uero non duplus. 47.2.145.10 ſic manifeſtum erit.

VENETIIS Apud Hieronymum Scotum, M. D. XLVI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE